

Република Србија
Министарство рударства и енергетике
Министарство финансија
Сектор за уговарање и финансирање програма из
средстава ЕУ

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

Даљи развој капацитета за енергетско планирање

EuropeAid/135625/IN/SER/RS

Уговор бр: 48-00-00140/2019-28

Извештај о јавним консултацијама

Ова страница је намерно остављена празна

Република Србија
Министарство финансија
Сектор за уговарање и финансирање

Овај пројекат финансира
Европска унија

Ваше контакт особе у компанији
LDK Consultants Engineers and Planners SA су:

Софиа Николаки (Директорка пројекта)
Георгиос Јанакидис (Технички координатор)

Извештај о јавним консултацијама

Датум: Новембар 2023. године

Аутори: Софиа Николакики
Георгиос Јанакидис
Бојан Стаменковић

Одрицање од одговорности:

Садржај ове публикације је искључива одговорност Министарства рударства и енергетике и компаније *LDK Consultants Engineers and Planners SA*, и ни на који начин се не може сматрати да одражава ставове Европске уније.

Адреса:

Off 21, Thivaidos st.
Gr-145 64, Kifissia, Атина
Телефон: +30 210 8196700
Имејл: main@ldk.gr

КАПЕ
CRES

Немањина 22-26,
11000 Београд, Република Србија
Телефон: +381 (0)11 3619 833
Имејл: kabinet@mre.gov.rs

САДРЖАЈ

1.	Опис подручја примене ИНЕКП-а и поступка израде	6
1.1	Преглед ИНЕКП-а и најважнијих циљева	6
1.2	Опис поступка израде ИНЕКП-а и релевантни временски оквир израде	7
2.	Најважније тачке јавних расправа	9
2.1	Јавна расправа у Београду	9
2.1.1	Коментари јавности и одговори	10
2.2	Јавна расправа у Новом Саду	15
2.2.1	Коментари јавности и одговори	16
2.3	Јавна расправа у Нишу	20
2.3.1	Коментари јавности и одговори	21
3.	Достављени коментари и одговори	25
3.1	Достављени коментари на ИНЕКП и одговори	25
3.2	Поднети коментари на Стратешку процену утицаја ИНЕКП-а и одговори	30
4.	Анекси	33

1. ОПИС ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ИНЕКП-А И ПОСТУПКА ИЗРАДЕ

1.1 Преглед ИНЕКП-а и најважнијих циљева

Постепеним усклађивањем националног правног оквира са правним тековинама ЕУ, Република Србија је извршила бројна усклађивања законодавства у областима климатских промена, животне средине и енергетике. Република Србија је припремила Интегрисани национални енергетски и климатски план (ИНЕКП) за период до 2030. године као одговор на Препоруку Министарског савета Енергетске заједнице (2018/1/ *MC-EnC*) о припреми за развој Интегрисаног националног енергетског и климатског плана уговорних страна Енергетске заједнице и релевантне стратешке смернице Секретаријата Енергетске заједнице (*PG 03/2018*). Структура и садржај ИНЕКП-а прописан је Уредбом о управљању ЕУ 2018/1999.

Интегрисани енергетски и климатски план заједно са одговарајућим Стратешким планом процене утицаја на животну средину ИНЕКП-а представљају кључни инструмент за смањење емисија гасова стаклене баште у Републици Србији. Такође, пројекат ће унапредити процес стратешког планирања у области енергетике у земљи, уводећи политике ЕУ за ублажавање климатских промена и заштиту животне средине, у контекст процеса приступања земље ЕУ и обавеза према Секретаријату Енергетске заједнице.

Према одредбама Правилника о ближем садржају и смерницама за одређивање националних циљева Интегрисаног националног енергетског и климатског плана, начину његове израде и извештавању о његовој реализацији (Службени гласник РС, број 49/22), ИНЕКП на интегрисан начин сагледава пет димензија, и то: декарбонизацију, енергетску ефикасност, енергетску сигурност, унутрашње енергетско тржиште и истраживање, иновације и конкурентност. Свих пет димензија Енергетске уније обухватају националне циљеве и одговарајуће политике и мере, од којих 67 мера представљају реформске мере политике а 100 мера инвестиције. Обавезна структура и садржај ИНЕКП-а су наведени у Анексу I Уредбе о управљању и обухвата Одељак А који описује Национални план и Одељак Б који описује аналитичке основе. ИНЕКП садржи два поглавља која описују процену утицаја тренутне ситуације и пројекције са сценаријем постојећих политика и мера (*WEM*) и са сценаријем додатних мера (*WAM*).

Повећано учешће ОИЕ у енергетском миксу заједно са циљаним мерама енергетске ефикасности које имају за циљ смањење крајње потрошње енергије повећањем енергетских учинака представљају кључне приоритете плана. Овим путем транзиције ка чистој енергији настоји да се побољша енергетска сигурност, заштити енергетска независност, и истовремено да се обезбеди реално смањење употребе лигнита, до 25% у 2030. у односу на 2019. годину, доприносећи значајном смањењу емисија *GHG* до 2030. године. Укупно смањење *GHG* емисија у 2030. години износи 40,3% у поређењу са нивоима из 1990. године (укључујући *LULUCF*). Циљеви свих пет димензија ИНЕКП-а ће последично допринети значајном смањењу емисија *GHG* до 2030. године. Два главна циља побољшања енергетске ефикасности укључују ограничавање финалне потрошње енергије на нивоу од 9,7 Мтое у 2030. години и потрошње примарне енергије на нивоу од 14,68 Мтое 2030. године, спровођењем планираних политика и мера за обнову постојећег грађевинског фонда, осмишљавањем ефикасних механизма финансирања и промовисањем иновативних инструмената финансирања.

Нацрт Стратешке процене утицаја на животну средину (*SEA*) ИНЕКП-а извештаја описује, процењује и оцењује могуће значајне утицаје на животну средину који могу настати реализацијом ИНЕКП-а и утврђује мере ублажавања за смањење негативних утицаја. Процена интегриса циљеве и принципе одрживог развоја у ИНЕКП, уз разматрање потребе да се избегну или ограниче негативни ефекти мера политике димензија ИНЕКП-а.

1.2 Опис поступка израде ИНЕКП-а и релевантни временски оквир израде

Поступак израде и припреме Интегрисаног националног енергетског и климатског плана покренут је 2021. године у оквиру пројекта „Даљи развој капацитета за енергетско планирање“. Влада Републике Србије је национални орган надлежан за усвајање на период до десет година, у складу са Законом о енергетици, док је Министарство рударства и енергетике (МРЕ) ресорно министарство за израду ИНЕКП-а у сарадњи са другим релевантним министарства. У току израде и припреме документа, Консултант је пружио техничку подршку МРЕ, као и другим институцијама и органима укљученим у поступак израде.

Након утврђивања релевантних институција, органа и предузећа, образоване су радне групе. Почетком 2021. године формиране су две радне групе (РГ) састављене од бројних представника одговарајућих институција и великих предузећа из јавног и приватног сектора. Конкретно, РГ1 је усмерена на моделирање и одговорна је за аналитички рад, док је РГ2 усмерена на политике и надлежна је за израду нацрта ИНЕКП-а.

Дискусије и сва комуникација се одвија на састанцима Радне групе који се редовно одржавају, али и на редовним састанцима посвећених свакој од пет димензија. Одржан је низ билатералних и мултилатералних састанака са различитим заинтересованим странама, односно укупно је одржано 14 састанака Радних група и око 50 билатералних састанака. Планирана су још три састанка Радне групе до краја пројекта. Пројекат се завршава 8. децембар 2023. године. Консултације са другим уговорним странама Енергетске заједнице које израђују и припремају своје ИНЕКП паралелно са Републиком Србијом, реализоване су преко већ постојећа тела и механизма за регионалну сарадњу.

Секретаријат Енергетске заједнице помно прати напредак целокупног процеса од почетка израде, пружајући неопходну подршку. Формално, ангажованост Секретаријата Енергетске заједнице се реализује кроз рад Министарског савета Енергетске заједнице као и у оквиру различитих постојећих тематских координационих група, платформи и иницијатива на нивоу Енергетске заједнице, али и других регионалних енергетских и климатских формата у којима Енергетска заједница активно учествује. Након завршетка израде нацрта ИНЕКП-а, Република Србија је доставила документ Секретаријату Енергетске заједнице ради консултација и давања препорука.

Потребно је дати правовремену прилику јавности да ефективно учествује у изради документа ИНЕКП и Стратешке процене утицаја ИНЕКП-а (*SEA*) путем јавних консултација, прекограничних консултација и јавне расправе. Консултације са Секретаријатом Енергетске заједнице спроводе се у оквиру јавних консултација. Консултације са регионом се спроводе паралелно са јавном расправом о Нацрту плана. Резултати овог процеса консултација су обухваћени у коначној верзији плана. Након завршених консултација и јавних расправа, припрема се извештај о одржаним јавним консултацијама, прекограничним консултацијама и јавним расправама о нацрту ИНЕКП-а и Стратешке процене утицаја ИНЕКП-а, у којем су наведени достављени коментари и подносиоци коментара, као и информација о томе да ли су коментари су прихваћени или не уз адекватна објашњења. Ови извештаји се објављују на веб сајту МРЕ.

МРЕ треба да има снажну координациону улогу у периоду током имплементације пројекта, као и након тога, како би се осигурао континуиран рад Радне групе. То би било од кључног значаја за коришћење могућности моделирања у будућим ажурирањима енергетске стратегије земље, као и у праћењу и ревизији ИНЕКП-а и свих других обавеза у оквиру енергетске политике земље.

Процес израде ИНЕКП представљен је на Парламентарном форуму за енергетску политику Скупштине Србије 8. фебруара 2022. У периоду од 9. августа 2022. до 5. септембра 2022. године, МРЕ је спровело ране јавне консултације објављеним радним сценаријима (Сценарио 1, Сценарио 2, Сценарио 3 и Сценарио С) нацрта ИНЕКП-а. Током процеса заинтересоване стране су позване да поделе своје коментаре, сугестије и питања о наведеним сценаријима, уз напомену да на Сценарио 6 (Fit for 55) нису достављени коментари, пошто је он израђен искључивом како би се пружио увид у сценарио у коме су циљеви Републике Србије једнаки циљевима ЕУ.

Јавне консултације о нацрту ИНЕКП-а одржане су у периоду од 13. јуна до 27. јула 2023. године, а јавне консултације о нацрту Стратешке процене утицаја ИНЕКП-а у периоду од 23. јуна до 5. августа 2023. године. Током јавних консултација одржане су три заједничке јавне расправе за ИНЕКП и Стратешку процену утицаја ИНЕКП-а, у Београду 11. јула, у Новом Саду 12. јула и Нишу 14. јула 2023. године. Након завршетка процеса јавних консултација, у периоду од августа до октобра 2023. године, спроведен је процес припреме финалних верзија ИНЕКП-а и Стратешке процене утицаја ИНЕКП-а. Графички приказ описаног временског оквира јавних консултација дат је на слици 1.1.

Слика 1.1: Временски оквир Јавних консултација за консолидовани нацрт ИНЕКП-а и нацрт Стратешке процене утицаја НЕКП-а

Поред јавних расправа, организација цивилног друштва Београдска отворена школа (БОШ) је у сарадњи са Регулаторним институтом за обновљиве изворе енергије и животну средину (РЕРИ) организовала Зелене разговоре на тему Интегрисаног националног енергетског и климатског плана. Манифестација је одржана у Дорћол Плацу 28. јуна 2023. године и окупила је више од 50 учесника из редова Министарства рударства и енергетике, представнике међународних организација, локалних удружења, академске заједнице, стручњаке из области енергетике, активисте. Пројекат Цивилно друштво за енергетску транзицију финансира Британска амбасада у Београду, а Београдска отворена школа пројекат реализује у сарадњи са Регулаторним институтом за обновљиве изворе и животну средину (РЕРИ) и још седам локалних партнера, у периоду од 01.12.2022. до 31.03.2024. године.

Поред тога, 25. јула 2023. године, еколошка и развојна организација ЦЕКОР - Центар за екологију и одрживи развој је организовала састанак у хибридном формату у оквиру три радне групе Националног конвента о ЕУ. Тематска дискусија и препоруке су углавном биле о амбицијама садржаним у ИНЕКП-у, анализи нуклеарног сценарија и Стратешкој процени утицаја плана на животну средину.

2. НАЈВАЖНИЈЕ ТАЧКЕ ЈАВНИХ РАСПРАВА

2.1 Јавна расправа у Београду

Прва јавна расправа одржана је у Београду 11. јула 2023. године у организацији Привредне коморе Србије. У табели 1 наведени су учесници из Министарства рударства и енергетике, Привредне коморе Србије и консултанци.

Табела 1: Учесници из Министарства рударства и енергетике, Привредне коморе Србије и консултанци

	Учесник	Организација
1	Дубравка Ђедовић	Министарка рударства и енергетике
2	Марко Чадеж	Председник привредне коморе Србије
3	Милан Алексић	Помоћник министра рударства и енергетике
4	Вељко Ковачевић	Посебни саветник у Министарству рударства и енергетике
5	Биљана Рамић	Руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике
6	Софија Николакаки	LDK Consultants
7	Др Георгиос Јанакидис	Спољни експерт
8	Христос Туркољас	Спољни експерт
9	Вангелис Карајанис	LDK Consultants
10	Мелина Микелис	LDK Consultants
11	Дејан Филиповић	Спољни експерт
	Виолета Ерић	Спољни експерт
	Титомир Обрадовић	Спољни експерт

Јавну расправу отворио је господин Марко Чадеж, председник Привредне коморе Србије:

Енергетика и зелена енергетска транзиција су најважније теме за привреду Србије и Западног Балкана које се тичу сваког предузећа појединачно и зато је важно да се кроз дијалог успостави друштвени консензус у ком правцу наша привреда жели да се развија и постане део ЕУ. Не постоји важнија тема о којој привреда треба да разговара од енергетике. Уколико зелену енергетску транзицију не искористимо на прави начин, можемо имати великих проблема када је у питању наша производња и конкурентност на међународним тржиштима. Кључне речи у дефинисању будућег смера српске енергетике су дијалог, инвестиције и нове технологије. У питању је будућност наше али и економија региона и зато је важно да се сви заједно посветимо огромном послу који је пред нама и интегришемо домаћу и регионалну привреду у структуре европске привреде. У ПКС имамо добар дијалог између научних институција, привреде и државе и то ће одлучивати о успеху, у сарадњи са образовним системом који треба додатно да прилагођавамо потребама дигиталне и зелене економије. Важан сегмент развоја домаће енергетике и енергетске независности Западног Балкана је значај рудних богатстава Србије и региона које, на одржив начин можемо искористити и понудити европској индустрији.

Уводно обраћање на јавним консултацијама за ИНЕКП и Стратешку процену утицаја за ИНЕКП је имала госпођа Дубравка Ђедовић, министарка рударства и енергетике:

Овим документом се постављају циљеви за енергетски сектор Србије у наредним деценијама, како би се обезбедило сигурно снабдевање, енергетска независност и ефикасно и економично управљање процесом декарбонизације. ИНЕКП јесте наша обавеза која произилази из Закона о енергетици, али и

наших међународних обавеза, и такође је план који је неопходан да бисмо поставили циљеве који се тичу пре свега енергетске ефикасности, обновљивих извора енергије и смањења емисије штетних гасова. Остваривање циљева из ИНЕКП-а ће допринети здравијој животной средини, сигурности снабдевања и већој доступности енергије купцима уз више зелене енергије. Кључни циљеви обухватају повећање учешћа ОИЕ у производњи електричне енергије на 45 одсто, значајно повећање енергетске ефикасности и смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште за 40,4 одсто до 2030. у односу на 1990. годину. Остваривање ових циљева подразумева и градњу нових производних капацитета, укључујући соларне и ветро електране укупног капацитета 3,4 GW, као и нову гасну електрану снаге 350 MW.

Уводни део нацрта Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. са визијом до 2050. године израђеног за јавне консултације и јавну расправу, представила је Софија Николакаки, LDK Consultants, док је кључне резултате и пројекције плана представио др Георгиос Јанакидис, спољни експерт. Нацрт Стратешке процене утицаја на животну средину (SEA) Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. године са визијом до 2050. године припремљен за јавне консултације и јавну расправу, представила је Виолета Ерић, спољни експерт.

2.1.1 Коментари јавности и одговори

Након презентација ИНЕКП-а и Стратешке процене утицаја на животну средину за ИНЕКП, одржана је јавна расправа. У наредном поглављу је дат приказ коментара јавности и одговора од стране Министарства рударства и енергетике и релевантних експерата:

Учесник и организација: Др Илија Батас-Бјелић, Институт техничких наука САНУ

Коментар на ИНЕКП: У свом уводном обраћању Марко Чадеж је споменуо кључну реч, најважнија је будућност. Да ли је ово стратегија будућности? Добили смо брза, лака и јефтина решења, која нас споро воде ка решењу. Похвала за експерте, међутим када експерти оду, мораћемо да видимо шта ћемо да радимо са топланама, системима заснованим на фосилним горивима. Морамо да се боримо са глобалним енергетским поремећајима. Активно радно тело ће морати да се бави тим проблемима на дневном нивоу.

Учесник и организација: Ненад Николић, Prudence consulting

Коментар на ИНЕКП: У децембру је Европска Заједница поставила циљ да морамо да смањимо 62% термо капацитета до 2030. Повећава се само 10% производња електричне енергије из ОИЕ, одакле ће да се надокнади и финансира још 20%? Како смањити 40% метана које емитује сточарска индустрија? Документ је лош за инвеститоре.

Учесник и организација: Миленко Јовановић, Национална еколошка асоцијација

Коментар на ИНЕКП: Основно питање је ко ће план да спроведе? Ко од стручњака из енергетике? Промена енергетског биланса која иде ка чистијим енергентима, која утиче на животну средину, ко верује да ће да ово да буде оствариво? Сличан документ, стратешки документ за квалитет ваздуха, донет је 8. децембра (Програм заштите ваздуха Србије од 2022. до 2030. године са акционим планом). Постојао је велики проблем, а они који су га негирали, сада га спроводе. Како да се и најбољи документ спроведе у окружењу које је политички оријентисано, а не стручно?

Вељко Ковачевић, посебни саветник у Министарству рударства и енергетике

Одговор: Јавна расправа ће унапредити документ. Политика на власти је омогућила да се документ припреми, циљеве треба спровести - како и колико да реформишемо енергетска предузећа. Најважније је рећи да ово све зависи од јавности, која мора да притиска, како бисмо се разумели и како бисмо спровели заједничке постављене циљеве. Да се разумемо око минимума циљева и постављамо проверљив репер да ли се циљеви остварују.

Учесник и организација: Душан Карас, Научно-технолошки центар, НИС

Коментар на ИНЕКП: Важно да постоји дефинисани амбијент како бисмо се бавили својим послом на ефикасан начин - циљевима декарбонизације. Конференција Carbon capture and storage у Трондхајму (The Trondheim Carbon Capture and Storage Conference 2023, <https://www.sintef.no/projectweb/tccs-12/>), презентација Helge Flesche Kleiven са Универзитета у Бергаму: Сви тренутни климатски модели и сви сценарији показују да је једини начин да се пораст температуре задржи на 1.5 степен целзијуса, фокусирање на отклањање угљен диоксида из атмосфере. Да бисмо спречили последице климатских промена морамо не само да смањимо емисије, већ морамо и да уклонимо угљеник из атмосфере. Не може план да буде без carbon capture и storage у обиму који би требало. То би нам дало праве смернице и оквир. CO2 контаминира атмосферу, па је потребно да се детаљније разради стратегија и концепција.

Др Георгиос Јанакидис, спољни експерт:

Одговор: У анализама се узима у обзир carbon capture и storage али у дужим временским оквирима. Фокус овог документа је на 2030, док анализе показују да на основу тренутне цене и доступности технологија ово јесте могуће, али у уколико се сагледа дугорочније.

Учесник и организација: Христина Војводић, РЕРИ

Коментар на ИНЕКП: Генерални коментар је да документ није истакао стратешке правце. Немамо јасан приказ да ли се Србија определила за увођење ETS механизма, CBAM да ли уводимо, немамо одговор на питање када напуштамо угаљ за производњу електричне енергије. Како је могуће да се постиже исто смањење GHG од 40.3% у односу на 1990. са производњом из обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи од 33.6% како се наводи у овом документу и 40.7% како се наводи у одлуци Министарског савета који је наведен као један од правних основа у изради овог документа? Предвиђа се да фактор искоришћења термоенергетских капацитета у 2030. години буде око 70%, да ли постоји економска анализа оправданости оваквог коришћења термоенергетских капацитета? Како ће се обезбедити да термо електране у 2030. (већ 2028.) буду усклађене са захтевима директиве о индустријским емисијама? У ранијим верзијама документа као извор података за моделирање су наведене консултације са кључним актерима, да ли сада постоје егзактније информације? Предвиђа се за 2050. годину 180 хиљада тона бакра годишње - погрешни подаци за моделирање. Топионица бакра у Бору која је отворена од стране Министарке МРЕ, пуштена у пробни рад пре неколико месеци, има капацитет већи од 200 хиљада тона годишње - закључак је да су коришћени погрешни подаци, па како ће то да утиче даље на резултате које добијамо и мере које ће се касније примењивати? Није јасно одакле податак да ће од 2030 године производња литијума бити 6000 тона годишње?

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике

Одговор: Обавеза примена ETS је само за чланице ЕУ. CBAM постаје обавезујући од првог октобра ове године, али финансијска наплата ступа на снагу од 01.01.2026. Регулатива ЕУ за CBAM је усвојена тек у мају ове године, па је било касно да се укључи у план. Документ ће бити ажуриран, кад крене процес

мониторинга и ревидирања енергетске политике са стратешког аспекта. Израда, структура и садржај документа је прописан Governance регулативом ЕУ 2018/1999 и том смислу је документ тако и написан. Стратегија развоја енергетике (нацрт ће бити на јесен) је прописана Законом о енергетици и сасвим сигурно да ће у смислу презентовања и детаљности информација да се разликује од плана. У процесу израде документа је коришћен велики број података, нпр. енергетских компанија, Републичког завода за статистику (доставио велики број података за анализу индустријског сектора), велики број билатералних састанака са компанијама и институцијама. Његов фокус је на 2030. (обавезе), а за 2050. је пројекција, а мало је могуће да буде апсолутно прецизан за 2050. (визија). Ово је процес, који кроз праћење укључује ревидирање са новим анализама информација и података.

Софиа Николакаки, LDK Consultants:

Одговор: Циљеви смањења гасова са ефектом стаклене баште могу да се остваре комбинацијом различитих технологија, дакле другачији портфолио технологија може да обезбеди мање амбициозне али реалистичније начине да се смањи емисија гасова са ефектом стаклене баште.

Др Георгиос Јанакидис, спољни експерт:

Одговор: Економска анализа рада термо електрана је одрађена, резултати су у анексу. Литијум је укључен - одлучено је да се укључи додатни пораст потрошње у плану (мање од 0.2%) уколико порасте потрошња индустрије, како би та потрошња била задовољена

Учесник и организација: Огњан Пантић, БОШ

Коментар на ИНЕКП: МП-ЕЕ1: За енергетску ефикасност у плану су дефинисане стамбене зграде, у првој мери јединица је зграда док је у осталим мерама јединица m^2 ? Да ли је при изради мере, при пројектовању и калкулацијама узето у обзир која је квадратура тих зграда и њихова специфична потрошња, зато што се не може извршити поређење са другим мерама ако није иста јединица?

МП-ЕЕ2: Односи се на јавне зграде, стопа инвестиција, односно обим средстава предвиђен за јавне зграде је далеко мањи него за стамбене зграде и нестамбене јавне зграде, израчунато да је то 50 евра по m^2 , зашто је за тај сектор остављено далеко мање средстава?

МП-ЕЕ3: Приметно да је квадратура у овој мери је знатно смањена у односу на текст ИНЕКП из октобра 2022, 30 пута мање површине у m^2 , док су финансијска средства смањена само дупло.

Праведна транзиција, није обрађена у истом обиму као у земљама ЕУ, у којима постоји више података о социјалној структури региона, потребама за запошљавањем, преквалификацијама, вештинама. Мера постоји. Проблем је да је МРЕ постављено и као извршни и као надзорни орган, као надзорни је и Министарство животне средине. Предлог је да се као органи за праћење нађу и Министарство за рад и запошљавање, Министарство просвете, привредна комора, социјални-економски савет. Да индикатор не буде емисија GHG, него неки индикативнији фактор (који говори о успешној економској и социјалној трансформацији региона).

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике

Одговор: Праведна транзиција захтева додатне анализе, анализа се ради кроз други пројекат Студија Дијагностике праведне транзиције Србије, у завршној је фази, очекује се усвајање у септембру, обухвата велики број организација и министарства и садржи акциони план за праведну транзицију. Земље ЕУ се 20 година интензивно овим циљевима овог плана, у том смислу су им на располагању бројни фондови,

---

за разлику од нас. Земље које су донеле планове, сад су у процесу ревидирања енергетских планова, имају препоруку Европске комисије да морају да ојачају аспект праведне транзиције. Следеће ревидирање нашег плана имаће нове информације, када ће више тога бити обухваћено.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: За резиденцијални сектор коришћен је број зграда, док је за нерезиденцијални коришћен m^2 . Посматране су различите категорије резиденцијалних зграда (апартмани, куће), као и другачије категорије нерезиденцијалних зграда (јавних зграда, спортских центара, канцеларија, комерцијалних зграда). Као први корак уважавају се подаци Еуростата за потрошњу по сектору, узете су у обзир стопе реновирања, уштеде, затим је све прорачунато и на крају су процењене инвестиције. Подаци су потпуно усаглашени са званичним енергетским подацима Еуростата.

Др Георгиос Јанакидс, спољни експерт:

Одговор: Резиденцијалне зграде се извештавају у броју зграду због јаснијег разумевања, али у анализама се уважавају и у m^2 .

Учесник и организација: Александар Вукаловић, еСигурност

Коментар на ИНЕКП: На почетку је Министарка рекла да су примењени закони и усклађене директиве ЕУ - које би биле репрезентативне директиве? Да ли је складиштење електричне енергије разматрано и његово учешће у укупном балансирању? Заштита критичне инфраструктуре је уважена на неки начин? Дигитализација енергетског сектора (требало би да пише сектора не система) да ли је разматрана? У мери 16 саобраћај на путевима и водама се помиње, а не помињу се градови.

Милан Алексић, помоћник министра рударства и енергетике:

Одговор: Усвајају се седам директива у другој фази, и две директиве које су померене за трећу фазу, прилагођавају се крајем ове и следеће године. За транспоновање су укључена сва наша предузећа која су тичу ових директива. Ради се пуно пројеката за дигитализацију енергетског сектора, и на техничком делу и на процедурама - за лакше добијање дозвола, за дигитализацију управљања и производње, преносног и дистрибутивног система. За складиштење електричне енергије планирана је нова реверзибилна хидроелектрана Бистрица, као и батеријска складишта. Посебном уредбом ће бити решено складиштење електричне енергије.

Учесник и организација: Видосава Џагић, ПКС Привредна Комора Београда

Коментар на ИНЕКП: Ништа од мера за отпорност на климатске промене. Процене за временске катастрофе за суше (9 милијарди евра годишње), поплаве (7.4 милијарде евра) - директно су везане за енергетски сектор, али и са другим секторима који су поменути. Да се да осврт на отпорност малих и средњих предузећа од климатских промена, јер је отпорност јако ниска.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: У плану има мера која се односе на отпорност на климатске промене.

Учесник и организација: Александар Вукаловић, еСигурност

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Тамо где се спомиње технолошки акцидент, требало би навести у случајевима ванредних ситуација, јер постоји закон који то дефинише.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике

Одговор: Коментар ће бити уважен. Уложен огроман труд, енергија, пуно стрпљења у изради овог документа. Пуно професионалности и са стране консултаната и са стране радне групе.

Учесник и организација: Професор др Петар Ђукић, Технолошко-металуршки факултет, Универзитет у Београду

Коментар на СПУ за ИНЕКП: У току је трогодишња израда три паралелна документа. Данас радимо нешто са чиме су друге земље стартовале пре 25 година. Не доводе се у питање циљеви енергетске транзиције, сви се углавном слажемо са енергетским, климатским и технолошким циљевима. Добро је приказана анализа последица примене овог документа. Транзиција је читаве привреде у свету - не тежити нултој емисији само енергетике, него читаве привреде.

Учесник и организација: Христина Војводић, РЕРИ

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Прекограничне консултације - да ли се планира организовање и када се планира? Очекује се примена ВАТ технологија (Best Available Technology) у термо енергетским комплексима. Види се из документа да се очекује да примена ВАТ технологија у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине доведе до смањења GHG, и да ли на основу тога наше термо електране од 2028. могу да се ускладе са директивом о индустријским емисијама? Које су то мере које ће да доведу до примене од 2028. године када креће обавеза? Да ли је разматран специфичан план имплементације који је приложен уз преговарачку позицију уз поглавље 27 - Заштита животне средине, где се између осталог траже прелазни периоди за термо енергетске комплексе, где се иде чак и до 2035. године?

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике

Одговор: Документа (ИНЕКП и СПУ) за прекограничне консултације су прослеђена Министарству животне средине које је надлежно за спровођење прекограничних консултација. Према закону рок за прекограничне консултације је 30 дана од тренутка када суседне државе приме документа. Очекују се њихови повратни коментари и сугестије.

Мелина Микелис, LDK Consultants:

Одговор: Процене се врше на нивоу стратегије, не оцењују се појединачни инфраструктурни пројекти, зато што се то ради на нижим нивоима.

Учесник и организација: Др Марина Ненековић-Ризнић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Колико су узети у обзир резултати стратешких процена за енергетску стратегију, за програм средине и стратегије и нарочито за стратегију нискоугљеничног развоја?

Мелина Микелис, LDK Consultants:

Одговор: Документ је доста обиман, у обзир се узима велики обим података (на пример подаци Агенције за заштиту животне средине). Требало би проверити целу листу података како бисмо били сигурни да ли су поменути резултати узети у обзир.

Учесник и организација: Александар Вукаловић, еСигурност

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Да ли је на било који начин разматрано да ли има потребе за разматрањем обавеза из преговарачких поглавља 24 и 31?

Мелина Микелис, LDK Consultants:

Одговор: СПУ узима у обзир шири опсег од основних обавеза. Најбоље праксе и додатни фактори су узети у обзир.

2.2 Јавна расправа у Новом Саду

Друга јавна расправа одржана је у Новом Саду 12. јула 2023. године у организацији Регионалне привредне коморе Јужнобачког управног округа. У табели 2 наведени су учесници из Министарства рударства и енергетике и консултанти.

Табела 2: Учесници из Министарства рударства и енергетике и консултанти

	Учесници	Организација
1	Милан Алексић	Помоћник министра рударства и енергетике
2	Биљана Рамић	Руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике
3	Софија Николакаки	LDK Consultants
4	Др Георгиос Јанакидис	Спољни сарадник
5	Христис Туркољас	Спољни сарадник
6	Мелина Микелис	LDK Consultants
7	Виолета Ерић	Спољни сарадник
8	Титомир Обрадовић	Спољни сарадник

Јавну расправу је отворио господин Милан Алексић, помоћник министра рударства и енергетике:

ИНЕКП ће нам дати основне смернице за развој енергетске транзиције у Републици Србији. Обухвата све оне мере које ће побољшати и живот људи и наш бруто домаћи производ а такође и чистију животну средину. План је обавезујући, али има и предвиђања (до 2050. године). Представља основу нове енергетске политике Србије. Енергетска независност ће допринети бољем раду и функционисању наше привреде. Очекује се да донесе више радних места и атрактивност за страна улагања и за даљи развој привреде. Доношењем једног овако великог амбициозног плана, али са реалистичним циљевима, као држава показујемо да желимо да доприносимо остварењу глобалне климатске агенде и следимо европску мисију у области енергетике која је у складу са нашим степеном развоја.

Уводно обраћање у јавној расправи за ИНЕКП и Стратешку процену утицаја на животну средину ИНЕКП-имала је госпођа Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Интегрисани национални енергетски климатски план је документ који је припремљен у складу са члановима 8а и 8б Закона о енергетици и обавезама из Уговора о енергетској заједници. Све чланице Европске уније и чланице Енергетске заједнице су у обавези да ураде један овакав документ којим треба да дефинишу свој допринос Зеленој агенди, односно политици Европске уније у области енергетике и климе. Оно што је кључно да би се ови циљеви остварили јесу заправо мере које се односе на

спровођење енергетске ефикасности. Оне су те које у највећем делу утичу не само на уштеду у потрошњи енергије, него и на остварење и смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште и на повећање учешћа обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи. Управо с тога ове мере узимају и највећи удео када су у питању одређени инвестициони трошкови, који су потребни за спровођење мера до 2030. године.

Уводни део нацрта Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. са визијом до 2050. године израђеног за јавне консултације и јавну расправу, представила је Софија Николакаки, LDK Consultants, док је кључне резултате и пројекције плана представио др Георгиос Јанакидис, спољни експерт. Нацрт Стратешке процене утицаја на животну средину (SEA) Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. године са визијом до 2050. године припремљен за јавне консултације и јавну расправу, представила је Виолета Ерић, спољни експерт.

2.2.1 Коментари јавности и одговори

Након презентација ИНЕКП-а и Стратешке процене утицаја на животну средину за ИНЕКП, одржана је јавна расправа. У наредном поглављу је дат приказ коментара јавности и одговора од стране Министарства рударства и енергетике и релевантних експерата:

Учесник и организација: Мила Бачић – Милински, Научно- технолошки центар, НИС

Коментар на ИНЕКП: Нови објекти се раде по новим стандардима који се тичу енергетске ефикасности, али је проблем са постојећим објектима који неконтролисано градњом доводе до бетонизације градова. Уколико се не разматрају утицај локације на објекат, зелене површине, оријентација објеката, у том случају објекти захтевају много веће хлађење и теже загревање. Ако није могуће утицати на већ изграђене објекте, онда је потребно утицати на законе о изградњи и урбанизам, како би се изградња планирала у смислу оријентације локација зелених површина, изграђеност у односу на слободну површину, јер тренутна изграђеност ствара градове као велике потрошаче енергије. Да ли се то обрађује и у ком обиму и шта је са визијом до 2030. и 2050. године? Да ли постоји осврт на зелене кровове?

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Врло је значајно питање, уколико је могуће доставити у писменој форми. Потребно је проверити да ли ојачати постојеће мере са описима у том смислу. Остварена је блиска сарадња са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, при чему су коришћене врло детаљне базе информација везане за категоризацију зграда у Србији.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: Уведене су специјализоване мере за промовисање паметних и угљенично неутралних градова. Мора се побољшати димензија просторног планирања у циљу урбане регенерације. Неопходност ће бити наглашена и мера побољшана. Што се тиче зелених кровова, ова мера је уведена и експлоатисана у Грчкој од 2010. године, али је наишла на доста потешкоћа у имплементацији: значајни проблеми посебно зими због влаге и значајни проблеми са стабилношћу зграда. На основу искуства промовисање изолације омотача зграде мора бити наглашено.

Учесник и организација: Бојан Мартиновић, НИС

Коментар на ИНЕКП: Прорачун обухвата тренутне емисија и како их смањити. Да ли ће документ обухватати детаљан прорачун на који ћемо моћи увек да се ослонимо и до којих нивоа детаља ће ићи (до глобалних на нивоу електрана, или до нивоа објеката)?

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Три врсте софтвера су коришћени, SEMS (Serbian energy modelling system, базиран на TIMES алату за енергетско моделирање) - подаци су прикупљани на нивоу постројења и објеката и класификовани су по регионима, Antares за укључење великог броја ОИЕ у систем и алат за макро економске анализе утицаја свих мера и политика на економију Србије. Одрађене су пројекције енергетског биланса, па на основу тога пројекције емисија GHG, детаљно по свим секторима. Обавезни смо да пратимо трајекторију остварења циља смањења GHG до 2030. за сваку годину. Уколико се циљ не остварује, морају се детектовати узроци, и дати образложења. По регулативи само годину дана је рок да се исправе узроци због којих се не остварује циљ. Има мера из димензије која се директно тиче смањење емисија, али и мере из других области доприносе смањењу.

Др Георгиос Јанакидс, спољни експерт:

Одговор: Дати су детаљни прорачуни емисија не само у енергетском сектору већ и у транспорту, индустрији, зградама. Различити сектори су укључени у учешће у емисији. Документ укључује мере које се могу квантификовати у доприносу смањења емисија

Учесник и организација: Станка Лесковац, НИС

Коментар на ИНЕКП: Постоји циљ од 17% повећања понора CO₂ односно преузимања из ваздуха, најчешће помоћу биљака. Како да вратимо оно што смо изгубили од зелене површине на основу изграђених фабрика? Предлог за увођењем обавезе да се око сваке фабрике подигне шума како би се надокнадио изгубљени простор. Постоји правилник или уредба да се 1% смањи укупна енергија, али не постоји у плану индикатор смањења интензитета емисија. Повећана привредна активност доводи до повећања потрошње електричне енергије, а већа потрошња енергије доводи до повећања емисија.

Др Георгиос Јанакидс, спољни експерт:

Одговор: За коришћење земљишта и негативне емисије, уважене су политике према анализи Министарства животне средине. Пораст индустрије доводи до повећања укупне негативне емисије. Индикатор емисија није приказан - може се израчунати и додати (интензитет CO₂).

Министарство:

Одговор: У систему енергетског менаџмента постоји обавеза смањења потрошње. У бази система енергетског менаџмента постоје индикатори, који могу да се утврде и да се прате.

Учесник и организација: Професор др Ђорђе Ђартков, Факултет Техничких наука Нови Сад

Коментар на ИНЕКП: Утисак је да је сектор биогаса и биометана скрајнут овим документом, зато што имамо много веће потенцијале. Могу представљати инструменте за задовољење критеријума удела у сектору транспорта. До 2030. ће пола биогас постројења изгубити статус повлашћеног произвођача и ако се не нађе други инструмент да та постројења која имају ресурсе на располагању наставе свој ради у области ОИЕ, та постројења ће се угасити. Биометан је једно од најјефтинијих горива. Потребно га је у

документу раздвојити од биоводоника, јер је биометан 20 година зрела технологија, а биоводоник је гориво будућности, јер су технологије још увек у развоју. Једна од шанси су постојећа постројења, која већ имају део инфраструктуре, и могу да се адаптирају, уместо да се граде нова.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Доставити коментаре и сугестије у писменом облику, како бисмо их укључили у документ.

Учесник и организација: Горан Кнежевић, Удружење Биогаз Србија

Коментар на ИНЕКП: Постојења за производњу биогаза или биометана сем доприноса ОИЕ, могу да се реше еколошке проблеме, јер савршена сировина за та постројења је оно што је за некога органски отпад, а крајњи резултат је или биометан или биогаз или топлота или електрична енергија или све заједно.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: Потенцијал биометана је огроман, али га је веома тешко експлоатисати. Постоји теоретски потенцијал, али је питање да ли је то економично и изводљиво. У Грчкој је за промоцију биогаза предвиђена веома атрактивна компензација цене, али је у претходних 10 година било само 100MW јединица за производњу електричне енергије. Разлог је што инвеститор није успео да обезбеди снабдевање сировином. Они управљају својим постројењима са фактором капацитета мањим од 60%. У Европи се не тежи производњи биогаза за електричну енергију, већ за друге намене као што су грејање и транспорт. Пилот пројекат биометана - ако сте у могућности да прикупите довољне сировине и из пољопривреде и из сточарства, то је добра прилика да се промовишу алтернативна горива.

Учесник и организација: Зоран Трповски, Привредна комора Војводине

Коментар на ИНЕКП: Министарство заштите животне средине је извршни орган за мере које се тичу управљања отпадом. При томе, Нови Сад као други град по величини у Србији нема примарну селекцију отпада или је у зачетку. Проблем у овој области је имплементација на локалном нивоу у локалним самоуправама. Који механизам употребити како би локалне самоуправе поступале у складу са донетим циљевима?

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Јединице локалне самоуправе су носиоци доста мера, па би било корисно да постоји законодавни механизам за реализацију задатих активности. Писаће се извештај о реализацији плана који се шаље Енергетској заједници и Европској комисији и у коме мора да стоји на који начин се план реализује.

Титомир Обрадовић, спољни експерт:

Одговор: У току је израда Стратегије одрживог развоја Републике Србије - зелена агенда. ИНЕКП је један део првог стуба ове стратегије, а то је декарбонизација. Велика пажња је поклоњена хоризонталној повезаности између свих надлежних органа на републичком и на локалном нивоу. Из стратегије ће произаћи обавезе. Све остале стратегије морају преузети одређене обавезе и не смеју бити у колизији

са овом стратегијом, која је кровни документ за одрживи развој Републике Србије и заштиту животне средине и здравља људи.

Учесник и организација: Ивана Пајић, Друштво за заштиту и проучавање птица Србије

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Комплетна енергетска транзиција спроводи да би се спречиле климатске промене. Нема осврта на биодиверзитет у плану. Које су гаранције за реализацију мера из извештаја СПУ и какав је план око тога? Имамо ресурсе из пољопривреде, као што су биогаз и биометан, док су у плану планирани други ОИЕ са знатно негативнијим утицајем на биодиверзитет. Климатске промене негативно утичу на биодиверзитет, али непомагањем биодиверзитету стварају се нове климатске промене. Да ли ће негативни утицаји из СПУ бити инкорпорирани у план? Коментар и осврт на утицај на мале и средње пољопривредне произвођаче.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Спрега мора да постоји између ИНЕКП и СПУ. Јавна расправа је организована да бисмо добили квалитетне повратне информације и конструктивне сугестије шта у самом документу није у довољној мери наглашено и шта може бити унапређено.

Мелина Микелис, LDK Consultants:

Одговор: Биодиверзитет је заправо параметар који има највише мера у извештају. Када се одаберу локације за ветроелектране, постоје посебна разматрања о биодиверзитету у овој области. За конкретан пројекат ветропарка потребно је урадити детаљну студију животне средине, јер се СПУ бави на стратешком нивоу, а не на нижем нивоу – утицај на животну средину мора бити минималан. Климатске промене се шире на све секторе. Ако се супротставимо климатским променама, то има позитиван ефекат на биодиверзитет, на земљиште, на водне резерве. Мора се успоставити равнотежа између позитивних и негативних ефеката. Број мера у СПУ доприноси одрживој пољопривреди.

Учесник и организација: Никола Јовичић, Суботица, ЈКП Чистоћа и зеленило Суботица

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Постоји одређени број несанитарних депонија које треба санирати. У Суботици је једна од њих, која има изузетно негативан утицај на животну средину, јер се налази у близу више језера. Има утицај и на пречишћавање воде. У просеку прими 50 хиљада тона отпада годишње - укупно преко 2 милиона и 200 хиљада тона отпада. Пројекат за санацију постоји, али недостаје новца. Потребно је преко 6.5 милиона евра за реализацију пројекта санације и рекултивације депоније, и то је најјефтинија варијанта - конзервација ради спречавања утицаја на животну средину. Техничка документација пројекта је урађена 2018. године, дорађена је 2021, а ове године је била ревизија економске структуре пројекта. У близини Суботице постоји регионална депонија Биково где Чистоћа и зеленило одлаже отпад. Проблем су трећа лица. У околини Суботице је тренутно у току изградња брзе пруге, одакле велике количине земље за ископ могу да се искористе за радове на несанитарној депонији. Кренути са пројектом што пре, најбоље ове године.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Проблем излази из оквира овог документа. Препознати да је неопходно ојачати и спроводити мере које доводе до заштите животне средине. Увезати овај документ са другим стратешким

документима као што је Стратегија управљања отпадом. Сви коментари ће бити прослеђени надлежним министарствима.

2.3 Јавна расправа у Нишу

Трећа јавна расправа одржана је у Нишу 14. јула 2023. године у организацији Регионалне привредне коморе Нишавског, Пиротског и Топличког управног округа. У табели 2 наведени су учесници из Министарства рударства и енергетике и консултанати.

Табела 3: Учесници из Министарства рударства и енергетике и консултанати

	Учесници	Организација
1	Милан Мацура	Помоћник министра рударства и енергетике
2	Александар Милићевић	Директор Регионалне привредне коморе у Нишу
3	Биљана Рамић	Руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике
4	Софиа Николакаки	LDK Consultants
5	Др Георгиос Јанакидис	Спољни експерт
6	Христос Туркољас	Спољни експерт
7	Вангели Карајанис	LDK Consultants
8	Димитрије Иоски	Спољни експерт
9	Титомир Обрадовић	Спољни експерт

Јавну расправу је отворио господин Милан Мацура, помоћник министра рударства и енергетике:

ИНЕКП је један од најзначајнијих стратешких докумената којим се дефинише процес енергетске транзиције и оно што ћемо радити у области енергетике у наредним деценијама. Овим документом ћемо повећати учешће обновљивих извора енергије у производњи електричне енергије на 45%, учешће обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи енергије од 33.6%. Значајно ћемо унапредити енергетску ефикасност где је план да финална потрошња енергије у 2030. години износи највише 9.6 милиона тона еквивалентне нафте, док ће потрошња примарне енергије у 2030. бити највише 14.68 милиона тона еквивалентне нафте. Овај документ садржи начине како ћемо стићи до постављених циљева и таргета. Планом је дефинисано укупно 156 мера од који су 68 реформске мере.

Уводно обраћање у јавној расправи за ИНЕКП и Стратешку процену утицаја на животну средину ИНЕКП-имала је госпођа Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Поред већ одржаних јавних консултација у Београду и Новом Саду на тему ИНЕКП у претходном периоду одржано је неколико јавних расправа које су организовале невладине организације. Ова јавна расправа се састоји из два дела, први део је представљање и дискусија на тему Интегрисаног националног енергетског и климатског плана док је други део представљање и дискусија на тему извештаја о Стратешкој процени утицаја овог плана на животну средину. Израда ова два документа је реализована кроз пројекат који је финансирала Европска Унија из ИПА фонда под називом Даљи развој капацитета за енергетско планирање. У реализацији ова два документа учествује конзорцијум који је састављен од грчких фирми CRES и LDK Consultants као и домаћих консултаната.

Уводни део нацрта Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. са визијом до 2050. године израђеног за јавне консултације и јавну расправу, представила је Софија Николакаки, LDK Consultants, док је кључне резултате и пројекције плана представио др Георгиос Јанакидис, спољни експерт. Нацрт Стратешке процене утицаја на животну средину (SEA) Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије (ИНЕКП) до 2030. године са визијом до 2050. године припремљен за јавне консултације и јавну расправу, представио је Димитрије Исоски, спољни експерт.

2.3.1 Коментари јавности и одговори

Након презентација ИНЕКП-а и Стратешке процене утицаја на животну средину за ИНЕКП, одржана је јавна расправа. У наредном поглављу је дат приказ коментара јавности и одговора од стране Министарства рударства и енергетике и релевантних експерата:

Учесник и организација: Топлица Марјановић, Бор, Друштво младих истраживача из Бора

Коментар на ИНЕКП: Припремљени су предлози и примедбе на план, који се деле у пет група:

1. Допунити проценама и мерама за сектор рударства. Сектор рударства не постоји у програму, а велики је извор GHG, како азотних оксида који настају током минирања тако и угљеникових оксида из рада тешке механизације у рудницима. Велике површине су деградиране рударством и емитују GHG, али када се рекултивишу могу да постану и понори тих гасова.
2. Друга група се односи на податке из аналитичког дела везане за катодни бакар. Пројекција производње катодног бакра за 2050. годину је 188 хиљада тона, а она ће већ следеће године достићи 200 хиљада тона плус производња бакра у руди која се извози из рудника - производња је већ данас већа од пројектоване.
3. Отпадна топлота је мало споменута. Централно грејање је користило део отпадне топлоте из металургије за грејање Бора, и због тога је својевремено Бор имао најнижу цену грејања.
4. Изградња нових насеља која настају пресељењем села, насеља и делова града због отварања нових површинских копова - планирати да се граде са нултом нето емисијом угљеникових оксида.
5. Пета група се односи на изградњу соларних и ветроелектрана. Предвиђа се изградња у подручјима са ИУЦН листе заштићених станишта биљног и животињског света - треба предвидети мере којима ће се ограничити и поставити правила за изградњу.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: У изради овог документа коришћен је велики број улазних података од енергетских компанија и републичког завода за статистику о свим индустријским гранама. Коришћене су три врсте софтвера SEMS (базиран на TIMES алату за енергетско моделирање) - коришћен за пројекције енергетског биланса Републике Србије све до 2050. године, Antares за анализу учешћа великих ОIЕ у систему, и софтвер за макро економске анализе. За одређене области нема довољно података.

Др Георгиос Јанакидис, спољни експерт:

Одговор: У анализи су укључене активности ископавања угља и активности машина које се односе на енергетски сектор. Остале емисије из осталих сектора добијају се од Министарства животне средине. За бакар у анализи се користи укупан број, јер је ово анализа високог нивоа која не иде у детаље. Отпадна топлота из индустријског сектора је нешто што се може уважити. Зелена насеља за случај пресељења је

одлука на високом нивоу земље - могла би бити укључена. За изградњу ветро и соларних електрана постоје посебна правила која су већ предвиђена у СПУ.

Учесник и организација: Јелена Николић, Енергетска задруга Електропионир

Коментар на ИНЕКП: Да ли када говоримо о енергетској санацији зграда посматрамо само јединичну површину зграде или на то утичу и неки други параметри? Да ли су енергетски сиромашна домаћинства са енергетски сиромашним зградама узета у обзир? Који индикатор показује степен енергетски ефикаснијег возила? У мерама се користи зелени водоник, обновљиви водоник или само водоник. Закон о коришћењу ОИЕ предвидео је само обновљиви водоник - морају се користити термини из закона. Први сет мера који је представљен се односи на промовисање смањења GHG, како се квантификују резултати? Све мере са промоцијом могу да допринесу смањењу, али не може се са сигурношћу тврдити да ће до тога и доћи. Први сет мера треба да доведе до смањења GHG за 40%, али ако се погледа интегрална табела на крају документа види се да су ове мере дефинисане у WEM сценарију, али ако се погледа график на 202. страни (4.7) видеће се повећање емисије CO₂. Предлажу се мере за које се очекује да ће да допринесу значајном смањењу CO₂, а са друге стране 2045. године имају се веће емисије у поређењу са 2020. годином. Да ли WEM сценарио доводи до истог стања које се сада дешава? Овај документ се у великој мери ослања на стране донације, а не на наша буџетска средства. Шта ако се промене политике? Праведна енергетска транзиција се спомиње само у две мере, а једини индикатор за те мере је смањење емисија CO₂. Потенцијал наше земље када се говори о отпадној топлоти је изузетно значајан за моделирање нашег енергетског система.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Енергетско сиромаштво није разматрано као посебан аспект. Измене Закона о енергетици проширују тај појам, сад постоји само угрожени купац, али појам енергетског сиромаштва је доста шири. Праведна транзиција сагледава са економског и социјалног аспекта енергетску транзицију. Тиме се детаљно бави студија коју МРЕ ради у сарадњи са EBRD - Студија дијагностике праведне транзиције за Србију. У финалној је фази, нацрт се очекује у септембру, а на јесен је јавна расправа. Европска комисија је дала препоруку да чланице морају да ојачају ИНЕКП-е са аспектом праведне транзиције. У ревизији нашег ИНЕКП-а биће више уважена праведна транзиција. Структура документа обухвата три основна циља, смањење GHG, повећање ОИЕ и унапређење енергетске ефикасности (ЕЕ). Највећи број мера и средстава је за ЕЕ. WEM је референтни сценарио са садашњим мерама, а анализирана су још два сценарија са додатним мерама, са и без нуклеарне енергије. Нуклеарне електране се активирају у свету за циљеве смањења GHG. Није могуће све реализовати кроз буџет. Циљеви су захтевни, и захтевају комбинацију јавних и приватних инвестиција. Постоји неколико стотина приватних произвођача из области ОИЕ, а има пуно и заинтересованих. Велики број мера односи се на потрошаче - нпр. за унапређење зграда. Ово је процес који укључује обавезу ревидирања циљева, који не смеју да буду нижи од почетних, већ само виши.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: Одређене су мере за надоградњу омотача зграде и замену постојећих система грејања новим. Испитивано је реновирање омотача зграде са различитим пакетима реновирања, са различитим трошковима, различитим уштедама, а затим је процењен најекономичнији систем грејања и хлађења. Обнова зграда је најважнија мера у борби против енергетског сиромаштва. Стара и постојећа возила морају бити замењена. Испитују се различите технологије, јер од 2035. индустрија неће производити

постојеће врсте горива, све врсте горива ће бити нулте емисије. Одабрано је решење са најнижим трошковима. Субвенције су најочигледније решење за финансирање. Ниједна држава не може да испуни циљеве само субвенцијама и зато се уводе алтернативни извори финансирања (повољни кредити, гаранције). Максимизирана је употреба и експлоатација отпадне топлоте у индустрији.

Учесник и организација: Јелена Николић, Енергетска задруга Електропионир

Коментар на ИНЕКП: При поређењу интегралне табеле са мерама предложеним у референтном сценарију и будућем сценарију, види се да су мере за истраживање и иновације предвиђене само у WEM сценарију. Већина мера се односи само на WEM сценарио.

Христис Туркољас, спољни експерт:

Одговор: WEM сценарио укључује неке мере које нису довољне да уравнотеже емисију CO₂ због повећане економске активности. Интензитет CO₂ у WAM сценарију је смањен, тако што су у WEM сценарију уведене додатне мере. WAM сценарији укључују и WEM сценарио и додатне мере.

Учесник и организација: Јелена Прерадовић Стевановић, Philip Morris International

Коментар на ИНЕКП: Мало се помиње индустрија у плану. Предвиђене су мере за подстицање производње електричне енергије из ОИЕ за сопствене потребе. Ако погледамо измене Закона о коришћењу обновљивих извора енергије уведено је ограничење производње ОИЕ за сопствене потребе за индустрију, па је контрадикторно јер се подстиче у плану.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Не постоји адекватна стратегија привредног развоја и то је проблем јер енергетика треба да прати привредни развој. Настојање да се регулише прикључење ОИЕ у систем производње електроенергетског система. Пре две године је први пут донет Закон о коришћењу ОИЕ, биле су и измене закона, а вероватно ће ускоро опет доћи до промена закона како би могло да се одговори на потребе тржишта. При томе треба имати у виду старост мреже и могућности за прикључење.

Учесник и организација: Небојша Ранчић, Медија и реформ центар Ниш

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Регионализација и примена свих идеја и пројеката, ради се методом одоздо на горе, а у плану је рађено одозго на доле. Јако је битно кројити мере на основу локалних потреба у односу на произвођаче загађења и у односу на биодиверзитет и заштићена подручја. Да ли ће документ понудити кораке како га спровести на регионалном нивоу? Да се кроз ове документе сагледа и локални ниво и да се дају смернице за спровођење у локалним заједницама и регионима. Укључити Сталну конференцију градова и општина као добар секторски механизам повезивања у аспект финализације докумената кроз презентацију и обуке представницима локалних самоуправа.

Биљана Рамић, руководилац сектора за стратешко планирање у енергетици Министарства рударства и енергетике:

Одговор: Можда да се предложено презентује као реформска мера - спровођење националних планова на регионалном и локалном нивоу. Енергетски биланс представља Србију по статистичким регионима, али не може да се иде у тај ниво детаљности када су у питању одређене мере. План даје оквир за државу. Стратегија за развој енергетике се израђује и биће израђен и Програм остваривања стратегије

који ће морати детаљно да сагледа шта ће све да се ради у области енергетике у наредних неколико година - ту је простор за регионе или локалне самоуправе. Локална заједница је кључна за остварење већине мера.

Учесник и организација: Топлица Марјановић, Бор, Друштво младих истраживача из Бора

Коментар на СПУ за ИНЕКП: Допуна СПУ на основу допуне ИНЕКП. На Министарству заштите животне средине је да процени да ли поновити јавну расправу након допуне докумената.

3. ДОСТАВЉЕНИ КОМЕНТАРИ И ОДГОВОРИ

3.1 Достављени коментари на ИНЕКП и одговори

Овај Извештај о јавним консултацијама пружа детаљну анализу добијених коментара и повратних информација о Интегрисаном националном енергетском и климатском плану Србије (ИНЕКП). ИНЕКП представља свеобухватну стратешку визију за енергетски сектор земље. Опсежном ревизијом ИНЕКП-а од стране заинтересованих страна идентификовано је неколико кључних области у којима су потребна унапређења и појашњења како би се осигурала успешна имплементација ових амбициозних циљева.

Овај широк спектар коментара и сугестија може значајно побољшати ИНЕКП, а ове препоруке имају за циљ да осигурају да ИНЕКП буде свеобухватан, солидан и усклађен са националним и међународним енергетским и климатским циљевима.

Током процеса јавних консултација, добили смо примедбе, предлоге и сугестије више заинтересованих страна. Детаљан списак субјеката који су доставили коментаре и њихови конкретни коментари налазе се у Анексу.

Укупно је добијено 549 коментара, који су разврстани на следећи начин:

Општи коментари: 54 коментара

Поглавље 1 – ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА: 58 коментара

Поглавље 2 – НАЦИОНАЛНИ ЦИЉЕВИ: 19 коментара

Поглавље 3 – ПОЛТИКЕ И МЕРЕ: 325 коментара

Поглавље 4 – НАЦИОНАЛНИ ЦИЉЕВИ: 44 коментара

Поглавље 5 – НАЦИОНАЛНИ ЦИЉЕВИ: 44 коментара

Анекси: 5 коментара

Напомињемо да примедбе, предлози и сугестије достављени након 5. августа, а који нису обухватили конкретне предлоге измена и допуна Нацрта извештаја, као и они који су се односили на сам План или су већ били предмет дискусије током јавне расправе нису узети у обзир.

Општи коментари

Одговори наглашавају значај разматрања зависности мера политике од ширег развоја политике. Ово обухвата факторе као што су механизам за прекогранично прилагођавање угљеника (СВАМ), праведну транзицију и Систем трговања емисијама (ЕТС). Разумевање и разматрање ових зависности су од кључног значаја за обезбеђивање кохерентности и делотворности предложених мера.

Примљене повратне информације такође истичу да ИНЕКП обухвата преамбициозне циљеве (нпр. топлотне пумпе) с једне стране, док други коментари сугеришу да постоје мање амбициозни циљеви (нпр. удео ОИЕ, декарбонизација сектора рударства).

Поред тога, одговори се фокусирају на значај поновног разматрања пројекција и планова који се односе на производњу енергије из електрана на угљ/лигнит и њихове повезане емисије. Ова ревизија је кључна за усклађивање ИНЕКП-а са најновијим научним открићима, технолошким напретком и међународним обавезама као што је Париски споразум.

Коментари даље наглашавају важност појашњења извора финансирања мера политике, као и трошкова њихове реализације и временског оквира. Ове информације су од виталног значаја за обезбеђивање финансијске изводљивости и успешну имплементацију предложених мера. Поред тога, обезбеђивање јасног описа и посебних квантификованих циљева за сваку меру политике би побољшало разумевање њихових планираних резултата и утицаја.

Поред тога, коментари наглашавају потребу за ревизијом НЕКП-а, посебно у смислу пружања детаљне анализе за АП Косово и Метохију и начина на који енергетски сектор у АП Косово и Метохија ступа у интеракцију са ИНЕКП-ом за Србију.

Осим тога, коментари наглашавају важност појашњавања одређених бројки и вредности садржаних у ИНЕКП-у. Јасне и транспарентне бројке су од суштинског значаја за свеобухватно разумевања циљева плана и очекиваних резултата. Поред тога, препоручује се да се обезбеди детаљна анализа мера политике са високим утицајем или високим трошковима како би се разумела њихова изводљивост, трошкови и потенцијалне користи.

На крају, коментари сугеришу да се ИНЕКП за Србију мора да прође пажљиву лектуру како би се исправиле штампарске грешке и неисправни линкови унутар документа. Такође је неопходно осигурати да унакрсне референце функционишу, као и да превод буде доследан и високог квалитета. Ове исправке су кључне за одржавање кредибилитета документа и осигуравање прецизности и поузданости датих информација.+

Декарбонизација и енергетска ефикасност

Испитаници истичу потребу да ИНЕКП обухвати јасније референце на релевантна документа као што су директиве и прописи ЕУ, као и национално законодавство и стратегије (нпр. План развоја енергетске инфраструктуре МРЕ). Ово би обезбедило свеобухватан оквир за мере политике предложене у ИНЕКП-у, обезбеђујући њихову усклађеност са постојећим правним и стратешким оквирима.

Поред тога, коментари наглашавају важност квантификације и прецизирања циљева за мере политике које се односе на енергетску ефикасност, топлотне пумпе, обновљиве изворе енергије (ОИЕ), грејање и отпад. Јасни циљеви олакшавају праћење и евалуацију напретка, омогућавајући заинтересованим странама да процене ефикасност мера у постизању жељених резултата.

Коментари такође наглашавају потребу да се размотре додатне мере политике које промовишу енергетску ефикасност у урбанистичком планирању и индустријском сектору. Ове мере могу значајно допринети постизању циљева енергетске ефикасности и смањењу потрошње енергије у најважнијим секторима привреде.

Поред тога, коментари постављају питање да ли ИНЕКП заиста одражава обим помоћних услуга потребних за подршку систему, узимајући у обзир значајне промене предложене за постизање неопходних циљева. Све већа интеграција обновљивих извора енергије и прелазак на

децентрализованаци енергетски систем захтевају опсежне помоћне услуге како би се осигурала стабилност и поузданост мреже.

Одговори наглашавају значај разматрања начина на који су мере политике повезане са ширим развојем политика. Обухватају елементе као што су Акциони план праведне транзиције и Систем трговине емисијама (ETS), између осталог. Схватање и сагледавање ове повезаности је од суштинског значаја за обезбеђивање доследности и ефикасности предложених мера.

На крају, неки коментари наглашавају потребу за развојем детаљних акционих планова како би се додатно разјаснила имплементација мера политике. Ово ће помоћи да се обезбеди њихово ефикасно спровођење. Неки коментари су се такође фокусирали на значај декарбонизације рударског сектора, с обзиром на његов значајан утицај на животну средину и потенцијал за трансформацију.

Енергетска сигурност

Примљени коментари сугеришу да је потребно дати јасније описе и конкретне квантификоване циљеве за мере политике. Овим изменама би се унапредила јасност и делотворност предложених мера, омогућавајући заинтересованим странама да разумеју њихову сврху и очекиване резултате.

Коментари даље наглашавају потребу за детаљном анализом мера политике са високим утицајем или високим трошковима, као што су мрежна инфраструктура и производни капацитети. Ова анализа би пружила значајан увид у изводљивост, трошкове и потенцијалне користи од ових мера, осигуравајући њихову успешну имплементацију.

Поред тога, одговори наглашавају важност дигитализације и сајбер безбедности у обезбеђивању енергетске сигурности. Како се енергетски сектор све више ослања на дигиталне технологије, неопходне су снажне мере сајбер безбедности да би се заштитила критична инфраструктура и обезбедило несметано снабдевање енергијом.

Постоје и неки коментари који наглашавају важност одређивања одговарајућих субјеката за праћење напретка мера политике. Одређивање ових тела за праћење треба да буде у складу са локалним законодавним и регулаторним оквиром.

Унутрашње тржиште енергије

У оквиру овог одељка, коментари сугеришу да се уради ревизија субјеката за праћење за одређене мере политике и разјасни извор финансирања, трошкови имплементације и временски оквир. Овим би се осигурала успешна имплементација мера и олакшало праћење и евалуацију напретка.

Коментари такође предлажу проширење обима одређених мера политике, као што су приступ велепродајном тржишту и конкурентност, како би се повећао њихов утицај. Ово проширење би допринело ефикаснијем и конкурентнијем енергетском тржишту, које подстиче фер конкуренцију и користи за потрошаче.

Поред тога, добијени коментари препоручују да се поново размотри укључивање већ финализованих мера политике како би се осигурала њихова континуирана релевантност и усклађеност са општим

циљевима ИНЕКП-а. Ова ревизија би омогућила да план одражава најновија постигнућа и промене у енергетском сектору.

На крају, неки коментари наглашавају потребу за развојем детаљних и свеобухватних акционих планова како би се осигурала ефикасна имплементација мера политике. Ово ће помоћи да се обезбеди њихово ефикасно спровођење. Постоје и коментари који наглашавају виталну улогу у убрзавању имплементације мера политике са високим утицајем које имају за циљ смањење енергетског сиромаштва.

Истраживање, иновације и конкурентност

У овом одељку, коментари наглашавају ограничено укључивање технологија за хватање, коришћење и складиштење угљеника (CCUS) у ИНЕКП-у. С обзиром на значај CCUS-а у напорима за декарбонизацију, препоручује се креирање подмера за различите технологије у оквиру истраживања, иновација и конкурентности. Овај приступ би омогућио прилагођен и специфичан фокус на различите технологије чисте енергије, као што су ОИЕ, водоник и CCUS, како би се максимизирао њихов потенцијал и утицај.

Тренутна ситуација и пројекције са постојећим политикама и мерама

Примљене повратне информације наглашавају важност јаснијег упућивања на повезане документе као што су директиве и прописи ЕУ, као и национални правни и регулаторни оквири у ИНЕКП-у. Ово би осигурало усклађивање са ширим енергетским политикама и политикама животне средине.

Штавише, коментари наглашавају потребу да се да приоритет неопходности додатних помоћних услуга и њихових повезаних трошкова у контексту ИНЕКП-а. Како енергетски сектор наставља да се развија са интеграцијом обновљивих извора енергије и преласком ка децентрализованом енергетском систему, важност снажних помоћних услуга се не може преценити. Ове услуге играју кључну улогу у обезбеђивању стабилности и поузданости мреже, што је неопходно за успешну имплементацију предложених мера политике.

У погледу конкретних циљева, коментари сугеришу да:

постоји потреба да се преиспитају циљеви у вези са системима даљинског грејања. Овим ће се обезбедити да циљеви буду амбициозни и у складу са општим циљевима ИНЕКП-а,

Препоручује се преиспитивање пројекција и планова у погледу повећања производње угља, бакра, лигнита, литијума и бората. Ова ревизија ће осигурати да ИНЕКП буде усклађен са најновијим научним открићима, технолошким напретком и међународним обавезама, као што је Париски споразум,

важно је размотрити укључивање индиректних емисија из рударских активности у анализу. Ово ће пружити свеобухватније разумевање укупних емисија повезаних са рударским сектором,

а унапређењем ових области, ИНЕКП ће постати свеобухватнији, компактнији и усклађенији са националним и међународним енергетским и климатским циљевима.

Процена утицаја планираних политика и мера

Коментари наглашавају потребу за детаљном анализом мера политике са високим утицајем или високим трошковима. Спровођење такве анализе пружило би значајан увид у изводљивост, трошкове и потенцијалне користи од ових мера, чиме би се осигурала њихова успешна имплементација.

Коментари такође наглашавају важност истицања зависности мера политике са ширим развојем политике, као што су механизам за прекогранично прилагођавање угљеника (СВАМ), праведна транзиција и систем трговања емисијама (ЕТС). Разумевање и сагледавање ових зависности су од кључне важности за осигурање кохерентности и делотворности предложених мера.

Осим тога, препоручује се ревизија пројекција и планова у вези са производњом енергије из електрана на угљ/лигнит и уделом обновљивих извора енергије (ОИЕ) у саобраћају. Ова ревизија је неопходна да би се ИНЕКП ускладио са најновијим опредељењима Републике Србије у погледу декарбонизације енергетског сектора.

Како би се пружила свеобухватнија анализа, предлаже се да се укључи додатни сценарио са нето нултим емисијама из енергетског сектора у 2050. години. Овај сценарио би представљао амбициознији и одрживији пут ка декарбонизацији.

Што се тиче конкретних мера политике, препоручује се брисање нуклеарног сценарија, јер можда неће бити у складу са општим циљевима ИНЕКП-а. Поред тога, давање јаснијих описа и посебних квантификованих циљева за одређене мере, као што је укључивање нуклеарних електрана, побољшало би разумевање заинтересованих страна у погледу њихове сврхе и очекиваних резултата.

Закључак

У закључку, претходно је дат свеобухватан преглед примљених коментара и сугестија, који се односе на различите аспекте ИНЕКП-а. Ове препоруке имају за циљ да побољшају квалитет, делотворност и усклађеност плана са националним и међународним енергетским и климатским циљевима.

Међутим, сагледавање области у којима је идентификована могућност за унапређење је кључно да би се обезбедила ефикасност ИНЕКП-а и постизање његових амбициозних циљева. Успешна примена ових мера захтеваће заједнички напор који укључује владине агенције, заинтересоване стране из приватног сектора и цивилно друштво како би се Србију усмерила ка одрживој и постојаној енергетској будућности

Следећи кораци

У овом контексту, ИНЕКП ће бити пажљиво ревидиран и ажуриран како би се осигурало да коначна верзија не садржи штампарске грешке, неисправне линкове, референце и референце на спољне датотеке. Ово ће такође подразумевати и поступак провере вредности и додавања бројки како би се олакшало читање за кориснике.

ИНЕКП ће бити ажуриран и унапређен у складу са добијеним повратним информацијама, уз разумне напоре да се у највећој могућој мери укључе и размотре коментари заинтересованих страна. Међутим, треба нагласити да се у овој фази неће вршити ревизија циљева, јер то није сврха ових јавних консултација. Таква унапређења треба очекивати током следеће фазе пројекта (тј. праћења и ревизије ИНЕКП-а), где ће мере и циљеви политике бити поново процењени и евалуирани.

Такође је важно нагласити да ИНЕКП анализа није укључила АПКМ због недоступности релевантних података и статистике.

3.2 Поднети коментари на Стратешку процену утицаја ИНЕКП-а и одговори

Текст Нацрта извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину (SEA) Националног енергетског и климатског плана (ИНЕКП) објављен је на сајту Министарства рударства и енергетике и порталу е-Консултације, а сви заинтересовани су имали прилику да доставе примедбе, предлоге, сугестије и коментаре, како електронским путем, тако и поштом у периоду од 23. јуна до 05. августа 2023. године. Током јавних консултација, до 5. августа, су примљене примедбе, предлози и сугестије од стране:

- Министарство заштите животне средине;
- Републичка дирекција за воде, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;
- Агенција за заштиту животне средине;
- Републички хидрометеоролошки завод Србије;
- Међународне организације за миграције;
- Акционарско друштво „Електромрежа Србије“;
- Акционарско друштво „Транснафта“
- Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ);
- Мрежа организација цивилног друштва „Климатски форум“;
- Центар за унапређење животне средине;
- Медијско-реформски центар Ниш;
- Коалиција 27;
- Удружење грађана „Полекол“;
- Јорис Зантворт Дамјановић;
- Драган Срећковић;
- Марија Тасић;
- Дамир Бећирбашић.

Након поступка јавних консултација, Радна група је размотрила све добијене коментаре, предлоге и сугестије.

Примљено је укупно 67 коментара, који су разврстани на следећи начин:

- ОПШТИ КОМЕНТАРИ: **17 коментара**
- ПОГЛАВЉЕ 1 НЕТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД: **1 коментар**
- ПОГЛАВЉЕ 2 УВОД: **6 коментара**
- ПОГЛАВЉЕ 3 ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА СТРАТЕШКУ ПРОЦЕНУ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ: **25 коментара**
- ПОГЛАВЉЕ 4 НАЈВАЖНИЈИ АСПЕКТИ ПРИСТУПА ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ: **4 коментара**
- ПОГЛАВЉЕ 5 ПРОЦЕНА ПОТЕНЦИЈАЛНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И МЕРЕ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ: **8 коментара**

- ПОГЛАВЉЕ 6 СМЕРНИЦЕ ЗА РАЗВОЈ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА НИЖИМ НИВОИМА ХИЈЕРАРХИЈЕ: **1 коментар**
- ПОГЛАВЉЕ 7 ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ТОКОМ СПРОВОЂЕЊА ИНЕКП-а: **1 коментар**
- ПОГЛАВЉЕ 10 ЗАКЉУЧЦИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА: **1 коментар**
- РЕФЕРЕНЦЕ/ЛИТЕРАТУРА: **2 коментара**

Напомињемо да примедбе, предлози и сугестије достављени након 5. августа, а који нису обухватили конкретне предлоге измена и допуна Нацрта извештаја, као и они који су се односили на сам План или су већ били предмет дискусије током јавне расправе нису узети у обзир.

Од 67 коментара добијених кроз консултације за Нацрт извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину ИНЕКП-а:

- 7 коментара се односило на ИНЕКП документ, а не на Стратешку процену утицаја. Такви коментари, који су се, између осталог, односили на израду стратегије или специфичних мера, пренети су у део који се тиче ревизије ИНЕКП-а.
- 5 коментара се односило на теме из надлежности ресорних министарстава која спроводе поступак, а не консултанта задужене за израду Стратешке процене утицаја.
- Одбијена су 24 коментара по различитим основама, углавном су захтеви изашли из оквира / били су ван делокруга рада/ нису били у складу са захтевима за Стратешку процену утицаја или су се односили на аспекте процене нижег нивоа хијерархије.

Усвојено је 30 коментара од којих се велики број односи на језичке исправке, наслове који недостају или на скраћенице, као и на ажурирање информација на основу новијих података, о чему ће све бити речи. Прихваћени су и конструктивни и конкретни предлози у погледу побољшања текста додатним информацијама. Нетехнички резиме ће бити обухваћен у завршном поглављу према захтеву. На крају, треба напоменути да ће поред сценарија израђеног за ИНЕКП који је детаљно процењен, бити ревидиране друге алтернативе које су разматране/сагледане током припреме ИНЕКП-а како би се задовољили захтеви субјеката који су учествовали у процес јавних консултација. Преглед додатног(их) сценарија(а) који је/су разматран/и током припреме ИНЕКП-а, и упоредна евалуација у мери у којој ниво детаља о овим алтернативама дозвољава су укључени у Стратешку процену утицаја. Треба напоменути да су алтернативе локације искључене пошто је стратегија национална. Неће бити представљени сценарији које су консултанти за ИНЕКП оценили као нереалне.

Комплетна табела са свим добијеним коментарима и одговорима на коментаре је обухваћена у Анексу.

3.3 Препоруке Секретаријата Енергетске заједнице

Секретаријат Енергетске заједнице је доставио 31 препоруку за ревизију нацрта ИНЕКП-а. Све препоруке су темељно размотрене и примењене су додатне измене у финалној верзији. За све препоруке ја дато образложење о начину на који су размотрене. Препоруке и образложења су дата у анексу III.

3.4 Регионалне консултације

Током периода регионалних јавних консултација до 21. новембра 2023. године, достављен је само један коментар од стране Министарства за животну средину, водопривреду и шумске ресурсе Румуније на Стратешку процену утицаја на ИНЕКП, у оквиру процеса регионалних консултација. У том погледу је достављено релевантно објашњење. Коментар и објашњење налазе се у анексу IV.

4. АНЕКСИ

АНЕКС I: КОМЕНТАРИ СА ЈАВНИХ КОНСУЛТАЦИЈА О ИНЕКП

i. Генерални коментари

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	НЕТАЧНО СЕ КОРИСТИТИ ПОЈАМ „ПОТРОШАЧ“, КОРИГОВАТИ У ЦЕЛОМ ТЕКСТУ ИНЕКП-А.	Имајући у виду да је Законом о енергетици одређен појам купац/крајњи купац, односно купац - произвођач.	Текст ИНЕКП-а је исправљен
ЕПС	У тексту ИНЕКП-а се поред заједнице обновљивих извора, наводи и „енергетска заједница“, кориговати.	Закон о коришћењу обновљивих извора енергије не познаје појам енергетска заједница, већ користи појам и дефинише заједницу обновљивих извора енергије (члан 62.)	Текст ИНЕКП-а је исправљен
ЕПС	У свим другим мерама политикама у тексту ИНЕКП-а извршити исту корекцију раздвојити, односно одвојено навести Стратегију нискоугљеничног развоја, а затим Акциони план.	Образложење дато у коментарима за мере политика МП_Д2 и МП_Д4 (sheet Chapters 3.1 and 3.2).	Текст ИНЕКП-а је исправљен
ЕПС	Потребно је у целом документу извршити измену назива компаније ЕПС АД. Конкретно, уместо јавно предузеће треба да стоји акционарско друштво, а ако је у питању скраћени назив уместо ЈП ЕПС, треба да стоји ЕПС АД.	Измена је потребна због статусних промена компаније, односно преласка из јавног предузећа у акционарско друштво.	Текст ИНЕКП-а је исправљен
ЕМС	Генерални коментар	Како је Влада Републике Србије на седници одржаној 15. јуна усвојила “Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре до 2028. године са пројекцијама до 2030. године”, који дефинише циљеве у свим областима енергетике, становишта смо да је неопходно	Узето је у обзир

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		ИНЕКП усагласити са наведеним закључком Владе, односно са “Полазним основама плана развоја енергетске инфраструктуре до 2028. године са пројекцијама до 2030. године”.	
ЕМС	Односи се на цео текст ИНЕКП-а	Преименовати пројекат Северни континентално југо-источни (ЦСЕ) у Северни коридор у целом документу.	Текст ИНЕКП-а је исправљен
АЕРС	Општи коментар на поглавље 3: Да ли је рађена анализа трошкова и користи за увођење свих наведених мера?	За сваку наведену меру предвиђени су трошкови, а на који начин је извршена анализа које су користи?	За одређени број мера коришћен је важећи План развоја преносног система, али у одређеном броју случајева где није било других информација, искоришћени су резултати анализе бенефита и користи, добијени коришћењем софтвера у процесу моделовања.
АЕРС	Коментар који се односи на сваку од наведених мера: Како су обрачунати трошкови исказани за сваку меру у реду „Трошкови имплементације“ и ако нису обрачунавани из којих су извора узети?		За одређени број мера коришћен је важећи План развоја преносног система, али у одређеном броју случајева где није било других информација, искоришћени су резултати анализе бенефита и користи, добијени коришћењем софтвера у процесу моделовања.
АЕРС	ГЕНЕРАЛНИ КОМЕНТАР: Називе слика писати испод слика.		Не прихвата се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Генерална примедба : у једном броју мера политике није наведен извршни орган за дату меру политике.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је коригован
EBRD	Цифре које се односе на буџет у „политика и мере” су у великој мери неоправдане	Било би добро да се у анексу да преглед како су рађене процене (нпр. Информациона кампања кошта више него национални инвентар GHG)	Вредности су добијене из постојећих студија и модела.
EBRD	Мере не обухватају потребе да се реши питање санације земљишта од рудника лигнита (нпр. за коришћење обновљивих извора).	Размотрити узводне (енг. Upstream) ефекте енергетске транзиције.	Предложено је предмет документа Дијагностика праведне транзиције и стратешких докумената у области рударства
EBRD	Општи коментар за већину мера обухваћених у НЕКП – Квантификовани циљеви у мерама политике би могли додатно да се дефинишу као кључни индикатори напретка	У противном било би незгодно да се прати напредак о односу на циљеве	Одређени број мера политике су квалитативног а одређени квантитативног карактера. Формат који дефинише ИНЕКП омогућава праћење њихове реализације, како би се остварило испуњење национално дефинисаних циљева.
EBRD	Мере не обухватају инвестиције за отпорност на измењене климатске услове, што је битно са аспекта енергетске сигурности	Један пример је потреба за студијама адаптације на климатске промене у ХЕ које већ трпе последице због повећаног нивоа хидролошке варијабилности. Други инфраструктура је изложена поплавама и масовном кретању.	Предложено је предмет документа Програм прилагођавања на измењене климатске услове, који припрема Министарство заштите животне средине.
EBRD	Било би од користи да обухватите пројекције у MWh по гориву на годишњем нивоу, како би се разумео		Детаљни резултати су дати у анексу V ИНЕКП-а.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	развој микса електричне енергије, као и повезани графикон са смањењем емисија CO2 у електроенергетском сектору		
EBRD	НЕКП не обухвата мере аукције као подршку коришћењу ОИЕ. Сугестија да се размотри додавање ове мере.		Већ је обухваћено у МП_Д19
EBRD	Гасни интерконектори и нафтоводи	Чини се да је број планираних инвестиција у овој области прилично висок (Бугарска, Румунија, Северна Македонија, Лесковац-Врање итд.). Треба узети у обзир изводљивост, исплативост, доступност гаса у средњем/дугорочном периоду и висок Сарех. Иако препознајемо вредност интерконектора за енергетску сигурност и диверсификацију, такође би било корисно видети више детаља о економској исплативости значајних инвестиција у природни гас и нафту, посебно у контексту посвећености Србије декарбонизацији.	Сви пројекти су из важећег Плана развоја преносног система Републике Србије. Оправдано је користити гас као транзиционо гориво.
ЦЕКОР			ИНЕКП је стратешки документ који даје општи смер. Детаље је потребно приказати у другим одговарајућим актима.
ЦЕКОР	Пре свега желимо да нагласимо да је и из овог документа потпуно јасно да Србија и даље није спремна да се суочи са потребом што хитнијег обављања масовне изолације објеката индивидуалних, тако и колективних у сектору становања. Чињеница да се око		Коментар је примљен к знању. Енергетска ефикасност је узета у обзир у спроведеним анализама.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>или преко 60% струје користи у становању, али и чињеница да преко 60% становништва мора да се сматра енергетски сиромашним показује да је искључиви национални интерес да се коначно суочимо са чињеницом да у Србији никада није урађен стварни енергетски попис који би показао колико би се струје и енергије могло уштедети уколико би се у масовном процесу изоловања изоловале све стамбене јединице. Тек тада би смо стварно видели КОЛИКО НАМ ЈЕ ТО СТРУЈЕ СТВАРНО ПОТРЕБНО ДА ПРОИЗВОДИМО ОД 2024 до 2050 и тек тада би овакво стратешко планирање имало пуни смисао. Јавни интерес није да помажемо неког произвођача, него да обезбедимо становништву довољно енергије али тек када смо максимално редуковали потребе , јер не заборавимо НАЈБОЉА ЕНЕРГИЈА ЈЕ ОНА КОЈА НЕ ТРЕБА ДА СЕ ПРОИЗВЕДЕ</p>		
ЦЕКОР	<p>Дати недвосмислени очекивани потребни биланс угља од 2024 до 2050 и очекиване, потребне билансе након 2050те. Познато је да је за отварање копа потребно и 10 година, огромне инвестиције које се мере милијардама ЕУРа, расељавање, обезбеђивање огромних подручја земљишта што све</p>	<p>Дати детаљне билансе потребног угља и процењене емисије од његовог спаљивања од 2024 до 2050 те и након 2050 те.</p>	<p>Детаљна анализа је одрађена и подељена са радном групом, чији је ЦЕКОР био део. Детаљни подаци су укључени у анекс V.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>осим директних има и опортуне трошкове, јер се то земљиште практично заувек узима од пољопривреде, а пољопривреда је на том земљишту могла да ствара приходе сваке године следећих 1000 година, колико је потребно да се обнови 3 цм хумуса, што се отварањем рудника, одлагањем пепела итд заувек онемогућава.</p> <p>Јасно је такође из других стратегија и планова да ЕПС има у доста детаљној мери истражене билансне и ванбилансне резерве угља како на територији уже Србије тако и на територији Аутономне покрајине Косово, те у том контексту мора да се да детаљнији очекивани биланс потребних количина угља у складу са разним сценаријима, а пошто знамо да су у току и озбиљне инвестиције у Црној Гори те у Бих и да ЕПС одатле увози угаљ, потребно је дати и колико ће од угља потребног ЕПСу бити увожено.</p>		
ЦЕКОР	Без обзира на обимност НЕКП документа нису на једнозначан и лако прегледан начин презентовани како сценарији тако ни излазни подаци о утицајима (нпр емисије, загађење, запосленост, ЗАГАЂЕЊЕ разним другим главним полутантима (јер јасно је да CO2 емисије		Треба подвући да је расправа о сценаријима спроведена у претходне 2 године и да то није део ИНЕКП-а. ИНЕКП се односи на циљеве за 2030. годину и мере су описане за тај

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>нису једино загађење) раст БДП али би још важније било да се види раст прихода (очекивани раст плата јер је јасно из економске теорије да чак и значајан раст БДП није увек аутоматски одражен у расту прихода становништва).</p> <p>Документ је загушен појединачним мерама, од којих су неке чак врло мале и није могуће стећи јасну слику како ће рецимо свака од тих мера да утиче на разне сценарије. Није логично да су мере све једнаке а одједном добијамо потпуно различите исходе у различитим сценаријима. Потпуно је јасно да исте мере не доводе до различитих исхода, или се мора дати детаљна спецификација да ће се рецимо морати уложити више у једну меру у сценарију 100 обновљиви, или мање у сценарију са угљем какав је преовладавајући сценаријо, или у сценарију са нуклеарном енергијом.</p> <p>Практично би било потребно направити за сваки сценаријо сепаратну листу мера, и доказати како ће свака од тих мера да допринесе да се добију различити исходи.</p> <p>Тренутно документ одаје утисак да се очекује да ће ове мере НЕЗНАМО КАКО довести до тих различитих последица.</p>		<p>период.</p> <p>Сценарио нуклеарне електране и његове импликације у погледу истраживања, иновација и конкурентности су тачни, али нуклеарна опција је само сценарио за период након 2030. године, па није даље разматран.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>НПР: Подршка иновацијама и научним истраживањима, или новим технологијама у ситуацији уколико се крене у спровођење сценарија са нуклеарном централом, просто неће имати исти фискални простор као у случају да се не крене са нуклеарном централом, јер нпр за нуклеарну централу ће бити потребно ишколовати неколико хиљада стручњака, али исто тако ће и комплетна привреда бити драматично напрегнута и усмерена на покушај укључивања у пројекат нуклеарне централе чиме ће сасвим извесно бити озбиљно онемогућено да се иста та привредна друштва усмере ка новим технологијама другог типа. Из свега овога јасно је да ни наративни а још мање графички, табеларни прикази не показују различитост утицаја разних сценарија на различите показатеље, а појединачне мере које су заузеле преко пола документа апсолутно не показују како ће се њима достићи циљеви, а многе од мера имају толики фактор неизвесности и непознатости утицаја, те не постоји јасно орочен временски период за њихово доношење, спровођење па је потпуно нејасно како ће различити нивпои спровођења</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	одређених мера довести до различитих исхода.		
ЦЕКОР	Сматрамо да о овом плану треба да расправља и усвоји га Народна Скупштина Републике Србије, а не Влада, јер је он виши документ и од саме Стратегије Енергетике, коју усваја Народна Скупштина.		Није предмет јавних консултација
ЦЕКОР	Нејасно је зашто и на бази које одлуке се Влада одлучила да ради билансирање енергије, планове за производњу енергије, климатске акције и све друго а да не урачунава територију Аутономне покрајине Косова.	Прерадити студију комплетном анализом укључујући Косово и Метохију.	Није предмет јавних консултација. Документ садржи све информације за Републику Србију у складу са свим другим документима у области енергетике и климе.
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Израз „по глави становника” у анализи	У нашем језику прихватљивији је израз „на једног становника”	Оба термина су прихватљива
Медиа и реформ центар Ниш	Генерални коментар: Треба укупно редефинисати и појачати улогу цивилног сектора и посебно повећати улогу цивилног сектора на локалном нивоу што био могао бити и додатни садржај горе предложених мера под 1, 2 и 3.	Осим у делу консултација, јавне расправе и рада у појединим радним групама треба посебно нагласити улогу цивилног сектора, а поготову на локалном нивоу и рад ОЦД у сталним радним телима као што су Савети и Комисије где представљају синергију активизма и знања. Спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег Акционог плана је само један од примера (како је и наведено у документу). Ипак та улога треба бити у процесу предлагања доношења и контроле извршења прописа и планских докумената што је у складу са	Није предмет јавних консултација

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>принципима и стандардима Отворене управе, а чији је Србија потписник као светске иницијативе и стандарда доброг управљања на државном, покрајинском и локалном нивоу. Ово је у складу и са нормама из Закона о планском систему РС.</p>	
РЕРИ	<p>Јавна расправа је спроведена у периоду који онемогућава ефективно учешће јавности у поступцима припреме прописа</p>	<p>Чланом 8. став 1 (а) Закона о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима заштите животне средине (“Сл. Гласник РС - међународни уговори” бр. 39/09), наведено је да је потребно утврдити довољне временске рокове за ефикасно учешће јавности. С тим у вези, ради појашњења одређених одредаба “Архуске конвенције” и ради лакше примене истих, Економска комисија Уједињених нација за Европу је новембра 2015. године, израдила “Препоруке из Мадрихта за промовисање ефективног учешћа јавности у доношењу одлука о питањима у вези са животном средином”, те је у члану 77. наведено да правни оквир треба да се појасни израчунавање рокова, који би требало да буду дефинисани јасним терминима, па је у истом члану, у тачки е) наведено да “кад год је то могуће, треба избегавати главне сезоне празника (нпр. лето, крај децембра), као време за одржавање поступка учешћа јавности”. Упркос наведеним препорукама, насловни орган наставља са штетном праксом одржавања јавних консултација и расправа у летњем периоду чиме онемогућава ефективно учешће јавности у</p>	<p>Коментар се не прихвата. Министарство рударства и енергетике овај документ припрема од 2021. године. За потребе припреме документа формирана је мултисекторска радна група. Укључени су представници Европске комисије, Секретаријата Енергетске заједнице који су обавештени о свим резултатима и Извештајима. Током процеса припреме ИНЕКП-а одржани су бројни састанци са релевантним заинтересованим странама и консултације са факултетима и институтима у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу. Јавне консултације и прекограничне консултације</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>поступцима припреме прописа. Ово нарочито треба имати у виду, будући да је реч о документу од изузетног значаја за грађане Републике Србије, и један од најважнијих докумената у области енергетике и климатских промена који представља основ енергетске политике сваке државе која је овај јавно-политички документ прихватила.</p>	<p>организоване су у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10) и Пословником Владе („Службени гласник РС”, број 61/06, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19). Током процеса припреме ИНЕКП-а, РЕРИ је организовао јавне расправе у новембру 2021, марту 2022. и јулу 2023. године. МРЕ је учествовао у поменутиим јавним расправама. МРЕ је био у сталној комуникацији са Министарством заштите животне средине како би укључио коментаре и ажурирања и након истека рока, 5. августа 2023. године. Дакле, период консултација није био строг и коментари су прихваћени чак и доста</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>након истека рока за консултације. На пример, добили смо коментаре од румунског Министарства за животну средину, воде и шуме о стратешкој процени утицаја на животну средину за ИНЕКа до 11. октобра 2023. године, на које ће бити одговорено на одговарајући начин. Имајте на уму да је до данас, 13. новембра 2023. године, МРЕ добијао коментаре само од Румуније.</p>
РЕРИ	Министарство рударства и енергетике није објавило полазне основе за израду предметног стратешког документа	Члан 77. став 9. Закона о државној управи („Сл. Гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18) обавезује државне органе да примене одређене одредбе о учешћу јавности у припреми стратегија развоја, акционих планова и других докумената јавних политика, које се примењују у току припреме нацрта закона. Тако, чланом 77. став 1. овог закона прописано је да су органи државне управе дужни да обезбеде услове за учешће јавности у току припреме нацрта закона, других прописа и аката, у складу са овим законом. Ставом 2. истог члана прописано је да су министарства и посебне организације дужни да обавесте јавност путем	Није предмет јавних консултација

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>своје интернет странице и портала е-управе о отпочињању израде нацрта закона, при чему објављују и основне информације о планираним решењима која ће бити предложена. Став 3. прописује да су приликом отпочињања припреме нацрта закона којим се битно мења правни режим у једној области или којим се уређују питања која посебно занимају јавност, министарства и посебне организације путем своје интернет странице и портала е-управе објављују и полазни документ који садржи приказ проблема у одређеној области и њихових узрока, циљеве и очекиване ефекте доношења закона, као и основна начела за уређивање друштвених односа у тој области, укључујући и права и обавезе субјеката на које се закон односи (полазне основе).</p>	
РЕРИ	Пре израде документа није спроведена ех-ante анализа ефеката	<p>Закон о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/18) и Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика ("Сл. гласник РС", бр. 8/19) јасно утврђују оквир за спровођење ех-ante анализе ефеката докумената јавних политика. Ех-ante анализа ефеката се обавезно спроводи пре доношења одлуке о изради документа јавне политике и састоји се од јасно одређених корака (члан 31. Закона о планском систему). Чланом 41. прописана је сходна примена обавезе спровођења анализе ефеката на прописе. За потребе ех-ante анализе ефеката неопходно је</p>	<p>Није предмет јавних консултација. Подсећамо да је процес спроведен у складу са обавезама из међународног уговора - Уговор о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>детаљно описати идентификоване проблеме, те израдити анализу остварених резултата спровођења претходних докумената јавне политике, будући да идентификовани проблеми у великој мери јесу последица неуспешног спровођења претходних стратешких докумената. У том случају мере и активности ће имати своје утемељење у чињеницама и даће основу за утврђивање жељене промене, циљева јавне политике, расположивих опција и показатеља на основу којих ће се мерити остваривање циљева Интегрисаног енергетског и климатског плана (ИНЕКП).</p>	<p>Македоније, Републике Црне Горе, Републике Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација ("Службени гласник РС", број 62 од 19. јула 2006.) и сагласно томе у складу са Регулацивом 2018/1999, те да у том смислу важи члан 50 Закона о планском систему Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије", br. 30/2018).</p>
РЕРИ	ИНЕКП је достављен Секретаријату Енергетске заједнице пре него што је окончана јавна расправа о овом документу	Чланом 10. Одлуке Министарског савета D/2021/14/МС-ЕнС којом је усвојена адаптирана регулатива 2018/1999 прописано је да ће свака Уговорна страна приложити уз подношење нацрта ИНЕКП-а Секретаријату Енергетске заједнице резиме ставова јавности. Да је пре подношења нацрта ИНЕКП-а Секретаријату Енергетске заједнице потребно спровести јавну расправу и сачинити извештај о истој, потврђено је и Препоруком Министарског савета Енергетске заједнице 2018/01/МС-ЕнС (Recommendation	Није предмет јавних консултација. Подсећамо да је Секретаријат Енергетске заједнице био укључен од самог почетка пројекта и информисан о свим резултатима.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		2018/01/МС-ЕпС) у којој се јасно прописује поступак израде и усвајања овог документа	
РЕРИ	Носилац израде плана је неоправдано раздвојио јавну расправу о ИНЕКП-у и извештају о стратешкој процени утицаја ИНЕКП-а	Чланом 19. став 2. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину прописано је да се јавни увид и јавна расправа организују по правилу у оквиру излагања плана и програма на јавни увид и одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана и програма. Подносилац указује да нису јасни разлози због којих је носилац израде плана раздвојио ова два поступка.	Коментар се не прихвата. Јавне консултације за ИНЕКП и СПУ су се одвијале скоро паралелно.
РЕРИ	Резултати јавних консултација о сценаријима нису представљени као ни разлози због којих одређене сугестије нису интегрисане у документ	Министарство које је носилац израде плана је у августу и септембру 2022. године спровело јавне консултације о сценаријима. Подносилац указује да је у складу са чланом 24. Закона о планском систему прописано да надлежни предлагач разматра сугестије које током консултација износе заинтересоване стране и циљне групе, надлежни предлагач информисао учеснике консултација о резултатима спроведених консултација, а посебно о разлозима због којих одређене сугестије нису укључене у документ јавне политике, те да информације о резултатима спроведених консултација који нарочито обухватају податке о консултованим странама, обиму и методима консултација, питањима о којима се расправљало током консултација, затим примедбама, сугестијама и коментарима који су узети у разматрање и онима који нису уважени, као и о разлозима за њихово неприхватање, надлежни предлагач представља	Документ је припремљен у складу са регулативом према обавезама Уговора о оснивању Енергетске заједнице. Подсећамо да је МРЕ основало мултисекторску радну групу, која је укључила невладине организације, Енергетску заједницу, делегацију Европске Уније у Србији, EBRD и друге. Методологија и основни улазни подаци објављени су на сајтовима МРЕ и е-консултације од априла 2022. године.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		у оквиру документа јавне политике. Међутим, носилац израде плана није поступио у складу са претходно цитираним одредбама. Поред тога, Подносилац указује да је јавне консултације било неопходно спровести за читав документ (а не само за сценарије) како би јавност имала прилику да се упозна са предложеним решењима. На претходно наведен начин би се исправили кључни пропусти и избегле грешке које су садржане у овом документу.	
KFW	Уочени недостаци у структури и изради документа	У односу на следеће аспекте: <ul style="list-style-type: none"> • Недостаје Садржај, • Унакрсно повезани линкови у тексту не функционишу у потпуности, • Поглавља 4 и Поглавље 5 имају бројне полупразна и празне странице. Препорука: Документ би требало ревидирати у складу са наведеним.	Коментар је уважен и предложено је кориговано у тексту ИНЕКП-а
ilija.batas@gmail.com	План суштински није амбициозан и нема смисла га усвојити.	Предложени план се не може назвати планом за климу и енергију у суштинском смислу како га је Европска комисија предвидела за државе чланице а касније то преузеле уговорне стране Енергетске заједнице, јер у својој суштини овим планом треба да се искаже амбиција за решавање проблема климатских промена. План за енергетику и климу намењен је решавању проблема климатских промена и преузимању амбициозних обавеза, а не верификацији немогућности да се промени постојеће стање. И поред првобитних обећања из Министарства и наде да ће транзиција бити „болна“ и „зелена“ у	Коментари су узети у обзир. ИНЕКП дефинише енергетску транзицију и промене у структури енергетског микса. Циљеви су амбициозни и реалистични.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>овом документу, који се усваја са закашњењем од годину дана, не одустаје се од досадашње праксе коришћења лигнита. Ова пракса се представља као „амбициозно и реално“ и једино могуће решење, упркос практично бесконачном броју сценарија који могу да задовоље амбициозност енергетске транзиције која је започета у ЕУ и везана је за климатске промене уз смањење трошкова за грађане Србије. Планом се не предвиђају амбициозне промене како их види ЕУ већ супротно. Амбициозност овог предлога је у расположивости резерви лигнита до 2050. године (који тренутно увозимо из Индонезије зато што је и тамо почела енергетска транзиција па им не треба и јевтин је, али је транспорт неоправдано скуп). Амбициозност овог плана је и у томе да се повећањем потрошње фосилних горива убирају веће акцизе и приходи за буџет, а да се притом на другој страни грађани Србије излажу непотребним политичким, економским и здравственим ризицима. Амбициозност овог плана је такође и у погледу раста бруто домаћег производа на премисама раста потрошње. Види се амбициозност коришћења контроверзне нуклеарне енергије, уз задуживање и увозну зависност.</p> <p>Не види се амбиција да се оствари пуна енергетска независност земље као приоритет који је комплементаран са циљевима декарбонизације кроз интензивну примену обновљивих извора енергије и кроз убрзано</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>побољшање показатеља енергетске ефикасности. Не види се ни амбиција примене и трансфера најновијих технологија у Србију. Сви циљеви и амбиције и више од овога до сада су већ виђени у документима на које се Србија раније обавезала. Нема искорака. Окосница плана је коришћење лигнита до 2050. године, уз наду да ће се у оку читаоца текста створити привид стварне транзиције. Европски план за климу и енергетику Републике Србије треба да покаже амбиције за све друго сем за оно што је овде предвиђено.</p>	
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>1. ОПШТА ЗАПАЖАЊА Имајући у виду сложеност ситуације у којој се овако (за будућност енергетике Србије) важан пакет докумената израђује, забрињавајућа је чињеница да за њихову израду држава не обезбеди финансирање из сопствених извора, већ уз страну помоћ (мора да) ангажује и стране консултанте, уместо да за овако деликатну област као што је енергетика има националну специјализовану мултидисциплинарну институцију и у њој ангажује своје стручне кадрове које посебно припрема у оквиру високошколског образовања. Стога не изненађује што, уместо континуираног, овакав ad hoc рад страних експерата, уз учешће или испомоћ гломазних радних група (У листи учесника радних група</p>		<p>Није предмет јавних консултација</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>наводи се и САНУ, што није тачно и доводи у сумњу стварно учешће и других наведених организација, а чињеница да се јавна расправа планира и спроводи у време годишњих одмора доводи у сумњу и жељу организатора да она буде свеобухватна и плодотворна.) састављених од домаћих стручњака, не може ни дати добар резултат. Тако је овога пута (Видети одговарајуће примедбе АИНС на првобитну верзију од 05.09.2022. године) ИНЕКП на јавну расправу изнет као некомплетан и технички неуређен документ (верзија на српском језику, мада недостатке садржи и верзија на енглеском), који би морао бити повучен и враћен на савесну дораду и исправке пре него што буде поднесен Влади на усвајање.</p>		
Научни савет ЕПС	<p>2.3. Пројекти термоелектрана Влада Србије је усвојила специфични план имплементације директиве 2010/75/EU о индустријским емисијама, који предвиђа могућност издавања интегрисане дозволе за блокове ТЕНТ А1 и А2 до 2032. године и ТЕКО А до 2030. године. Алтернативни план ЕПС-а је предвиђао да се инвестиције потребне за уградњу нових скупих система за заштиту животне средине, које у преосталом веку блокова не могу бити</p>		Није предмет јавних консултација

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	повраћене усмере на довршење изградње нове ТЕ Колубара Б као заменског капацитета. За коначни избор између ових двеју алтернатива остаје потреба да се озбиљном стручном анализом ипак провери у коју од њих је оправданије уложити планирана средства.		
Научни савет ЕПС	2.4. Пројекти хидроелектрана Уз нужну изградњу реверзибилних хидроелектрана Бистрица и касније Ђердап 3, наводи се могућност изградње десет прибранских хидроелектрана на Ибру и пет каскадних хидроелектрана на Великој Морави. Због низа околности које су се на терену догодиле након првобитних пројеката и због непознатог става тадашњих партнера постоји сумња у могућност да ове хидроелектране буду изграђене. Са друге стране, раније идеје и пројекте за заједничко (са суседима) коришћење знатног енергетског и водопривредног потенцијала реке Дрине не би требало напуштати, као што је учињено.		Није предмет јавних консултација
Научни савет ЕПС	2.8. Гарантоване цене Како држава више не може да административно одређује гарантоване откупне цене електричне енергије, потребно је политику цена усагласити са политиком која важи у ЕУ уз		Није предмет јавних консултација

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>обезбеђивање паритета цена. Такође, пошто очекиване таксе на емисије гасова са ефектом стаклене баште повећавају трошкове производње на фосилна горива и утичу директно на структуру производних капацитета, динамика примене тих такси би требала да буде пецизно дефинисана у ИНЕКП. При томе је важно обезбедити Планом да се те таксе не одливају изван, већ да буду максимално искоришћене у Србији.</p>		
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>4. ЗАКЉУЧАК Читајући обе верзије предлога ИНЕКП-а на српском и енглеском језику због потребе разјашњавања нејасних формулација и сумњивих података, дошли смо до закључка да је текст израђен прво на енглеском (ради достављања Секретаријату Енергетске заједнице), а да је за јавну расправу на брзину извршен његов превод на српски и без контролисања пуштен у јавну расправу. И сам превод има грешака, па захтева језичку лектуру. Осим језичких, текст има нумеричких грешака у исказу процењених трошкова, доста непрецизних и нејасних формулација и пропуста које треба кориговати.</p> <p>Уочени пропусти, недостаци и грешке указују на недорађеност и</p>		<p>Коментар је узет у обзир и извршене су корекције у коначној верзији текста</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>неприпремљеност врло важног документа изнетог на јавну расправу, те га је нужно повући на темељну дораду уз врло стриктну контролу ради отклањања уочених недостатака. Постоји бојазан да би овако несређен, нејасан и некомплетан ИНЕКП довео до великих тешкоћа у његовој директној примени, али и да би могао индиректно нанети штету при изради нове Стратегије развоја енергетике уколико би његово предвиђено коришћење за њену израду (уместо да и ње произилази) било вршено без наведених корекција.</p>		
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>Документ ИНЕКП треба свести на рационалан и реалан документ.</p>	<p>Документ ИНЕКП садржи добар део политика које су у домену промовисања и едукација, много активности и огромна планирана средства за мали временски период. ПРЕПОРУКА. Уколико се има простора и времена разматрани документ треба свести на рационалну меру како би смо имали један реалан и употребљив документ.</p>	<p>Примљено к знању</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Није логично да се ИНЕКП суверене државе доминантно ослања на финансијске фондове других држава или група држава попут ЕУ. Мере предложене ИНЕКП-ом Р. Србије се, према предлогу, на првом месту финансирају из средстава/фондова ЕУ и недефинисаних "других фондова". Зашто се будућност грађана Р. Србије ставља у</p>		<p>Примљено к знању</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>руке фондова о којима грађани Р. Србије не могу да одлучују како ће да се употребе? Шта ће бити ако дође до промене спољне политике ЕУ или промене спољне политике Р. Србије? Да ли овакав план значи да ће се ИНЕКП Р. Србије остварити само ако ЕУ буде стајала иза одлука грађана Р. Србије? Шта ће се десити ако буду постојали политички притисци везани за фондове које ИНЕКП-ом планирамо да реализујемо?</p> <p>Код нпр. ИНЕКП-а Р. Хрватске, која јесте чланица ЕУ, већина мера се финансира из буџета/других прилива/сопствених средстава па на другом месту из фондова ЕУ.</p>		
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Екоактивизам, Уједињени грански синдикати Независност</p>	<p>Основна примедба за два стратешка документа ИНЕКП и Дијагностика праведне транзиције, је временска неусклађеност. Док је ИНЕКП у финалној фази и у току је јавна расправа документ „Дијагностика праведне транзиције“ још није дошао до финалне верзије.</p>	<p>Уколико би дошло до брзог усвајања и почетка имплементације ИНЕКПа, онда би процес транзиције започео много пре него што су теоријски дизајниране мере збрињавања радника који ће у овом процесу бити погођени. Превеликим се чини временски раздор између ова два документа и постоји реална опасност да ће временска неусклађеност између ова два документа изазвати нежељене последице на тржишту рада и одузети могућност за спровођење заиста праведне транзиције.</p>	<p>Није предмет јавних консултација ИНЕКП-а</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com,</p>	<p>Анализа динамике предвиђених поремећаја на тржишту рада рађена је</p>	<p>Ово је уједно и разлог због којег у концепту праведне енергетске транзиције мора да се</p>	<p>Није предмет јавних консултација ИНЕКП-а</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Уједињени грански синдикати Независност	према неколико сценарија која предвиђа ИНЕКП. Сами аутори Динамика праведне транзиције упозоравају на чињеницу да је ИНЕКП веома амбициозан у декарбонизацији енергетског сектора, те нужно изискује високе трошкове.	приступи много одговорније него што је то случај у овом тренутку. Статистички маневри којима се у ИНЕКПу мери пројектовани пад, односно раст стопе запослености на националном нивоу немају никаквог утицаја на праведност транзиције ка зеленој економији већ могу имати само сврху замагљивања природе и обима проблема на тржишту рада.	
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Уједињени грански синдикати Независност	Остаје и даље нејасно зашто су два стратешка документа ИНЕКП и Дијагностика праведне транзиције у две различите радне групе? Остаје нејасно како је међу актерима место нашла Пивредна комора Србије, а нису нашли место за социјални партнери. Зашто аутори овог документа предлажу нова међуресрна тела, а заборављају на улогу Социјално-економског савета и локалних савета за запошљавање?	Потребно је промовисати социјални дијалог како на секторском, тако и на националном нивоу, како би се идентификовали друштвени утицаји индустријских и еколошких политика и њима одговарајуће управљало. Проширити опсег колективног преговарања на секторском нивоу на питања транзиције на нискоугљеничном развоју како би се разматрали утицаји процеса декарбонизације на запосленост и зараде, као и на потребе за преквалификацијом и безбедност и здравље на раду.	Уопштено коментар је предмет Студије Дијагностика праведне транзиције.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Уједињени грански синдикати Независност	Праведна транзиција се заснива на томе да нико не буде њена жртва. С тога је неопходно осигурати праведну транзицију запослених, као и отварање пристојних и квалитетних радних места. Ко је по Вашем мишљењу задужен за обуке и преквалификације радника на Зелена радна места?	Социјални дијалог треба да омогући обједињавање стратегије реиндустријализације, иновација, примене чистих технологија и улагање у зелену инфраструктуру, заједно са мерама које су неопходне да би транзиција била што мирнија: социјалном заштитом, обучавањем за нова знања и вештине, политикама у домену тржишта рада и развојем и обновом заједнице.	Уопштено коментар је предмет Студије Дијагностика праведне транзиције.
jorizantvoort@gmail.com	Пошто се овај план не бави климом, мој предлог је да се избаци реч 'климатски' из наслова плана.	Овај нацрт се бави само енергетском транзицијом, а у јако малој мери са климатском кризом, иако се зове енергетски и климатски	ИНЕКП се односи на мере ублажавања, а не на мере прилагођавања, које су предмет посебног

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		план. Не помињу се речи суша, поплава, и врућина, а нпр. исцрпљивање само једном.	документа под називом Програм прилагођавања на измењене климатске услове
mayacvetinovic@gmail.com, Заштитимо Јадар и Рађевину, nikorade1918@gmail.com, rakicmarinko4@gmail.com, tomicko2000@gmail.com, Чувари Петрушке крајине, jadranka.bramwell@gmail.com	Нигде у документу не спомињете рударски отпад. Како је могла да се подкраде таква „грешка“ и да ли мислите да нешто урадите по том питању? Да ли мислите да на било који начин почнете да решавате велики проблем јаловишта?	По нама доступним информацијама годишње се у Србији одложи око 60 милиона тона јаловине. Да ли је могуће да у документу какав је ИНЕКП (бар званично) нигде нема ни спомена решења тог проблема, чак ни на листи жеља?	ИНЕКП је документ на стратешком нивоу за одређивање општих циљева за емисије гасова стаклене баште и обновљиву енергију. Детаљни утицај рударских активности на животну средину разматрају се у специфичним студијама утицаја на животну средину. Такође, рударски отпад је предмет докумената у области рударства.
dusicalekic@gmail.com, dmagroteka@gmail.com	Друго питање се односи на јаловисте? Зашто се нигде у Вашем документу не спомиње јаловисте?	По доступним информацијама у Србији се годишње одложи око 60 милиона тона јаловине. Да ли сматрате да то није проблем тиме што га нигде не спомињете?	ИНЕКП је документ на стратешком нивоу за одређивање општих циљева за емисије гасова стаклене баште и обновљиву енергију. Детаљни утицај рударских активности на животну средину разматрају се у специфичним студијама утицаја на животну средину. Такође, рударски

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			отпад је предмет докумената у области рударства.
Марш са Дрине, UDRUŽENJE ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE - АЕР	MIŠLJENJE/KOMENTAR: projekciju o litijumu i boru treba brisati iz INEKП-a.	Na osnovu napred navedenih opštepозnatih činjenica, jasno je da je ova projekcija nerealna i neutemeljene, te tražimo brisanje ove projekcije iz INEKП-a.	Прихваћено. Хвала на коментару.

i. Поглавље 1

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Декарбонизација-емисије гасова са ефектом стаклене баште“, у параграфу 4., погрешно је наведено да је Стратегија индустријске политике Републике Србије усвојена 2018. године. Извршити корекцију и у фус-ноти (страна 27).	Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године („Службени гласник Републике Србије“, број 35/20)	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Декарбонизација - ОИЕ“, параграф 2. допунити навођењем	Имајући у виду да се Закон о енергетици утврђују основни циљеви енергетске политике и начин њеног остваривања, као и услови за поуздану, сигурну и квалитетну испоруку енергије неопходно је да овај документ садржи и податке о његовим изменама и допунама и када су оне објављене.	Све наведене измене и допуне су већ наведене у различитим деловима поглавља ii. Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	података када је Закон о енергетици донет и свим изменама и допунама овог закона и унети ове податке у фус ноту. (страна 27.)	Закон о енергетици (Службени гласник РС, бр. 145/14, 95/18 и 40/21 и 35/23-др.закон).	
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Декарбонизација - ОИЕ“, параграф 2. допунити навођењем подзаконских акта која су донета на основу Закона о коришћењу обновљивих извора енергије (страна 28).	Имајући у виду да се у тачки ii под насловом „Декарбонизација-ОИЕ“ наводе подзаконска акта којима се утврђују подстицајне мере за повлашћене произвођаче електричне енергије која су престала да се примењују, неопходно је текст допунити навођењем подзаконска акта донетих на основу Закона о коришћењу обновљивих извора енергије: Уредб о тржишној премији и фид-ин тарифи („Службени гласник РС“, број 45/23); Уредба о преузимању балансне одговорности и моделу уговора о преузимању балансне одговорности („Службени гласник РС“, број 45/23); Уредба о моделу уговора о тржишној премији („Службени гласник РС“, број 112/21).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Енергетска ефикасност“, у параграфу 3. кориговати констатацију да ће се усклађеност са Директивом 2012/27 (ЕУ) о енергетској ефикасности остварити доношењем подзаконских аката, с обзиром да су подзаконска акта на основу Закона о енергетској ефикасности	Подзаконска акта на основу Закона о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије су донета и то: Уредба о еко- дизајну производа који утичу на потрошњу енергије („Службени гласник РС“, број 132/21); Уредба о обавезама гарантованог снабдевача и о обавезама Овлашћене уговорне стране у погледу финансијских подстицаја за високоефикасну когенерацију („Службени гласник РС“, број 30/22); Уредба о минималним захтевима енергетске ефикасности које морају да испуњавају нови и реконструисани објекти	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	и рационалној употреби енергије донета (страна 29).	(„Службени гласник РС“, број 44/22); Уредба о обвезницима система енергетског менаџмента („Службени гласник РС“, број 59/22); Уредба о енергетском означавању производа који утичу на потрошњу енергије („Службени гласник РС“, број 21/23); Уредба о моделу уговора о фид-ин тарифи за продају електричне енергије произведене у микро-когенерацијској јединици или малој когенерацији („Службени гласник РС“, број 43/23).	
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Енергетска ефикасност“, параграф 6. допунити навођењем када је објављен Закона о планирању и изградњи (страна 29)	Имајући у виду значај питања која су уређена овим законом за примену мера и политика ИНЕКП-а, као и чињеницу да је за друге законе у тексту наведен овај податак, у фус ноти унети: Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – др.закон, 9/20, 52/21).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија ЕУ, подтачка: „Енергетска ефикасност“, параграф 7. допунити навођењем када је објављен Закона о јавним набавкама (страна 30)	Закон о јавним набавкама („Службени гласник РС“, број 91/19)	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка	Влада Републике Србије и Јавно предузеће „Електропривреда Србије“, су 29. децембра 2020. године закључиле Уговор о преносу удела	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	„Унутрашње тржиште“, у параграфу у којем се наводи да је „власничка структура ОДС-а одвојена од ЈП ЕПС“ извршити измену и допуна текста. (страна 31)	у Оператору дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ д.о.о. Београд са Јавног предузећа „Електропривреда Србије“ Београд на Републику Србију. Решењем Агенције за привредне регистре број БД 99765/2020 од 31. децембра 2020. године, извршена је регистрација по којој је Република Србија упушена као члан друштва са уделом од 100% капитала.	
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Унутрашње тржиште“, у параграфу 7. нетачно је наведено да Агенција за енергетику одређује цену електричне енергије за гарантовано снабдевање (страна 32).	Кориговати, с обзиром да у складу са Законом о енергетици (члан 50) Агенција за енергетику доноси методологију за одређивање цене електричне енергије за гарантовано снабдевање и даје сагласност на одлуку о цени електричне енергије.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Унутрашње тржиште“, нетачно је у задњем параграфу на страни 32. наведено да је 2021. године донет нови Закон о енергетици.	Извршити исправку имајући у виду да се мисли на Закон о изменама и допунама Закона о енергетици („Службени гласник РС“, број 40/21).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Унутрашње тржиште“, у параграфу 9. брисати речи: „у спреси са Законом о изменама и допунама...“ (страна 33).	Неправилно правно-технички имајући у виду да је у питању измена и допуна Закона о коришћењу обновљивих извора енергије	Текст је ревидиран како би презентоване информације биле разјашњене

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Унутрашње тржиште“, у целости извршити измену текста који се односи на енергетско сиромаштво.	Имајући у виду да се из текста нејасно може видети да се у периоду од 2015. до 2022. године примењивао подзаконски акт, који је престао да важи даном доношења нове Уредбе о енергетском купцу („Службени гласник РС“, број 137/22). С тим у вези извршити корекције и у фус ноти 48.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је допуњен новом уредбом, а текст о старој уредби је измењен
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Енергетска сигурност“ кориговати назив Стратегије развоја информационе безбедности.	Пун назив: Стратегија развоја информационе безбедности у Републици Србији за период од 2017. до 2020. године („Службени гласник РС“, број 53/17.)	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен. Наведена је нова Стратегија.
ЕПС	1. ПРЕГЛЕД И ПОСТУПАК ДОНОШЕЊА ПЛАНА, 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира, тачка ii, подтачка „Истраживање, иновације и конкурентност“ навести тачан назив Стратегије научног и технолошког развоја из 2021. године (страна 37).	Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 20212. до 2025. године „Моћ знања“.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Електродистрибуција	Предлог у циљу усклађивања са законском регулативом	на страни 19, пасус 1, потребно прецизирати део текста који се односи на Правила о раду дистрибутивног система, где речи: "усвојеном у фебруару 2019. године" треба заменити речима: "усвојеним у јулу 2017. године, са изменама усвојеним у фебруару 2019. године."	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен Такође, додате су референце и за Правила о раду дистрибутивног система (https://www.aers.rs/Index.asp?l=1&a=94.1) и за Правила о раду преносног система

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>(https://www.aers.rs/Index.asp?l=1&a=94)</p>
РХМЗ	<p>Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године (ИНЕКП) не садржи осврт на Закон о метеоролошкој и хидролошкој делатности, којим се уређују питања од значаја за планирање и коришћење основних видова обновљивих извора енергије (ОИЕ), који се односе на хидро енергију, и енергију сунца и ветра.</p> <p>У вези са наведеним предлаже се да се у поглављу „1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира“ ИНЕКП-а, део: „ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија Енергетске уније“ (страна 13 Плана), текст под насловом „Декарбонизација – Емисије гасова са ефектом стаклене баште“ допуни, тако што ће се на крају првог пасуса додати текст који гласи: „Такође, 2010. године усвојен је Закон о метеоролошкој и хидролошкој делатности ("Службени гласник РС", број 88/2010) којим су уређена питања систематских метеоролошких и хидролошких мерења и осматрања, праћења и истраживања</p>	<p>У поглављу ИНЕКП-а: 1.1 Кратак преглед (приказ/подручје примена плана), у тачки „iii. Кључни циљеви и приоритети плана (страна 4 Плана) дефинисани су кључни циљеви и приоритети Плана који се односе на повећан удео ОИЕ у енергетском миксу Србије, пре свега кроз експлоатацију потенцијала енергије ветра и енергије сунца, као и на унапређење енергетске сигурности земље, и др.</p> <p>На страни 13. Плана, у тачки: „ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија Енергетске уније, у тексту под насловом „Декарбонизација – Емисије гасова са ефектом стаклене баште“, у првој реченици наглашава се да је декарбонизација дефинисана преко две кључне осе, и то преко смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште и преко обновљивих извора енергије.</p> <p>У поглављу Плана “ 2.4. Енергетска сигурност“ наглашава се да је „ Евидентно да треба обезбедити оптимално коришћење домаћих извора енергије ради повећања енергетске сигурности. Препознавање постојећег потенцијала и најекономичније коришћење домаћих извора енергије је суштински циљ у оквиру ИНЕКП-а. Нагласак ће бити стављен на употребу и искоришћење потенцијала ОИЕ, како за производњу</p>	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>стања и промена времена, климе, водних ресурса и режима површинских и подземних вода, сунчеве радијације, енергетског потенцијала сунца, ветра и вода на територији Републике Србије, што је од значаја за планирање развоја коришћења хидроенергије, енергије сунца и ветра као основних видова ОИЕ“.</p>	<p>електричне енергије тако и за директну употребу код финалне потрошње, што ће значајно допринети енергетској сигурности.“ На слици 4.11 приказан је удео ОИЕ у бруто производњи електричне енергије у периоду 2010-2020 година, који је у читавом периоду био стабилан и у 2020. години износио је 29%, а базиран је првенствено на хидроенергији. Стабилност овог вида ОИЕ очекује се и у пројекцији до 2050. године, те је битно спроводити систематска метеоролошка и хидролошка мерења и праћење стања и промена водног режима на териториј Србије у складу са Законом о метеоролошкој и хидролошкој делатности (чл.5. Закона).</p>	
АЕРС	<p>Поглавље „Декарбонизација – ОИЕ“ (стр.14-16): Осим Законом о ОИЕ, како је даље наведено у тексту, прилагођавање домаћег правног и институцијалног оквира правним тековинама Европске уније у области енергетике урађено је и изменама Закона о енергетици из 2021. године кроз увођење енергетске делатности производње водоника као моторног горива, производње и намешавање биотечности, прецизирано је да постоји енергетска делатност за трговину нафтом, дериватима нафте, биогоривима, биотечностима, компримованим природним гасом,</p>	<p>Поглавље „Декарбонизација – ОИЕ“ (стр.14-16) пописује само мали део важеће регулативе која је донета у циљу декарбонизације енергетике и стимулације производње и коришћења енергије из обновљивих извора. Пре свега, коментар детаљно наводи и образлаже важећу регулативу која се односи на производњу и стављање у промет водоника, биогорива и биотечности, као и намешавање биогорива, односно биотечности, са горивима нафтног порекла.</p>	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>утечњеним природним гасом и водоником. Водоник и утечњени природни гас су уведени у проширени појам моторних горива, чиме је омогућено да се еколошки прихватљивим горивима тргује и на станицама за снабдевање превозних средстава, односно да се користе као енергенти у саобраћају.</p> <p>У овом поглављу треба навести и Директиву (ЕП) 2009/28, која се односи на обновљиве изворе енергије у циљу смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште, у делу који се односи на обавезан садржај биогорива у моторним горивима, имплементирана је у домаће законодавство почевши од 2019. године пошто су донети: Уредба о уделу биогорива на тржишту (Службени гласник РС бр. 71/2019), Правилник о техничким и другим захтевима за биогорива и биотечности (Службени гласник РС бр. 73/2019) и Уредба о критеријуму одрживости биогорива (Службени гласник РС бр. 89/2019). У 2020. години донет је Правилник о израчунавању удела обновљивих извора енергије (Службени гласник РС бр. 37/2020).</p>		
НИС	Страна 14, први пасус: После 33,3% додати речи „у сектору енергетике“.	Према документу смањење од 33,% односи се само на сектор енергетике, а то треба нагласити пошто укупно смањење треба да буде 40,2%.	Делимично се прихвата овај коментар, додавањем „искључујући LULUCF“,

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			уместо додавања „у сектору енергетике“
EBRD	На стр. 5 се наводи „прелазак ка угљенички неутралној привредни“. За коју годину су постављени циљеви?	Србија се обавезала за пут према климатској неутралности за 2050. годину у складу са Софијском и Берлинском декларацијом, али колико ми знамо, то није назначено у званичним документима. Слика 5.1 указује да климатска неутралност није постигнута у 2050. години, али било би добро потврдити.	Главни циљ ИНЕКП-а јесте да дефинише циљеве и мере политике до 2030. године, са пројекцијама до 2050. године, с тим да ће ове мере бити ажуриране у будућим ревизијама плана. У поглављу 5 је наведено да се очекује се да ће термоелектране на угљ престати са производњом електричне енергије до 2050. године.
EBRD	Да ли постоји временски рок за повлачење лигнита на нивоу електрана по години? Шта повлачење подразумева (нпр. Повлачење из употребе/ пренамена, итд)?	Циљ од 25% смањења производње на бази лигнита је за 2030 (стр. 5) а пројекције Сценарија С (стр. 292) указују на електране које ће бити у употреби након 2030. године, али не наводи се посебан временски рок повлачења пре 2030. године као ни шта ће се десити са имовином.	ИНЕКП је стратешки документ. Детаље је потребно приказати у другим релевантним актима.
EBRD	Да ли Србија разматра додавање праведне транзиције као једног од квалитативних циљева у НЕКП?	Праведна транзиција је истакнута и ИНЕКП-у али се не наводи као један од циљева на страни 5	Текст ИНЕКП-а је ревидиран према предложеном
EBRD	МФИ и развојни партнери нису обухваћени на слици 1.14. „управљање припремом“	Размотрити да се наведу сви чланови радне групе због транспарентности	Текст ИНЕКП-а је ревидиран према предложеном, партнери који недостају су додати.
БОШ	Недостају подаци о стопи обнове зграда до сада, као и подаци о финансијским	Документ наводи да ће се подстицати стопа обнове од приближно 1% годишње.	Постојећи подаци о стопи обнове нису доступни. Сматра се да су постојеће

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	издвајањима државе за обнову зграда у претходним годинама.	<p>Било би пожељно дати наводе колико је у пракси износила ова стопа обнове до сада, и то за све три групе зграда, у претходним годинама, а како би се могао уочити тренд, и на основу тренда установити колико је реална стопа.</p> <p>Поред тренда обнове зграда у m2 потребно је приказати и тренд финансијских издвајања државе за обнову зграда у претходним годинама.</p> <p>На основу овог тренда се може установити колико су реална планирана издвајања из буџета за ЕЕ у зградарству за период до 2030. Години.</p>	<p>стопе обнове веома ниске. Поред тога, постојећи програми за енергетско унапређење зграда су ограничени, у складу са расположивим информацијама што оправдава претпоставку о ниским нивоима обнове.</p>
БОШ	Укупна амбиција Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Србије је 33% (Сценарио С) смањења емисије гасова стаклене баште до 2030. године, у поређењу са 1990. годином, искључујући сектор LULUCF. Иако се ова амбиција приказује као висока, она не успева да Србију стави на пут ка декарбонизацији и климатској неутралности.	Емисије гасова стаклене баште у Србији у 1990. години износиле су 81,5 MtCO _{2e} , док су према ИНЕКП-у емисије у 2019. износиле 61,5 MtCO _{2e} , што је већ смањење од 24,4%. Стога нацрт плана у стварности има за циљ смањење додатних 8,6% у односу на 1990. годину или 11% у поређењу са тренутним емисијама у 2019. години или само 6,8 MtCO _{2e} .	Циљ који је утврђен ИНЕКП-ом је у складу са циљем Национално утврђеног доприноса и Стратегије нискоугљичног развоја. Сматра се реалистичним циљем за 2030. годину (што представља средњорочни временски хоризонт), који ствара основу за агресивнију путању у временском хоризонту до 2050. године.
БОШ	У делу 1: “Политички, економски, еколошки и друштвени контекст”, на страни 1, потребно је на почетку у једном пасусу обрадити кључне циљеве	Агенда УН 2030 садржи кључне циљеве одрживог развоја до 2030 који треба да буду у основи свих јавних политика, како у свету тако и у Европи и Србији. Међу овим циљевима за	Додата је информација. ИНЕКП је усклађен са циљевима Агенде 2030. Документ је припремљен у

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>одрживог развоја из Агенде 2030 ОУН који се односе на енергетску и климатску политику.</p> <p>У делу 2: “Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија Енергетске уније”, на стр. 13, такође се не наводе одговарајући циљеви одрживог развоја које је прихватила Србија , тако да их и овде треба обрадити.</p>	<p>област енергетске и климатске политике најважнији су ЦОР 7 (Доступна и обновљива енергија) , 11 (Одрживе заједнице, посебно квалитет ваздуха у управљање отпадом), 12 (одржива производња и потрошња) и 13 (Акција за климу: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица).</p> <p>Србија је ратификовала Агенду 2030. Европска унија је комуникацијом Европске комисије број ЦОМ/2016/0739 под називом „Будући кораци за одрживу европску будућност“ потврдила да ће интегрисати циљеве одрживог развоја Агенде 2030 у планска документа. Комуникација је пропраћена документом „Нови европски консензус о развоју: Наш свет, наше достојанство, наша будућност“. Агенда 2030 је документ од изузетног значаја и релевантности приликом креирања ЕУ легислативе. Пошто је ИНЕКП транспонован у наше законодавство на основу Уговора о основању Енергетске заједнице, свакако да би Агенда 2030 требало да буде споменута као релевантан контекст и међународни документ, који се мора узети у обзир приликом креирања документа. Поред тога, неопходно је и да се појединачни циљеви ИНЕКП-а анализирају и са становишта Агенде 2030, чије циљеве одрживог развоја Република Србија треба да интегрише у своја планска документа.</p>	<p>складу са Уредбом о управљању Европске уније.</p>
Министарство грађевинарства,	На стр. 2 навести све секторе који припадају подобласти "енергетска	На стр. 2 се наводи "Енергетска ефикасност представља подобласт која се тиче циља да се	Што се тиче стране 2, додати су следећи сектори:

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
саобраћаја и инфраструктуре	<p>ефикасност" (нпр. грађевина, индустрија, саобраћај, пољопривреда...).</p> <p>На стр. 3, након два пасуса у којима се описује енергетска ефикасност у сектору грађевинарства, потребно је додати описе циљева и доприноса и других сектора који припадају подобласти "енергетска ефикасност" (сектора индустрије, саобраћаја, пољопривреде...).</p>	<p>покаже посвећеност земље унапређењу енергетске ефикасности у свим секторима."</p> <p>На стр. 3 у појашњењу националних циљева у области енергетске ефикасности се наводи само енергетска ефикасности у грађевинарству. На овај начин стиче се утисак да се подобласт енергетска ефикасност односи само на грађевински сектор.</p> <p>Такође, у Анексу 1 – У збирној табели мера са трошковима имплементације на стр. 299 се јасно види да подобласт енергетска ефикасност обухвата и друге секторе.</p>	<p>индустрија, саобраћај, грађевинарство и пољопривреда, као што је наведено у поглављу 3.2. Текст на страни 3 о ЕЕ допуњен је како би укључио и друге секторе.</p>
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>На стр. 17, потребно ажурирати податак о броју енергетских сертификата.</p>	<p>Број енергетских сертификата се мења на дневном нивоу. Потребно ажурирати податак непосредно пре усвајања документа.</p>	<p>Последњи број и датум су додати Извор: https://www.crep.gov.rs/EnergetskiPasosi.aspx (може се додати и као референца)</p>
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>На стр. 17 након реченице "Такође, изменама и допунама ЗПИЗ4 у 2020. години, утврђен је правни основ за израду и усвајање Дугорочне стратегије за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године³⁵, која је усвојена у првом кварталу 2022. године" потребно је додати реченице: "У 2023. години Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је предложило Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи, а Влада утврдила</p>		<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Предлог тог закона и проследила га Народној Скупштини на разматрање и усвајање. У предлогу Закона значајна пажња посвећена је даљем унапређењу енергетске ефикасности: директно су транспоновани чланови 12. и 13. Директиве о енергетским перформансама зграда 2010/31/ЕУ) и предвиђена израда Националне методологије прорачуна енергетских карактеристика зграда. Такође, Предлогом Закона предвиђено је и прописивање временског важења енергетских пасоша – 10 година, као и обавеза прилагања енергетског сертификата приликом овере уговора о купопродаји непокретности или закључења уговора о закупу.</p>		
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>На стр. 27 на Слици 1.14 Управљање припремом и развојем Интегрисаног националног енергетског и климатског плана са наводи "Тело за праћење напретка: Управни одбор пројекта". Ту се наводи неколико министарстава, али не и МГСИ. Да ли МГСИ треба да буде у овом одбору с обзиром да мере енергетске ефикасности у сектору грађевинарства представљају велики број регулаторних мера и велики проценат процењених потребних финансијских улагања ?</p>		<p>МГСИ додатно је на поменутој слици као релевантно тело за праћење напретка пројекта.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Одлично дефинисан приоритет (други пасус на стр. 5)	Електромобилност заснована на ел. енергији добијеној из лигнита свакако није одржива.	Примљено к знању
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Различити подаци за стопу дугорочне незапослености у РС у тексту и на слици на стр. 7.	Стопа дугорочне незапослености за Републику Србију у тексту (први пасус) износи 5,3%, а на графикону/слици 1.3 – 5,5%.	Текст је узет у обзир и ревидиран
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Погрешно тумачење вредности стопе дугорочне незапослености	У другој реченици првог пасуса на стр. 7 стоји: „У поређењу са одабраним земљама (видети слику 1.3), Србија има трећу најмању стопу дугорочне незапослености, веома сличан оној у земљама ЕУ, док је ова стопа у свим осталим земљама изнад 12%“. Вредност стопе у Србији није слична већ је дупло већа од вредности за ЕУ, али је много повољнија од стопе у осатлим посматраним земљама које нису чланице ЕУ.	Коментар се прихвата и текст ИНЕКП-а је измењен.
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Додати реч „посматране“ у другој реченици другог пасуса на стр. 7.	У реченици: „Све земље, осим Бугарске, имају мању потрошњу по глави становника од Србије.“ додати реч да реченица гласи „Све посматране земље...“ како би било јасно да се односи само на земље из графикана.	Коментар се прихвата и текст ИНЕКП-а је измењен. Реч „посматране“ је додата
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Реч „извештај“ заменити речју „документ“ у трећем пасусу на страни 14.	Стратегија увођења чистије производње у Републици Србији је стратешки документ, не извештај	Коментар се прихвата и текст ИНЕКП-а је измењен. Извештај је замењен документом.
ЕМС	На страници 18 (Погл. 1.2), молимо да се део текста који гласи: „Десетогодишњи план развоја мреже за пренос електричне енергије (TYNDP) сачињава Оператор преносног система (ОПС „Електроурежа		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	Србије“ - ЕМС)...“ допуни тако да, по исправкама, гласи: „Десетогодишњи план развоја мреже за пренос електричне енергије (План развоја преносног система Републике Србије) – ТУНДР сачињава Оператор преносног система (ОПС „Електромержа Србије“ - ЕМС)...“.		
ЕМС	На страници 22 (Погл. 1.2), молимо да се део текста који гласи: „... оператори преносних система електричне енергије и природног гаса дужни су да сваке године подносе Агенцији на сагласност десетогодишњи план развоја мреже“ измени тако да, после исправки, гласи: „... оператори преносних система електричне енергије и природног гаса дужни су да, сходно Закону о енергетици Републике Србије, подносе Агенцији на сагласност десетогодишњи план развоја мреже (преносног система) за коју су задужени“.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	Документ наводи да ће се подстицати стопа обнове од приближно 1% годишње.	Било би пожељно дати наводе колико је у пракси износила ова стопа обнове до сада, и то за све три групе зграда, у претходним годинама, а како би се могао уочити тренд, и на основу тренда установити колико је реална стопа. Поред тренда обнове зграда у m2 потребно је приказати и тренд финансијских издвајања државе за обнову зграда у претходним годинама. На основу овог тренда се може установити	Нема доступних података о постојећој стопи обнове. Сматра се да су постојеће стопе обнове веома ниске. Поред тога, постојећи програми за енергетско унапређење зграда су ограничени у складу са доступним информацијама што оправдава

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		колико су реална планирана издвајања из буџета за ЕЕ у зградарству за период до 2030. годин	претпоставку о ниским нивоима обнове.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У делу i. Политички, економски, еколошки и друштвени контекст плана, на страни 1., потребно је на почетку у једном пасусу обрадити кључне циљеве одрживог развоја из Агенде 2030 ОУН који се односе на енергетску и климатску политику У делу ii. Постојеће политике и мере у области енергетике и климе које се односе на пет димензија Енергетске уније, на стр. 13., такође се не наводе одговарајући циљеви одрживог развоја које је прихватила Србија, тако да их и овде треба обрадити.	Агенда УН 2030 садржи кључне циљеве одрживог развоја до 2030 који треба да буду у основи свих јавних политика, како у свету тако и у Европи и Србији. Међу овим циљевима за област енергетске и климатске политике најважнији су ЦОР 7 (Доступна и обновљива енергија), 11 (Одрживе заједнице, посебно квалитет ваздуха у управљање отпадом), 12 (одржива производња и потрошња) и 13 (Акција за климу: Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица).	Додата је информација. ИНЕКП је усклађен са циљевима Агенде 2030. Документ је припремљен у складу са Уредбом о управљању Европске уније.
РЕРИ	Неусклађеност постављених циљева	Како нацрт ИНЕКП-а прокламује као један од најважнијих циљева повећање удела обновљивих извора енергије, изненађује чињеница да је циљ везан за обновљиве изворе енергије измењен у односу на циљ који је утврђен Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице од 15. децембра 2022. године и то тако да је исти смањен за 7,1%. При томе, циљеви који се односе смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште остају приближно исти. Није јасно како се и са достизањем удела од 40,7% ОИЕ у БФПЕ (како то стоји у Одлуци Министарског савета ЕЗ) и 33,6% удела ОИЕ у БФПЕ (како то стоји у нацрту ИНЕКП-	Информација је дата у финалној верзији ИНЕКП-а

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>а) остварује приближно исто смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (40,3% - укључујући ЛУЛУЦФ до 2030. године у односу на 1990. годину)? На наведено питање нисмо успели да добијемо одговор током јавне расправе. Поред тога, како се постижу циљеви декарбонизације у ИНЕКП-у који се односе на примарну потрошњу енергије (14.7 Mtoe), који је приближан усвојеним циљевима у претходно поменутој одлуци Министарског савета при значајном смањењу циља за ОИЕ? На основу које одредбе је Србија једнострано одступила од циљева који су утврђени Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице од 15. децембра 2022. године?</p>	
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>На 20. састанку Министарског савета Енергетске заједнице, одржаног у Бечу 15.децембра 2022. године, донета је одлука (https://www.energy-community.org/dam/jcr:421f0dca-1b16-4bb5-af86-067bc35fe073/Decision_02-2022-MC_CEP_2030targets_15122022.pdf) и једногласно су усвојени циљеви за учешће ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије у 2030. години. Обавезујући циљ за Србију износи 40.7%, и за њега је на том састанку гласала Министар рударства и енергетике г-ђа Дубравка Ђедовић. Шест месеци након тога, Министарство рударства и енергетике је понудило на јавну расправу нацрт интегрисаног</p>		<p>Информација је дата у финалној верзији ИНЕКП-а</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>националног енергетског и климатског плана (ИНЕКП) у коме је постављен циљ за учешће ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије од 33.6%, што је далеко нижи ниво од нивоа који је договорен на састанку Министарског савета.</p> <p>У чл.8а Закона о енергетици је дефинисано да се Интегрисани национални енергетски и климатски план припрема у складу са преузетим обавезама које проистичу из међународног уговора.</p> <p>Из којих разлога Република Србија не поштује закон, нити преузете обавезе које проистичу из међународног уговора о Енергетској заједници, и које је преузела пре непуних пола године?</p>		
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.1. Кратак преглед (приказ/подручје примене плана); стр. 1. Други национални утврђени доприноси (НДЦ) не дефинишу намеравано смањење емисија већ смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) те би требало обрисати реч „намеравано“, овде у на сваком другом месту где се говори о намераваном смањењу емисија.</p>	<p>У члану 4. Закона о потврђивању Споразума из Париза (Сл. Гласник РС - Међународни споразуми, бр. 4/2017), став 2, наведено је да ће свака страна „припремити, објавити и испуњавати све наредне национално утврђене доприносе које намерава да оствари.“ Дакле не ради се о намераваним доприносима већ о обавези потписница Споразума из Париза. Став 3, члана 4. истог закона утврђује да ће сваки наредни национални допринос представљати напредак и одражаваће највећу могућу амбицију стране потписнице. Дакле, могуће је у наредним НДЦјевима повећати амбицију, која</p>	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен. Реч „намеравано“ уклоњена је на страницама 1 и 13 (1 и 14 у верзији документа на српском)</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		ће такође бити обавезујућа. Париски споразум је правно обавезујући међународни споразум а НДЦ-јеви представљају један од кључних инструмената за остваривање циљева споразума.	
РЕРИ	Поглавље 1; 1.1. Кратак преглед (приказ/подручје примене плана)У документу није приказана веза са Националном стратегијом нискоугљеничног развоја која је недавно усвојена. Без обзира на то што је овај стратешки документ захтевао темељну ревизију пре усвајања ипак га је усвојила Влада Републике Србије као дугорочни стратешки документ.	Regulation (EU) 2018/1999 of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action, incorporated and adapted by the Ministerial Council Decision 2021/14/MC-EnC of 30 November 2021 on incorporating Regulation (EU) 2018/1999 in the Energy Community acquis communautaire and amending Annex I of the Treaty јасно указује да ИНЕКП мора да буде усклађен са дугорочном климатском стратегијом. У Анексу I ове Уредбе наведено је ИНЕКП садржи преглед постојећих енергетских и климатских политика и мера које се односе на пет димензија Енергетске уније, док се код представљања националних циљева такође захтева усклађеност са дугорочном климатском стратегијом. Ако се израђивач документа определио да кључне стратешке и нормативне документе представи у овом делу документа било је неопходно да детаљно објасни везу са климатском стратегијом, без обзира на то што и ИНЕКП и климатска стратегија захтевају темељну ревизију да би служили својој сврси у систему јавних политика. Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије усвојена је у складу са Законом о планском систему који захтева усклађеност планских докумената (чл. 23.) и	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен. Стратегија нискоугљеничног развоја додата је у поглављу 1.1.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>налаже поштовање начела конзистентности и усклађености у процесу управљања системом јавних политика. Није јасно како Министарство рударства и енергетике није препознало ИНЕКП као документ јавних политика и тај пропуст захтева објашњење. Наиме у образложењу које је приложено уз Нацрт ИНЕКП-а није наведен Закон о планском систему као правни основ.</p>	
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.1. Кратак преглед (приказ/подручје примене плана); iii. Кључни циљеви и приоритети плана; стр.4. Наведено је: “Ова путања транзиције ка чистој енергији усмерена је на унапређење енергетске сигурности земље, смањење њене енергетске зависности, истовремено осигуравајући реалистично смањење употребе лигнита, доприносећи значајном смањењу емисија ГХГ до 2030. године. Није јасно шта значи “реалистично смањење употребе лигнита” нити шта је “значајно смањење емисија ГХГ”. Ове исказе је потребно објаснити. На стр. 5. наведено је да: “Други кључни циљ у оквиру ИНЕКП-а представља амбициозан, али и реалистичан програм за смањење учешћа лигнита у производњи електричне енергије, односно постепено повлачење лигнита, за до 25% у 2030. години у односу на 2019. годину.” Најпре није јасно</p>	<p>Република Србија поседује информација о употреби лигнита и производњи енергије из фосилних горива. Те информације су конкретне и налазе се у јавно доступним документима. Уколико је предлагач хтео да постави конкретан, прецизан и мерљив циљ онда је требало да наведе тачне податке и тачан циљ, а не до 25%. У документу Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године наводи се да се количина електричне енергије из угља ће се смањити са 23.755 GWh у 2021. години на 19.080 GWh у 2030. години, па ће се учешће угља у разматраном периоду смањити са 62,1% на 47,4%, што није 25% него 14,7%, иако не говоримо о истој базној години. Извештај Агенције за енергетику из 2019. године показује да је производња електричне енергије из термоелектрана (доминантно спаљивањем лигнита јер лигнит учествује са 98% у структури домаћих угљева) била 23.169 GWh, те би смањење од 25% износило -5.792,25 GWh.</p>	<p>Смањење гасова са ефектом стаклене баште подразумева смањење производње електричне енергије произведене из угља, па самим тим се не може подразумевати смањење од на пример 1%. Сматрамо да је циљ реалистично амбициозан имајући у виду да је врло кратак период који је остао до 2030. године, као и аспект сигурности снабдевања. Наводимо 2019. годину као годину за поређење, с обзиром да је последња „нормална“ година са статистиком била 2019. година (услед другачијих нивоа потрошње у 2020. и 2021. години због Ковида)</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>на основу којих доказа је Предлагач закључио да је овај циљ амбициозан, посебно ако имамо у виду да је непрецизан - до 25%, што може бити и 1%? Зашто је као базна година узета 2019. година, да ли постоји неки посебан разлог за то? У ком смислу је Предлагач закључио да су циљеви смањења емисија ГХГ значајни (посебно ако се има у виду да је и овај циљ потпуно непрецизан)? За шта или за остварење којих циљева је ово смањење ГХГ значајно?</p>	<p>Према Енергетском билансу за 2019. годину из површинске експлоатације планирана је производња 37,989 милиона тона угља, те би смањење од 25% износило -9,5 милиона тона. Како би се ово смањење рефлектовало на рад термоелектрана? Међутим, иако се лигнит доминантно користи у производњи електричне енергије, он се користи и за друге сврхе. Потребно је дати тачан, прецизан и мерљив циљ за смањење употребе лигнита и образложити тај циљ и базну годину. Затим је потребно утврдити мере за остварење тог циља, са индикаторима који се односе на смањење емисија ГХГ у енергетском сектору, што није дато нигде у ИНЕКП-у иако сектор енергетике доприноси укупним емисијама ГХГ са око 80%</p>	
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.1. Кратак преглед (приказ/подручје примене плана); iii. Кључни циљеви и приоритети плана; стр.5. Кључни циљ у димензији декарбонизације описан је прво квалитативно, а касније и квантитативно што уноси нејасноће и повећава ниво могућности забуне. Другим речима, овај циљ је нејасан, непрецизан, и, по свему судећи, методолошки погрешан. Наиме, наведено је да је циљ да се обезбеди смањење емисија ГХГ од 13,2% у 2030. години, у односу на 2010. годину односно од 33% до 2030. у односу на 1990. годину</p>	<p>Према ИПЦЦ методологији емисиони сектори су следећи: 1) енергетика, 2) индустријски процеси, 3) пољопривреда, шумарство и коришћење земљишта (АФОЛУ), 4) сектор отпада. Инвентари емисија се УНФЦЦЦ-ју достављају приказани по овим секторима. С друге стране ЕУ приказује смањења ГХГ емисија кроз смањења у ЕТС и сектору који утврђује Заједничка одговорност, а дефинише и циљеве у сектору ЛУЛУЦФ. Међутим, Предлагач ИНЕКП-а наводи да циљ од 33% искључује неенергетске секторе те наводи отпад, пољопривреду, коришћење земљишта, промене коришћења земљишта и шумарства. Дакле, нигде не наводи индустријске процесе или овај сектор води као део сектора</p>	<p>33% је грешка направљена приликом превода документа. У верзији документа на енглеском ови подаци су тачни. Грешка је исправљена у тексту ИНЕКП-а. Циљ смањења од 13,2% је тачно наведен. Циљеви су јасни, грешке су проверене и исправљене. Годишњи нивои емисија дати су у Поглављу 5. Емисије по сектору су</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>(искључујући емисије из неенергетских сектора, односно пољопривреде, отпада, коришћења земљишта, промене коришћења земљишта и шумарства). Најпре, овај циљ је непрецизан јер није у складу са другим НДЦ-јем Републике Србије, што је потребно бар објаснити. Циљ из 2. НДЦ-ја је 33,3% смањења емисија ГХГ до 2030. године а не 33%? Затим, НДЦ предвиђа смањење од 13,2% у односу на 2010. у свим секторима (без ЛУЛУЦФ), што овде није случај.</p>	<p>енергетике, што је методолошки непрецизно. Стога, осим што се циљ разликује у односу на НДЦ за 0,3% (уколико је случајни пропуст то је тек поражавајуће у документу који је припремило Министарство енергетике) он је и нејасан у погледу сектора који су обухваћени. Националне комуникације и двогодишњи ажурирани извештаји дају податке о емисијама ГХГ по секторима. Да ли је има сврхе скренути пажњу зато је важно да Република Србија редовно испуњава своје међународне обавезе? Ипак, имамо Другу националну комуникацију (извештај) која садржи податке о емисијама по секторима, као и податке за 2010. годину. У том смислу је могуће и потребно квантификовати циљеве према подацима који су представљени у Другој националној комуникацији. То је неопходно ради утврђивања циљева и мера политика и индикатора тих мера, јер циљеви и индикатори не постоје за већину мера. У другој националној комуникацији укупне емисије из свих сектора (economy-wide target) без ЛУЛУЦФ за 2010. износе 64.813,65 Gg CO₂ eq те је смањење од 13,2% -8555,4018 Gg CO₂ eq, односно циљ је постићи емисије (без ЛУЛУЦФ) у 2030. од 56.258,2482 Gg CO₂ eq. Потребно је дефинисати и нивое емисија у годинама од 2023 до 2030. а како би ефикасност спровођења мера и политика, односно ИНЕКП-а било могуће пратити на годишњем нивоу, или макар на двогодишњем како би се олакшало и</p>	<p>додате у анексу V заједно са осталим детаљним подацима.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>извештавање према Споразуму из Париза, те како би било могуће правовремено применити корективне мере, у случају потребе. Али, подсећамо, већ је наведено да се циљ не односи на све секторе већ искључује отпад, пољопривреду, коришћење земљишта, промене коришћења земљишта и шумарства. Дакле, пропуст који се односи на утврђивање кључног циља ИНЕКП-а не може се отклонити тако што ће се овај пасус променити, јер, претпостављамо, циљ је заснован на прорачунима и конкретним подацима?</p>	
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира У већ поменутој Уредби (Governance Regulation...) у Анексу I наведено је да се у поглављу 1.2. представља преглед постојећег стања у погледу јавних политика, где је требало представити и Националну стратегију нискоугљеничног развоја. Поред тога у овом поглављу Предлагач представља извештаје које Република Србија има обавезу да доставља УНФЦЦЦ-ју, који нису документи јавних политика већ извештаји. Предлагач не представља друге документе који су настали пре ИНЕКП-а и не објашњава везу ових докумената са ИНЕКП-ом, њихов значај за израду и спровођење ИНЕКП-а. Овде мислимо на следеће документе: 1. Полазне основе</p>	<p>Потребно је у овом делу документа објаснити везу са поменутиим документима, њихово место у систему јавних политика и однос ИНЕКП-а са овим документима. Посебно је важно представити Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године јер овај документ је по свом садржају значајан за ИНЕКП јер указује на циљеве стратешког развоја сектора енергетике, између осталог: Базирање електроенергетског портфеља доминантно на оним изворима производње електричне енергије чије се сировине могу обезбедити без стварања увозне зависности Републике Србије, односно “сигурно и поуздано снабдевање електроенергетских термоенергетских капацитета” и обезбеђивање потребних количина угља за рад термоелектрана чији се рад наставља и након</p>	<p>Додато у финалној верзији ИНЕКП-а.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године, документ који је израдило Министарство енергетике наводећи да је циљ Полазних основа да се дефинишу основни правци стратешког развоја који ће у складу са преузетим обавезама у Меморандуму о економској и финансијској политици бити део нове Стратегије развоја енергетике Републике Србије.2. Мапа пута за подршку енергетици са којом се сагласила Влада Републике Србије.3. Зелени пут ЕПС-а, документ који обједињује најважније инвестиционе пројекте у области обновљивих извора.</p>	<p>2030. године. У овом документу наведени су и конкретни пројекти, односно мере које се предвиђају до 2030. године, а које су од суштинског значаја за ИНЕКП и остваривање циљева ИНЕКП-а.</p>	
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира; i Енергетски систем на националном нивоу и нивоу Уније и контекст политике националног плана; str. 6. Наведено је да је као базна година узета 2019? Зашто онда 2019. није базна година и за све дефинисане циљеве у ИНЕКП-у?</p>		<p>Ово поглавље представља тренутни контекст и статус енергетског сектора, не приказује циљеве, као последња година са статистиком, односно редовна година, пре Ковида.</p>
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.2. Преглед постојећег регулаторног оквира; iv; Структура управљања имплементацијом националних енергетских и климатских политика; стр. 6. Ово поглавље није израђено у складу са захтевима Energy Governance Regulation и</p>	<p>У овом делу кратко је описана административна структура за израду ИНЕКП-а што није у складу са захтевима Energy Governance Regulation. Потребно је поново написати цело поглавље.</p>	<p>Ово поглавље је ревидирано у складу са напоменутим.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Водичем за израду ИНЕКП-а Секетаријата Енергетске заједнице где је наведено да ово поглавље садржи “The administrative structure of implementing national energy and climate policies, including responsibilities of main administrative bodies and their interactions.”</p>		
РЕРИ	<p>Поглавље 1; 1.3. Консултације са националним телима и телима Уније, њихово учешће и резултати; стр. 27. Није описано укључивање Народне скупштине, регионалних, локалних власти, заинтересованих страна и социјалних партнера.</p>	<p>ИНЕКП је документ јавних политика а Народна скупштина је кључно законодавно тело. Потпуно је неприхватљиво искључивање Народне скупштине из процеса израде ИНЕКП-а. Поред тога што је решењем из Закона о енергетици Народна скупштина искључена из процеса усвајања, што је потврда стања демократије и владавине права у Републици Србији, Народна скупштина је могла бити укључена кроз консултације и информисање народних посланика о изради овог документа. Потребно је да предлагач објасни шта значи укључивање регионалних и локалних власти на ad hoc основи? Потребно је да предлагач објасни како је укључио социјалне партнере. На крају, потребно је да Предлагач опише шта су били исходи консултација.</p>	Текст је ревидиран
KFW	<p>Могло би да се дода неколико важних догађаја у погледу приказивања посвећености Западног Балкана и Србије зеленој трансформацији</p>	<p>Односи се на следеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> • На Самиту Западног Балкана у оквиру Берлинског процеса у 2022. години, Србија је потписала заједничку Декларацију о енергетској зеленој транзицији на Западном Балкану којом се истиче посвећеност унапређењу регионалне сарадње у процесу трансформације енергетског 	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП је измењен. Оба догађаја су додата.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>сектора и Европског зеленог договора.</p> <ul style="list-style-type: none"> • На 20. министарском савету Енергетске заједнице у 2022. години, усвојена је одлука којом се мења Одлука 2021/11/41/МС-ЕпС , којом је обухваћен низ амбициозних циљева за 2030. годину у погледу смањења емисија GHG, енергетске ефикасности и ОИЕ. <p>Препорука: Наведено би требало укључити у документ као важне догађаје за политички, економски, еколошки и друштвени контекст плана.</p>	
KFW	Требало би узети у обзир Тематску билатералну сарадњу са Савезном Републиком Немачком	<p>Климатско партнерство између Републике Србије и Савезне Републике Немачке није уопште поменуто у документу, иако је у октобру 2021. године потписана Заједничка декларација. Поред тога, 2022. године је образована Радна група за Климатско партнерство, уз координацију Министарства за европске интеграције, што такође није поменуто.</p> <p>Препорука: Климатско партнерство такође треба обухватити у документу као билатералну сарадњу која је од стратешког значаја за обе земље.</p>	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП је измењен</p> <p>https://nemackasaradnja.rs/en/what-we-do/</p>
KFW	Временски оквир планираних активности у погледу законодавства у области зеленог водоника би требало ускладити са матрицом политика за финансирање од стране донаторске заједнице.	<p>Временски оквир за реализацију активности није усклађен са матрицом финансирања политика у оквиру партнерства Светске банке („Први програмски развојни зајам за зелену транзицију”), KfW („Реформа енергетског и климатског сектора у Србији”) и Француске развојне агенције („Развојни зајам за Зелену агенду”). Препорука: Ускладити планиране</p>	<p>проверено и ревидирано у ИНЕКП-у</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		активности са одговарајућом матрицом политика.	
KFW	Постојеће законодавство и законодавни оквиру у погледу заштите животне средине нису у потпуности ажурирани и обрађени.	У Поглављу 1, нису наведени следећи закони и стратешка документа: <ul style="list-style-type: none"> • Програм заштите ваздуха за период 2022-2030, • Закон о заштити ваздуха, • Стратегија нискоугљеничког развоја, • Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине Поред тога, законодавство и регулаторни оквир у погледу управљања отпадом није уопште наведен, иако документ садржи неколико мера политика које се односе на ову област. Препорука: Треба урадити одговарајући ревизију наведеног законодавства и регулаторног оквира	Стратегија нискоугљеничког развоја је додата. Остали документи су укључени у СПУ. Проверен је и ревидиран законодавни и регулаторни оквир о управљању отпадом.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У одељку 1.1. наведено је да је „Република Србија је израдила Национални енергетски и климатски план (ИНЕКП) који покрива период од 2021. до 2030. године.“ Сада је 2023. година, и већ је протекла скоро једна четвртина планског периода, а план још увек није усвојен. Због чега се касни са увођењем плана и на који начин ће се, због краћег рока, обезбедити испуњење циљева дефинисаних планом?		Проверено је и ревидирано у тексту ИНЕКП-а
Научни савет ЕПС	2.9. Регулаторни оквир Преглед постојећег регулаторног оквира обухвата углавном ранији период, иако је већина релевантних закона донета		ИНЕКП је документ који дефинише циљеве за 2030. годину, док је период после 2030. године визија могућег

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>недавно (највише у 2021. години). Напомињемо да је за евентуално разматрање изградње нуклеарних електрана (сценарио SN) препрека постојећи закон о забрани њихове изградње који је нужно укинути, првенствено због потребе поновног школовања кадрова за ову област због потреба заштите од зрачења, које постоје независно од изградње нуклеарне електране у Србији. Такође, регулаторне мере за заштиту енергетски угрожених домаћинстава и давање накнада за краткорочно ублажавање енергетског сиромаштва треба пренети на државу. Напомињемо да по овим и другим релевантним питањима није консултован постојећи Национални савет за научни и технолошки развој при Министартву науке и технолошког развоја.</p>		<p>развоја. Имајући у виду потребе за базном енергијом као и могућности коришћења угља у том смислу до 2050. године, сценарио са нуклеарном енергијом је разматран као могућност одговора Републике Србије за допринос Зеленој Агенди. Уколико би се сценарио користио као подлога за преиспитивање оправданости Закона о забрани изградње нуклеарних електрана и тек уколико би тај Закон био укинут, могло би се ући у даљи поступак који је и међународном праксом и актима веома детаљно разрађен, а који би могао водити доношењу регулаторних, инвестиционих и других одлука. Свакако да је предуслов изградња стручних капацитета, релевантних националних институција и доношење неопходне регулативе, а</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>што јесте детаљно разматрано у процесу анализе овог сценарија. Министарство рударства и енергетике је такође спроводило и процес прикупљања мишљења разних образовних институција, научних института и удружења о посебним темама, у складу са њиховим компетенцијама и релевантношћу. Контактрани су и консултовани Машински факултет Универзитета у Београду, Шумарски факултет Универзитета у Београду, Електротехнички факултет Универзитета у Београду, Технолошко металуршки факултет Универзитета у Београду, Машински факултет Универзитета у Нишу, Пољопривредни факултет Универзитета у Новом Саду, Институт Никола Тесла, Институт Михајло Пупин, САНУ, Факултет</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу, Институт Винча, Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде.
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@g mail.com, jorizantvoort@gmail .com	Укупна амбиција Интегрисаног националог енергетског и климатског плана Србије је 33% (Сценарио С) смањења емисије гасова стаклене баште до 2030. године, у поређењу са 1990. годином, искључујући сектор ЛУЛУЦФ. Иако се ова амбиција приказује као висока, она не успева да Србију стави на пут ка декарбонизацији и климатској неутралности.	Емисије гасова стаклене баште у Србији у 1990. години износиле су 81,5 МтЦО ₂ е, док су према ИНЕКП-у емисије у 2019. износиле 61,5 МтЦО ₂ е, што је већ смањење од 24,4%. Стога нацрт плана у стварности има за циљ смањење додатних 8,6% у односу на 1990. годину или 11% у поређењу са тренутним емисијама у 2019. години или само 6,8 МтЦО ₂ е.	Циљ који је одређен у ИНЕКП је у сагласности са циљем ажурираних Национално утврђених доприноса и Стратегије нискоугљеничног развоја. Сматра се да је реалистичан циљ за 2030. годину (средњорочни временски хоризонт) који поставља основу за агресивнију путању у 2050. години
dragan.sreckovic@g mail.com, jorizantvoort@gmail .com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Кључни циљеви и приоритети плана: Страна 5, наведено је: Други приоритет је подстицање електромобилности, која ће се у великој мери ослањати на производњу електричне енергије из ОИЕ, уз значајне уштеде енергије, што ће истовремено допринети и постизању циљева енергетске ефикасности. Напослетку, даља експлоатација ОИЕ за покривање потреба за грејањем и хлађењем у зградама, учешће	У наведеним пасусима коришћен је термин „напредна биогорива“. Међутим није прецизирано на која биогорива и на које технологије за добијање ових биогорива се односи. Претпоставка је да је термин преузет из Закона о коришћењу обновљивих извора енергије, али и у поменутом закону је изостала тачна дефиниција наведеног појма. Наиме, Чланом 4. (Значење израза) дефинисано је: 25) напредна биогорива су биогорива произведена из посебних сировина која су прописана	Ова два појма нису иста. Напредна биогорива су само биогорива 2. генерације, биогорива која испуњавају критеријуме одрживости могу бити 1. или 2. генерације.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>дистрибуираних технологија ОИЕ за производњу електричне енергије и промовисање напредних биогорива у сектору саобраћаја представљају додатне приоритете у оквиру ИНЕКП-а за даље увођење ОИЕ.</p> <p>Преглед постојећег регулаторног оквира: Страна 15, наведено је: Како би се достигао планирани удео обновљивих извора енергије у финалној потрошњи енергије у саобраћају, могу се обезбедити подстицајне мере произвођачима биогорива само за она постројења који производе напредна биогорива.</p> <p>Национални циљеви: Страна 33, наведено је: Коначно, очекује се да ће допринос електричних возила бити значајан за даље промовисање ОИЕ. Требало би напоменути да ће до 2030. године бити регистровано приближно 40 хиљаде електричних возила (путничких и лаких комерцијалних возила). На крају, али не и најмање важно, допринос биогорива ће остати доминантан, са посебним повећањем удела напредних биогорива до 2030. године (49 ктое без предвиђених мултипликатора).</p> <p>Мере: Страна 63: МП_Д33 ће подстицати производњу домаћих биогорива (углавном</p>	<p>подзаконским актом из члана 78. овог закона; Међутим, у члану 78. истог закона наведено је: Влада, на предлог Министарства, ближе прописује подстицаје из члана 76. овог закона и мере за достизање удела обновљивих извора енергије у саобраћају, обавезе снабдевача горивом у вези са остварењем удела обновљивих извора енергије у саобраћају, начин и критеријуме доделе подстицаја, начин испуњења те обавезе, начин вођења регистра обвезника, начин стављања биогорива, и биометана на тржиште и електричне енергије из обновљивих извора за погон моторних возила, извештавање у вези са остварењем удела обновљивих извора енергије у саобраћају, као и друге елементе у вези са остварењем удела обновљивих извора енергије у саобраћају.</p> <p>Приликом доношења акта из става 1. овог члана Влада: 1) може да изузме или да утврди различите обавезе за различите снабдеваче горивом или за различита горива, узимајући у обзир степен развоја и трошкове различитих технологија производње горива; 2) утврђује снабдевачима горивом посебну обавезу стављања напредних биогорива на тржиште; 3) омогућава снабдевачима горивом који испоручују електричну енергију, односно обновљива течна и гасовита горива небиолошког порекла на тржиште за потребе саобраћаја, да буду изузета од обавезе стављања удела напредних биогорива на</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>напредних) пружањем субвенција и фискалних подстицаја.</p>	<p>тржиште из тачке 2) овог става. Министарство води регистар обвезника из става 1. овог закона који садржи нарочито следеће податке: 1) регистарски број, назив, матични број, порески идентификациони број, седиште и делатност са шифром делатности обвезника система; 2) о обавезном уделу енергије из обновљивих извора на тржишту обвезника система за текућу календарску годину; 3) о оствареном уделу биогорива енергије из обновљивих извора на тржишту обвезника система за претходну календарску годину.</p> <p>С обзиром да одговарајући подзаконски акт који ближе дефинише појам „напредна биогорива“ и сировине које се могу користити за добијање истих још увек није донет, предлаже се да се уместо наведеног појма користи „биогорива која испуњавају критеријуме одрживости“, узимајући у обзир постојање одговарајуће Уредбе којом су већ дефинисани критеријуми одрживости.</p>	
<p>Удружење минералне вуне Србије</p>	<p>Strana 3, strana 5 i strane 33-34: U merama podsticanja nisu eksplicitno navedene mere subvencionisanja obnove nacionalnog fonda zgrada, što se mora navesti, jer je bez subvencija neizvršiva aktivnost obnove. EU države u pojedinim slučajevima pokrivaju 100% iznosom subvencija obnovu stambenog fonda, a uštedom energenata na grejanju i hlađenju se ostvaruje finansijski dobitak za državu.</p>	<p>Jasno uneti podsticaje i subvencije kao mere podrške obnovi nacionalnog fonda zgrada.</p>	<p>Мере за субвенционисање обнове националног грађевинског фонда јасно су наведене у Поглављу 3.2, ii, страна 75.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Удружење минералне вуне Србије	Strana 5: U navođenju koristi koje su posledica unapređenja energetske efikasnosti ne navodi se „povećanje vrednosti stambenog fonda“	Uneti kao korist od unapređenja energetske efikasnosti i povećanje vrednosti stambenog fonda.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Удружење минералне вуне Србије	Strana 5: predviđena je godišnja stopa obnove stambenih zgrada od 1%, u skladu sa Dugoročnom strategijom za podsticanje ulaganja u obnovu nacionalnog fonda zgrada. Evropska stopa obnove je 3% a u Srbiji mora biti barem 2 % godišnje.	Nužno je osavremeniti Dugoročnu strategiju jer je očigledno usvojena pre rata u Ukrajini i promena koje je doneo.	Примљено к знању

ii. Поглавље 2

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	2. НАЦИОНАЛНИ ЦИЉЕВИ у тачки 2.3 „Унапређење енергетске ефикасности“ навести пун назив Дугорочне стратегије за подстицање улагања у обнову националног фонда. (страна 46).	Дугорочна стратегије за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије до 2050 године („Службени гласник РС“, број 27/22).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	Страна 33 Текст гласи: „Слично томе, мешање водоника или биометана испоруком у постојећу мрежу природног гаса ће такође допринети повезивању сектора.“	Наведена је уопштена тврдња, при чему није јасно колико је примењива на гасоводни систем у Србији. Није нам познато да постоји било какав пилот пројекат, односно студија која потврђује да је могућа употреба водоника, односно мешавине водоника и природног гаса, која у одређеним процентима не би имала штетних ефеката на опрему и цевоводе постојећег гасоводног система, посебно имајући у виду да је 49,56 % гасовода на којима делатност транспорта обавља ОТС Транспортгас Србија	Слажемо се да су потребне детаљне студије о статусу гасовода у Србији и њиховој способности намешавања водоника. Међутим, у овој анализи се сматра да намешавање водоника износи максимално 5% (енергетски удео) 2050. године, што одговара мање од 15%

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		старости преко 40 година. Потребно је утврдити чињенично да је наведена могућност реална, у супротном се доводи у питање могућност укључивања водоника у транспортни систем, а у вези са тим и планирани удели осталих енергената.	удела у запремини. Сматра се да ће се намешавање одвијати тек после 2040. на ниским нивоима од 1% енергије у почетку. Ово су конзервативне процене, у складу са међународном библиографијом и с обзиром на временски период до 2040. и године, могу се урадити анализе за 2040. годину и предузети неопходне мере.
EBRD	ОИЕ у БФПЕ у 2030. износи 33,6% у НЕКП-у, док је у складу са одлуком Министарског савета Енергетске заједнице од . децембра 2022. године циљ за удео ОИЕ у БФПЕ 40,7%.	Молимо да објасните на основу чега су приказани циљеви у погледу ОИЕ у БФПЕ приказани у нацрту ИНЕКП-а и разлог за смањење циља од 40,7% из прошлог децембра?	Различити микс производње електричне енергије може постићи исти циљ смањења емисија GHG.
EBRD	С обзиром на значајну улогу коју LULUCF има у постизању циља од 40% смањења емисија GHG у 2030. години, било би корисно да постоји више детаља.		Овај део је детаљно обрађен у одобреном НУД. ИНЕКП је користио излазе НУД-а за неенергетске емисије
EBRD	Циљ од 7GW топлотних пумпи делује преамбициозан (стр.31).	Ово је једна на сваких 10 становника, или једна на свака четири домаћинства, које ће бити инсталиране у наредних седам година. Наша препорука је да се наведе интеграција како централизованих пумпи великог обима, тако и малих индивидуалних пумпи у постојеће и нове системе даљинског грејања/ зграде.	Имајући у виду велики број индивидуалних ложишта која користе фосилна горива, као и да је највећи део система даљинског грејања базиран на фосилним горивима, постоји велики потенцијал

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			за коришћење топлотних пумпи.
EBRD	Одељак 2.2. - Национални циљ за удео ОИЕ дефинисан као „удео ОИЕ у бруто финално потрошњи енергије” би требало да износи најмање 33,6% у 2030” укључујући: удео ОИЕ у електричној енергији који би износио 45,2%, удео ОИЕ у покривању потражње за грејањем и хлађењем би достигао 41,4% и удео ОИЕ у сектору саобраћаја 7%	У поређењу са директивом RED II, чини се да је укупни циљ ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије довољан. Међутим, удео ОИЕ у саобраћају би могао да буде представљен детаљније	Са заинтересованим странама се опширно разговарало о учешћу ОИЕ у саобраћају, а сматрало се да кључно питање доступности биогорива друге генерације и ограничења за биогорива прве генерације, заједно са трошковима примене електричних возила, достижу удео који је представљен у анализи.
EBRD	У одељку 2.6. Истраживање, иновације и конкурентност се дефинишу као посебна област која се односи на циљ да се прикаже посвећеност земље подржавању открића у технологијама ниске емисије угљеника и чисте енергије. Међутим, приказани ниво детаља не показује посвећеност подршци иновативним технологијама	У оквиру овог одељка предвиђена је само једна квантитативна обавеза: удвостручење издвајања за истраживање и развој до 2030. године. Треба да се наведе више детаља.	Ово је једини „квантитативни” циљ који се може узети у обзир у овој фази. Током процеса праћења, потребно је обезбедити мерљиве податке о развоју како би се обавила детаљнија анализа.
EBRD	Страна 31. Тврди се да се намешавање водоника или биометана у систему природног гаса такође доприноси спајању сектора.	Потребно је да се прикаже % намешавања.	Сматра се да ће намешавање водоника износити најмање 1% (енергетски удео) 2040. године и 5% (енергетски удео) 2050. године. Ови конзервативни удели

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			намешавања су узети у обзир узимајући у обзир изражену бојазан у погледу старости постојеће гасне мреже. Намешавање биогаса је део решења и зависи од релативне конкурентности биогаса.
EBRD	Страна 31 –Коришћење ОИЕ у систему даљинског грејања је предвиђено углавном коришћењем биомасе, биогаса, водоника, а топлотне пумпе се и не помињу.	Очекује се да ће топлотне пумпе и коришћење складишта топлотне енергије и решења за енергију за грејање бити доминантне технологије за декарбонизацију система даљинског грејања. На пример, Данска планира да повећа удео топлотних пумпи великих размера у систему даљинског грејања на 56% до 2040. године.	Системи даљинског грејања са топлотним пумпама су укључени као кандидатске технологије, али релевантни трошкови значе да они нису део решења са тренутним претпоставкама
БОШ	Зашто се у документу помиње уговор о енергетском учинку и енергетским услугама?	Из досадашњег искуства из праксе, ови механизми се нису показали као довољно транспарентни нити довољно ефикасни како би се „увећали и максимизирали тренутни нивои приватног утицаја“.	Мере у којима се ово помиње су припремљене сагласно Закону о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије.
alexandar141002@gmail.com, tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, joriszantvoort@gmail.com	Документ помиње уговор о енергетском учинку и енергетским услугама.	Из досадашњег искуства из праксе, ови механизми се нису показали као довољно транспарентни нити довољно ефикасни како би се „увећали и максимизирали тренутни нивои приватног утицаја“.	Мере у којима се ово помиње су припремљене сагласно Закону о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије.
РЕРИ	Поглавље 2 Национални циљеви; 2.1 Климатске промене, емисије и смањење	Наиме, Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице (2022/02/МС-ЕнС) од 15.	Процент је 40,3% укључујући пољопривреду

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>гасова са ефектом стаклене баште (GHG); стр. 32.</p> <p>Централни циљ смањења емисија ГХГ утврђен је непрецизно и нејасно. Циљ од 40,4% се разликује од циља који је претходно наведен у кратком прегледу и који износи 40,3%?</p>	<p>децембра 2022. године утврђен је циљ смањења емисија ГХГ (укључујући ЛУЛУЦФ) од 40,3% у 2030. у односу на 1990. годину, односно 47,82 MtCO₂eq у 2030. Зашто се ове вредности разликују? У Нацрту ИНЕКП-а стоји да циљ од 40,4% укључује пољопривреду, отпад и ЛУЛУЦФ. Да ли то значи да искључује енергетику и индустријске процесе? Већ смо претходно изнели примедбе на непрецизност и методолошку неутемељеност утврђених циљева.</p>	<p>и LULUCF и отпад. Ово је проверено и исправљено у целом документу.</p>
РЕРИ	<p>Поглавље 2 Национални циљеви; 2.1 Климатске промене, емисије и смањење гасова са ефектом стаклене баште (GHG); стр. 32.</p> <p>Као један од националних приоритета наведена је адаптација на климатске промене те да ће Република Србија изградити и усвојити Националну стратегију адаптације на климатске промене. Где је то Предлагач пронашао да ће Србија усвојити ову стратегију?</p>	<p>Наиме, Закон о климатским променама утврђује да Министарство припрема Програм прилагођавања на измењене климатске услове те да Програм усваја Влада. Израда овог Програма је у току и заиста је поражавајуће да то Предлагач не зна. Ко је, уопште, писао овај документ? У овом делу документа очекује се да Предлагач представи циљеве. Да ли је један од кључних циљева усвајање овог документа? То је законска обавеза, није јасно зашто је то циљ ИНЕКП-а.</p>	<p>Узети у обзир да је основна информација да приоритет треба дати адаптацији на климатске промене. Назив документа чија је главна тема прилагођавање климатским променама је техничка грешка. У коначној верзији ИНЕКП-а у Поглављу 2 је истакнуто да се прилагођавање на климатске промена сматра приоритетом имајући за циљ остварење Програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом</p>
РЕРИ	<p>Поглавље 2 Национални циљеви; 2.1 Климатске промене, емисије и смањење</p>	<p>Мера МП_ЕЕ12 садржи квантификовани циљ 20,5 хиљада електричних возила. Мера МП_ЕЕ14</p>	<p>18,9 електричних возила је грешка. Исправљено. Циљ</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>гасова са ефектом стаклене баште (GHG); стр. 33.</p> <p>Није јасно да ли је у питању циљ или констатација али међу националним циљевима наведено је да ће до 2030. бити регистровано приближно 40 хиљада електричних возила. Где је овај циљ представљен у мерама?</p>	<p>садржи квантификовани циљ 18,9 електричних лаких товарних возила. Како се постиже овај циљ који се односи на 18,9 возила? Мера МП_ЕЕ18 садржи квантификовани циљ 2,4 хиљаде електричних аутобуса.</p>	<p>МП_Д35 гласи: 20,5 хиљада електричних возила, 18,9 хиљада електричних лаких товарних возила и 2,4 електричних аутобуса = око 40 хиљада</p>
РЕРИ	<p>Потребно је предвидети амбициозније циљеве за прикључење фотонапонских електрана</p>	<p>Планирани капацитет фотонапонских електрана, посебно на дистрибуираном нивоу (500 MW соларних електрана и непознат износ термоелектрана на биомасу), уважавајући захтјеве за прикључење, је недовољно амбициозан. Потребно је планирати веће капацитете фотонапонских електрана, посебно у домену грађанске енергије, као и начин алокације квота у дистрибутивним мрежама за ову производњу. Наведено није у корелацији са чињеницом да су детаљно образложене мере подршке прозјумерима (МП_Д24 – МП_Д28) као и енергетским заједницама (МП_Д37). Зашто је у циљевима планиран скроман капацитет од 500 MW?</p>	<p>Ово је минимални капацитет који смо предвидели да буде инсталиран</p>
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	<p>Национални циљеви: Страна 32, наведено је: Промовишу се такође електрификација и повезивање сектора финалне потрошње како би се повећао удео ОИЕ у финалној потрошњи енергије. Првенствено, постепена електрификација сектора саобраћаја представља кључни изазов до 2030. године. Тачније, очекује се да ће</p>	<p>На који начин и према којим критеријумима ће бити одређен најекономичнији приступ по националну привреду? Да ли то значи да ће економски критеријуми бити најважнији, односно да ће остали критеријуми бити занемарени или потиснути?</p>	<p>На који начин и према којим критеријумима ће бити одређен најекономичнији приступ по националну привреду је предмет законских и подзаконских аката који треба да помогну увођење</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>значајан продор електричних возила умногоме утицати на више димензија у оквиру ИНЕКП-а. Циљ је да се ово увођење електричних возила постигне применом најекономичнијег приступа по националну привреду, при чему ће се обезбедити благовремено испуњење одређених предуслова за електрификацију сектора саобраћаја, као што су истовремени развој инфраструктуре за пуњење електричних возила и усвајање регулаторног оквира.</p>		<p>електричних возила, те није предмет овог документа.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 33, наведено је: У оквиру ИНЕКП-а, кроз пилот пројекте, промовисаће се и нове иновативне технологије ОИЕ за производњу електричне енергије, као што су: производња водоника, мале ветротурбине итд., како би се проценио њихов учинак</p>	<p>Закон о коришћењу обновљивих извора енергије дефинише термин „обновљиви водоник“. У тексту ИНЕКПА-а, користе се термини водоник, зелени водоник, обновљиви водоник. Потребно је терминологију ускладити са Законом.</p> <p>Поред тога, наведени параграф који се односи на пилот пројекте је нејасан и непрецизан. Да ли ће се кроз пилот пројекте, како је наведено, промовисати нове и иновативне технологије ОИЕ за производњу електричне енергије или/и све остале нове и иновативне технологије ОИЕ? Где се у том контексту налази наведена производња водоника? Да ли се мисли на производњу обновљивог водоника коришћењем електричне енергије генерисане из ОИЕ или се мисли на производњу електричне енергије коришћењем водоника који не мора бити обновљив или је, пак, овде грешком</p>	<p>Коментар је узет у обзир. Исправљено је у коначној верзији ИНЕКП-а.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>наведен пример производње водоника? На крају, производња водоника је технологија за складиштење или медијум за трансформацију енергије, а само по себи није извор енергије.</p>	
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Уједињени грански синдикати Независност</p>	<p>Нацртом ИНЕКП као део наратива националних циљева области димензије 2.6. Истраживање иновације и конкурентност дефинише да ће бити изражени конкретни и наменски планови за области на које ће прелазак на нискоугљеничну економију више утицати, што се одражава кроз мере политике. Декларативно се наглашава да се „изазови са којима се суочавају области засноване од лигнита током преласка на нискоугљеничну економију могу се решити прилагођавањем решењима која подржавају структурну трансформацију и убрзавају процесе економске диверзификације и технолошке транзиције...“</p>	<p>Овде се не улази у то која су то решења, осим кроз меру политике МП_ИИК16, што се чини да је радна група подразумевала да ће се разрада овако дефинисаног националног циља даље развијати кроз мере политике у неком другом националном документу, пре свега кроз ревизију Стратегије одрживог развоја. Међутим, проблем са таквим приступом је што Национална стратегија развоја представља документ вишег нивоа и упитно је да ли се на овај начин могу дефинисати циљеви и мере политика у складу са Законом о планском систему.</p>	<p>Да, разлог за ово је да је сваки регион у ЕУ (барем) одговоран за израду сопствене стратегије истраживања и иновација за паметне специјализације (RIS3). На тај начин се очекује да региони и локалне заједнице идентификују, структурирају и у потпуности искористе своје конкурентске предности, да подрже иновације и да се фокусирају на инвестиције, како би се постигла намеравана трансформација локалних привреда укључивањем релевантних заинтересованих страна у свим фазама.</p> <p>Ово је такозвани процес предузетничког откривања, приступ одоздо према горе, који се фокусира на</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>предузећа која идентификују нове, иновативне активности и релевантне технолошке потребе.</p> <p>Један од стубова / тематских области или сектора овог процеса је (обично) онај који се односи на „Енергију“ (док се таквим може сматрати и „Животна средина и одрживи развој“). Дакле, сваки регион/округ самостално одлучује да ли ће ове теме ставити на дневни ред (RIS3). Поред тога, мора се напоменути да се Стратегија паметних специјализација израђује и спроводи како на националном тако и на регионалном нивоу, кроз интеракцију између два нивоа. Дакле, што се тиче „регионалних“ стратегија, оне се укључују у националну (осим ако се примењује процедура „одозго према доле“,</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			према којој се прво описују/дефинишу национални приоритети за паметну специјализацију, а затим се регионални изводе на основу незнатне измене националних).
nikorade1918@gmail.com	Предвиђање повећања броја електричних аутомобила у Србији није реално	У Србији не постоји ни неко интересовање за тим аутомобилима, ни практично место у систему превоза, ни безбедносни услови, ни електрична мрежа за пуњење, ни додатна електрична енергија у систему да замени садашње аутомобиле. Прљави микс енергије не би ни смањио емисију угљеника.	Да би се постигли циљеви декарбонизације, друмски транспорт треба да допринесе што је више могуће, а електрична возила на обновљиву електричну енергију су важна опција коју треба размотрити.

iii. Поглавља 3.1 и 3.2

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, у тачки 3.1.1. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG), подтачка i „Политике и мере за остваривање циља утврђеног на основу уредбе (ЕУ) 2018/842...“ текст допунити и активностима на доношењу подзаконских аката које су у току.	У завршној процедури доношења је, односно припремљен је Предлог Правилника о садржини Националног инвентара гасова са ефектом стаклене баште и Националног извештаја о инвентара гасова са ефектом стаклене баште.	Информације о недавно усвојеним подзаконским актима су додате
ЕПС	МП1_ Д1 Припрема за увођење таксе на угљеник - кориговати проценат смањења емисија GHG (са LULUCF).	Одлуком министарског савета ЕЗ 2022/02/МС-ЕпС од 15.12.2022. године предвидела је циљ	Процент емисија GHG је исправљен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		смањења емисија GHG укључујући LULUCF за 2030 годину 40,3% (47,82 MtCO ₂).	
ЕПС	МП1_Д1 Припрема за увођење таксе на угљеник - унети тачан назив МРЕ и потребна финансијска средства.	Министарство рударства и енергетике	Имена укључених министарстава су проверена и исправљена. Што се тиче потребних финансијских средстава, порез ће бити пренет на цене енергије и плаћаће га крајњи купци.
ЕПС	МП_Д2 Доношење, спровођење и праћење Стратегије нискоугљеничног развоја и Акционог плана.... – изменити назив ове мере политике.	Изменити назив ове мере, имајући у виду да је Стратегију нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године донела Влада, дана 1. јуна 2023. године („Службени гласник РС“, број 46/23). У складу са тачком 9.1. Стратегије, Акциони план ће бити донет у року од годину дана од дана доношења Стратегије.	Назив мере политике измењен је према недавно усвојеној стратегији.
ЕПС	МП_Д4 Организовање кампања подизања нивоа свести за унапређено ширење информација – раздвојити документа Стратегију нискоугљеничног развоја и Акциони план.	С обзиром да је Акциони план документ који се доноси одвојено од Стратегије и биће донет у наредном периоду од годину дана, извршити корекцију навођењем ових докумената одвојено.	Текст је ревидиран у складу са коментаром
ЕПС	У уводном делу мера политика које се односе на СЕКТОР УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ, нетачно наведени називи документа којима се уређује управљање отпадом и муљем и статус њихове израде, кориговати.	Програм управљања отпадом за период од 2022. до 2031. године је донет (Службени гласник РС“, број 12/22). Јавна расправа у вези са Предлогом Програма управљања муљем одржана је од 16.01.2023. до 6.02.2023. године, у току је коначна припрема документа за доношење.	Одељак је исправљен и побољшан

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	У уводном делу мера политика ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И ДРУГО КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА (AFOLU), (i) Пољопривреда - нису унети датуми објављивања наведених закона, већ што није случај у претходном делу текста ИНЕКП-а, дати су линкови за претрагу, кориговати,	Ради правно-техничког усаглашавања, неопходно је у целом тексту ИНЕКП-а, на исти начин наводити датуме објављивања прописа, као и једнообразно наводити пуне називе или скраћена пословна имена правних субјеката. Кориговати фус ноте навођењем боја „Службеног гласника“ у којем су објављени: Закон о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС“, бр.41709,10/13-др.закон, 67/21-др.закон и 114/21); Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС“, бр. 10/13,142/14,103/15, 101/16 и 35/23; Закон о уређењу тржишта пољопривредних производа („Службени гласник 67/21).	Потребне информације за поменуте прописе су усаглашене. Додатне информације су додате.
ЕПС	У уводном делу мера политика ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И ДРУГО КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА (AFOLU), (i) Пољопривреда – у параграфу 3. нетачно, неприхватљиво велика грешка, наведено је да скупштински одбор доноси закон.	Кориговати текст целог параграфа, Народна скупштина Републике Србије доноси законе.	Коментар је узет у обзир. Исправљено је у коначној верзији ИНЕКП-а.
ЕПС	У уводном делу мера политика ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И ДРУГО КОРИШЋЕЊЕ ЗЕМЉИШТА (AFOLU), (ii) Употреба земљишта, промена намене земљишта и шумарство - унети датуме објављивања наведеног закона и стратегије.	Извршити корекцију у фус нотама навођењем броја „Службеног гласника“ у којем су објављени: Закон о шумама („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12,89/15и 95/18 - др.закон) и Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 59/06).	Додатне информације су додате

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	МП_Д13 – Мере за смањење емисија из употребе ђубрива – погрешно као главни циљ наведено смањење емисија GHG.	Исправити главни циљ ове мере политике - смањење емисија NO2, што се може закључити из описа мере политике.	Главни циљ мере политике је исправљен
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.1.2. Обновљива енергија, тачка (i) „Политике и мере за остварење националног доприноса обавезујућем циљу за 2030. годину на нивоу ЕУ за обновљиве изворе енергије, како је наведено у одељку 2.1.2 укључујући посебне мере за секторе и технологије“, у делу: „ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА“ текст у параграфу 1. кориговати и ускладити са националним законодавством и ЕУ директивама у области електричне енергије које треба имплементирати.	<p>Примењиваће се законска регулатива за учешће произвођача из обновљивих извора енергије на тржишту електричне енергије, уз анализу утицаја обавезе преузимања балансне одговорности различитих врста постројења на обновљиве изворе енергије.</p> <p>Имајући у виду да је Законом о изменама и допунама Закона о коришћењу ОИЕ утврђена обавеза пружања услуге балансирања од стране гарантованог снабдевача, па је неопходно направити разлику између повлашћених произвођача и других произвођача на тржишту електричне енергије.</p> <p>Напомињемо, да независни агрегатор није предвиђен као учесник на тржишту у нашем законодавству</p>	Текст је прилагођен узимајући у обзир и национално законодавство и ЕУ директиве.
ЕПС	МП_Д19 – Шема подршке базирана на поступцима јавних набавки (шеме аукција) за комерцијално исплативе технологије ОИЕ, неопходно кориговати назив мере политике и усагласити с тим у вези опис мере.	Опис мере не одговара називу мере, имајући у виду да се у опису мере не образлаже шема подршке базирана на поступцима јавних набавки, па је потпуно не јасно на који начин ће се кроз поступке јавних набавки подстицати обновљиви извори енергије.	Опис мере је побољшан тако да буде усклађен са именом.
ЕПС	МП_Д20 – Примена законске регулативе за учешће произвођача из ОИЕ на тржишту електричне енергије – кориговати текст	Опис мере ускладити са образложењем датим уз тачку 28. у ове табеле.	Текст је прилагођен узимајући у обзир и национално законодавство и ЕУ директиве.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	МП_Д21 – Подршка технологијама ОИЕ које неће учествовати у поступцима јавних набавки - неопходно кориговати назив мере политике и усагласити опис.	Опис мере не одговара називу мере, имајући у виду да извршену поделу у МП Д19 и МП Д21 не треба заснивати на поступцима јавних набавки.	Опис мере је побољшан тако да буде усклађен са именом.
ЕПС	МП_23 – Подстицање додатног коришћења гаранција порекла за енергију из ОИЕ – преуредити опис мере имајући у виду правну природу овог инструмента.	Гаранције порекла имају искључиву функцију пружања доказа крајњем купцу да је дати удео или количина енергије произведена из ОИЕ. Преуредити опис у делу који се односи на саобраћај јасним навођењем на који начин се у сектору саобраћаја стимулише производња енергије из ОИЕ.	Опис мере јасно демонстрира улогу Гаранција порекла у свим крајњим употребама.
ЕПС	МП_Д29 – Адаптација, унапређење и проширење мрежа како би се избегла загушења и омогућило оптимално учешће ОИЕ – недостаје податак у реду који се односи на релевантни национални плански документ	Унети на основу којег национални документа је предвиђена мера политике.	Треба напоменути да ИНЕКП не укључује само мере политике, које су тренутно предвиђене у националном контекстуалном законодавству, већ може да предложи додатне које би биле узете у обзир током усвајања новог законодавства или измене постојећег, осигуравајући спровођење одређених закона.
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.1.2. Обновљива енергија у тачки (i) „Политике и мере за остварење националног доприноса обавезујућем циљу за 2030. годину на нивоу ЕУ за обновљиве изворе енергије, како је наведено у одељку 2.1.2	Правилник о енергетској ефикасности зграда („Службени гласник РС“, број 61/11).	Текст је ревидиран. Правилник је додат

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	укључујући посебне мере за секторе и технологије“, у делу: ГРЕЈАЊЕ И ХЛАЂЕЊЕ извршити допуну навођењем „Службеног гласника“ у којем је правилник објављен.		
ЕПС	МП_Д35 – Развој неопходне инфраструктуре за пуњење електричних возила - недостаје податак у реду који се односи на релевантни национални плански документ.	Закон о коришћењу обновљивих извора енергије	Текст је ревидиран. Закон о коришћењу обновљивих извора енергије је додат
ЕПС	МП_Д36- Пружање фискалних и економских подстицаја за подршку додатној употреби електричних возила - кориговати назив релевантног националног документа - закона.	Закон о порезу на употребу, држање и ношење добара („Службени гласник РС“, бр.26/01,80/02,43/04,31/09,101/10, 24/11 и сваке наредне године вршено усклађивање динарског износа).	Име поменутог закона је исправљено
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.1.2. Обновљива енергија, тачка (iv) „Посебне мере за увођење једношалтерског система (one-stop-shop), поједностављене административне процедуре, пружање информација и спровођење обуке, те оснаживање потрошача из сопствене производње на бази ОИЕ, као и заједнице ОИЕ“, извршити корекцију наслова, на начин да се реч: „потрошач“ замени појмом: „купац- произвођач“ и ускладити даљи текст са законском дефиницијом појма.	Закон о коришћењу обновљивих извора енергије не познаје појам потрошач из сопствене производње, већ користи појам купа-произвођач (члан 4. тачка 23). ИЗВРШИТИ ОВУ КОРЕКЦИЈУ У ЦЕЛОМ ТЕКСТУ ИНЕКП-А!	Треба напоменути да званична дефиниција у RED (2018/2001/EE) гласи потрошач сопствене енергије ИЗ ОИЕ (члан 21). Стога не препоручујемо да се користи појам купац-произвођач.
ЕПС	МП-Д28 – Образовање јавно доступног регистра за произвођаче електричне енергије – изменити наслов и текст описа	Законом о коришћењу обновљивих извора енергије предвиђени су регистри: регистар статуса повлашћени, привремено повлашћени произвођачи који имају статус произвођача из	Опис мере усклађен је са постојећим регистрима.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	имајући у виду да се већ воде јавни регистри.	обновљивих извора, регистар купаца-произвођача и процена њихове производње, регистар гаранција порекла, који се воде и јавно су доступни.	
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.2. Димензија енергетска ефикасност МП_ЕЕЗ -Програми финансирања санације нестамбених зграда (које нису јавне) – кориговати назив правилника којим се уређује начин издавања сертификата.	Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда („Службени гласник РС“, бр. 69/12, 4418-др. закон и 111/22).	Назив правилника је исправљен
ЕПС	МП_ЕЕ16- Подстицање енергетске ефикасности у саобраћају на унутрашњим пловним путевима – кориговати период важења Стратегије развоја водног саобраћаја и Стратегије одрживог урбаног развоја.	Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015-2025. године („Службени гласник РС“, бр. 3/15 и 66/20) Стратегија одрживог урбаног развоја ДО 2030. године („Службени гласник РС“, број 47/19), а не за 2030. годину. У ЦЕЛОМ ТЕКСТУ ИНЕКП-А ИЗВРШИТИ КОРЕКЦИЈУ У НАЗИВУ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА, ИМАЈУЋИ У ВИДУ ДА ЈЕ ОВО ДОКУМЕНТ КОЈИ ЈЕ ДОНЕТ ЗА ПЕРИОД ДО 2030. ГОДИНЕ, А НЕ САМО ЗА 2030. ГОДИНУ.	Опис стратегија је исправљен
АЕРС	Страна 68, Мера: МП_Д40 - Одређивање техничких карактеристика за пренос, складиштење и упумпавање обновљивог водоника и биометана у инфраструктуру природног гаса	Нејасно је како је уопште планирано учешће водоника, без претходно дефинисане ове мере? Да ли је уопште могуће убацивање водоника у постојећу гасну инфраструктуру?	Циљ предложене мере је дефинисање свих потребних питања која се односе на потрошњу водоника. Сви предуслови ће бити истражени, укључујући техничке захтеве за убацивање

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			произведеног зеленог водоника у постојећу гасну инфраструктуру. Генерално, убацивање зеленог водоника је изводљиво под предусловом да је гасна мрежа „спремна за водоник”, како се то наводи. У супротном, њена потенцијална трансформација треба да се испита у случају да ће водоник бити део енергетске транзиције земље.
НИС	Страна 37: Потребно је преформулисати назив мере „МП1_Д1“.	Мера би требала да предвиди и увођење таксе не само припрему. Наиме, због ступања СВАМ-а на снагу од октобра 2023. поједине земље Региона већ најављују домицилне таксе на CO2 које неће бити део ETS али ће ипак утицати на смањење СВАМ таксе на извоз производа из Региона у земље ЕУ	Мера политике је модификована на свеобухватан начин
НИС	Страна 38: Потребно је преформулисати назив мере „МП1_Д2“.	Стратегија нискоугљеничног развоја је усвојена 01.06.2023. године.	Наслов је преформулисан
НИС	Страна 38 иста мера (МП_Д2): Потребно је проверити временски оквир имплементације.	Усвојена Стратегија се односи на период 2023.-2030.	Разлог за промену временског оквира био је усклађивање са одговарајућим временским оквиром ИНЕКП-а.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Страна 39: Потребно је допунити назив мере „МП_Д4“.	Недовољно јасно о којим информацијама се ради.	Наслов је преформулисан
НИС	Страна 43, мера МП_Д5: Потребно је појаснити који су производи у питању.	У опису се као производи наводе „петрохемијске киселине и чађе“, без навођења који су то производи.	Главни циљ је био да се покаже који процеси могу имати користи од планираних мера, а не који производи.
НИС	Страна 43, мера МП_Д5: Потребно је променити назив: „Други извештај Републике Србије према UNFCCC (2017)“	Мало је збуњујуће зашто се не користи новија верзија извештаја, пошто постоји и извештај у којем су емисије из 2018. (Трећи извештај), а у самом ИНЕКП се наводе и емисије у 2019. што имплицира да постоји и четврти извештај према UNFCCC.	Најновији извештај користи се као релевантни национални стретешки документ.
НИС	Стране 50-52, мере МП_Д7, Д8, Д9: Овде сугеришемо да је потребно проверити реалност циља: „Повећање понора угљеника у шумама Србије за 17% до 2030. године, у односу на 2010. годину“.	Питање је да ли је овај циљ реалан, пре свега из разлога што је: - 2010. путем понирања уклоњено 5627т CO2. - 2030. треба да буде уклоњено 6584т CO2. - 2018. је уклоњено 4550т CO2 што значи да Србија мора да до 2030 појача уклањање за ~ 45%. Треба узети у обзир колико година треба да једно дрво порасте тако да може да апсорбује значајнију количину CO2.	Важно је напоменути да је овај посебан циљ (тј. „Повећање понора угљеника у шумама у Србији за 17% до 2030. године и између 22% и 132% до 2050. године, у поређењу са 2010.“ у потпуности компатибилан са релевантним циљем/циљевима постављеним у документу „Стратегија нискоугљеничног развоја“ усвојеном од стране Владе у 2023. години.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Страна 51, мера МП_Д9: Потребно је допунити обавезама за инвеститоре.	Ова мера је под великим знаком питања узимајући у обзир интензивно девастирање зелених површина у градовима и индустријским зонама. Стога предлажемо да се допуни са предлогом да се уведе законска обавеза за инвеститоре: - да за свако посечено дрво засади бар 3 нова. - Да за површину у индустријској зони заузетој инд. објектом/инфраструктуром засади шуму на неком другом месту или да инд. парцелу ограда дрвећем.	У опис мере политике додата је реченица "Потенцијална законска одредба за инвеститоре биће истражена, са циљем регенерације зелених површина", док је нови тип мере "инвестиција и реформа".
НИС	Страна 57, мера МП_Д20: Потребно је појаснити, односно прецизирати.	Нејасно је шта значи „примена уведене обавезе у погледу учешћа постројења на обновљиве изворе“ ако се ради о приватним инвеститорима. Није јасно како ће они бити приморани да улажу у ОИЕ постројења. У случају да се не буду давале дозволе за изградњу нпр. постројења на природни гас инвеститори могу да одлуче да уопште не улажу у енергетику, што може резултирати да не буде повећано учешће ОИЕ постројења у енергетици.	Мера МП_Д19 је главни инструмент за мобилизацију потенцијалних инвеститора у ОИЕ како би се оствариле њихове инвестиције. Мера МП_Д20 је додатна мера у односу на претходну како би се наметнуле обавеза у погледу њиховог учешћа на тржиште електричне енергије.
НИС	Страна 57, мера МП_Д20: Померити рок на унапред, тј. према 2023.	Није јасно зашто је потребно да са овом мером чекамо 2 године, из разлога што је могуће да се нека технологија већ појавила и постоје инвеститори?	Коментар је узет у обзир. Исправљено је у коначној верзији ИНЕКП-а.
НИС	Страна 63, мера МП_Д33: Ову меру је потребно допунити.	Меру је потребно допунити са информацијом да ли је 49 ktоe биогорива енергија израчуната са или без мултипликатора.	Добијена количина биогорива је без утицаја мултипликатора. Појашњење је додато.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Страна 63, мера МП_Д33: Размотрити да ли је адекватан израз („углавном напредних“).	У Закону су подстицаји планирани само за производњу напредних горива	Исправљено је тако да се односи само на напредна биогориве
НИС	Страна 65, мера МП_Д36: Потребно је допунити / преформулисати „Опис“.	Неки од наведених подстицаја већ постоје па је формулацију: „МП_Д36 ће обезбедити субвенције и фискалне подстицаје...“, потребно другачије уредити.	Текст је измењен тако да наводи постојање субвенција
НИС	Страна 92, мера МП_Д42: Потребно је померити рок на унапред, тј. према 2023.	За признавање реализације обавезног удела ОИЕ неопходно је да су били испуњени критеријуми одрживости, па нам исти требају што пре. Поред тога, нешто је по овом питању већ рађено и урађено, постоји полазна основа и требало би да може да се реши релативно брзо.	Генерално, временски оквир већине мера политике постављен је на 2025-2030. како би био у потпуности усклађен са временским оквиром НЕКП-а. Ипак, може се разликовати у одређеним случајевима ако је потребно.
НИС	Део „ii. Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову...“ (или неки други) потребно је додати нову тачку која гласи: „МЕРЕ ИЗ ОБЛАСТИ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА“.	Мере за постизање енергетске ефикасности градских подручја са аспекта урбанистичког планирања у циљу постизања бољих микроклиматских услова. Бетонизација грдских целина, као последица повећане густине становања, деградирала је микроклиматске услове становања, што за последицу има повећане потребе потрошње енергије (нарочито током летњих месеци). Неопходно је дефинисати аспекте чијом се правилном применом постижу позитивни ефекти на микроклиму нових стамбених насеља.	Мера МП_ЕЕ41 побољшана је овом димензијом.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>За постојеће градске структуре дефинисати мере при реконструкцијама објеката, саобраћајница и градских центара у смислу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Заузетости -дозвољени проценат изграђености грађевинских парцела. 2) Обавеза формирања зелених појесева уз новопланиране саобраћајнице и у новим градским четвртима. 3) Оптимална оријентација објеката. 4) Санирање равних кровова у правцу Зелених кровова ,уместо надградње која повећава густину становања , што са собом носи низ проблема. 5) друге мере . 	
НИС	Страна 92, мера МП_ЕЕ10: Потребно је кориговати у делу „Опис“ .	Прописи 443/2009/ЕК и 510/2011/ЕК су повучени и нису на снази од 31.12.2019. године.	Текст је исправљен помињањем Уредбе (ЕУ) 2019/631
НИС	Страна 93, мера МП_ЕЕ10: Код навођења политика Уније додати и Regulation (EU) 2019/631		Уредба је додата
НИС	Страна 94, мера МП_ЕЕ13: Потребно је допунити	Треба навести и директиву 2014/94/ЕУ о распоређивању инфраструктуре за алтернативна горива, а која треба и да се транспонује у законодавство РС.	Поменута директива је додата
НИС	Страна 97, мера МП_ЕЕ16: У делу „Опис“ након: “... и промовисање обновљивих ...“ додати „ и алтернативних ....“	У алтернативне изворе енергије поред електричне енергије (која може бити и из ОИЕ) спадају и LNG/CNG који такође доприносе смањењу емисија. Поред тога, обавезу изградње инфраструктуре за алтернативна	Главни циљ мере политике је промовисање енергетске ефикасности у транспорту унутрашњим пловним путевима и максимизирање синергије са ОИЕ. У овом

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		горива на унутрашњим пловним путевима предвиђа и директива 2014/94/EУ.	правцу, садашњи опис је проширен тако да експлицитније укључи алтернативна горива и обновљиве гасове.
НИС	Страна 107, мера МП_ЕЕ28: Код навођења чланова директива додати и чл. 8, 16. и 17.		Генерално, веза са чланом је постала само за случајеве где су чланови повезани са постизањем циљева. За чланове који нису обухваћени закључено је да немају директну везу са овом мером.
НИС	Страна 107, мера МП_ЕЕ28: Потребно је померити рок на унапред, тј. према 2023.	Повећање ЕЕ је најефикаснији начин за смањење емисија и не треба рок примене ставите да буде тек за две године	Генерално, временски оквир већине мера политике постављен је на 2025-2030. како би био у потпуности усклађен са временским оквиром ИНЕКП-а.
НИС	Страна 108, мера МП_ЕЕ29: Код навођења чланова директива додати и чл. 8, 16. и 17.		Генерално, веза са чланом је постала само за случајеве где су чланови повезани са постизањем циљева. За чланове који нису обухваћени закључено је да немају директну везу са овом мером.
НИС	Страна 108, мера МП_ЕЕ30: Код навођења чланова директива додати и чл. 8. и 17.		Поменути чланови директиве су индиректно

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			повезани са мером МП_ЕЕ30.
НИС	Страна 111, мера МП_ЕЕ33: Код навођења чланова директива додати и члан 6.		Генерално, веза са чланом је постала само за случајеве где су чланови повезани са постизањем циљева. Члан је додат.
НИС	Страна 112, мера МП_ЕЕ34: Код навођења чланова директива додати и члан 15.		Генерално, веза са чланом је постала само за случајеве где су чланови повезани са постизањем циљева. За чланове који нису обухваћени закључено је да немају директну везу са овом мером.
НИС	Страна 112, мера МП_ЕЕ35: Код навођења чланова директива додати и члан 16.		Генерално, веза са чланом је постала само за случајеве где су чланови повезани са постизањем циљева. Члан је додат.
EBRD	Важећи Правилник о енергетској ефикасности зграда је из 2011. године и потребно је да се хитно ажурира (подршка на нивоу политика је већ пружена 2018. – 2021).	Овај правилник се више пута помиње у ИНЕКП (поглавље 3.2). У тексту ИНЕКП-а није јасан конкретан рок за ажурирање овог правилника.	Поменути је потреба ажурирања Правилника о енергетској ефикасности зграда.
EBRD	За меру МП_06 би био одговарајући један више друштвени „главни циљ” и „индикатор напретка”.	Смањење емисија CO2 не одражава циљ Акционог плана за праведну транзицију да ублажи друштвено-економске ефекте транзиције и обезбеди користи по становништво.	Циљ и индикатори напретка су побољшани. План праведне транзиције још увек није завршен. Акциони план Плана праведне транзиције биће

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			финализован након усвајања ИНЕКП-а.
EBRD	МП_Д41 Важно је да биомаса буде одржива (нпр. да буде сертифицивана) како би се сматрала нискоугљеничном	Размотрити наглашавање ове мере	Наглашена је обавеза да биомаса буде одржива
EBRD	МП_ЕЕ34 – било би добро да се наведе више детаља (нпр. извор горива) за СНР		Додато је још квантитативних података о продору СНР.
EBRD	МП_ЕЕ42 Да ли мера обухвата помоћне услуге (нпр. регулација реактивне енергије) – молимо да размотрите да проширите/ обезбедите информације у том смислу у нацрту НЕКП-а	Регулација реактивне енергије и друге услуге ће постати веома битне за обезбеђење стабилности система са повлачењем фосилних горива и увођењем обновљиве енергије.	Главни циљ ове мере политике је побољшање енергетске ефикасности у одговарајућим инфраструктурама. Предложено је додатно у МП_Д28.
EBRD	У оквиру Енергетске ефикасности, планирано је да се декарбонизација индустријског сектора постигне путем: МП_ЕЕ7 Јачање улоге сертификата о енергетским својствима, МП_ЕЕ19,20 И 21 Шеме подршке/Регулаторне мере/допунске мере за подстицање енергетске ефикасности у индустријском сектору Инвестиције	У тренутном формату НЕКП-а, тешко је разумети допринос мера политике, посебно за индустријски сектор. Како процесне емисије представљају важан део индустријских емисија, томе у документу није посвећено довољно пажње.	Главни циљ мера политике МП_ЕЕ21 и МП_ЕЕ22 је унапређење енергетске ефикасности у индустријском сектору. Мера МП_Д5 има за циљ смањење процесних емисија кроз имплементацију технолошких промена у производним процесима у одређеним индустријама.
БОШ	Позивање на још увек неусвојен документ, у оквиру Мере МП_Д6: “Спровођење и праћење Праведне транзиције и	Ова мера је наведена у оквиру димензије „Декарбонизација“. Мера се, у суштини, позива на документ који је још увек у изради и не	ИНЕКП обухвата све мере политике које ће се спроводити за постизање наведених циљева. У овом

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	одговарајућег Акционог плана”, чини меру прилично неодређеном и подложном различитим тумачењима.	представља документ јавних политика – реч је о документу „Дијагностика праведне транзиције“.	правцу, прихватљиво је укључити планиране активности, као што је Акциони план праведне транзиције.
БОШ	Потребно је укључити више различитих инстанци власти у праћење спровођења мере МП_Дб: “Спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег Акционог плана”.	Приметно је да је за спровођење ове мере и као извршни орган и као тело за праћење постављено Министарство рударства и енергетике, док је у области праћења поменуто само још Министарство заштите животне средине. Уколико говоримо о успостављању процеса праведне транзиције на националном нивоу, потребно је укључити практично све секторе власти – Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство просвете, Министарство привреде, као Привредну комору Србије и регионалне привредне коморе, јединице локалне самоуправе, Економски и социјални савет, итд...	Додати су сви предложени државни органи.
БОШ	Потребно је променити индикатор напретка праведне транзиције, тако да не посматра само смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, за меру МП_Дб: “Спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег Акционог плана”.	Као индикатор напретка постављено је годишње смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште. Индикатор напретка требало би да буде другачије постављен и фокусиран на сам успех процеса праведне транзиције, који се не огледа само у смањеним емисијама из сектора енергетике, већ и у успешној економској и социјалној трансформацији региона који економски највише зависе од експлоатације угља.	Циљ и индикатори напретка су побољшани. План праведне транзиције још увек није завршен. Акциони план Плана праведне транзиције биће финализован након усвајања ИНЕКП-а.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
БОШ	Аналитичка основа ИНЕКП-а морала би да понуди детаљније податке о економској и социјалној структури општина на којима се простиру угљени басени.	Сама аналитичка основа ИНЕКП-а морала би да понуди детаљније податке о економској и социјалној структури општина на којима се простиру угљени басени и предузећа у ланцу производње и снабдевања угљем за производњу енергије, као и податке о броју потенцијално угрожених радних места, потребама за преквалификацију, доквалификацију, отпремнине, и сл., затим о демографској и социјалној структури тих подручја, рањивим и маргинализованим групама, и остале податке који на свеобухватан начин пружају преглед стања на тему праведне транзиције.	Аналитичко представљање контекста, који се односи на подручја праведне транзиције, биће извршено у Студији дијагностике праведне транзиције Србије. ИНЕКП пружа општи оквир. Стога смо сматрали да је довољан општи опис.
БОШ	Потребно је уважити препоруку Европске комисије, проистекла из евалуације интегрисаних националних енергетских и климатских планова ЕУ.	Препорука Европске комисије, проистекла из евалуације интегрисаних националних енергетских и климатских планова ЕУ је да ИНЕКП мора да садржи следеће елементе: - (1) детаљан друштвени утицај, утицај на запошљавање и вештине; (2) потребе за вештинама и неусклађеност вештина (4) планирани циљеви, мере, распореди, мере ублажавања; (5) број домаћинстава погођених енергетским сиромаштвом, и тако даље.	Већина наведених елемената је већ обрађена. Прецизније, друштвени утицаји су процењени у Одељку 5.2, укључујући дискусију о квалификацијама, док су питања енергетског сиромаштва обрађена у оквиру димензије енергетског тржишта. Коначно, информације о мерама су дате за скоро све мере.
БОШ	Суме вредности, дате у табелама које приказују нове и кумулативне уштеде финалне енергије у периоду 2024-2030,	У оквиру приказа димензије ЕЕ (поглавље 3.2) представљена је шема уштеде енергије применом нових и алтернативних мера у	Разлике су оправдане заокруживањем годишњег циља (72,2496 ktoe).

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>нису тачне, нити су вредности у табелама усклађене са текстом.</p>	<p>периоду од 2021 – 2030. године, а како би се допринело испуњену циља из члана 7 Директиве.</p> <p>У табелама 3.1. и 3.2. на почетку поглавља, приказане су нове и кумулативне уштеде финалне енергије у периоду 2024 - 2030. године. Међутим, суме вредности нису тачне нити су вредности у табелама усклађене са текстом који прати ове табеле.</p> <p>1. Кумулативна уштеда у 2025. години у односу на 2023. годину је 144 ктое. За 2026. би требало да буде по овом плану 216 ктое, а не 217 ктое како стоји у табели. Овакве грешке су направљене за све остале године.</p> <p>2. Документ не пружа информације о методологији или критеријумима који су узети у обзир при процени годишње уштеде финалне енергије од 72 ктое.</p> <p>Приликом утврђивања потребне нове и кумулативне уштеде финалне енергије требало би узети у обзир тренд пораста коришћења енергије, нарочито електричне енергије, пораст броја електричних уређаја, тенденције преласка на хибридна и електрична возила итд.</p>	<p>Употребљена методологија је описана: „Израчунавање циља уштеде енергије је процењено узимајући у обзир просечну финалну потрошњу енергије у периоду 2018-2020 (9.031 ктое на основу података ЕУРОСТАТ-а) под претпоставком да фактор уштеде енергије износи 0,8% у периоду 2024-2030”. Тренд повећања потрошње енергије се не узима у обзир код одређивања наведеног циља.</p>
<p>БОШ</p>	<p>Зашто се мере у табели 3.2 ИНЕКПа представљају као алтернативне?</p>	<p>У табели 3.2 ИНЕКП-а представљене су одабране алтернативне мере за постизање циља из члана 7 Директиве за период 2024-2030.</p> <p>Предложене мере (нпр. изолација термичког омотача, инсталација топлотних пумпи), су и до</p>	<p>Одрађено је у складу са Чланом 7 Директиве која изричито описује које мере се наводе као алтернативне. Као алтернативне мере су</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		сада примењиване, те се поставља питање на који начин су ове мере „алтернативне“?	класификоване све ове мере које је покренула држава чиме се оправдава значајни допринос спровођењу мере.
БОШ	Зашто ИНЕКП и пратећа документа која представљају аналитичку основу, не дају осврт на искуства из досадашње праксе обнове стамбених и комерцијалних зграда?	<p>Приказ димензије ЕЕ предвиђа спровођење дугорочне стратегије за обнову националног фонда стамбених и комерцијалних зграда (у јавном и приватном сектору) и предвиђа укључивање политика и мера подстицаја који омогућавају исплативо дубоко реновирање и дубоко реновирање у етапама.</p> <p>Ни ИНЕКП, нити друга документа у које су консултанти имали увид, не садрже осврт на искуства из досадашње праксе која указује на низ пропуста у спровођењу оваквих програма, укључујући између осталог, неравномерну расподелу постојећих средстава, недовољне субвенције за сиромашније грађане, зависност од способности и финансијског стања локалних самоуправа које учествују у додељивању субвенција грађанима, итд.</p> <p>Било би пожељно да текст пружи реалну оцену до сада постигнутих ефеката применом мера политике, финансијских, фискалних и регулаторних мера, те даљу разраду предложених мера за наредни период које узимају у обзир и отклањању до сада идентификоване пропусте у пракси.</p>	Циљ ИНЕКП-а је да представи све потребне мере за постизање циљева. Слажемо се да треба узети у обзир тренутни учинак постојећих мера, али то у сваком случају не може да омета даљу имплементацију мера. Очигледно је да постојеће искуство треба искористити како би се осмислиле ефикасније мере политике.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
БОШ	Зашто документ помиње сертификате енергетских перформанси и пасоше за реновирање, иако већ постоје сертификати о енергетским својствима зграда?	Текст даље наводи да ће улога сертификата енергетских перформанси бити унапређена њиховом трансформацијом у пасоше за реновирање и омогућавање имплементације најисплативијих интервенција. Уколико се под овим сертификатом подразумева сертификат о енергетским својствима зграда, његова улога Односи се на Директиву ЕУ 2012/27/ЕУ која је модификована Директивом 2018/202/ЕЕ је потпуно одређена „Правилником о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда“ („Сл. Гласник РС“ бр. 69/2012, 44/2018 и др. Закон и 11/2022) који свакако омогућава издавање енергетских пасоша за објекте који се реновирају. Они не спречавају имплементацију најисплативијих интервенција.	Циљ предложене мере је унапређење постојећег оквира енергетског сертификата како би се у потпуности ускладио са одредбама измењеног ЕРВД-а. Треба напоменути да не постоји обавеза да се идентификују најисплативије интервенције у погледу енергетске ефикасности у тренутној верзији сертификата о енергетским својствима.
БОШ	*Коментари 11,12,13 и 14 односе се на Програм финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1)* Мера предвиђа обнову 131.000 стамбених зграда. Међутим, није довољно разрађена нити пружа јасан увид у начине: спровођења, ефекте, методологију и критеријуме за постављање циљаних индикатора, или приказаних процена.	Број стамбених зграда предвиђених за обнову 1. Колика је просечна површина ових зграда и колики је то проценат од укупног фонда? 2. Колика је њихова специфична потрошња енергије?	Додата је информација о просечној површини ових зграда. Друге информације нису биле доступне.
БОШ	Процена уштеда финалне енергије приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).	1. У оквиру предложене мере се наводе уштеда финалне енергије од 35 ктое, али се не наводи помоћу којих мера или активности ће то бити	Додато је да ће процењене уштеде енергије бити остварене обновом

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>постигнуто и на основу чега је извршена процена.</p>	<p>стамбених зграда. Дата су појашњења како би се показало да ће се интервенције обавити на омотачу зграде.</p>
<p>БОШ</p>	<p>Инсталација топлотних пумпи приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).</p> <p>Мера МП_ЕЕ1 такође предвиђа и инсталацију 2 GW капацитета топлотних пумпи са процењеном уштедом финалне енергије од 34 ктое.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На који начин и на основу којих параметара је одређен инсталирани капацитет и процена уштеде? Да ли постоји урађена процена перформанси зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли ће топлотне пумпе бити уграђене на свих 131.000 стамбених зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли је и колики проценат стамбених зграда предвиђених за обнову прикључен на систем даљинског грејања? • За објекте који нису прикључени на систем даљинског грејања потребно је приказати тренд уградње топлотних пумпи задњих неколико година како би се могло проценити да ли је план од 2 GW до 2030. године остварив. <p>ПРЕП. У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа неће бити уграђена на згради (неће бити у оквиру њеног система грејања), осим у случају да се тај објект искључи са даљинског грејања. На овај начин инвестиција у топлотну пумпу се не односи на финансирање обнове стамбених зграда, већ система</p>	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као најрентабилније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује остварена уштеда енергије. У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа се неће инсталирати на зграду (неће бити у њеном систему грејања), осим у</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		даљинског грејања у оквиру којег топлотна пумпа треба да буде интегрисана.	случају да је зграда искључена са даљинског грејања. Није планирана уградња централних топлотних пумпи у мрежу даљинског грејања. Топлотне пумпе се могу инсталирати било у реновираним зградама или у нереновираним зградама. Додате су информације у вези са употребом топлотних пумпи до 2030.
БОШ	Финансирање спровођења мере приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).	За спровођење мере МП_ЕЕ1 опредељено је 1,311 милијарди €. Када се овај износ подели са бројем стамбених зграда које су предвиђене за обнову добија се износ од 10.007 € по згради. Обзиром да у документу не постоји податак о просечној квадратури зграда предвиђених за обнову, овако дефинисан износ опредељених средстава не даје довољно информација. • Потребно је приказати расподелу опредељених средстава по квантификованим циљевима (35 ктосе за зграде и 34 ктосе за топлотне пумпе).	Додати су подаци о просечној квадратури стамбених зграда. Већ је предвиђена алокација средстава за две различите врсте интервенција.
БОШ	*Коментари 15, 16, 17, 18 и 19 односе се на Програм финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕ3)*	Мера наводи да су субвенције предвиђене за енергетску обнову нестамбених зграда с нагласком на специфичне крајње намене услужног сектора као што су школе, здравствени	Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција за енергетску ефикасност

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Мера МП_ЕЕЗ предвиђа обнову 87, 681 000 m2 нестамбених зграда (нејавних).</p> <p>Мера не пружа јасан увид у начине спровођења, ефекте, методологију и критеријуме за постављање циљаних индикатора, или приказаних процена.</p>	<p>сектор, спортске активности или зграде културе.</p> <ul style="list-style-type: none"> Сама мера се односи на нејавне зграде, док се у опису мере наводе јавне зграде, па је неопходна прецизна дефиниција шта се подразумева под „нејавним нестамбеним зградама“, и појашњење да ли су у питању приватни објекти овог типа. 	<p>на омотачу зграде и остварену уштеду енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као трошковно најекономичније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује остварена уштеда енергије. Наглашено је да се мера политике не односи на јавне зграде.</p>
БОШ	<p>Број нестамбених зграда (нејавних) предвиђених за обнову приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Недостаје податак о броју ових зграда као и о њиховој специфичној потрошњи енергије? 	<p>Поменути подаци нису доступни</p>
БОШ	<p>Процена уштеде финалне енергије приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру предвиђене мере наводи се уштеда финалне енергије од 32 ктое, али није прецизирано којим мерама ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена. 	<p>Очекиване уштеде енергије ће бити резултат како енергетског побољшања омотача зграде, тако и уградње топлотних пумпи. У погледу примењене методологије, прво се процењује потреба за грејањем простора након</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као најеконичније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потражњу за грејањем простора. На крају, процењују се уштеде код испоручене енергије због уградње топлотних пумпи.</p>
<p>БОШ</p>	<p>Инсталација топлотних пумпи приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На који начин је утврђен инсталирани капацитет и процењена уштеда? • Да ли ће ове топлотне пумпе бити уграђене на свих 87, 681 хиљада м²? <p>Мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3 предвиђају инсталацију топлотних пумпи. У оквиру мере МП_ЕЕ1 процењује се да се са 2 GW инсталисаног капацитета топлотних пумпи постиже уштеда 34 ктое, док се у мери МП_ЕЕ3 предвиђа инсталација 5,7 GW капацитета топлотних пумпи са процењеном уштедом финалне енергије од 60 ктое. Потребно је дати објашњење ове диспропорције?</p>	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као трошковно најеконичније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује остварена уштеда енергије. Топлотне пумпе се могу инсталирати било у реновираним зградама или у нереновираним зградама. Диспропорција се објашњава различитим потенцијалом за уштеду енергије два испитивана сектора (стамбене и нестамбене зграде) због чињенице да је најекономичније решење усмерено на избор енергетски ефикасних интервенција.</p>
БОШ	<p>Финансирање спровођења мере Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • За спровођење мере је опредељено 2,017 милијарди €. Када се овај износ подели са укупном површином зграда (87, 681 m²) добија се износ од 23,003 €/m². Овај износ није праћен одговарајућом анализом трошкова и користи, те остаје отворено питање исплативости обнове ових зграда; • Као један од извора финансирања наводи се и јавни буџет. Међутим, уколико се мера односи на обнову нејавних зграда, поставља се питање 	<p>Генерално гледано, избор интервенција у погледу енергетске ефикасности заснива се на идентификацији најекономичнијег решења за цео енергетски сектор. Штавише, ЕЕД наводи различите циљеве без обзира на исплативост учинка промовисаних мера,</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>оправданости финансирања нејавних зграда из јавног буџета. Додатно, ако постоји велики број јавних објеката који нису енергетски санирани и који неће можда бити санирани до 2030. године поставље се питање зашто би се јавним буџетом финансирале нејавне зграде;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Потребно је приказати расподелу опредељених средстава по квантификованим циљевима (32 ктое за зграде и 60 ктое за топлотне пумпе). 	<p>као што је случај са јавним зградама (члан 5). Коначно, ИНЕКП процењује укупан износ инвестиција и мапира потенцијалне изворе финансирања. Евидентно, одређивање извора финансирања се може извршити током имплементације ИНЕКП-а узимајући у обзир наведене циљеве и његове главне принципе. Треба напоменути да је цифра за обновљену површину нестамбених зграда једнака 7.681 хиљада m², а не 87.681 хиљада m².</p>
<p>БОШ</p>	<p>*Коментари 20, 21, 22 и 23 односе се на Програм финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2)*</p> <p>Мера предвиђа обнову 1.026 хиљада m² јавних зграда.</p> <p>Ова мера не обухвата инсталацију топлотних пумпи, барем то експлицитно није наведено као за мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3.</p>	<p>Уколико је ова претпоставка тачна, потребно је образложити зашто на јавним објектима није предвиђена инсталација топлотних пумпи.</p> <p>У опису МП_ЕЕ2 се наводи да ће бити подржане најисплативије интервенције док за мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3 овај услов није постављен.</p>	<p>У оквиру мере МП_ЕЕ3 предвиђена је уградња топлотних пумпи у јавне зграде. Допринос топлотних пумпи у јавним зградама истакнут је и интегрисан у меру МП_ЕЕ2.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
БОШ	Број јавних зграда предвиђених за обнову приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2).	<ul style="list-style-type: none"> Мера предвиђа обнову 1.026 хиљада m² јавних зграда али недостају подаци о броју зграда предвиђених за обнову, као ни о њиховој специфичној потрошњи енергије? 	Поменути подаци нису доступни
БОШ	Процена уштеде финалне енергије приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2).	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру предвиђене мере наводи се уштеда финалне енергије од 5 ктое, али није прецизирано којим мерама ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена. 	Очекиване уштеде енергије ће бити резултат како енергетског побољшања омотача зграде, тако и уградње топлотних пумпи. У погледу примењене методологије, прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије.
БОШ	Финансирање спровођења мере приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2).	<p>За ову меру опредељено је 55 милиона €, што када се подели са укупном површином, износи 53. 606 €/m² . Овај износ (53. 606 €/m²) не може се сматрати довољним за било какву озбиљнију енергетску обнову.</p> <p>Износ предвиђен за обнову јавних зграда (53. 606 €/m²) је 400 пута мањи него износ предвиђен за енергетску обнову не стамбених (нејавних) зграда (23,003 €/m²). Документ не пружа образложење за овакву расподелу средстава.</p>	Примењена методологија је поменута и Анексу III. Штавише, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграда.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
БОШ	Неопходно је образложити појам пасоша за реновирање у оквиру мере “Јачање улоге сертификата о енергетским перформансама” (МП_ЕЕ7).	<p>Према тренутним прописима у РС, и сада се може издати пасош за реновиран објекат, међутим из навода у документу остаје нејасно у шта се претварају пасоши за објекте који се не реновирају?</p> <p>Да ли је овде у питању посебна категорија пасоша која се издаје само за објекте који се реновирају?</p> <p>Документ даље наводи да ће бити успостављен систем сталног надзора контроле сертификата о енергетским својствима. Овакав систем већ постоји, и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре врши редовну проверу и верификацију енергетских пасоша. Потребно је додатно образложење за успостављање наведеног система надзора.</p>	<p>Циљ предложене мере је унапређење постојећег оквира сертификата о енергетским својствима како би се у потпуности ускладио са одредбама измењеног ЕРВД. Пасош обнове је нови елемент, који се промовише у оквиру ЕРВД.</p> <p>Текст је измењен тако да укључује постојећи систем за праћење сертификата о енергетским својствима.</p>
БОШ	Коментари, питања и сугестије везано за опис политике и мера за промовисање енергетских услуга у јавном сектору и мера за уклањање регулаторних и нерегулаторних баријера које ометају прихватање уговарања енергетских перформанси и других модела услуга енергетске ефикасности:	<p>У тексту се наводи да ће се при обнови зграда које поседује или користи државна управа применити најекономичнији приступ, тј. да ће приоритет имати енергетски најинтензивније јавне зграде.</p> <p>Међутим, документ не наводи како, и на који начин ће бити утврђена приоритетна листа зграда?</p> <p>Даље се наводи да ће стандардни уговори и смернице бити развијени како би се олакшало пројектовање и имплементација пројеката енергетске ефикасности путем уговора о</p>	<p>Као што је наведено, пројектовање и обезбеђивање наменских финансијских подстицаја ће олакшати темељно енергетско побољшање стамбених и јавних зграда и постизање оптималног односа исплативости и повећање нивоа левериџа. Стога, избор јавних зграда треба да буде обављен у складу са њиховим</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>енергетским перформансама.</p> <p>Уговори о енергетским перформансама не регулишу, нити одређују садржај и квалитет пројектне документације, те пројектовање за потребе ЈПП не би требало да се разликује у односу на пројектовање за остале случајеве.</p> <p>Документ не даје прецизне информације о томе ко ће вршити санацију енергетски најинтензивнијих јавних зграда. Да ли ће се ти пројекти са потенцијално највећим периодом поврата инвестиције реализовати путем јавно-приватног партнерства или ће држава сама инвестирати у енергетску санацију тих објеката и на најефикаснији начин искористити буџетска средства? Таква намера државе се не види из буџета који је определила за енергетску санацију јавних објеката (само 55 милиона € до 2030. године).</p>	<p>односом исплативости. У погледу регулисања пројеката кроз уговоре о енергетским својствима, оквир за јавне набавке укључује различите одредбе за њихову ефективну имплементацију. Коначно, ИНЕКП треба да представи бар главне принципе за спровођење мера политике. У случају да су доступни конкретнији подаци за орган који ће бити надлежан за управљање планираних мера политике и њихово спровођење, оне се неоспорно могу унети.</p>
БОШ	Постоји недоследност у јединицама мере које се користе за јавне зграде и нестамбене зграде.	<p>Наиме, у предложеним мерама ЕЕ за зграде у јавном сектору и нестамбене (нејавне зграде) јединица мере је m2 , док је за стамбене зграде јединица мере „зграда“.</p> <p>Било би пожељно да јединица мере и за стамбене зграде буде изражена у m2.</p>	Недоследност мерних јединица је резултат расположивих података, који су коришћени за моделовање потрошње енергије у сектору зграда.
БОШ	*Додатне напомене у вези измењене верзије ИНЕКП-а* (ком 28, 29 и 30)	<ul style="list-style-type: none"> • ИНЕКП 1 предвиђа 155.300 зграда и 44 ктое уштеде, док ИНЕКП 2 предвиђа 131.000 зграда и 35 ктое уштеде; • ИНЕКП 1: 4,3GW топлотних пумпи и 89 ктое 	Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	Мера МП_ЕЕ1 (Програм финансирања обнове стамбених зграда)	<p>уштеде; ИНЕКП 2: 2 GW топлотних пумпи и 34 ктое;</p> <ul style="list-style-type: none"> ИНЕКП 1: 2,691 милијарди € тј. 17.327 €/зграда; ИНЕКП 2: 1,311 милијарда € и 10.007 €/зграда. <p>Поставља се питање на основу којих параметара и критеријума је одређен број зграда и које зграде ће бити укључене у програм финансирања, како је вршен прорачун уштеда, какав ће бити статус и третман зграда које су већ прикључене на систем даљинског грејања, итд...</p>	<p>ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као најрентабилније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потражњу за грејањем простора. Коначно, испоручена уштеда енергије се процењује уградњом топлотних пумпи.</p>
БОШ	Мера МП_ЕЕ2 (Програм обнове јавних зграда)	<p>Иако је површина зграда предвиђених за обнову смањена са 1.177.000 m² на 1.026.000 m², као и планирана финансијска средства са 63 М€ на 55 М€, просечна уложена средства по квадратном метру остају иста - 53 €/m².</p> <p>Документ не пружа и даље образложење за расподелу финансијских средстава којим је износ предвиђен за обнову јавних зграда (53 €/m²) и који је 40 пута мањи него износ предвиђен за енергетску обнову не стамбених (нејавних) зграда (1381 €/m²)</p>	<p>Треба напоменути да површина реновираних површина нестамбених зграда износи 7.681 хиљада m², а не 87.681 хиљада m². Поред тога, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграда.</p>
БОШ	Мера МП_ЕЕ3 (Програм обнове не стамбених, нејавних зграда)	<p>Нацрт ИНЕКП-а октобар 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.624.000 m² и 11 ктое уштеде 3,625 милијарди € и 1.381 €/m² 	<p>Треба напоменути да реновирана површине нестамбених зграда износи</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Нацрт ИНЕКП-а јун 2023.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 87.681 m2 и 32 ктоне уштеде • 2,017 милијарда € и 23.004 €/m2 <p>У измењеној верзији ИНЕКП-а, највеће измене претрпела је управо ова мера ЕЕ са драстичним смањењем броја предвиђених зграда за обнову, и пратећим повећањем износа финансирања по квадратном метру који је према овом документу чак 23.004 €/m2 .</p> <p>Нелогичност се јавља и у предвиђеном обрачуну уштеда који се повећава са смањењем броја обновљених зграда?</p>	<p>7.681 хиљада m2, а не 87.681 хиљада m2. Поред тога, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграда.</p>
ЦЕКОР	<p>Мера МП_Д6 Добије се утисак да се стварно планира затварање свих рудокопа и пренамена земљишта и пре тога што се исцрпи сав угљак из лежишта. Ово је, знамо то из развојних, инвестиционих планова ЕПС-а , као и из реалности наставка развијања пројеката отварања нових рудокопа, лажни утисак који је далеко од стварности. Уколико би план заиста био у смеру да се затворе рудокопи, питање је одакле би долазио угљак за термо централе којих ће бити неколико гигавата инсталисане снаге и 2050 и после 2050. Да ли је предвиђен увоз угља?</p>		<p>Већина европских земаља иде ка декарбонизацији и планира да буде угљенички неутрална до 2050. Одређени број земаља чланица ЕУ које ће наставити да користе угљак/лигнит у процесу енергетске транзиције, као што су Пољска и Бугарска. Мера МП_Д6 има за циљ да у одређеној мери ојача процес декарбонизације и не предлаже нагли прелаз ка угљеничној неутралности. Све</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			неопходне измене унете су у опис мере МП_Д6.
ЦЕКОР	МП_д14 Потпуно је нејасно колико ће постројења бити изграђено. Уколико се већ уводи тема пречишћавање отпадних вода, није јасно зашто се онда не говори о укупним емисијама од свих непречишћених вода и колико ће се емисије редуковати уколико се све отпадне воде пречисте, и колико би се енергије уз колике инвестиције могло добити употребом гаса који би се из пречишћавања вода могла добити. Оваквих непотпуних и потпуно нејасних мера има много.	Дати анализу енергетског потенцијала од прикупљеног муља. Колико се штеди емисија уколико се прикупи и пречисти сва вода. Такође дати тачну уштеду, и колико ће се пројеката извршити за 90 милиона ЕУРа, емисија која ће се уштедети ако се ураде ови пројекти	Није предмет ИНЕКП-а да даје анализу енергетског потенцијала прикупљеног муља. Текст је ревидиран са бројем постројења.
ЦЕКОР	МП_Д3 Потпуно је нејасно како се овај циљ односи на планове да се у спалионици у Винчи спаљују огромне количине комуналног отпада. Осим тога постоје планови за изградњу још неколико спалионица. Ова активност дакле мора бити укрштена са тим плановима и мора се доказати какве уштеде у емисијама се очекују. Из овога је јасно да није сасвим сигурно да су израђивачи стратегије и министарство сасвим јасно разумели колике ће се количине отпада спаљивати у Винчи, те да ће практично бити немогуће испунити иначе преузету обавезу да се успостави хијерархија	Показати на националном нивоу колико отпада ће остати након спаљивања у Винчи. Навести колико се пројеката спалионица још планира- Колике се и какве емисије очекују од тог спаљивања, колике се уштеде ГХГ емисија очекују од решавања укупних количина отпада. До када се очекује потпуно регулисање свог комуналног отпадау Србији. Колико је новца за то потребно.	Није предмет ИНЕКП-а да обезбеди тако детаљну анализу процеса управљања отпадом који треба применити (укључујући, на пример, колико се уштеда емисија GHG очекује од одлагања укупне количине отпада).

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	отпада у којој ће претежни део бити рециклиран.		
ЦЕКОР	<p>Иако постоје подаци о саобраћају, броју возила електрификованих, потпуно је јасно да је анализа преласка потпуно апстрактна. Неопходно је дати тачно колико је батерија потребно да се произведе да би се обезбедиле за сва возила која се планирају за електрификацију. Ради тога је потребно такође дати колико је литијума и других ретких минерала потребно за то. Осим тога дати детаљно колико је бакра и других врста метала и минерала потребно да би се изградила потребна додатна мрежа трансформатора, великих батеријских постројења, и колико је нових електричних постројења потребно да би се надоместила енергија коју сада производе фосилна горива. Ово је међутим све тек први корак...потом је потребно урадити детаљну процену еколошког отиска обезбеђивања неколико стотина хиљада или чак милиона тона литијума и других ретких минерала потребних за очигледно на апстрактан и неутемељен начин предвиђену електрификацију возног парка у Србији. Ово је све битно је Србија не жели да производи литијум на својој територији</p>	<p>Рedefинисати читаво поглавље о саобраћају- Дати детаљне процене побројаних потреба за минералима, новим енергетским постројењима. Исто тако урадити детаљну анализу сукоба производње био дизела са потребама Србије за производњом хране.</p>	<p>Циљ ИНЕКП-а је да идентификује еволуцију енергетског сектора како би се постигли различити енергетски и климатски циљеви уз најмање трошкове. За случај електричних возила процењен је број електричних возила који је потребан. ИНЕКП не може да доноси одлуке у погледу тога да ли ће се ова возила увозити или производити у земљи.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЦЕКОР	<p>сматрамо да мере које се односе на индивидуално становање, мере енергетске ефикасности нису ни близу довољно амбициозне. Модел мора да покаже колико ће коштати довођење свих објеката становања на ниво испод 60кв по метру квадратном. Такође мора се предвидети у оквиру мера ЕЕ уградња било топлотних пумпи, било солар термала, било нових извора за употребу био мсе. Ово се може проценити колико је додатних гигавата инсталисане снаге и колико је то уштеде у CO2 емисијама. По нама није прихватљиво да се планира изоловање само неколико десетина или пар стотина хиљада објеката. Сви објекти морају бити изоловани до 2035 и тек тада ће се моћи јасно видети колико је недостајуће енергије потребно на нивоу тако рећи ВЕЛИКЕ ЕНЕРГЕТИКЕ.</p>		<p>Очекиване уштеде енергије ће бити резултат како енергетског побољшања омотача зграда, тако и уградња система за грејање, хлађење простора и санитарне топле воде. Модел процењује потребне трошкове за остваривање очекиваних уштеда енергије. Смањење CO2 се може израчунати за мере у оквиру механизма за управљање и праћење који ће бити успостављен. Спецификација циљева у погледу обнове мора бити истовремено реална и довољно амбициозна.</p>
ЦЕКОР	<p>Све мере које су приказане показати колико се очекује редуковање CO2 уколико се примене. У противном остаје чињеница да су ове мере, све које су побројане, случајни избор израђивача и нема доказивости да ће њиховом применом да се достигне нето карбонска неутралност.</p> <p>Дати реалне процене цене коштања посебно изоловања стамених, посебно</p>	<p>Ово се рецимо посебно односи на мере МП_Д7 где није јасно зашто само 354 мЕУР, зашто не 800 или 900, колике се површине пошумљавају, на бази којих планова, колико се понора очекује (секвестрираног CO2).</p> <p>Недовољно су описане мере, ефекти и цена у мерама МП_ЕЕ1, МП_ЕЕ3</p>	<p>Смањење CO2 се може израчунати за мере у оквиру механизма за управљање и праћење који ће бити успостављен. Треба напоменути да је идентификовано решење са најмањим трошковима како би се обезбедио пут ка угљеничној неутралности. Јединични трошак</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>јавних, посебно вишеспратних стамбених зграда. Тренутне процене су пушалне и верујемо нетачне, односно подцењена је стварна цена коштања. Ово се посебно односи на мере МП_ЕЕ1, МП_ЕЕ3. У свим овим мерама нису тачно показани ефекти, начин како ће се ове мере спровести, како су одређене цене, јер у неким случајевима је јасно да постоје велике диспропорције у ценама, исто тако и у ефектима спровођења ових мера. Можда најважније: није тачно дато до ког рока ће се ове мере спровести. У сваком случају сматрамо да је ово једино место где би требало апсолутно усмеравати јавни буџет како национални тако и локалне.</p> <p>Отклонити нелогичности (двоструко књижење) да се вишеспратне стамбене зграде третирају као посебне целине и повећање енергетске ефикасности се посматра као сепаратно иако су рецимо те зграде спојене на централно грејање. У том случају изоловање се заправо мора приписати повећању ефикасности централног грејања. На овај начин се постиже вештачко увећање ефеката мера јер се иста мера практично двоструко књижи.</p>		<p>интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде је поново процењен.</p> <p>У погледу имплементације мера, графички је приказана еволуција обнове стамбених и пословних зграда.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Стр. 51 МП_Д9 Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/паркови/зелени кровови) Назив: Допунити назив мере да гласи: "Повећање површине са засађеним дрвећем и озелењавање кровова (лугови/паркови/зелени кровови)"		Зелени кровови се већ спомињу у имену ове мере политике.
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Стр. 71 МП_Д24 Ажурирање, поједностављивање и оптимизација поступака издавања одобрења, сертификата, дозвола и лиценци – успостављањем једношалтерског система (one-stop-shop) Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Додати Закон о планирању и изградњи.	Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): С обзиром да је Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре извршни орган, Законом о планирању и изградњи ће се уредити део ове мере	Предложени плански документ је додат
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Стр. 81 "На крају, улога сертификата о енергетским својствима зграда ће бити унапређена тако што ће се трансформисати у пасоше санације како би се омогућило спровођење најекономичнијих интервенција."	Потребно појаснити. У складу са којом Директивом се врши трансформација пасоша? На који начин се врши ова трансформација?	Циљ предложене мере је унапређење постојећег оквира енергетског сертификата како би се у потпуности ускладио са одредбама измењеног EPBD-а.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>Стр. 81 МП_ЕЕ1 Финансијска подршка за енергетску санацију стамбених зграда</p> <p>Квантификовани циљ: Допунити показатеље: - "Санираних стамбених зграда" треба реименовати у "енергетски санираних стамбених зграда"; - Поред броја енергетски санираних стамбених зграда, додати "m2 енергетски санираних стамбених зграда"; - Уштеду енергије кроз енергетску санацију стамбених зграда и уградњу топлотних пумпи изразити и у kWh; - Додати временску одредницу за квантификоване циљеве (на годишњем нивоу или кумулативно за период 2025-2030?)</p> <p>Опис: Другу реченицу описа допунити тако да гласи: "Израда и додела наменских финансијских подстицаја ће омогућити обимну енергетску санацију стамбених зграда кроз унапређење енергетског омотача и техничких система стамбених зграда (једнопородичних или вишепородичних), при чему ће се постићи оптималан однос трошкова и резултата и повећати удео сопствених средстава."</p>	<p>Квантификовани циљ: Уколико је за "energy renovation" и "renovation" усвојен превод "енергетска санација", онда га треба доследно користити кроз цео документ. Због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда и праћења спровођења мера дефинисаних Стратегијом, потребно допунити показатеље, односно изразити их у додатним једницама. Због прецизности/јасности дефинисати временску одредницу показатеља.</p> <p>Опис: Због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда субвенцијама неопходно обухватити не само мере које се односе на омотач зграде већ и на унапређење техничких система које зграда користи.</p> <p>Индикатори напретка: У документу на енглеском језику пише: "Energy Renovated buildings". За додатни индикатор о површини коментар као код квантификованог циља за ову меру.</p> <p>Трошкови имплементације: Потребно проверити и кориговати како би било усклађено.</p>	<p>Предложене измене су укључене</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Индикатори напретка: Реименовати "санирани зграде" у "енергетски санирани зграде" и додати "укупна површина енергетски санираних стамбених зграда"</p> <p>Трошкови имплементације: Наведена вредност није у складу са оном у Анексу 1 – У збирној табели мера са трошковима имплементације на стр. 299. Коментар: уколико се укупна инвестициона вредност подели са бројем стамбених зграда које се енергетски санирају према мери ЕЕ1, добија се просечна вредност од око 10.000 еур (десет хиљада еур) инвестиционог улагања по једној згради. С обзиром да ова мера треба да обухвати енергетску санацију омотача згарде, али и одређени проценат уградње топлотних пумпи, ова вредност делује да је мала.</p> <p>Извор(и) финансирања: Додати "Могућност примене ESCO модела финансирања"</p>	<p>Извор(и) финансирања: Потребно додати због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда.</p>	
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 82 МП_ЕЕ2 Финансијска подршка енергетској санацији јавних зграда</p> <p>Квантификовани циљ:</p>	<p>Квантификовани циљ: Као коментар код мере ЕЕ1 за квантификовани циљ.</p> <p>Извршни орган:</p>	Предложене измене су укључене

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Допунити показатеље:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "m2 санираних зграда" треба реименовати у "m2 енергетски санираних јавних зграда"; - Уштеду енергије кроз енергетску санацију јавних зграда изразити и у kWh; - Додати временску одредницу за квантификоване циљеве (на годишњем нивоу или кумулативно за период 2025-2030?) <p>Извршни орган: Додати Министарство финансија.</p> <p>Индикатори напретка: Реименовати "Санирани m2 јавних зграда" у "укупна површина енергетски санираних јавних зграда"</p>	<p>Потребно додати због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда.</p> <p>Индикатори напретка: Коментар као код квантификованог циља</p>	
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>Стр. 83 МП_ЕЕ3 Програми финансирања санације нестамбених зграда (које нису јавне)</p> <p>Назив: Потребно реименовати у: "Финансијска подршка енергетској санацији нестамбених зграда (које нису јавне)"</p> <p>Квантификовани циљ: Допунити показатеље: - "m2 санираних нестамбених зграда"</p>	<p>Назив: Потребно ускладити са мером ЕЕ1 и ЕЕ2 – Уколико су све три мере "инвестиција", онда и назив и опис мере треба да буду доследно названи/описани. Квантификовани циљ: Као коментар код мере ЕЕ1 за квантификовани циљ.</p> <p>Опис: Прва реченица није јасна. Друга реченица није јасна –</p>	<p>Већина предложених измене је укључена</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>треба преименовати у "m2 енергетски санираних нестамбених (нејавних) зграда";</p> <p>- Уштеду енергије кроз енергетску санацију нестамбених зграда и уградњу топлотних пумпи изразити и у kWh;</p> <p>- Додати временску одредницу за квантификоване циљеве (на годишњем нивоу или кумулативно за период 2025-2030?)</p> <p>Опис: Прву реченицу је потребно преформулисати и/или проверити да ли је "с нагласком на одређеној финалној потрошњи у сектору услуга" преведено са енглеског језика на адекватан начин? Другу реченицу измени тако да гласи: "Израда и додела наменских финансијских подстицаја ће омогућити обимнију енергетску санацију нестамбених зграда кроз трошковно – оптималне интервенције за унапређење енергетске ефикасности зграде и техничких система са највећим потенцијалом за уштеду енергије.</p> <p>Индикатори напретка: Реименовати "Укупна корисна површина санираних зграда" у "укупна површина енергетски санираних нестамбених</p>	<p>потребно је преформулисати и/или проверити да ли је преведено са енглеског језика на адекватан начин?</p> <p>Такође, почетак друге реченице је потребно изменити како би ова инвестициона мера (а не регулаторна) била доследно описана - коментар као код Назива мере ЕЕЗ.</p> <p>Индикатори напретка: Коментар као код квантификованог циља</p> <p>Релевантни национални плански документ (превни, регулаторни акти, итд.): Како је мера инвестициона, потребно изоставири наведене регулаторне акте, с обзиром да они не регулишу инвестиционе мере.</p> <p>Извор(и) финансирања: Потребно додати због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда.</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>(нејавних) зграда"</p> <p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Изоставити Закон о планирању и изградњи, Правилник о енергетској ефикасности зграда, Правилник о енергетског сертификацији</p> <p>Извор(и) финансирања: Додати "Могућност примене ESCO модела финансирања"</p>		
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>Стр. 84 МП_ЕЕ4 Завршетак израде законодавног оквира у складу са Директивом (ЕУ) 2010/31 и Директивом (ЕУ) 2018/844 и регулаторним мерама за промовисање зграда скоро нулте енергије (nZEBs)</p> <p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Додати Закон о планирању и изградњи, Правилник о енергетској ефикасности зграда, Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда.</p>	<p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Како је мера регулаторна, потребно додати наведене регулаторне акте, с обзиром да они директно уређују област из описа ове мере.</p>	<p>Предложени плански документи су додати</p>
<p>Министарство грађевинарства,</p>	<p>Стр. 86 МП_ЕЕ5 Програми за санацију зграда тако да премашују минималне енергетске</p>	<p>Назив: Потребно ускладити са мером ЕЕ1 и ЕЕ2 – Уколико су све четири мере (ЕЕ1, ЕЕ2, ЕЕ3, ЕЕ5)</p>	<p>Предложене измене су укључене због чињенице да</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
саобраћаја и инфраструктуре	<p>захтеве</p> <p>Да ли се ова мера односи само на енергетску санацију постојећих зграда или и на изградњу нових зграда?</p> <p>Назив: Потребно реименовати у: "Финансијска подршка енергетској санацији зграда тако да премашују минималне енергетске захтеве"</p> <p>Уколико се ова мера односи и на нове зграде, онда треба додатно допунити назив мере тако до гласи: "Финансијска подршка изградњи и енергетској санацији зграда тако да премашују минималне енергетске захтеве"</p> <p>Опис: Према опису ова мера обухвата и нове зграде - проверити и кориговати уколико се мера не односи на нове зграде</p> <p>Индикатори напретка: Реименовати "Укупна корисна површина санираних зграда" у "укупна површина енергетски санираних зграда тако да премашују минималне енергетске захтеве"</p>	<p>"инвестиција", онда и назив и опис мере треба да буду доследно названи/описани.</p> <p>Индикатори напретка: Као коментар код мере EE1 за квантификовани циљ.</p> <p>Уколико се ова мера односи и на нове зграде, онда индикатор треба да садржи и површине новоизграђених зграда.</p>	<p>су обухваћене и нове зграде.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	Додати "Укупна површина нових зграда изграђених тако да премашују минималне енергетске захтеве"		
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 86 МП_ЕЕ6 Обавезна инсталација соларних топлотних система у новим зградама и у зградама које се обимније санирају</p> <p>Назив: Допунити назив тако да гласи: "Обавезна инсталација соларних топлотних система у новим зградама и у зградама које се обимније енергетски санирају"</p> <p>Квантификовани циљ: Допунити показатеље: - Уштеду примарне енергије кроз уградњу соларних топлотних система израдити и у kWh; - Додати временску одредницу за квантификоване циљеве (на годишњем нивоу или кумулативно за период 2025-2030?)</p> <p>Извршни орган: Додати Министарство рударства и енергетике, а избрисати Управу ЕЕ.</p>	<p>Назив: Уколико је за "energy renovation" и "renovation" усвојен превод "енергетска санација", онда га треба доследно користити кроз цео документ.</p> <p>Квантификовани циљ: Због усклађености са Дугорочном стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда и праћења спровођења мера дефинисаних Стратегијом, потребно допунити показатеље, односно изразити их у додатним јединицама. Због прецизности/јасности дефинисати временску одредницу показатеља.</p> <p>Извршни орган: Како је мера је регулаторна (а не инвестициона) потребно је додати надлежно министарство које регулише питање соларних топлотних система.</p>	<p>За енергетску санацију се користи иста терминологија. Исте јединице су искоришћене код израчунавања уштеда енергије. Остале предложене измене су примењене.</p>
Министарство грађевинарства,	Стр.87 МП_ЕЕ7 Јачање улоге сертификата о	Као коментар бр. 5: Потребно појаснити. У складу са којом	Циљ предложене мере је унапређење постојећег

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
саобраћаја и инфраструктуре	енергетским својствима зграда Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Допунити назив Правилника о енергетској сертификацији тако да гласи: "Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда"	Директивом се врши трансформација пасоша? На који начин се врши ова трансформација? Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Тренутно важећи Правилник који регулише питање енергетске сертификације има наведени назив.	оквира сертификата о енергетским својствима како би се у потпуности ускладио са одредбама измењеног ЕРВД-а. Исправно име документа је додато.
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Стр. 88 МП_ЕЕ8 Уклањање препреке подељених подстицаја Индикатори напретка: Индикаторе заменити са "Развијен законодавни и регулаторни оквир" Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Избрисати Правилник о енергетској ефикасности зграда.	Индикатори напретка: С обзиром да је мера реформа, индикатор не може бити површина зграда и капацитет топлотних пумпи.	Већина предложених измене је укључена
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Стр. 101 МП_ЕЕ21 Трошкови имплементације: Наведена вредност није у складу са оном у Анексу 1 – У збирној табели мера са трошковима имплементације на стр. 299	Трошкови имплементације: Потребно проверити и кориговати како би било усклађено.	Коментар је узет у обзир. Исправљено је у коначној верзији ИНЕКП-а.
Министарство грађевинарства,	Стр. 107 МП_ЕЕ29 Промовисање енергетских	Опис: Потребно додати с обзиром да се енергетски	Планирана мера политике се сматра инвестиционом

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
саобраћаја и инфраструктуре	<p>прегледа у МСП и у домаћинствима Опис: Другу реченицу допунити тако да гласи: "... у складу са одедбама ЕЕД и ЕПБД"</p> <p>Тип мере: Да ли је ова мера "инвестиција" или "реформа"</p>	<p>преглед за потребе енергетске сертификације ради у складу са ЕПБД</p> <p>Тип мере: Проверити, с обзиром да се на основу описа закључује да је у питању инвестиција.</p>	<p>мером. Тренутни тип је исправљен. Енергетски прегледи су ван опсега ЕПБД.</p>
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 112 МП_ЕЕ35 Унапређење и додатни развој шеме за квалификацију, акредитацију и сертификацију стручњака у области енергетске ефикасности.</p> <p>Опис: Прву реченицу допунити тако да гласи: "... за све стручњаке у области енергетске ефикасности (пружаоце енергетских услуга, енергетске саветнике, енергетске менаџере, одговорне инжењере енергетске ефикасности зграда и инсталатере енергетских елемената зграда који се односе на унапређење енергетских својстава зграда, лица која израђују пројектно техничку документацију)</p> <p>Извршни орган: Изменити "Машински факултет Универзитета у Београду" у "Надлежни Универзитети РС".</p>	<p>Опис: Изостављени су стручњаци из области енергетске ефикасности зграда – одговорни инжењер за енергетску ефикасност зграда. Ови инжењери су одговорни за израду Елабората ЕЕ у фази пројектовања, обављају енергетски преглед за потребе енергетске сертификације зграда и израђују Енергетски пасош. Такође, није јасно која су све лица обухваћена изразом: "лица која израђују пројектно техничку документацију"?</p> <p>Извршни орган: С обзиром да је ова мера реформа, потребно је да обухвати и питање децентрализације, односно да омогућити да се едукација спроводи и на другим факултетима и универзитетима у РС, али и регионалним центрима за ЕЕ. Ово је нарочито важно због потреба повећања броја стручњака из ове области.</p> <p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.):</p>	<p>Предложене измене су укључене</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>Додати "Регионални центри за енергетску ефикасност".</p> <p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Додати Закон о планирању и изградњи.</p>	<p>Закон о планирању и изградњи регулише питање одговорних инжењера свих струка, одговорних инжењера за енергетску ефикасност зграда, као и питање организација одговорних за спровођење енергетског прегледа за потребе енергетске сертификације зграда и издавање енергетског пасоша.</p>	
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 115 МП_ЕЕ41 Промовисање паметних и угљенично неутралних градова Тип мере: Проверити да ли је мера "реформа", регулаторна" или "инвестиција"</p>		<p>Планирана мера политике се сматра инвестиционом мером.</p>
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 120 МП_ЕЕ38 Развој одрживог и иновативног начина финансирања пројеката енергетске ефикасности</p> <p>Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд.): Уколико је и Министарство, грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре извршни орган, додати "Закон о планирању и изградњи".</p>		<p>Предложени плански документ је додат</p>
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	<p>Стр. 121 МП_ЕЕ39 Унапређење исплативости пројеката енергетске ефикасности</p> <p>Извршни орган:</p>		<p>Предложено тело за имплементацију је додат</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	Додати Министарство, грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.		
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	У МП_Д6 на стр. 41. израз „спровођење просторног планирања” заменити изразом „израду просторних планова и мере ремедијације и рекултивације”	Намена земљишта утврђује се кроз израду просторних планова (просторно планирање је много шира дисциплина), а за промену намене у зони експлоатације минералних сировина неопходно је предвидети мере ремедијације и рекултивације пре реализације нове намене.	Предложена измена је примењена
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	У МП_Д40 на стр. 68. израз у тачци 2, заменити „прописе у области просторног планирања” речима „прописе у области планирања и изградње”.	Из контекста се наслућује да је овде реч и о дозволама. Са друге стране, ове претпоставке су већ испуњене у Закону плаирању и изградњи.	Предложена измена је примењена
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Избрисати претпоследњи пасус на страни 70.	Реченица је нејасна. Већ постоји обједињена процедура за издавање грађевинске дозволе, док се приликом израде просторних и урбанистичких планова обрађује аспект ОИЕ.	Пасус је обрисан
Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Избрисати меру_МД 25 на стр. 72	Прве две реченице у опису мере су бесадржајне. Нејасно је шта се све сматра „оквиром за просторно планирање”. Просторно планирање по дефиницији је истовремено научна дисциплина, административна техника и политика. Закон о планирању и изградњи (најновије измене усвојене 26.7.2023.) већ предвиђа низ потребних претпоставки, изменама се нпр. даје следеће решење: „У члану 35. после става 2. додаје се нови став 3, који гласи: „Просторни план подручја посебне намене за изградњу електроенергетских објеката доноси Влада за подручја на којима се планира изградња електроенергетских инфраструктурних	Улога оквира просторног планирања је критична за даљу примену ОИЕ. Упркос чињеници да се чини да је тренутни оквир ефикасан и оперативан, неопходно је пратити његову имплементацију. Стога се предлаже да се задржи мера, уз побољшање њеног описа.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>објекта која захтевају посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите простора, као и за стратешке енергетске пројекте и који се могу израђивати истовремено са израдом идејног пројекта. Доношење ових планова је по скраћеном поступку, са могућношћу фазне изградње, у складу са одредбама овог закона.” Поред тога, сви просторни планови подлежу изради стратешке процене утицаја на животну средину. Са нашег становишта ова мера је већ испуњена, следи примена прописа.</p>	
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>У МП_ЕЕ19 на стр. 99 уместо последње реченице у опису, надовезати се на претходну на следећи начин: „ као и постојећу планску документацију.”</p>	<p>Реченица: „Димензија просторног планирања ће бити узета у обзир приликом израде планираних мера које ће се примењивати за подстицање промене модалитета саобраћаја.” није прецизна и потребно је заменити је позивањем на примену постојеће планске документације.</p>	<p>Последња реченица је измењена на одговарајући начин</p>
<p>Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре</p>	<p>У МП_ЕЕ41 на стр. 115 у опису мере (крај друге реченице) реч „урбанизмом” потребно је заменити речју „урбанизацијом”.</p>	<p>У контексту реченице, јасно је да је реч о последицама процеса урбанизације, а не урбанистичког планирања.</p>	<p>Предложена измена је примењена</p>
<p>ЕМС</p>	<p>На страници 56 (Погл. 3.1) би, у оквиру ћелије која се односи на квантификовани циљ мере МП_Д19, требало изменити део текста који гласи: „≈ 2,6 GW снага“. По учињеној исправци, овај део текста би требало да гласи: „барем 2,6 GW снага“. У супротном би се ова вредност, по нашем мишљењу, могла тумачити као лимит са</p>		<p>Предложена измена је примењена</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	горње стране, што је, сигурни смо, противно замишљеном циљу ове мере.		
EMC	На страници 61 (Погл. 3.1) треба додати Закон о енергетици и Закон о планирању и изградњи Републике Србије у листу релевантних националних докумената за сагледану меру МП_Д29 (Адаптација, унапређење и проширење мрежа ...).		Предложена измена је примењена
EMC	На страници 73 (Погл. 3.1) треба избрисати меру МП_Д26. Ова мера подразумева олакшавање процеса прикључења објеката у циљу повећавања удела ОИЕ у укупној производњи електричне енергије. Процес прикључења објеката на систем је уређен Законом о енергетици Републике Србије.		Свеобухватан приступ је примењен за ту меру, како би се унапредио правни оквир, не доводећи у питање постојећу регулативу.
stanisavljevic.andjela@gmail.com	Постоји недоследност у јединицама мере које се користе за зграде у јавном и не стамбене зграде. Наиме, у предложеним мерама ЕЕ за зграде у јавном сектору и не стамбене (нејавне зграде) јединица мере је m2, док је за стамбене зграде јединица мере „зграда“.	Било би пожељно да јединица мере и за стамбене зграде буде изражена у m2.	Недоследност у јединици мере је резултат расположивости података који су коришћени како би се моделовала потрошња енергије у сектору зграда.
beljic.vladimir1@gmail.com	Опис политике и мера за промовисање енергетских услуга у јавном сектору и мера за уклањање регулаторних и нерегулаторних баријера које ометају прихватање уговарања енергетских перформанси и других модела услуга енергетске ефикасности.	У тексту се наводи да ће се при обнови зграда које поседује или користи државна управа применити најекономичнији приступ, тј. да ће приоритет имати енергетски најинтензивније јавне зграде. Међутим, документ не наводи како, и на који начин ће бити утврђена приоритетна листа зграда?	Опис мера политике у оквиру ИНЕКП-а даје општи оквир за њихову имплементацију. Предложене мере политике биће прецизиране током њихове имплементације узимајући у обзир главне

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Даље се наводи да ће стандардни уговори и смернице бити развијени како би се олакшало пројектовање и имплементација пројеката енергетске ефикасности путем уговора о енергетским перформансама.</p> <p>ПРЕП. Уговори о енергетским перформансама не регулишу, нити одређују садржај и квалитет пројектне документације, те пројектовање за потребе ЈПП не би требало да се разликује у односу на пројектовање за остале случајеве.</p> <p>Документ не даје прецизне информације о томе ко ће вршити санацију енергетски најинтензивнијих јавних зграда. Да ли ће се ти пројекти са потенцијално највећим периодом поврата инвестиције реализовати путем јавно-приватног партнерства или ће држава сама инвестирати у енергетску санацију тих објеката и на најефикаснији начин искористити буџетска средства? Таква намера државе се не види из буџета који је определила за енергетску санацију јавних објеката (само 63 милиона € до 2030. године).</p>	<p>принципе ИНЕКП-а. Ипак, додато је да се избор јавне зграде обавља узимајући у обзир барем коефицијент исплативости на основу добијених уштеда енергије.</p>
Brankica Nedeljkovic	Процена уштеда финалне енергије приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1)	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру предложене мере се наводе уштеда финалне енергије од 35 ктое, али се не наводи помоћу којих мера или активности ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена 	<p>Наведено је да ће процењене уштеде енергије бити остварене побољшањем омотача зграде.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Позивање на још увек неусвојен документ „Дијагностика праведне транзиције“, чини меру прилично неодређеном и подложном различитим тумачењима	Ова мера је наведена у оквиру димензије „Декарбонизација“, под називом: „Спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег Акционог плана“ (шифра мере политике МП_Д6). Мера се, у суштини, позива на документ који је још увек у изради и не представља документ јавних политика – реч је о документу „Дијагностика праведне транзиције“.	НЕКП обухвата све мере политике које ће се спроводити за постизање наведених циљева. У том правцу је прихватљиво укључити и планиране активности, као што је Акциони план Праведне транзиције. Користи се тачан назив акционог плана. Текст је ревидиран у циљу прецизирања.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Укључити све секторе власти за праћење мере МП_Д6	Приметно је да је за спровођење ове мере и као извршни орган и као тело за праћење постављено Министарство рударства и енергетике, док је у области праћења поменуто само још Министарство заштите животне средине. Уколико говоримо о успостављању процеса праведне транзиције на националном нивоу, потребно је укључити практично све секторе власти – Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство просвете, Министарство привреде, као Привредну комору Србије и регионалне привредне коморе, јединице локалне самоуправе, Економски и социјални савет, итд...	Додати су сви поменути државни органи.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com,	Аналитичка основа ИНЕКП-а морала би да понуди детаљније податке о економској и	Сама аналитичка основа ИНЕКП-а морала би да понуди детаљније податке о економској и социјалној структури општина на којима се	Тражене информације биће представљене у оквиру Студије дијагностике

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	социјалној структури општина на којима се простиру угљени басени.	простиру угљени басени и предузећа у ланцу производње и снабдевања угљем за производњу енергије, као и податке о броју потенцијално угрожених радних места, потребама за преквалификацију, доквалификацију, отпремнине, и сл., затим о демографској и социјалној структури тих подручја, рањивим и маргинализованим групама, и остале податке који на свеобухватан начин пружају преглед стања на тему праведне транзиције.	праведне транзиције Србије. Треба напоменути да ИНЕКП пружа општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Прецизније дефинисање потребних мера политике биће спроведена накнадно узимајући у обзир главне принципе ИНЕКП-а.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Ближе одредити индикатор напретка праведне транзиције, тако да не посматра само смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште	Као индикатор напретка постављено је годишње смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште. Индикатор напретка требало би да буде другачије постављен и фокусиран на сам успех процеса праведне транзиције, који се не огледа само у смањеним емисијама из сектора енергетике, већ и у успешној економској и социјалној трансформацији региона који економски највише зависе од експлоатације угља.	Циљ и индикатори напретка су побољшани. План праведне транзиције још увек није завршен. Акциони план Плана праведне транзиције биће финализован након усвајања ИНЕКП-а.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Уврстити препоруку Европске комисије, проистекле из евалуације интегрисаних националних енергетских и климатских планова ЕУ.	Препорука Европске комисије, проистекла из евалуације интегрисаних националних енергетских и климатских планова ЕУ је да ИНЕКП мора да садржи следеће елементе: - (1) детаљан друштвени утицај, утицај на запошљавање и вештине; (2) потребе за вештинама и неусклађеност вештина (4) планирани циљеви, мере, распореди, мере ублажавања; (5) број домаћинстава погођених енергетским сиромаштвом, и тако даље.	Велика већина наведених елемената је већ обрађена. Прецизније, друштвени утицаји су процењени у Одељку 5.2, укључујући дискусију о вештинама, док су питања енергетског сиромаштва обрађена у оквиру димензије енергетског тржишта.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>Коначно, информације о мерама су дате за скоро све мере.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, tamara.nikolic845@gmail.com, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>У оквиру приказа димензије ЕЕ (поглавље 3.2) представљена је шема уштеде енергије применом нових и алтернативних мера у периоду од 2021 – 2030. године, а како би се допринело испуњену циља из члана 7 Директиве.</p>	<p>У табелама 3.1. и 3.2. на почетку поглавља, приказане су нове и кумулативне уштеде финалне енергије у периоду 2024. - 2030. године. Међутим, суме вредности нису тачне нити су вредности у табелама усклађене са текстом који прати ове табеле.</p> <p>1. Кумулативна уштеда у 2025. години у односу на 2023. годину је 144 ктое. За 2026. би требало да буде по овом плану 216 ктое, а не 217 ктое како стоји у табели. Овакве грешке су направљене за све остале године.</p> <p>2. Документ не пружа информације о методологији или критеријумима који су узети у обзир при процени годишње уштеде финалне енергије од 72 ктое.</p> <p>ПРЕП. Приликом утврђивања потребне нове и кумулативне уштеде финалне енергије требало би узети у обзир тренд пораста коришћења енергије, нарочито електричне енергије, пораст броја електричних уређаја, тенденције преласка на хибридна и електрична возила итд.</p>	<p>Разлике су оправдане заокруживањем годишњег циља (72,2496 ктое). Употребљена методологија је описана као: „Израчунавање циља уштеде енергије је процењено узимајући у обзир просечну финалну потрошњу енергије у периоду 2018-2020 (9.031 ктое на основу података ЕУРОСТАТ-а) под претпоставком да фактор уштеде енергије износи 0,8% у периоду 2024 -2030”. Тренд повећања потрошње енергије се не узима у обзир за одређивање наведеног циља.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>У табели 3.2 ИНЕКП-а представљене су одабране алтернативне мере за постизање циља из члана 7 Директиве за период 2024-2030.</p>	<p>Предложене мере (нпр. изолација термичког омотача, инсталација топлотних пумпи), су и до сада примењиване, те се поставља питање на који начин су ове мере „алтернативне“?</p>	<p>Члан 7 Директиве изричито описује које мере су квалификоване као алтернативне. Алтернативне мере су</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>класификоване као све ове мере које је покренула држава оправдавајући значајан допринос спровођењу мере.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Приказ димензије ЕЕ предвиђа спровођење дугорочне стратегије за обнову националног фонда стамбених и комерцијалних зграда (у јавном и приватном сектору) и предвиђа укључивање политика и мера подстицаја који омогућавају исплативо дубоко реновирање и дубоко реновирање у етапама.</p>	<p>ИНЕКП нити друга документа у које су консултанти имали увид, не садрже осврт на искуства из досадашње праксе која указује на низ пропуста у спровођењу оваквих програма, укључујући између осталог, неравномерну расподелу постојећих средстава, недовољне субвенције за сиромашније грађане, зависност од способности и финансијског стања локалних самоуправа које учествују у додељивању субвенција грађанима, итд.</p> <p>ПРЕП. Било би пожељно да текст пружи реалну оцену до сада постигнутих ефеката применом мера политике, финансијских, фискалних и регулаторних мера, те даљу разраду предложених мера за наредни период које узимају у обзир и отклањању до сада идентификоване пропусте у пракси.</p>	<p>Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда стамбених и пословних зграда предвиђена је као посебан документ политике узимајући у обзир главне принципе ИНЕКП-а. Треба напоменути да ИНЕКП пружа општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Прецизније дефинисање потребних мера политике биће спроведена накнадно узимајући у обзир главне принципе ИНЕКП-а.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Текст даље наводи да ће улога сертификата енергетских перформанси бити унапређена њиховом трансформацијом у пасоше за реновирање и омогућавање имплементације најисплативијих интервенција.</p>	<p>Уколико се под овим сертификатом подразумева сертификат о енергетским својствима зграда, његова улога Односи се на Директиву ЕУ 2012/27/ЕУ која је модификована Директивом 2018/202/ЕЕ је потпуно одређена „Правилником о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда“ („Сл. Гласник РС“ бр. 69/2012, 44/2018 и</p>	<p>Циљ предложене мере је унапређење постојећег оквира сертификата о енергетским својствима како би се у потпуности ускладио са одредбама измењеног ЕРВД. Треба напоменути да не постоји</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		др. Закон и 11/2022) који свакако омогућава издавање енергетских пасоша за објекте који се реновирају. Они не спречавају имплементацију најисплативијих интервенција.	обавеза да се идентификују најисплативије интервенције енергетске ефикасности у тренутној верзији сертификата о енергетским својствима.
tijana@mis.org.rs, dimiczarko69@gmail.com, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	*Коментари 6,7,8 и 9 односе се на Програм финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1)* Мера предвиђа обнову 131.000 стамбених зграда. Међутим, није довољно разрађена нити пружа јасан увид у начине: спровођења, ефекте, методологију и критеријуме за постављање циљаних индикатора, или приказаних процена.	Број стамбених зграда предвиђених за обнову ● Колика је просечна површина ових зграда и колики је то проценат од укупног фонда? ● Колика је њихова специфична потрошња енергије?	Када се ради о методологији, прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојеће као најјефтиније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потражњу за грејањем простора. На крају, испоручена уштеда енергије се процењује уградњом топлотних пумпи. Више података ће бити дато.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Процена уштеда финалне енергије приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У оквиру предложене мере се наводе уштеда финалне енергије од 35 ктое, али се не наводи помоћу којих мера или активности ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена. 	<p>Додато је да ће процењене уштеде енергије бити остварене надоградњом омотача зграда. Коришћена методологија је описана у претходном коментару.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Инсталација топлотних пумпи приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).</p> <p>Мера МП_ЕЕ1 такође предвиђа и инсталацију 2 GW капацитета топлотних пумпи са процењеном уштедом финалне енергије од 34 ктое.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На који начин и на основу којих параметара је одређен инсталирани капацитет и процена уштеде? Да ли постоји урађена процена перформанси зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли ће топлотне пумпе бити уграђене на свих 131.000 стамбених зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли је и колики проценат стамбених зграда предвиђених за обнову прикључен на систем даљинског грејања? • За објекте који нису прикључени на систем даљинског грејања потребно је приказати тренд уградње топлотних пумпи задњих неколико година како би се могло проценити да ли је план од 2 GW до 2030. године остварив. <p>ПРЕП. У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа неће бити уграђена на згради (неће бити у оквиру њеног система грејања), осим у случају да се тај објект искључи са даљинског грејања. На овај начин инвестиција у топлотну пумпу се не односи на финансирање обнове стамбених зграда, већ система</p>	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграда и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као трошковно најефикасније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује испоручена уштеда енергије.</p> <p>У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа се неће инсталирати у зграду (неће бити у њеном систему</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>даљинског грејања у оквиру којег топлотна пумпа треба да буде интегрисана.</p>	<p>грејања), осим у случају да је зграда искључена са даљинског грејања. Није планирана уградња централних топлотних пумпи у мрежу даљинског грејања. Топлотне пумпе се могу инсталирати било у реновираним зградама или у нереновираним зградама. Додате су информације у вези са уделом топлотних пумпи до 2030.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, isidoratorbica@gmail.com, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Финансирање спровођења мере приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).</p>	<p>За спровођење мере МП_ЕЕ1 опредељено је 1,311 милијарди €. Када се овај износ подели са бројем стамбених зграда које су предвиђене за обнову добија се износ од 10.007 € по згради. Обзиром да у документу не постоји податак о просечној квадратури зграда предвиђених за обнову, овако дефинисан износ опредељених средстава не даје довољно информација.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Потребно је приказати расподелу опредељених средстава по квантификованим циљевима (35 ктосе за зграде и 34 ктосе за топлотне пумпе). 	<p>Додати су подаци о просечној квадратури стамбених зграда. Већ је предвиђена алокација средстава за две различите врсте интервенција.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com,</p>	<p>*Коментари 10, 11, 12, 13 и 14 односе се на Програм финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕ3)*</p>	<p>Мера наводи да су субвенције предвиђене за енергетску обнову нестамбених зграда с нагласком на специфичне крајње намене услужног сектора као што су школе, здравствени</p>	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com	<p>Мера МП_ЕЕЗ предвиђа обнову 87, 681 000 m² нестамбених зграда (нејавних).</p> <p>Мера не пружа јасан увид у начине спровођења, ефекте, методологију и критеријуме за постављање циљаних индикатора, или приказаних процена.</p>	<p>сектор, спортске активности или зграде културе.</p> <ul style="list-style-type: none"> Сама мера се односи на нејавне зграде, док се у опису мере наводе јавне зграде, па је неопходна прецизна дефиниција шта се подразумева под „нејавним нестамбеним зградама“, и појашњење да ли су у питању приватни објекти овог типа. 	<p>ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као трошковно најефикасније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује испоручена уштеда енергије. Јасно је наведено да се мера политике не односи на јавне зграде.</p>
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	<p>Број нестамбених зграда (нејавних) предвиђених за обнову приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Недостаје податак о броју ових зграда као и о њиховој специфичној потрошњи енергије? 	<p>Поменути подаци нису доступни</p>
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Pro.Tok21	<p>Процена уштеде финалне енергије приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру предвиђене мере наводи се уштеда финалне енергије од 32 ктое, али није прецизирано којим мерама ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена. 	<p>Очекиване уштеде енергије ће бити резултат како енергетског унапређења омотача зграде тако и уградње топлотних пумпи. У погледу примењене методологије, прво се процењује потреба за</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>грејањем простора након спровођења интервенција енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као најјефтиније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потражњу за грејањем простора. Коначно, испоручена уштеда енергије се процењује уградњом топлотних пумпи.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, joriszantvoort@gmail.com</p>	<p>Инсталација топлотних пумпи приликом Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕ3).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На који начин је утврђен инсталирани капацитет и процењена уштеда? • Да ли ће ове топлотне пумпе бити уграђене на свих 87, 681 hiljada m²? <p>Мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3 предвиђају инсталацију топлотних пумпи. У оквиру мере МП_ЕЕ1 процењује се да се са 2 GW инсталисаног капацитета топлотних пумпи постиже уштеда 34 ктое, док се у мери МП_ЕЕ3 предвиђа инсталација 5,7 GW капацитета топлотних пумпи са процењеном уштедом финалне енергије од 60 ктое. Потребно је дати објашњење ове диспропорције?</p>	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити постојећи као трошковно најјефикасније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује испоручена уштеда енергије. Топлотне пумпе се могу инсталирати било у реновираним зградама или у нереновираним зградама. Диспропорција се објашњава различитим потенцијалом за уштеду енергије два испитивана сектора (стамбене и нестамбене зграде) због чињенице да је најјефтиније решење усмерено на избор енергетски ефикасних интервенција.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Финансирање спровођења мере Програма финансирања обнове нестамбених зграда (нејавних) (МП_ЕЕЗ).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • За спровођење мере је опредељено 2,017 милијарди €. Када се овај износ подели са укупном површином зграда (87, 681 m²) добија се износ од 23,003 €/m². Овај износ није праћен одговарајућом анализом трошкова и користи, те остаје отворено питање исплативости обнове ових зграда; • Као један од извора финансирања наводи се и јавни буџет. Међутим, уколико се мера односи на обнову нејавних зграда, поставља се питање оправданости финансирања нејавних зграда из 	<p>Генерално гледано, избор интервенција енергетске ефикасности заснива се на идентификацији најекономичнијег решења за цео енергетски сектор. Штавише, ЕЕД одређује различите циљеве без обзира на исплативост учинка промовисаних мера, као што је у случају јавних зграда (члан 5).</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>јавног буџета. Додатно, ако постоји велики број јавних објеката који нису енергетски санирани и који неће можда бити санирани до 2030. године поставље се питање зашто би се јавним буџетом финансирале нејавне зграде;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Потребно је приказати расподелу опредељених средстава по квантификованим циљевима (32 ктосе за зграде и 60 ктосе за топлотне пумпе). 	<p>Коначно, ИНЕКП процењује укупан износ инвестиције и мапира потенцијалне изворе финансирања. Очигледно је да се специјализација извора финансирања може извршити током имплементације ИНЕКП-а узимајући у обзир наведене циљеве и његове главне принципе. Треба напоменути да је цифра за обновљену површину нестамбених зграда износи 7.681 хиљада m², а не 87.681 хиљада m²</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>*Коментари 15, 16, 17 и 18 односе се на Програм финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2)*</p> <p>Мера предвиђа обнову 1.026 хилјада m² јавних зграда.</p> <p>Ова мера не обухвата инсталацију топлотних пумпи, барем то експлицитно није наведено као за мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3.</p>	<p>Уколико је ова претпоставка тачна, потребно је образложити зашто на јавним објектима није предвиђена инсталација топлотних пумпи.</p> <p>У опису МП_ЕЕ2 се наводи да ће бити подржане најисплативије интервенције док за мере МП_ЕЕ1 и МП_ЕЕ3 овај услов није постављен.</p>	<p>У оквиру мере МП_ЕЕ3 предвиђена је уградња топлотних пумпи у јавне зграде. Допринос топлотних пумпи у јавним зградама истакнут је и интегрисан у меру МП_ЕЕ2.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com,</p>	<p>Број јавних зграда предвиђених за обнову приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мера предвиђа обнову 1.026 хилјада m² јавних зграда али недостају подаци о броју 	<p>Поменути подаци нису доступни</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com		зграда предвиђених за обнову, као ни о њиховој специфичној потрошњи енергије?	
tijana@mis.org.rs, nemanjastevanoviccc00@gmail.com, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	Процена уштеде финалне енергије приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2)	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру предвиђене мере наводи се уштеда финалне енергије од 5 ктое, али није прецизирано којим мерама ће то бити постигнуто и на основу чега је извршена процена. 	Очекиване уштеде енергије ће бити резултат енергетског побољшања омотача зграда. У погледу примењене методологије, процењена је потреба за грејањем простора након спровођења интервенција енергетске ефикасности на омотачу зграда и остварене уштеде енергије.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	Финансирање спровођења мере приликом Програма финансирања обнове јавних зграда (МП_ЕЕ2)	<p>За ову меру опредељено је 55 милиона €, што када се подели са укупном површином, износи 53. 606 €/m² . Овај износ (53. 606 €/m²) не може се сматрати довољним за било какву озбиљнију енергетску обнову.</p> <p>Износ предвиђен за обнову јавних зграда (53. 606 €/m²) је 40 пута мањи него износ предвиђен за енергетску обнову не стамбених (нејавних) зграда (23,003 €/m²). Документ не пружа образложење за овакву расподелу средстава.</p>	Примењена методологија је поменута и Анексу III. Штавише, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграда.
tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	<p>Јачање улоге сертификата о енергетским перформансама (МП_ЕЕ7)</p> <p>Неопходно је образложити појам пасоша за реновирање</p>	Према тренутним прописима у РС, и сада се може издати пасош за реновирани објекат, међутим из навода у документу остаје нејасно у шта се претварају пасоши за објекте који се не реновирају?	Циљ предложене мере је унапређење постојећег оквира сертификата о енергетској ефикасности како би се у потпуности ускладио са одредбама

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Да ли је овде у питању посебна категорија пасоша која се издаје само за објекте који се реновирају?</p> <p>Документ даље наводи да ће бити успостављен систем сталног надзора контроле сертификата о енергетским својствима. Овакав систем већ постоји, и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре врши редовну проверу и верификацију енергетских пасоша. Потребно је додатно образложење за успостављање наведеног система надзора.</p>	<p>измењеног ЕРВД. Пасоши санације су нови елемент који се промовише у оквиру ЕРВД-а.</p> <p>Текст је измењен тако да укључује постојећи систем за праћење сертификата о енергетској ефикасности.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Опис политике и мера за промовисање енергетских услуга у јавном сектору и мера за уклањање регулаторних и нерегулаторних баријера које ометају прихватање уговарања енергетских перформанси и других модела услуга енергетске ефикасности.</p>	<p>У тексту се наводи да ће се при обнови зграда које поседује или користи државна управа применити најекономичнији приступ, тј. да ће приоритет имати енергетски најинтензивније јавне зграде.</p> <p>Међутим, документ не наводи како, и на који начин ће бити утврђена приоритетна листа зграда?</p> <p>Даље се наводи да ће стандардни уговори и смернице бити развијени како би се олакшало пројектовање и имплементација пројеката енергетске ефикасности путем уговора о енергетским перформансама.</p> <p>ПРЕП. Уговори о енергетским перформансама не регулишу, нити одређују садржај и квалитет пројектне документације, те пројектовање за потребе ЈПП не би требало да се разликује у</p>	<p>Као што се наводи, пројектовање и обезбеђивање наменских финансијских подстицаја ће олакшати темељно енергетско побољшање стамбених и јавних зграда и постизање оптималног односа исплативости и повећање нивоа користи.</p> <p>Стога, избор јавних зграда треба да буде обављен у складу са њиховим односом исплативости.</p> <p>У погледу регулисања пројеката кроз уговоре о енергетским својствима, оквир за јавне набавке укључује различите</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>односу на пројектовање за остале случајеве.</p> <p>Документ не даје прецизне информације о томе ко ће вршити санацију енергетски најинтензивнијих јавних зграда. Да ли ће се ти пројекти са потенцијално највећим периодом поврата инвестиције реализовати путем јавно-приватног партнерства или ће држава сама инвестирати у енергетску санацију тих објеката и на најефикаснији начин искористити буџетска средства?</p> <p>Таква намера државе се не види из буџета који је определила за енергетску санацију јавних објеката (само 55 милиона € до 2030. године).</p>	<p>одредбе за њихову ефективну имплементацију. Коначно, ИНЕКП треба да представи бар главне принципе за спровођење мера политике. У случају да су доступни конкретнији подаци за орган који ће бити надлежан за управљање планираним мерама политика и њихово спровођење, оне се неоспорно могу унети.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Постоји недоследност у јединицама мере које се користе за јавне зграде и нестамбене зграде. Наиме, у предложеним мерама ЕЕ за зграде у јавном сектору и нестамбене (нејавне зграде) јединица мере је m2, док је за стамбене зграде јединица мере „зграда“.</p>	<p>Било би пожељно да једница мере и за стамбене зграде буде изражена у m2.</p>	<p>Недоследност у јединици мере је резултат расположивости података који су коришћени како би се моделовала потрошња енергије у сектору зграда.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>*Додатне напомене у вези измењене верзије ИНЕКП-а* (ком 24, 25 и 26)</p> <p>Мера МП_ЕЕ1 (Програм финансирања обнове стамбених зграда)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ИНЕКП 1 предвиђа 155.300 зграда и 44 ктоне уштеде, док ИНЕКП 2 предвиђа 131.000 зграда и 35 ктоне уштеде; • ИНЕКП 1: 4,3GW топлотних пумпи и 89 ктоне уштеде; ИНЕКП 2: 2 GW топлотних пумпи и 34 ктоне; • ИНЕКП 1: 2,691 милијарди € тј. 17.327 €/зграда; ИНЕКП 2: 1,311 милијарда € и 10.007 €/зграда. 	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Поставља се питање на основу којих параметара и критеријума је одређен број зграда и које зграде ће бити укључене у програм финансирања, како је вршен прорачун уштеда, какав ће бити статус и третман зграда које су већ прикључене на систем даљинског грејања, итд...</p>	<p>постојећи као најјефтиније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потражњу за грејањем простора. Коначно, остварена уштеда енергије се процењује уградњом топлотних пумпи.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Мера МП_ЕЕ2 (Програм обнове јавних зграда)</p>	<p>Иако је површина зграда предвиђених за обнову смањена са 1.177.000 m² на 1.026.000 m², као и планирана финансијска средства са 63 М€ на 55 М€, просечна уложена средства по квадратном метру остају иста - 53 €/m².</p> <p>Документ не пружа и даље образложење за расподелу финансијских средстава којим је износ предвиђен за обнову јавних зграда (53 €/m²) и који је 40 пута мањи него износ предвиђен за енергетску обнову не стамбених (нејавних) зграда (1381 €/m²)</p>	<p>Треба напоменути да цифра за реновиране површине нестамбених зграда износи 7.681 хиљада m², а не 87.681 хиљада m². Поред тога, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграде.</p>
<p>tijana@mis.org.rs, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Мера МП_ЕЕ3 (Програм обнове не стамбених, нејавних зграда)</p>	<p>Нацрт ИНЕКП-а октобар 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.624.000 m² и 11 ктое уштеде • 3,625 милијарди € и 1.381 €/m² <p>Нацрт ИНЕКП-а јун 2023.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 87.681 m² и 32 ктое уштеде • 2,017 милијарда € и 23.004 €/m² <p>У измењеној верзији ИНЕКП-а, највеће измене претрпела је управо ова мера ЕЕ са драстичним</p>	<p>Треба напоменути да је цифра за реновиране површине нестамбених зграда износи 7.681 хиљада m², а не 87.681 хиљада m². Поред тога, поново су процењени јединични трошкови за енергетско побољшање омотача зграде.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>смањењем броја предвиђених зграда за обнову, и пратећим повећањем износа финансирања по квадратном метру који је према овом документу чак 23.004 €/m² .</p> <p>Нелогичност се јавља и у предвиђеном обрачуну уштеда који се повећава са смањењем броја обновљених зграда?</p>	
andjj001@gmail.com	<p>Финансирање спровођења мере приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).</p>	<p>За спровођење мере МП_ЕЕ1 опредељено је 2,691 милијарди €. Када се овај износ подели са бројем стамбених зграда које су предвиђене за обнову добија се износ од 17.327 € по згради. Обзиром да у документу не постоји податак о просечној квадратури зграда предвиђених за обнову, овако дефинисан износ опредељених средстава не даје довољно информација.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Потребно је приказати расподелу опредељених средстава по квантификованим циљевима (44 ктое за зграде и 89 ктое за топлотне пумпе). 	<p>Додати су подаци о просечној квадратури стамбених зграда. Већ је предвиђена алокација средстава за две различите врсте интервенција.</p>
wltga18@gmail.com, MARKO MARJANOVIC	<p>Инсталација топлотних пумпи приликом Програма финансирања обнове стамбених зграда (МП_ЕЕ1).</p> <p>Мера МП_ЕЕ1 такође предвиђа и инсталацију 4,3 GW капацитета топлотних пумпи са процењеном уштедом финалне енергије од 89 ктое.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На који начин и на основу којих параметара је одређен инсталирани капацитет и процена уштеде? Да ли постоји урађена процена перформанси зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли ће топлотне пумпе бити уграђене на свих 155.300 стамбених зграда предвиђених за уградњу топлотних пумпи? • Да ли је и колики проценат стамбених зграда предвиђених за обнову прикључен на систем 	<p>Прво се процењује потреба за грејањем простора након спровођења интервенција у погледу енергетске ефикасности на омотачу зграде и остварене уштеде енергије. Након тога се идентификује систем грејања (углавном топлотне пумпе) који ће заменити</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>даљинског грејања?</p> <ul style="list-style-type: none"> • За објекте који нису прикључени на систем даљинског грејања потребно је приказати тренд уградње топлотних пумпи задњих неколико година како би се могло проценити да ли је план од 4,3 GW до 2030. године остварив. <p>ПРЕП. У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа неће бити уграђена на згради (неће бити у оквиру њеног система грејања), осим у случају да се тај објект искључи са даљинског грејања. На овај начин инвестиција у топлотну пумпу се не односи на финансирање обнове стамбених зграда, већ система даљинског грејања у оквиру којег топлотна пумпа треба да буде интегрисана.</p>	<p>постојећи као најрентабилније решење и израчунава се инсталирани капацитет у односу на потребе за грејањем простора. На крају се уградњом топлотних пумпи процењује остварена уштеда енергије.</p> <p>У случајевима када је зграда већ прикључена на систем даљинског грејања, топлотна пумпа се неће инсталирати на зграду (неће бити у њеном систему грејања), осим у случају да је зграда искључена са даљинског грејања.</p> <p>Није планирана уградња централних топлотних пумпи у мрежу даљинског грејања.</p> <p>Топлотне пумпе се могу инсталирати било у реновираним зградама или у нереновираним зградама. Додате су информације у вези са употребом топлотних пумпи до 2030.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>Поглавље 3. Димензија декарбонизација, 3.1. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) смањење емисије допунити сектором рударства</p>	<p>Рударство је велики емитер гасова стаклене баште. У процесу експлоатације неметаличних и металичних минералних сировина користе се есплозиви. Приликом минирања настају гасови азотних оксида који су значајни гасови стаклене баште. За бушење, копање, утовар, транспорт, устњавање користе се машине, опрема и средства које емитују велике количине угљеникових оксида. Да би се одвијало рударство на површинским коовима крче се шуме као и за депоније отпада. У Републици Србији је велики број напуштених, нерекултивисаних површинских копова, и, по катастру преко 250 напуштених депонија рударског отпада (одлагалишта и флотацијска јаловишт). Ове површине су извор гасова са ефектом стаклене баште. Оне треба да се рекултивишу и пошуме како би се смањила емисија и претвориле у понор ових гасова. Стратегија развоја Република Србије базира се на развоју рударства те ће у наредном периоду емисија гасова са ефектом стаклене баште биће све значајнија а нерекултивисани површински копови и одлагалишта отпада и јаловине све бројније а њихове површине све пространије. Неопходно је у овом програму планирати мере за смањење емисија.</p>	<p>Смањење емисија GHG које емитује рударски сектор укључено је у МП_Д5.</p>
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com</p>	<p>Додати нови циљ МП_Д2а: Спровођење и праћање примене акционих енергетских и климатских планова индустрије и рударства</p>	<p>Донети подзаконски акт (уредбу или правилник) који обавезује руднике метала и неметала и индустрије обухваћене СВМ механизмом да донесу и спроводе своје енергетске и климатске</p>	<p>Мера МП_Д2 је ревидирана у складу са коментаром.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>mail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>		<p>планове. У рудницима неметала и метала користе се експлозивни за експлоатацију руде а они су извор азотних оксида и опреме и средства рада са моторима са унутрашњим сагоревањем који су извор угљеникових оксида. Рудници су велики извор гасова стаклене баште те је неопходно утврдити обавезу да донесу и спроводе своје планове за смањење емисије ГХГ. Напуштени површински копови, одлагалишта рударског отпада (рударске и флотацијске јаловине) су простори које треба рекултивисати ради стварања понора ГХГ. Ово би био значајни циљ за реализацију ИНЕКП-а јер се развој Србије у највећој мери планира на плановима развоја рударства. Исти подзаконски акт треба да се односи на обавезу доношења планова индустрија које су обухваћана и које ће бити обухваћене СВММ механизмом. Код нас су велике светске мултинационалне компаније власници цемента, железара, челичана, погона за производњу лауминијума, које у својим матичним земљама, имају такве планове. Њихове ћерке компаније у Србији не поседује такве планове што ће довести до смањења конкурентности њихових производа, смањење прихода тих компанија и смањење прихода националног и буџета и буџета локалних заједница због смањења надокнаде за коришћење природних добара која плаћају на</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		основу висине оствареног чистог прихода. Истим актом треба обухватити производњу бакра и вештачких ђубрива.	
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	За сектор индустрије додати нову Мету МП_Д6б. Коришћење отпадне топлоте у индустрији и за грејање локалних заједница	При бројним технолошким процесима у металургији, хемијској и прерађивачкој индустрији настаје отпадна топлота. Она се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом у животну средину. Коришћење те отпадне топлоте би довело до смањења емисије гасова стаклене баште, повећање енергетске ефикасности, диверзификације снабдевања енергијом. Ово је посебно значајно за локалне заједнице у којима отпадна топлота може да се користи за грејање јавних и стамбених објеката. На овај начин би се могла оснивати мешовита комунална предузећа за грејање чиме би индустријске компаније показале своју спремност да допринесу одрживом развоју локалне заједнице а локалне заједнице имале значајне финансијске уштеде.	Експлоатација отпадне топлоте је предвиђена у мери МП_ЕЕ23, док је даља изградња система даљинског грејања подржана у мери МП_ЕЕ34. Повезаност ових мера је наглашена како би се олакшала експлоатација отпадне топлоте.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У мери МП_Д3 : Промовисање циркуларне економије, на стр. 39, додати као релевантни национални документ и Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022-2024. године.	Иако се овај Програм и његов акционин план односе тренутно само на период до 2024. године треба га уврстити у релевантне националне документе за спровођење ове мере. Видети https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugia kt/2022/137/1	Поменути плански документ је додат
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia,	У мери МП_Д5: Увођење технолошких промена у производне процесе у одређеним индустријама, на стр. 43.,	У индустрији производње бакра и племенитих метала у оквиру компаније Зилин започете су бројне активности на унапређењу технолошких	Поменути индустријске активности су додате

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	додати у опису индустријских грана и индустрију обојене металургије	процеса, примени БАТ технологија и др. Није дефинисана и јавно доступна компанијска енергетска и климатска политика.	
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У меру МП_Д14 : Унапређење пречишћавања и испуштања отпадних вода, стр. 45., треба додати као релевантни национални документ и План управљања водама Србије до 2027	Видети http://www.minpolj.gov.rs/donet-planupravljanja-vodama-na-teritoriji-republikesrbije-do-2027-godine/?script=cir „Службени гласник Републике Србије”, број 33/23	Поменути плански документ је додат
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У мере МП_Д15 : Унапређење пракси управљања отпадом, укључујући смањење биоразградивих компоненти отпада који се одлаже на депоније и повећан ниво рециклаже, МП_Д16 : Већи проценат комуналног отпада који се третира биолошким третманом и МП_Д18 : Подстицање компостирања, како на централном нивоу тако и у домаћинствима, у релевантне националне планске документе додати Програм управљања отпадом 2022-2031	Видети https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/2022-02/program_upravljanja_otpadom_u_rs_za_period_2022-2031._god_0_2.pdf	Предложене измене / референтни документи су додати
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail	У део (ii) Употреба земљишта, промена намене земљишта и шумарство на стр. 49. Потребно је додати и податке о девестираном земљишту рудничким активностима (катастар рудничког отпада у Србији) које треба рекултивисати и то	Катастар девестираних површине рудничког отпада налази се на сајту Министарства енергетике и рударства за око 200 локација где је експлоатација завршена. Такође постоји и преко 200 активних рудника који треба sukcesивно да обављају рекултивацију	Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
.com, Плаво и зелено	предвидети мерама у овој области а као релевантни национални документ , поред Закона о рударству и геолошким истраживањима, навести и Уредбу о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду	површина које девастирају.Пример: Компанија ЗиЈин започела је обимну рекултивацију девастираних површина рудничким отпадом у Бору и Мајданпеку. Рекултивација је једна од кључних мера прилагођавања климатским променама. Видети релевантне прописе на „Сл. гласник РС“, бр. 101/15, 95/18 – др. закон и 40/21 „Сл. гласник РС“, бр. 53/2021	
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У мери МП_Д9 : Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) на стр. 51 додати као релевантни национални документ Стратегију урбаног развоја	Видети СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ДО 2030. ГОДИНЕ, („Службени гласник РС”, број 47/19	Поменути плански документ је додат
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Меру МП_Д9 : Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) допунити (лугови/ паркови / зелени кровови, зоне санитарне заштите око рудника и индустријских објеката, ветрозаштитних појасева и зелених зона поред аутопутева)	Подизање зона санитарне и ветрозаштите око рудника, индустријских објеката значајних емитера отпадних гасова, дуж аутопутева и прометних саобраћајница је значајна мера за прилагођавања климатским променама. У Тимочкој крајини су раније дуж путева били дрвореди посађених ораха и то за сваког погинулог Тимочина у Балканским и Првом светском рату што је био најпространији историјски споменик у Србији. Ови дрвореди су уништени проширењем саобраћајница па их је неопходно обновити због прилагођавања	Неопходне измене су извршене у МП_Д9

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		климатским променама, као и због очувања историјски – културног наслеђа.	
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Допунити новом мером МП_Д13а: Едукација пољопривредника за примену мера енергетске ефикасности и за смањење емисије ГХГ	Неопходна је едукација становника за смањење емисија СН4 из ентеричке ферментације животиња, употребу ђубрива, управљање емисијама из ђубрива, и за смањење емисија азотних оксида из земљишта. Потребна је едукација пољопривредника за коришћење жетвених остатака и остатака из шумарства за коришћење за грејање и задовољење других енергетских потреба у пољопривреди.	Предложено је укључено у меру МП_Д4
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У поглављу 5. Процена потребе за изградњом нове инфраструктуре за даљинско грејање и хлађење из обновљивих извора енергије додати нову меру МП_Д33:Омогућавање увођења отпадне топлоте из енергетских и индустријских објеката у системе даљинског грејања	Велика количина отпадне топлоте из енергетских и индустријских објеката се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом. Та топлота може да се користи за технолошке потребе самих произвођача и за грејање јавних, комуналних и стамбених објеката локалних заједница. Планирањем ове мере допринело би се бољој енергетској ефикасности производње, смањењу комуналних трошкова локалне заједнице, јавном – приватном партнерству, решили проблеми са грејањем локалних заједнице и допринело остваривању циљева одрживог развоја.	Експлоатација отпадне топлоте је предвиђена у мери МП_ЕЕ23, док је даља изградња система даљинског грејања подржана у мери МП_ЕЕ34. Повезаност ових мера је наглашена како би се олакшала експлоатација отпадне топлоте. Неопходност изградње нове инфраструктуре за даљинско грејање и хлађење је процењена у оквиру примењене вежбе моделирања како би се идентификовало трошковано оптимално решење за постизање

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			енергетских и климатских циљева.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У поглављу Димензија енергетска ефикасност, допунити Табелу 3.2: Одабране алтернативне мере за постизање циља из члана 7 у периоду 2024-2030. године следећим алтернативним мерама: Промоција мера ЕЕ у сектору рударства (МП_ЕЕ1, МП_ЕЕ2 и МП_ЕЕ3, МП_ЕЕ6) и сагледати уштеде	Сектор рударства је велики емитер гасова са ефектом стаклене баште. Развој Републике Србије се у великој мери ослања на развој експлоатације и прераде металних и неметалних моинералних сировина. Неопходно је предвидети мере енергетске ефикасност за овај сектор које ће имати велики значај за остваривање постављених циљева.	Нема информација о потенцијалу рударског сектора за уштеду енергије, узимајући у обзир и очекивани пад његове економске активности. Може се спровести циљана студија за квантификацију потенцијала за уштеду енергије.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У Поглављу 1. Димензија енергетска ефикасност, 2. Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда у РС до 2050. године укључујући политике и мере подстицаја за економичну дубоку обнову и дубоку обнову у етапама додати нови пасус: „Биће обезбеђења регулаторна, финасијска, стручна, кадровска, организациона и едукациона подршка приликом пресељења насеља због ширења рударства (отварање површинских копова и јама, формирање одлагалишта рударског отпада и флотацијских јаловишта) и формирање нових насеља са објектима високе енергетске ефикасности и нултом нето емисијом угљеника.“	Проширење постојећих и отварање нових површинских копова и јама, формирање одлагалишта рударског отпада и флотацијске јаловине заузимају се велике површине земљишта и угрожена су или ће бити угрожена села и делови градских насеља. То се планира или наговештава плановима развоја рударства великих мултинационалних рударских компанија које имају своје ћерке фирме у Србији или су стратешки партнери домаћих компанија. У припреми су и планови посебне намене за проширење рудника, раде се стратешке процене утицаја, у току је израда урбанистичких планова у локалној заједници. Неопходно је приликом изградње нових насеља применити најсавременије материјале за изградњу објеката, инсталирању уређаја и инсталација за коришћење обновљивих извора енергије и планирати насеља са нултом нето емисијом	Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа. Могу се истражити и потенцијалне синергије са дугорочном стратегијом за обнову националног фонда зграда такође у другим релевантним документима.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		угљеника. Република Србија треба активно да подстиче изградњу таквих насеља финасијском, стручном, организационом и едукационом подршком свих актера који учествују у пресељењу и изградњи нових насеља а не само за санацију постојећих објеката.	
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Меру МП_ЕЕ 1 Финансијска подршка за енергетску санацију стамбених зграда. Допунити: - Квантификованим циљем са бројем новоизграђених објеката у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства, - Опис мера допунити: МП_ЕЕ2 ће обезбедити субвенције за енергетску ефикасност нових објеката у новим насељима.	Ова допуна мере МП_ЕЕ 1 следи из допуне објашњене у предходној тачки.	Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Меру МП_ЕЕ 2 Финансијска подршка за енергетску санацију јавних зграда. Допунити: - Квантификованим циљем са површинама новоизграђених јавних зграда у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства. - Опис мера допунити. МП_ЕЕ2 ће подстицати изградњу енергетски ефикасних санацију јавних зграда, наглашавајући улогу јавног сектора који треба да служи као пример	Ова допуна мере МП_ЕЕ2 следи из допуне објашњене у предходним тачкама.	Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>Меру МП_ЕЕ 3 Финансијска подршка за енергетску санацију нестамбених зграда. (које нису јавне) Допунити: - Квантификованим циљем са површинама новоизграђених нестамбених зграда у новим насељима која су настала пресељењем села и насеља због ширења рударства. - Опис мера допунити. МП_ЕЕ3 ће предвидети давање субвенција за изградњу енергетски ефикасних санацију нестамбених зграда у овим насељима</p>	<p>Ова допуна мере МП_ЕЕ3 следи из допуне објашњене у предходним тачкама.</p>	<p>Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа.</p>
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>У мери МП_ЕЕ 6 Обавезна инсталација соларних топлотних система у новим зградама и у зградама које се обимније реновирају допунити квантификовани циљ са уштедама које ће се постићи изградњом нових насеља која ће настати пресељењем старих због развоја рударства.</p>	<p>Усаглашавање са предходним предлозима.</p>	<p>Овај ниво детаљних информација није предмет овог документа.</p>
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>Поглавље 1. Димензија енергетска ефикасност, 3. Опис политике и мера за промовисање енергетских услуга у јавном сектору и мера за уклањање регулаторних и нерегулаторних препрека које ометају уговарања енергетских услуга са загарантованим учинком и других модела услуга енергетске ефикасности допунит следећим пасусом: „Наменски пилот пројекти биће осмишљени за изградњу</p>	<p>Потребна је израда пилот пројекта који ће помоћи пројектантима, локалним властима и грађанима који морају да се селе да би се показала спремност државе да се ангажује на реализацији мера и политика. Пројектантима ће пружити стручну помоћ а локалним заједницама помоћи у просторном и урбанистичком планирању, пројектовању и изградњи инфраструктуре</p>	<p>Подстицање ОИЕ за грејање и хлађење вршиће се кроз мере МП_Д30 и МП_Д31. Главни циљ мера за промовисање енергетских услуга биће спровођење интервенција енергетске ефикасности у спреси са ОИЕ.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	енергетских стамбених, нестамбених и јавних објеката који ће користити геотермалну, соларну и друге изворе обновљиве енергије и имати нулту нето емисију угљеникових оксида.“		
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Додати нову меру МП_ЕЕ27а Промоција новозиграђњних насеља са нултом нето емисијом угљеника	МП_ЕЕ27 ће развити свеобухватан оквир за промовисање енергетских услуга, уклањајући потенцијалне препреке. Подстицаће се примена ефикасног снабдевања енергијом. Спровођење програма техничке обуке и пружање техничке помоћи ће оспособите укључене стране и довести до успешних студија случаја.	Предложена мера је обухваћена мером МП_ЕЕ4
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	Поглавље: 4. Друге планиране политике, мере и програми за постизање индикативних националних циљева енергетске ефикасности за 2030. годину, као и других циљева приказаних у одељку 2.2. Индустрijски сектор допинити новим пасусом: „Одговарајућим законодавством биће подржано коришћење отпадне топлоте из енергетике и индустрије за грејање градова и насеља и формирање јавно – приватног партнерства комуналних предузећа у локалним заједницама.“	Бројне су индустрије у чијим технолошким просторима настаје топлота која се емитује са отпадним гасовима, водама и чврстим отпадом. Постоје студије а и искуства да се ова топлота може користити, или се користила, за грејање градова и насеља. Прописивање законске обавезе да се ова топлота искористи била би допринос повећењу енергетске ефикасности индустрије, смањење емисије гасова стаклене баште, диверзификација снабдевања енергијом у локалној заједници, смањили би трошкове грејања, побољшала квалитет живота грађана локалне зајенице, интеграцији великих компанија у локалне средине и одрживом развоју у складу са националном стратегијом и остварењу циљева одрживог развоја.	Експлоатација отпадне топлоте је предвиђена у мери МП_ЕЕ23, док је даља изградња система даљинског грејања подржана у мери МП_ЕЕ34. Повезаност ових мера је наглашена како би се олакшала експлоатација отпадне топлоте.
Зелена листа Србије, Extinction	Дефинисати нову меру МП_ЕЕ 23а Промовисање коришћења отпадне	Образложење дато у предходној тачки.	Експлоатација отпадне топлоте је предвиђена у

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	топлоте из индустрије за грејање насеља и градова		мери МП_ЕЕ23, док је даља изградња система даљинског грејања подржана у мери МП_ЕЕ34. Повезаност ових мера је наглашена како би се олакшала експлоатација отпадне топлоте.
Медиа и реформ центар Ниш	У делу 3.1.1 Емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија - регулаторне мере, потребно је предвидети меру „Доношење планско-аналитичког основа за планирање мера прилагођавања на измењене климатске услове на локалном нивоу који обухвата: Локални енергетско климатски план и План адаптације на измењене климатске услове са проценом ранљивости.	Све активности које се предвиђају за имплементацију на државном нивоу морају се планирати и спроводити на локалном нивоу. Добро планирање и имплементација мера на локалном нивоу је кључ успеха свих политика и мера на државном нивоу. Такође ова мера се треба ускладити и са другим планским и стратешким документима на локалном нивоу, на пример Планом развоја на локалном нивоу и Програмом заштите животне средине. Зато је потребно донети локалне документе као у предлогу.	Неопходне измене су извршене у МП_Д2
Медиа и реформ центар Ниш	У делу 3.1.1 Емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија - регулаторне мере, потребно је предвидети меру: „Успостављање локалних климатских савета“	Осим националног Савета у локалним заједницама треба формирати Локалне савете за климатске промене (града/општине) који ће пратити спровођење планова а који би требало да буду значајни институт за постизање друштвеног консензуса о питањима климатских промена у оквиру овлашћења и одговорности локалне самоуправе. Новим предлогом Програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом на републичком нивоу већ је предвиђено	Неопходне измене су извршене у МП_Д2

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>формирање оваквог Савета на националном нивоу а организације цивилног друштва су кроз консултације и коментаре на радну верзију Програма предложиле да се формирају и локални Савети из разлога као у образложењу. Поготову када имамо у виду да ће се и на локалном нивоу донети Планови прилагођавања на измењене климатске услове (3 ЈЛС већ донеле укључујући и град Београд)</p>	
<p>РЕРИ</p>	<p>Поглавље 3 Политике и мере; 3.1 Димензија декарбонизације; 3.1.1. Емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија (GHG); стр. 37. Наведено је да су политике и мере утврђене на основу Уредбе (ЕУ) 2018/842 и Уредбе (ЕУ) 2018/841 којима су обухваћени сви кључни сектори који производе велике емисије и сектори за јачање смањења емисија. Да ли то значи да политике и мере предвиђене ИНЕКП-ом не обухватају ЕТС сектор, односно категорије делатности утврђене Анексом I Директиве 2003/87/ЕС (последње измене и допуне у складу са Директивом 2023/959/ЕУ)?</p>	<p>У овом делу Предлагач објашњава да су политике и мере утврђене на основу Уредбе (ЕУ) 2018/842, и политике и мере у складу са Уредбом (ЕУ) 2018/841, којима су обухваћени сви кључни сектори који производе велике емисије и сектори за јачање смањења емисија. Међутим, ове две Уредбе не обухватају ЕТС сектор, где спада сектор енергетике који у Србији доприноси емисијама ГХГ око 80%. Са друге стране, Предлагач даље наводи да ИНЕКП предвиђа низ мера политике које се односе на димензију декарбонизације, односно емисије GHG из сектора енергетике и неенергетских извора. Наиме, чланом 2. Уредбе (ЕУ) 2018/842 утврђено је да се примена односи на емисије ГХГ из категорија извора према ИПЦЦ-у, које укључују енергију, индустријске процесе и употребу производа, пољопривреду и отпад, како је утврђено на темељу Уредбе (ЕУ) бр. 525/2013, осим емисија ГХГ из делатности наведених у Анексу I Директиве 2003/87/ЕС. Дакле, јасно је да ова Уредба не укључује сектор</p>	<p>Неопходне измене су извршене у опису МП_Д1, и у одељку са политикама Уније</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>ЕТС-а. Уредба ЕУ 2018/841 односи се на емисије из сектора коришћења земљишта, пренамене земљишта и шумарства. Уколико ово није грешка (ако је грешка заиста би требало објаснити ко је писао овај документ и ко је дозволио да такав буде представљен на јавној расправи) онда је потребно редефинисати читав документ како би се сектор ЕТС-а потпуно искључио, те редефинисати циљеве јер политике и мере не обухватају смањење емисија из сектора енергетике, те је нејасно како се остварује циљ од 33,3% (или 33%) смањења емисија ГХГ!? Потребно је грешке, уколико није у питању намера да се сектор ЕТСа искључи из ИНЕКП-а, отклонити и у опису мера политика, у делу који се односи на политике ЕУ које су у вези са имплементацијом одређене мере. Међутим, то не би било довољно, јер се овде ради о суштинским пропустима у изради ИНЕКП-а те би га требало повући и урадити темељну ревизију комплетног документа. Потребно је објаснити шта тачно Предлагач мисли када наводи дугорочну визију и циљ са перспективном од 50 година да се оствари привреде са ниским нивоом емисија угљеника и оствари равнотежа између емисија и смањења емисија у складу са Париским споразумом? Данас је 2023. година а за 50 година ће бити 2073. Перспективе Париског споразума не досежу овај временски оквир па није јасно на које перспективе Предлагач мисли?</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
РЕРИ	<p>Мера МП1_Д1; стр. 37. Није јасно о каквим припремама за увођење таксе на угљеник се мисли; непрецизно су утврђени циљеви и индикатори; није јасно какав припремни рок се укључује у период 2023-2030 (сада је 2023.); нетачно су наведене политике ЕУ; непотпуно су наведени органи задужени за примену и праћење; није јасан и нетачно је наведен национални пропис</p>	<p>Потпуно је нејасно на коју врсту такси на CO2 мисли Предлагач. Да ли је у питању припрема за увођење прекограничних такси за емисије (СВАМ) или неког другог механизма или припрема за улазак у систем трговине емисијама. У опису мере нема описа како ће се мера спроводити већ да ће омогућити увођење таксе на CO2. Ко ће наплаћивати ову таксу и коме? Који сектори су обухваћени овом мером, ако смо закључили да ЕТС сектор није обухваћен мерама? Уколико се ради о СВАМ механизму о каквим припремама се овде говори ако примена механизма (прва фаза без наплате такси) почиње 2023? Шта ће се догодити у периоду између 2023. и 2026. године? Квантификовани циљ од 40% смањења емисија ГХГ је нејасан и, по свему судећи, непрецизно интерпретиран кључни циљ ИНЕКП-а. Како ће таксе на CO2 допринети смањењу емисија из сектора изван ЕТС и ЛУЛУЦФ-а? Да је мера прецизно утврђена, у односу на ЕТС сектор, могло би се предложити да квантификовани циљ буде утврђен у односу на секторе који су обухваћени СВАМ, те приказан у односу на 2010. годину, са прецизним подацима о смањењу емисија. Индикатор непрецизан и немерљив јер не садржи полазне вредности по секторима. Већ смо навели да се Уредба 2018/842 не односи на ЕТС сектор, а није јасно ни какве везе Стратегија ЕУ за прилагођавање на измењене климатске услове има везе са таксама на угљеник? Како</p>	<p>Мера МП_Д1 је јасније описана</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		Закон о климатским променама омогућава увођење такси на угљеник, у ком члану закона је то предвиђено? Како је могуће да Предлагач није видео улогу Министарства финансија у спровођењу и праћењу ове мере?	
РЕРИ	Мера политике МП_Д2; стр. 38. Овде Предлагач први пут помиње Стратегију нискоугљеничног развоја. Квантификовани циљ је непрецизан, ради се мери политике која би требало да има конкретан и мерљив циљ; конкретне и мерљиве индикаторе са полазним вредностима.	Као и претходна мера ова мера је непрецизна и нејасна. Како је већина мера политика утврђена на сличан начин више нема потребе да понављамо коментар да је потребно дати јасне, прецизне и мерљиве квантификоване циљеве, са исто тако јасним и мерљивим индикаторима који садрже полазне вредности. Само такви индикатори би могли да послуже као инструмент праћења спровођења ИНЕКП-а. Није јасно зашто је временски оквир имплементације 2024-2029. када је Стратегија већ усвојена. Да ли то значи да се у 2023. Стратегија неће спроводити? Од изузетног је значаја да се провере и извори финансирања, будући да је за ову меру ЕУ већ обезбедила средства за пројекат израде Стратегије.	Ова мера политике је хоризонталног карактера, која треба да допринесе смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште, тако да није могуће квантификовати допринос сваке појединачне мере политике свеобухватном циљу смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште.
РЕРИ	Мера политике МП_Д3; стр. 39. Мера је нејасна и није заснована на анализи сектора управљања и отпадом јер не садржи квантитативне показатеље. Главни циљ је површан, квантификовани циљ није у вези са индикатором. Погрешна је веза са националним планским документом.	Уколико је квантификовани циљ рециклажа 60% комуналног отпада до 2030. године и смањење отпада од хране за 50% до 2030. године онда би индикатори требало да буду везани за рециклажу комуналног отпада. Квантификовани циљ би требало да се односи на емисије ГХГ из сектора отпада. Већ смо говорили о томе да је то могуће јер подаци о емисијама ГХГ из овог сектора постоје. Потребно је представити и утврдити полазне вредности индикатора и	Квантификовани циљ је поново размотрен како би се узели у обзир коментари. (У сваком случају, како се помиње, Мапа пута за циркуларну економију је САМО за период 2022-2024)

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>годишње циљне вредности. Потребно је да Предлагач објасни место Мапе пута за циркуларну економију (студија) у систему јавних политика. Да ли Предлагач зна де је усвојен Програм развоја циркуларне економије за период 2022-2024? У овој мери, као и у другим мерама, потпуно је нејасно како су утврђени трошкови имплементације. Како ће се са 4,5 милиона ЕУР постићи рециклажа комуналног отпада од 60%?</p>	
РЕРИ	<p>Мера политике МП_Д5; стр. 40. Меру је потребно уклонити из ИНЕКП-а.</p>	<p>Национални савет за климатске промене је основан и усвојен је Пословник о раду 2021. године. Ово нетранспарентно телот одржало је свега два састанка (ако се може веровати да Министарство заштите животне средине редовно објављује записнике са састанака). Нејасна је улога овог савета у изради и спровођењу јавних политика. Без обзира на то, неприхватљиво је да се у ИНЕКП-у предвиђа оснивање тела које је већ основано. Каква је сврха Опсерваторије? Постоје доступне методологије за обрачунавање угљеничног отиска које су доступне оператерима и успостављање овог инструмента је потпуно неоправдано. Да ли је могуће да се 2023. године предлаже образовање Националног система инвентара гасова са ефектом стаклене баште? Има ли Србија ГХГ инвентар или га нема? Постоји ли институција која је задужена за израду ГХГ инвентара или не постоји?</p>	<p>Извршена је ревизија, тако да је ова мера политике обрисана</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
РЕРИ	Мера политика МП_Д5; стр. 43. Друга национална комуникација није документ јавне политике већ извештај.		Мера политике МП_Д5 је ревидирана и овај извештај је обрисан
РЕРИ	Мера политика МП_Д14; стр. 45. Квантификовани циљ је непрецизан, као и индикатор. Друга национална комуникација није документ јавне политике већ извештај а није ни јасно у каквој је вези са овом мером? Шта то предвиђа Национална комуникација у овом сектору?	Квантификовани циљ би требало да буде прецизан и да показује смањење емисија из постројења за прераду отпадних вода. Индикатор је такође непрецизан, немерљив и не садржи полазну вредност.	Квантификовани циљ и индикатор напретка су измењени у МП_Д14
РЕРИ	Мера политика МП_Д15; стр. 45. Сама мера је непрецизна, као и главни циљ и квантификовани циљ и индикатор.	Већ смо навели да је могуће пратити емисије ГХГ из сектора отпада. Није јасно зашто Предлагач није понудио опис стања у сектору отпада те на основу тог стања дефинисао одговарајуће циљеве и индикаторе.	Квантификација одговарајућег циља емисија GHG је поново размотрена. С друге стране, није у опсегу ИНЕКП-а да даје опис ситуације у сектору отпада.
РЕРИ	Мера политика МП_Д17; стр. 45. Квантификовани циљ је непрецизан, индикатор не садржи полазне вредности.	Друга национална комуникација садржи податке о емисијама CH4 те је било могуће утврдити квантификовани циљ и полазне вредности индикатора.	Не постоји званични квантификовани циљ у вези са емисијама CH4. Међутим, на основу података из Другог националног извештаја, постављен је квантификовани циљ. Смањење емисије CH4 у сектору отпада за 30% до 2030. године у односу на 1990. годину, односно

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			103,593 Gg, јер је емисија СН4 у сектору отпада 1990. године износила 147,99 Gg. Штавише, додат је тачан индикатор.
РЕРИ	МП_Д29 Адаптација, унапређење и проширење мрежа како би се избегла загушења и омогућило оптимално учешће ОИЕ	Да ли је приликом израде ИНЕКПа анализиран утицај ограничења у електроенергетским (преносним и дистрибутивним) мрежама и на који начин, јер се из МП_Д29 то не види?	Главни циљ предложених мера политике је да се обезбеди да електроенергетска мрежа региструје створене додатне баријере за већи удео ОИЕ. Није спроведена анализа за квантификацију утицаја потенцијалних загушења.
РЕРИ	Политике и мере које се односе на обновљиве изворе енергије	- Нити за једну меру у домену ОИЕ није наведено надлежно тело за мониторинг; - Како су прорачунати потребни финансијски износи за имплементацију појединих ПМ (нпр. МП_Д19 и МП_Д21) када се у ИНЕКП-у не види начин процене сведених трошкова производње енергије (Levelized Costs of Energy - LCOE), за поједине технологије, што је предуслов за организацију процедура јавног надметања?	Информације о телима за праћење су додате. Генерално, прорачун планираних постројења која користе ОИЕ узима у обзир потенцијална смањења
KFW	Неколико мера политика су нису више актуелне у новим околностима.	У оквиру димензије декарбонизација, следеће мере политике: <ul style="list-style-type: none"> • МП_Д2 делимично је застарела јер је Стратегија нискоугљеничног развоја усвојена у јуну 2023. године (пре објављивања нацрта НЕКП-а). • Мера МП_Д3 се односи само на Мапу пута за 	Мере политике су ревидиране и ажуриране у складу с тим. Треба напоменути да је период имплементације ИНЕКП-а ограничен на период 2025-2030.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>циркуларну економију у Србији као релевантан стратешки документ (заправо студија), али уопште не разматра два главна стратешка документа – Програм развоја циркуларне економије до 2024. године и Програм управљања отпадом Републике за период 2022-2031 (оба усвојена током 2022. године).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мера МП_Д5 би требало ажурирати с обзиром на то да је Национални савет за климатске промене образован 2021. године и до сада су одржана два годишња састанка (у септембру 2021. и септембру 2022. године). • Мера МП_Д19 изгледа да ово мера има неусклађен временски оквир имплементације са последњим развојем догађаја у држави. Временски оквир за имплементацију је 2025-2030, а са аукцијама ОИЕ је већ започето у јуну 2023. године. Ову меру је потребно ажурирати и потребно ју је засновати на трогодишњем плану аукција усвојеном почетком јуна 2023. године. У погледу мере политике у оквиру унутрашње тржиште енергије: • Мера МП_УЕТ16 је застарела јер је Номиновани оператор тржишта (NEMO) је одређен пре годину дана (у јуну 2022. године). Препорука: Потребно је ревидирати и ажурирати мере политика у том смислу. 	
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум,</p>	<p>У одељку 3.1.2 Обновљива енергија, у наслову подпоглавља је наведено - i. Политике и мере за остварење националног доприноса обавезујућем</p>		<p>Наслов је исправљен</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>циљу за 2030. годину на нивоу ЕУ за обновљиве изворе енергије, како је наведено у одељку 2.1.2 укључујући посебне мере за секторе и технологије. Напомињемо да одељак 2.1.2 не постоји у документу.</p>		
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>Закон о коришћењу обновљивих извора енергије (у даљем тексту: Закон о ОИЕ) предвиђа развој новог система подстицаја за производњу електричне енергије из ОИЕ у облику ограничене фид-ин тарифе, кроз посебне квоте и аукције (право на подстицај се стиче у поступку аукције). Тако је успостављен регулаторни оквир који ствара подстицај за улагања у мале капацитете (пројекти са инсталираним капацитетима испод 3 MW ветроелектрана и испод 0.5 MW електрана које користе друге ОИЕ). Овакав вид инвестирања у ОИЕ је посебно погодан за грађане и привреду Републике Србије јер омогућује демократизацију енергетике и омогућује инвестирање сопствених средстава. Због чега нацртом ИНЕКП није предвиђена нити једна мера политике којом ће се омогућити додела фид-ин тарифа, кроз посебне квоте и аукције, него је искључиво предвиђена додела подстицаја у виду тржишних премија (МП_Д19 - за чак 2.6 GW</p>		<p>Директива 2018/2001/ЕЕ предвиђа да се подршка даје у облику тржишне премије, који могу бити, између осталог, клизне или фиксне. Стога је одабрана тржишна премија за случај најзрелијих ОИЕ технологија и фид-ин-тарифа за преостале.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	ветроелектрана и соларних електрана) - што је намењено пројектима велике инвестиционе вредности, чији су власници углавном страни инвеститори?		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	Мера политике МП_Д20 носи назив – „Примена законске регулативе за учешће произвођача из ОИЕ на тржишту електричне енергије“, а квантификовани циљ је „Допринос неометаном и ефикасном раду“. Чега/чијем неометаном раду? Постављени индикатор је „Развој законодавства и регулаторног оквира“. Овако дефинисана мера политике, квантификовани циљ (?!), као и индикатор су изразито општег карактера, без икаквог специфичног значења, те их је потребно јасније одредити.		Усклађивање балансног капацитета и потражње и смањење одговарајућих трошкова - измењен је квантификовани циљ
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У вези са МП_Д21 – Подршка технологијама ОИЕ које неће учествовати у поступцима јавних набавки, дефинисан је циљ да се инсталира 0,5 GW фотонапонских система. Додатно, у МП_Д37 - Подстицање заједница обновљивих извора енергије је наведено да ће се заједнице обновљивих извора енергије фискално и економски подстицати да инвестирају у фотонапонске системе. Сматрамо да је у оквиру МП_Д21 неопходно квантификовати циљеве за инсталацију фотонапонских система у категоријама		Није могуће да се наведу појединачни циљеви због чињенице да предвиђене мере зависе од потрошача који ће учествовати у њима. Планиране мере ће пружити атрактиван оквир за њихово учешће.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>домаћинство, стамбене заједнице, привреда, и заједнице ОИЕ како би се обезбедила јасност циљева и предвидљивост оквира за инвестирање.</p>		
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>У вези са квантификованим циљем да се инсталира 0,5 GW (500 MW) фотонапонских система у оквиру МП_Д21, напомињемо да је Влада Републике Србије у марту ове године изменама Закона о коришћењу ОИЕ увела ограничења за инсталирану снагу фотонапонских система за домаћинства на максимално 10.8 kW односно 150 kW за привреду – наводећи при томе да њихово деловање угрожава сигурност електроенергетског система. На који начин ће се остварити циљ од 500 MW, уколико је при инсталираном капацитету купаца-произвођача од 15 MW хитно уведено ограничење, због угрожене стабилности електроенергетског система?</p>		<p>НЕКП поставља општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Очигледно је да ће све спроведене мере политике бити процењене како би постале делотворније и допринеле постизању различитих циљева.</p>
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица</p>	<p>За МП_Д22 Пружање економске подршке иновативним и демонстративним пилот пројектима ОИЕ, наводи се да је квантификовани циљ „допринос мери МП_Д21“. Наслов МП_Д22 сугерише да је подршку потребно пружити иновативним и демонстративним пилот пројектима (нпр. плутајуће фотонапонске електране), а не комерцијално зрелим технологијама (нпр. фотонапонски системи) који ће се</p>		<p>Није могуће квантификовати потребне инвестиције за пилот пројекте. Ипак, кључно је спровести мере за њихову подршку.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Дамњановић, Коалиција 27	подржавати кроз меру МП_Д21. Због тога је потребно посебно одредити квантификовани циљ и трошкове имплементације за МП_Д22.		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	МП_Д23 "Подстицање додатног коришћења гаранција порекла за енергију из ОИЕ" је према нашем разумевању ЦИЉ, а адекватна мера политике би била – ПРОШИРЕЊЕ ЗАКОНСКЕ РЕГУЛАТИВЕ ЗА ИЗДАВАЊЕ ГАРАНЦИЈА ПОРЕКЛА - НА ОБЛАСТ ГРЕЈАЊА И ХЛАЂЕЊА. Поред тога, пише да се ова мера односи само на сектор електро енергетике, што није тачно јер се односи и на сектор грејања и хлађења из ОИЕ. Као квантификовани циљ је наведено – Обезбеђење додатног профита (?!) – без икакве јасноће по питању ког профита, чијег профита, и на који начин? С обзиром да је потребно квантификовати циљ, неопходно је одредити и за колико ће се тај профит повећати. Такође, из ове мере је потребно избацити саобраћај, обзиром да не постоје гаранције порекла за биогорива у саобраћају.		Проширење шеме гаранције порекла на све секторе је већ описано. Стога су наведени обухваћени/погођени сектори исправљени тако да буду усклађени са описом. Квантификација добити није изводљива јер ће то бити резултат поступка аукције.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@g	МП_Д29 - Адаптација, унапређење и проширење мрежа како би се избегла загушења и омогућило оптимално учешће ОИЕ, која је једна од најважнијих мера за повећано коришћење ОИЕ није јасно		Није спроведена ниједна анализа за квантификацију потребних инвестиција како би се прецизирао одговарајући циљ.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>mail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>дефинисана. Квантификовани циљ није одређен адекватно („допринос неометаном и ефикасном раду, није квантификовани циљ), индикатори су општег карактера – без икакве могућности праћења, а за трошкове имплементације је наведено да их је „потребно размотрити“. Такође, наведено је да је тип мере ”реформа” а требало би ”инвестиција”. Ова мера политике, као једна од најважнијих за даље коришћење ОИЕ у Србији мора бити јасно и једнозначно прецизирана у свим аспектима укључујући и трошкове за спровођење ове мере политике. Шта подразумева развој законодавни и регулаторни оквира у случају проширења мрежа, обзиром да је тај оквир код нас већ развијен и на снази?</p>		<p>Мера предвиђа углавном усвајање законодавног оквира за утврђивање принципа за адаптацију, унапређење и проширење мреже. Очигледно, предложена реформа ће довести до значајних инвестиција.</p>
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>За МП_Д30, квантификовани циљ би требао да покаже која количина ОИЕ за грејање и хлађење би требала да се произведе у новим и обновљеним зградама, а не као што је наведено - да „повећане синергије са димензијом енергетске ефикасности“. У складу са неправилно постављеним квантификованим циљем, ни индикатори немају никакву сврху, јер би било која количина произведене енергије из ОИЕ за</p>		<p>Квантификовани циљ ове мере политике треба да допринесе имплементацији мере политике <i>Пружање фискалних и економских подстицаја за стимулсање ОИЕ у грејању и хлађењу</i></p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	грејање и хлађење – па и најминималнија, представљала успех.		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У оквиру МП_Д31 Пружање фискалних и економских подстицаја за стимулисање ОИЕ у грејању и хлађењу, наведено је да је квантификовани циљ "1476 ktоe биомасе, 4 ktоe геотермалне енергије, 25 ktоe соларне топлотне енергије и 145 ktоe амбијенталне топлоте". Шта представља овај квантификовани циљ? Да ли ће се подстицаји обезбедити за ове количине енергије произведене из наведених извора?		Квантификовани циљ представља производњу ОИЕ за грејање и хлађење као резултат базиран на датим фискалним и економским подстицајима од стране државе.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	За МП_Д33 Подстицање производње биогорива која ће се користити у сектору саобраћаја, наведен је квантификовани циљ од 49 ktоe биогорива. Квантификовани циљ би требао да гласи „Производња биогорива у Србији треба да достигне 49 ktоe. Поред тога, овај циљ је потребно изразити у литрама/тонама, што су адекватне јединице мере за биогорива, а у индикаторима навести годишње количине које је потребно производити.		Предложени циљ се односи на потрошњу биогорива. Изражен је и у литрама.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com,	За МП_Д34 Подстицање потрошње биогорива у сектору саобраћаја, је квантификовани циљ „Постигнут задовољавајући ниво у погледу обавезе намешавања“. Оцена задовољавајуће није квантификована оцена, и нејасно је		Наративни опис циља је измењен.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	шта би било задовољавајуће односно незадовољавајуће. Потребно је прецизно одредити квантификовани циљ.		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	За МП_Д35 Развој неопходне инфраструктуре за пуњење електричних возила, квантификовани циљ би требао да покаже колико пуњача за електрична возила је потребно инсталирати – а не колико ће бити електричних возила, како је сада наведено. Потребно је одредити адекватан квантификовани циљ, као и адекватне индикаторе у виду броја инсталираних пуњача.		Додата је процена минималног броја пуњача који би требало да буду инсталирани планираном мером.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У оквиру МП_Д38 Развој законодавног оквира за промовисање технологија складиштења енергије – није дефинисан квантификовани циљ. Поред тога, наведено да је тип мере – инвестиције. Ова мера је искључиво регулаторног карактера, јер се односи на развој законског оквира.		Предложена мера је и реформска и инвестициона
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум,	За МП_Д39, квантификовани циљ није јасно прецизиран. Шта значи „спровођење посебних пројеката“?		Наративни опис циља ће бити уклоњен.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27			
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	За МП_Д40, квантификовани циљ није прецизиран. Шта значи „спровођење одређених пројеката“? Обзиром да се ради о регулаторној мери, циљ треба да буде доношење законске и подзаконске регулативе, и то у краћем року од 2030 – како би се омогућила њена примена - производња биометана од 87 ктоне (МП_Д39).		Због чињенице да није лако проценити тачан број законодавних аката, веза са мером МП_Д39 ће бити задржана.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У оквиру МП_Д41, индикатор напретка треба да буде количина произведених биогорива, биотечности и биомасе за производњу енергије.		Није могуће проценити тачну квантификацију произведеног биогорива због чињенице да је то допунска мера политике.
Удружење за заштиту животне средине	За МП_Д44 Подстицање ОИЕ кроз поступке јавних набавки није адекватно		Предложени индикатор је искоришћен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>одређен квантификовани циљ, јер би он требао да покаже која количина енергије из ОИЕ ће се прибавити кроз поступке јавних набавки. Такође, ни индикатори нису јасно дефинисани: индикатор „Инсталирани капацитет, произведена електрична енергија из ОИЕ, грејање и хлађење из ОИЕ и промовисана биогорива и електрична возила“ је потребно брисати јер није везан за област јавних набавки, док код другог индикатора „Процент зелених јавних набавку у укупном броју јавних набавки“ није дефинисано шта су зелене јавне набавке. Адекватан индикатор би био учешће енергије из ОИЕ у укупној количини енергије набављеној путем поступка јавних набавки.</p>		
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>У опису МП_Д24 је наведено да ће се „размотрити потенцијално успостављање једношалтерског система (енг. one-stop-shop)“. С обзиром на наслов мере, „Ажурирање, поједностављивање и оптимизација поступака издавања одобрења, сертификата, дозвола и лиценци – успостављањем једношалтерског система“ да ли ће се примена овог модела РАЗМОТРИТИ или УСВОЈИТИ? Поред тога, квантификовани циљ је</p>		<p>Главни циљ је да се прво испитају користи од успостављања једношалтерског система, а затим да се одлучи о његовом усвајању за случај који превазилази наметнуте трошкове. Циљ је да се обезбеди несметан и ефикасан рад електрана на ОИЕ, уклањајући све баријере.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	„Допринос неометаном и ефикасном раду”. Чега/чијем неометаном раду?		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У вези са мером МП_Д25 - квантификовани циљ је „Допринос неометаном и ефикасном раду”. Чега/чијем неометаном раду?		Циљ је да се обезбеди несметан и ефикасан рад електрана на ОИЕ уклањајући све баријере.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У вези са мером МП_Д26 - квантификовани циљ је „Допринос неометаном и ефикасном раду”. Чега/чијем неометаном раду?		Циљ је да се обезбеди несметан и ефикасан рад електрана на ОИЕ уклањајући све баријере.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	МП_Д37 - Подстицање заједница обновљивих извора енергије, предвиђа давање фискалних и економских подстицаја, у вези са МП_Д21. Имајући у виду да је квантификовани циљ МП_Д21 инсталирање 500 MW фотонапонских система, а да су за то предвиђена		Није могуће да се наведу појединачни циљеви због чињенице да предвиђене мере зависе од потрошача који ће учествовати у њима. Планиране мере ће

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	средства у оквиру МП_Д27, нејасно је да ли је учешће заједница ОИЕ већ укључено у циљ од 500 MW, и у којој мери – или ће се за ове заједнице одредити додатни циљ?		пружити атрактиван оквир за њихово учешће.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У оквиру МП_Д43, сматрамо да развој шеме сертификације за стручњаке у области ОИЕ треба да буде посебна мера, са јасним индикатором – успостављене шеме сертификације.		Додатка је засебна мера политике са циљем укључења експерата у области ОИЕ.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	За МП_Д32, у делу квантификовани циљ – није прецизирано да ли се ради о шумској или пољопривредној биомаси. Такође, квантификовани циљ је потребно изразити у m ³ или тонама, како би био јасан учесницима који треба да га имплементирају. Додатно, нејасно је шта у квантитативном смислу, у оквиру квантитативног циља, значи „максимизирање синергије са димензијом енергетске ефикасности“. У оквиру опису мере МП потребно је брисати отпад обзиром да отпад не спада у ОИЕ.		Не пружају се информације о различитим врстама биомасе како би се омогућили једнаки услови међу њима. Помиње се веза са димензијом енергетске ефикасности јер је уз димензију ОИЕ предвиђена и изградња система даљинског грејања. Из тог разлога се наводи да се може промовисати и коришћење отпадне топлоте.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У оквиру МП_Д41 нису наведени извршни орган, нити тело за праћење. Поред тога, квантификовани циљ није јасно прецизиран. Шта значи „спровођење посебних пројеката“?		Није могуће проценити тачне количине произведеног биогорива због чињенице да је то допунска мера политике. Додати су извршни органи
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У свим мерама политике, везаним за димензију декарбонизације – тј. веће коришћење ОИЕ, је једнозначно наведено да је временски оквир имплементације 2025-2030. године. Због чега већ није започета примена ових мера, односно, због чега је примена свих наведених мера предвиђена тек од 2025. године?		Према одговарајућој уредби, период имплементације ИНЕКП-а је ограничен на период 2025-2030.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица	У складу са Препоруком о припреми и развоју интегрисаних националних енергетских и климатских планова (Recommendation of the Ministerial Council of the Energy Community (2018/1/MC -EnC) од стране уговорних страна Енергетске заједнице, као и упутством за израду интегрисаних енергетских и климатских планова (POLICY GUIDELINES by the Energy		Дате су информације о укупним инвестицијама у ОИЕ. Због чињенице да су предвиђене различите хоризонталне и допунске мере политике, није могуће направити разлику међу њима као што је то у случају димензије унутрашњег

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Дамњановић, Коалиција 27	<p>Community Secretariat on the development of National Energy and Climate Plans under Recommendation 2018/01/MC-EnC), Интегрисани национални енергетски и климатски план треба да омогући транспарентност и предвидљивост за инвестирање – између осталих, и у области ОИЕ.</p> <p>Мере политике декарбонизације, везане за област ОИЕ не обезбеђују транспарентност и предвидљивост оквира за инвестирање у ову област до 2030, као што је то случај са нпр. мерама политике дефинисаним за димензију Унутрашње енергетско тржиште.</p>		енергетског тржишта где велика већина представља конкретне пројекте.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	<p>Генерални коментар на Мере политике везане за димензију декарбонизације – тј. коришћење ОИЕ је да су општег карактера, непрецизне, без јасно квантификованих циљева (немерљиво), без јасно постављених индикатора – који омогућавају праћење напретка, и без јасних временских рокова за имплементацију – обзиром да је за све наведене мере период имплементације 2025-2030. Овако дефинисане мере не стварају транспарентан и предвидљив оквир за инвестирање, што је један од основних циљева израде ИНЕКП-а. Због свега наведеног, предложене мере не</p>		Дате су информације о укупним инвестицијама и циљевима ОИЕ. Због чињенице да су предвиђене различите хоризонталне и допунске мере политике, није могуће разликовати их.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	доприносе изградњи поверења да ће наведено бити и реализовано.		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У вези са мерама МП_Д1, МП_Д2, МП_Д4 и МП_Д6. Потребно је ускладити квантификоване циљеве од 40% смањења емисија ГХГ, са циљем који је наведен као централни циљ за смањење емисије ГХГ у оквиру ИНЕКП-а: "Одређен је централни циљ за смањење емисије GHG за 40,4% у 2030. години у односу на 1990. годину, укључујући пољопривреду, отпад и LULUCF.", односно, у складу са преузетим обавезама у оквиру Енергетске заједнице, смањење ГХГ за 40,3%.		Циљ смањења емисије GHG је усклађен у оквиру документа.
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У вези са мером МП_Д1, потребно је усагласити назив мере у ИНЕКП-у (Припрема за увођење таксе на угљеник) и стратешкој процени утицаја (Припрема и увођење пореза на угљеник).		Назив мере МП_Д1 је измењен
ilija.batas@gmail.com	Уколико постоји воља за суштинске измене плана може се разговарати о квалитативном (контекст, мотиви, критеријуми, приоритети, циљеви, политике и регулаторна решења...) и	Овде се не види амбиција да се у време великих енергетских поремећаја почев од 2020. године нешто суштински мења, већ се чека да се ситуација врати у пређашње стање, а онда рецимо 2030. крене у транзицију.	Генерално гледано, постизање различитих енергетских и климатских циљева захтева свеобухватан оквир са

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>квантитативном (моделирање мера, подаци...) унапређивању уз шире укључивање компетентних заинтересованих актера.</p>	<p>Читајући текст стиче се утисак да постоји превелики број мера, које су начелно добре али не види се тачно шта су те мере и како ће те мере бити реализоване (детаљи)? Ко ће применити 150 мера? Како ће Министарство спроводити мере које нису у његовом ресору? Где ће се градити ветроелектране, где ће се градити велике фотонапонске електране, колико фотонапонских електрана на кровововима итд. Нпр. мера Д3 (трећа предложена мера) налаже да се отпад сматра као важна мера смањења емисија у енергетици. Колико износи годишња емисија из сектора отпада? Колико износи 60% од емисије која се планира уштедети за 4.5 милиона евра? Колика је просечна цена уштеде једне тоне емисија? Да ли је ово најнижа цена (или је испод маргиналне цене ублажавања ефеката емисија)? Зашто се предлаже ова мера а не нека друга? Ако ова мере не доприноси смањењу емисија више од неке друге мере из енергетике зашто се предлаже и у којој мери? Нпр. мера Д5 ... технолошке промене...у индустрији... доводи до уштеде 7% (енергетска ефикасност). Како је имплементирана ова мера, која горива се троше у индустрији? У којој мери се троше? Да ли се улагањем 29 милиона евра трајно смањује потрошња горива за исти учинак производње? Начин рада симулационог модела и модела одлучивања (оптимизовања) мора бити измењен, јер нпр. грађане Србије не интересује</p>	<p>иницирањем комбинације различитих мера политике у оквиру пет димензија. Очигледно, свесни смо потешкоћа у погледу израде и спровођења мера, па стога успостављање структуре за праћење и управљање представља императив за постизање наведених циљева. Процес праћења ИНЕКП-а ће обезбедити поновну процену мере и резултате</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>да ли ће се остварити приход по основи трговања струје из угља на регионалном тржишту, већ суштина да ли имамо одговор на проблеме климатских промена које стварамо пољопривреди и здрављу грађана услед прекомерног загађења.</p> <p>Потребно је дакле приступити ревизији овог документа уз императиве енергетске независности и здраве животне средине грађана Републике Србије применом тренутно (комерцијално) доступних технологија. На томе се треба ослонити на вољне, етичке и емотивне разлоге због којих је потребно снажније укључивање у њену израду грађана Републике Србије.</p>	
УНЕКООП, Extinction Rebellion Serbia	Поглавље 3. Димензија декарбонизација. Потребно је узети у обзир ставрања предуслова за повећано коришћење нискоугљеничних крађевинских материјала током градње нових објеката и адаптације постојећих.	Како план има перспективу на 2050. годину потребно је благовремено предвидети мере које се односе на смањење удела уграђеног CO2 (насталог из процеса производње и уградње грађевинског материјала)	Предложена мера је размотрена како би била узета у обзир.
УНЕКООП, Extinction Rebellion Serbia	У мери МП_Д5: Увођење технолошких промена у производне процесе у одређеним индустријама, на стр. 43., у опису индустријских грана поред цемента додати и осталих грађевинских материјала.	Статистика показује да од 39% емисије GHG гасова који долазе из зградарства 11% чине емисије које долазе од уграђеног (embodied) CO2, ра је неопходна примена ВАТ технологија на сањењу карбонског отиска у процесу производње пре свега изолационих материјала, цигларских производа...	Неопходне измене су извршене у МП_Д5
УНЕКООП, Extinction Rebellion Serbia	Предвидети нову меру која би подрзумевала обавезу обележавања грађевинског материјала еколошком	Видети: https://www.iso.org/standard/38131.html	Неопходне измене су извршене у МП_Д5

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	декларацијом производа (ЕПД) (Environmental Product Declaration)		
УНЕКООП, Extinction Rebellion Serbia	У делу (III) Употреба земљишта, промена намене земљишта и шумарство на стр. 49. Потребном је додати и податке о могућностима коришћења маргиналног земљишта за узгој брзорастућих енергетских биљака.	Србија располаже одређеним количинама маргинализованог земљишта на ком је могуће узгајати брзорастуће енергетске биљке (Мискантус, енергетска врба...). На овај начин могуће је обезбедити одрживу доступност биомасе у циљу енергетске сигурности и диверзификовати пољопривреду. На бази позитивних међународних искустава ове засаде могуће је користити и у сврху фито ремедијације земљишта и пречишћавања отпадних вода.	Неопходне измене су извршене у МП_Д33
УНЕКООП, Extinction Rebellion Serbia	Додати нову меру за подстицај подизања засада брзорастућих енергетских биљака.	https://knowledge4policy.ec.europa.eu/glossary-item/energy-crops_en	Неопходне измене су извршене у МП_Д33
Научни савет ЕПС	3.1. Подстицање енергетски ефикасних путничких возила и лаких товарних возила, (МП_ЕЕ10) За предвиђену уштеду од свега 54 ктое ИНЕКП предвиђа улагање сопствених средстава у износу од 1,713 милијарди €. Није јасно шта у овом случају значе „сопствена средства“, односно да ли потичу од приватних лица која ће да купују аутомобиле или су то буџетска средства. Ако потичу од приватних лица, то је довољно за око 120.000 нових аутомобила, па би, уколико је то подстицајна мера, свим тренутним власницима аутомобила у Србији за планирани износ могло припасти бар по		Мера МП_ЕЕ10 предвиђа куповину 102,1 хиљада бензинских и хибридних путничких возила. Укупан трошак износи 3,8 милијарди евра, који ће покрити крајњи купци без пружење економске подршке.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>1000 € подстицаја. Ово само по себи не би било толико спорно, колико је спорно да се за тако велико улагање остварује занемарљиви ефекат уштеде енергије (54 ktоe), мањи од 0,25% тренутне потрошње финалне енергије у земљи. Такве нерационално високе процене потребних средстава се јављају и случају других предвиђених мера, али има и веома потцењених (0,2-0,5 милиона €) за велики низ мера које захтевају неупоредиво већа улагања.</p>		
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.2. Програми финансирања за промовисање енергетске ефикасности путничких возила (МП_ЕЕ12) За меру МП_ЕЕ12 предвиђено је улагање 570 милиона €, а очекивана уштеда енергије износи само 9 ktоe. Да забуна буде још већа, квантификовани циљ ове мере предвиђа увоз 20.500 електричних возила, а објашњење да ће субвенције, за случај да не буду довољне за испуњење циља (9 ktоe), бити преусмерене за куповину возила која троше алтернативна горива. Сам текст је тешко разумети и због реченичке грешке, која сведочи о изосталој, а иначе нужној контроли текста насталог преводом са енглеског.</p>		<p>Мера МП_ЕЕ12 ће обезбедити субвенције за набавку енергетски ефикасних путничких возила како би се заменила конвенционална у случају да фискалне мере не буду довољне за испуњење утврђених циљева. Мера МП_ЕЕ12 предвиђа куповину 20,5 хиљада електричних возила. Укупан трошак износи 570 милиона €, који ће покрити како крајњи купци (75%) тако и обезбеђена економска подршка (25%). Напомиње се и да ће се обезбеђеним субвенцијама</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>сматрати прихватљивим возила која користе алтернативна горива како би се повећале синергије са мерама димензије ОИЕ. Треба истаћи да промоција електромобилности доприноси и постизању циљева ОИЕ.</p>
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.3: Промовисање енергетске ефикасности теретног саобраћаја (МП_ЕЕ14) За уштеде од 23 ктое, улагање 1,596 милијадри € није разумно. Коментар је сличан као под 3.1, с тим што су ефекти двоструко мањи. Да претходно није грешка што се тиче ефеката, види се и на графикону 4.27, где нема никаквих ефеката предложених мера.</p>		<p>Мера МП_ЕЕ14 предвиђа набавку 18,9 хиљада лаких електричних возила. Укупан трошак износи 596 милиона €, који ће покрити како крајњи купци (75%) тако и обезбеђена економска подршка (25%). Треба истаћи да промоција електромобилности доприноси и постизању циљева ОИЕ.</p>
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.4. Подстицање промене модалитета у путничком и у теретном саобраћају (МП_ЕЕ15) Омогућавање „мобилности као услуге“ (MAAS) нема Планом исказаних ефеката, а не зна се ни коликим износом се финансира, нити на шта се конкретно односи. Пошто велики број мера за које се каже да су износи потребних трошкова обухваћени укупним трошковима</p>		<p>НЕКП пружа општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Због чињенице да су различите мере хоризонталне и комплементарне, њихова детаљна спецификација ће се обавити након покретања планираних политика.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>предвиђеним у другим мерама, провера је практично немогућа.</p>		<p>Стога је успостављање структуре за праћење и управљање императив за постизање наведених циљева. У сваком случају, конвенционалне мере нису довољне за испуњавање енергетских и климатских циљева.</p>
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.5 Подршка технологијама ОИЕ које неће учествовати у поступцима јавних набавки (МП_Д21). Ова мера је приказана тако конфузно да се може разумети као план да држава уложи 0,7 милијарди € у избегавање јавних набавки, јер се из објашњења види да „економска помоћ која ће се пружати биће различита за сваки обновљиви извор енергије посебно, у складу са њиховим оперативним карактеристикама, како би се обезбедили праведни и транспарентни услови у погледу исплативости за инвеститоре“.</p>		<p>Процењени буџет је потребан за подршку припреми регулаторних мера. Главни циљ мере је да се на кохерентан и транспарентан начин пружи економска подршка мање зрелим технологијама ОИЕ. Дата су додатна појашњења.</p>
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.6. Шеме подршке за подстицање енергетске ефикасности у индустријском сектору. (МП_ЕЕ21) План да се у периоду од 2025. до 2030. године уложи 43,366 милијарди € за уштеду 282 ktoe (нешто више од 1% финалне потрошње) био би апсурдан, да</p>		<p>Мера МП_ЕЕ21 предвиђа инвестиције од 3,4 милијарди евра. Примењено је одговарајуће прецизирање и исправке.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>се провером из Анекса 1 не може закључити да је у питању грешка и да су улагања за ред величине мања (4,366 милијарди €). Ова грешка је и у документу на енглеском достављеном Енергетској заједници, те мора бити и у њему коригована. Слична грешка се налази и у Табели 5.5 на страници 292 (\$ 1.200.00,00), за коју није јасно ни шта значи. Из овога произилази потреба да се документ врати на озбиљну дораду и корекције, утолико већа што се ради о врло важном документу на коме се дуго и хаотично ради у одсуству озбиљног система управљања квалитетом, који би и консултант и МРЕ морали имати.</p>		
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>3.7. Шеме подршке за подстицање енергетске ефикасности у сектору пољопривреде, (МП_ЕЕ24) Слично као под 3.3., за ефекат уштеде од само 8 ктоне планирано улагање 2,678 милијарде € није разумно. Имајући то у виду, многе од ставки које садржи ИНЕКП би морале бити подвргнуте детаљној стручној контроли, која је по Закону о планирању обавезна за све пројекте и документе од неупоредиво мањег значаја, па би морала бити обавезна и за органе државне управе, посебно за стратешки важне документе, било да их</p>		<p>Рад механизма праћења и управљања биће у складу са одредбама националног законодавства, укључујући детаљну стручну контролу.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	усваја Влада, било да се шаљу Скупштини на усвајање.		
Научни савет ЕПС	3.8. Припрема за увођење таксе на угљеник (МП1_Д1) Према значају за ИНЕКП, ова би морала бити схваћена као кључна мера, а она уопште није разрађена, те се не може јасно видети ни колико ће коштати њена примена, нити какве ће ефекте донети. Истине за вољу, нешто јесте укључено у прорачуне везане за сценарије развоја, али у више варијанти и са доста претпоставки, тако да се све тешко може разазнати. Због њене велике важности, ова мера захтева врло озбиљну ревизију.		Мера МП_Д1 је измењена на одговарајући начин (и према доступним информацијама)
Научни савет ЕПС	3.10. Развој одрживих регионалних или општинских планова мобилности (МП_ЕЕ19) За меру МП_ЕЕ19 се каже да ће „олакшати развој одрживих регионалних или општинских планова мобилности и тако довести до израде свеобухватног оквира за примену наведених мера на локалном и регионалном нивоу, узимајући у обзир локалне карактеристике и елементе свих наведених мера“ и „димензија просторног планирања ће бити узета у обзир приликом израде планираних мера које ће се примењивати за подстицање промене модалитета саобраћаја“. Овако		ИНЕКП пружа општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Због чињенице да су различите мере хоризонталне и комплементарне, њихова детаљна спецификација ће се обавити након покретања планираних политика. Стога је успостављање структуре за праћење и управљање императив за постизање наведених циљева. У сваком случају,

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>формулисана, сама мера је тако нејасно приказана да јој и није место у ИНЕКП-у, поготово што не даје ни износ трошкова нити изворе из којих се финансира, већ њено финансирање спада у планирани буџет предвиђенен у свим мерама финалне потрошње енергије.</p>		<p>конвенционалне мере нису довољне за испуњавање енергетских и климатских циљева.</p>
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија даје „штур“ опис димензије декарбонизације и емисије гасова са ефектом стаклене баште и мерама за њено смањење.</p>	<p>ИНЕКП у делу 3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањења емисије предвиђа низ мера политике које се односе на димензију декарбонизације, односно емисије GHG из сектора енергетике и неенергетских сектора. Постојеће мере по ИНЕКП-у за декарбонизацију биће продужене до 2030. године и допуњаваће их мере које подржавају трансформацију сектора ОИЕ и друге димензије ЕУ, укључујући енергетску ефикасност, унутрашње енергетско тржиште и енергетску сигурност. ИНЕКП не наводи које су то постојеће мере политике декарбонизације, које мере ће се и даље спроводити а које можда и не. У овом делу не постоје квантификовани ефекти спроведених мера и степен реализације истих. У тексту се наводи да рад на унапређењу инвентара гасова са ефектом стаклене баште и ажурирању Национално унапређених доприноса Србије са Париским споразумом напредује. Не наводе се разлози зашто немамо потпуно успостављен и ажуриран инвентар гасова са ефектом стаклене баште Национално</p>	<p>Циљ ИНЕКП-а је да наведе постојеће и планиране мере политике за постизање наведених енергетских и климатских циљева. Поред тога, коришћен је приложени образац како би се олакшала процена. У Извештају о праћењу резултати мере биће поново процењени</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>унапређених доприноса. ПРЕПОРУКА. Ради бољег разумевања и добијања реалније слике препорука би била да би текст треба да пружи реалну слику и оцену до сада постигнутих ефеката примењених мера декарбонизације, финансијских, фискалних, регулаторних и организационих мера, као и начин за унапређење истих у наредном периоду.</p>	
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorissantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија Шифра мере политике МП1_Д1 Припрема за увођење таксе на угљеник-Извршни орган треба проширити, индикатор напретка прецизирати, трошкове имплементације и изворе финансирања навести.</p>	<p>У оквиру 3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија, Шифра мере политике МП1_Д1 Припрема за увођење таксе на угљеник можда би требало размислити о проширењу извршног органа другим субјектима које би се тичало увођење таксе на угљеник, индикатор напретка квантификовати, дефинисати трошкове имплементације, као и изворе финансирања. ПРЕПОРУКА. Шифру мере политике МП1_Д1 Припрема за увођење таксе на угљеник у делу Извршни орган допунити са јавна предузећа и јавна комунална предузећа лок алне самоуправе, Индикатор напретка квантификовати годишњим смањењем емисије и Gg CO2-eq, дати вредност трошкова имплементације, а наведене изворе финансирања преместити из реда Трошкови имплементације у ред Извор(и) финансирања. Грешка у шифри мере политике, уместо МП1_Д1 треба да стоји МП_Д1. У опису се не каже како ће припрема за увођење таксе на угљеник омогућити увођење таксе.</p>	<p>Мера МП_Д1 је измењена на одговарајући начин (и према доступним информацијама)</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>За временски оквир имплементације Припреме за увођење таксе на угљеник планиран је рок од 2023-2030. године, што је за Припрему јако дуг период. Очигледно је да је грешка у формулацији и да исту треба кориговати и у наслову политике мере и у опису мере. У делу ИНЕКП-а 5. Процена утицаја планираних политика и мера, на 252 страни код сагледавања сценарија S i S-N претпостављена је такса на CO2 у 2027. години по ниској стопи 4 еура/t, а 2030. године претпостављена такса је повећана на 40 еура/t. Треба преиспитати претпостављене таксе на CO2 јер су постојеће цене таксе на CO2 ишле од 50-100 еура/t. ИНЕКП би у оквиру својих сценарија требао да размотри утицај увођења таксе на угљеник на извоз роба и услуга и њен утицај на повећање других намета и ускраћивања финансирања јавних добара и услуга, као и негативан утицај на радна места и пореске приходе. Питање за ИНЕКП је и како се тачно може израчунати биланс угљеника неког производа.</p>	
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија Шифра мере политике МП_Д2 Доношење, спровођење и праћење Стратегије нискоугљеничног развоја и Акционог плана за њено спровођење и израда Плана прилагођавања на измењене климатске услове –Техничка грешка у Опису,</p>	<p>ПРЕПОРУКА. Шифру мере политике МП_Д2 Доношење, спровођење и праћење Стратегије нискоугљеничног развоја и Акционог плана за њено спровођење и израда Плана прилагођавања на измењене климатске услове у делу Индикатор напретка квантификовати годишњим смањењем емисије у Gg CO2-eq, а Тело за праћење треба проширити и другим министарствима, као што су здравље,</p>	<p>Мера МП_Д2 је измењена на одговарајући начин у складу са различитим предлозима.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	индикатор напретка прецизирати, трошкове имплементације размотрити, а индикатор напретка у овој и свим мерама политике рашчланити на поједине активности које се спроводе у оквиру мере политике.	пољопривреда, шумарство,.. У Опису уместо МП_Д1 треба да стоји МП_Д2. Наведени трошкови имплементације су недовољни уколико се мера односи и на спровођење како стоји у називу и опису мере. Индикатор напретка треба квантификовати и тако квантификован рашчланити на активност доношења, спровођења и праћења стратегије и акционог плана.	
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија Шифра мере политике МП_Д3 Промовисање циркуларне економије – Грешка у Опису	У Опису уместо МП_Д2 треба да стоји МП_Д3.	Грешка је исправљена
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	3.1 Димензија декарбонизације	Приметно је да је ова димензија предвидела подизање свести и давање алтернативних могућности, уз стимулације, али није узела у обзир и унапређење законске казнене регулативе кад је у питању аерозагађење и инспекцијска контрола. Нпр. инспекцијска контрола загађивача на приватном поседу. ПРЕПОРУКА. Унети као меру политике у оквиру димензије декарбонизације унапређење законске казнене инспекцијске регулативе која ће дати могућност инспекцијске контроле извора аерозагађења на приватном поседу. Такође, забрана сагоревања сировог огревног дрвета.	Предложена мера политике је процењена тако да буде узета у обзир у највећој могућој мери у овој фази

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	Индикатор напретка за све мере политике декарбонизације треба прецизирати.	ПРЕПОРУКА. Индикатор напретка треба за све мере политике декарбонизације квантификовати и тако квантификован рашчланити на појединачне активности за сваку меру политике.	Информације које недостају за индикаторе напретка су унете тамо где је то изводљиво.
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	У оквиру временских оквира за све мере политике декарбонизације треба дати временске оквири за појединачне активности у оквиру дате мере политике и тако дефинисане временске оквири међусобно ускладити са осталим мерама политике.	Разлог примедбе јер је примећено да поједине мере политике су у колизији што се тиче временских оквири. Нпр. Временски оквири Мера политике МП_Д2 и МП_Д4. ПРЕПОРУКА. У оквиру временских оквири за све мере политике декарбонизације треба дати временске оквири за појединачне активности у оквиру дате мере политике и тако дефинисане временске оквири међусобно ускладити са другим мерама политике.	Временски оквири имплементације различитих мера политике је у потпуности усклађен са одговарајућим временским оквириом ИНЕКП-а (2025-2030).
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	3.2 Димензија енергетске ефикасности Шифра мере политике МП_ЕЕ1 Финансијска подршка за енергетску санацију стамбених зграда - упитан постојећи механизам субвенционисања мера енергетске санације стамбених зграда и домаћинстава (Управа за финансирање и подстицање енергетске ефикасности-Локална самоуправа - грађани). Код оваквог механизма нису поштовани важећи Закон о планирању и изградњи, Правилник о енергетској ефикасности зграда, Правилник о	Због тога што се овај механизам показао као тром, компликован и тражи време и велико ангажовање и министарства и локалне самоуправе потребно је прећи на друге и ефикасније механизме. С обзиром да код оваквог механизма нису поштовани важећи правилници и закони који третирају област енергетске ефикасности и изградње зграда то се нису могли постићи и прописани резултати спроведених мера енергетске ефикасности. ПРЕПОРУКА. Из напред наведених разлога механизам треба да буде заснован на пореским олакшицама, кредитним линијама и кредитима	Предложене мере су већ описане, док су мере за смањење енергетског сиромаштва представљене у димензији унутрашњег енергетског тржишта. Мера МП_ЕЕ1 је прилагођена укључивањем различитих елемената предлога.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда, Правилник о техничким захтевима безбедности од пожара спољних зидова зграда. Такође, механизам не препознаје осетљиве групе, породице и домаћинства које су погођене енергетским сиромаштвом. Корисници програма енергетске ефикасности на локалном нивоу су углавном појединци који би могли и без помоћи заједнице да инвестирају у своје стамбене објекте.</p>	<p>са ниском каматом, уз поједностављену регулативу којом ће се испоштовати норме утврђене у правилницима о енергетској ефикасности зграда. Механизам треба да буде такав да обезбеди узимање кредита и лицима изнад одређене старосне границе. Поред успостављања ефикаснијег механизма подршке, потребно је обезбедити фокус подршке на друштвене групе које не могу направити промену без подршке заједнице (сиромашније породице, самачка домаћинства, особе са инвалидитетом, ромске породице).</p>	
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија Шифра мере политике МП_Д5 Образовање и рад Националног савета за климатске промене, Опсерваторије за праћење угљеничног отиска за све секторе и Националног система инвентара гасова са ефектом стаклене баште– Грешка у Опису</p>	<p>У Опису уместо МП_Д4 треба да стоји МП_Д5.</p>	<p>Ова мера политике је обрисана</p>
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево</p>	<p>3.1 Димензија декарбонизације 3.1.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и смањење емисија Шифра мере политике МП_Д6 Спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег акционог плана</p>	<p>ПРЕПОРУКА. С обзиром да ће МП_Д6 бити усмерена на опоравак локалне привреде, осигурање и отварање нових радних места, помоћу флексибилне трансформације обухваћених области Тело за праћење ове мере политике треба проширити и другим министарствима, као што су привреда и рад и социјална питања. Трошкове имплементације треба преиспитати обзиром да се мера односи и на спровођење, што и у опису стоји.</p>	<p>Тела за праћење су редефинисана. Трошкови имплементације ће бити процењени у оквиру Акционог плана праведне транзиције</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	У документу ИНЕКП-а, Сектор управљања отпада на 44. страни у другом пасусу стоји неутемељена тврдња.	Тврдња је неутемељена и нереална јер се каже да ће до 2025. године мере нове стратегије управљања отпадом подићи ниво управљања отпадом у Србији на европски стандард. ПРЕПОРУКА. Тврдњу треба кориговати, у смислу да буде реална.	Постојећа тврдња је исправљена
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	У документу ИНЕКП-а у 3.1 Димензија декарбонизације у изворима финансирања појављују се само Фондови ЕУ и други фондови, буџетска средства, а не и неки други извори као што су кредити.	У 3.1 Димензија декарбонизације у изворима финансирања појављују се само Фондови ЕУ и други фондови, буџетска средства, а не и неки други извори, иако за неке мере политике препознајемо међудржавне кредите као изворе финансирања. ПРЕПОРУКА. Ради прецизности документа тамо где је планиран извор финансирања међудржавни кредит тај податак као такав треба и унети. Нпр. Код Мере политике МП_Д14.	Подаци о међудржавним кредитима су додати у случајевима када су ти подаци доступни.
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	3.2 Димензија енергетске ефикасности – Субвенционисање прозвођача код сертификације и атеста опреме и материјала који се уграђују код енергетске санације зграда.	Разлог, јер је атестирање и сетификација производа за мале и домаће произвођаче скупа, а веома је битна како би се испунили услови из правилника о енергетској ефикасности. ПРЕПОРУКА. Унети у одговарајућу политику документа и активност субвенционисања прозвођача код сертификације и атеста опреме и материјала који се уграђују код енергетске санације зграда.	Предлог је додат
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com,	3.2 Димензија енергетске ефикасности – МП_ЕЕ2 Финансијска подршка санацији јавних зграда – 3% санираних јавних зграда годишње је амбициозан циљ	Имајући у виду досадашњу динамику енергетске санације јавних зграда и начин финансирања очигледно је да је 3% санираних јавних зграда годишње амбициозан циљ. Општински	Дефинисани циљ обнове јавних зграда је дефинисан путем ЕЕД-а. Именовање енергетских

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	имајући у виду досадашњу динамику енергетске санације истих. Статус општинских енергетских менаџера је нерегулисан и у документу се не помиње.	енергетски менаџери су важан сегмент СЕМ-а. Њихов рад и статус није адекватно регулисан. СЕМ и енергетски менаџери својим радом и знањем директно утичу на смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG). Општински енергетски менаџери морају бити техничка лица и као таква са оваквим статусом у градским управама засигурно неће радити. Без њих нема СЕМ-а, а без СЕМ-а нема ни прокломованих циљева ИНЕКП-а. ПРЕПОРУКА. Планирани проценат санираних зграда реално сагледати и исти кориговати. У одговарајуће димензије и политике документа унети општинског менаџера као важан елемент СЕМ-а и активност законодавног решавања његовог статуса.	менаџера у јавним и општинским зградама интегрисано је у мери политике МП_ЕЕ28.
Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Локални одговор Ваљево	3.2 Димензија енергетске ефикасности – МП_ЕЕ2 Финансијска подршка санацији јавних зграда Могућност уштеде у јавним зградама је велика.	Мере уштеде у јавним зградама могу бити значајне. Исте се могу остварити и путем нефинансијских мера, мерама понашања, едукације, давањем примера и контролом са нивоа општинских и градских управа. На овакав начин може се дати изванредан допринос декарбонизацији. ПРЕПОРУКА. У одговарајуће димензије и политике документа унети уштеде у јавним зградама које ће се спровести путем нефинансијских мера, мерама понашања, едукације, давањем примера и контролом са нивоа градских управа.	Међусекторске мере у оквиру димензије енергетске ефикасности односе се и на јавни сектор.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com	Страна 37, наведено је: Осим предложених мера политике које се односе на циљеве за смањење емисије	Код предложених мера МП_Д1, МП_Д2, и као главни циљ наведено је (Смањење емисија угљеника), а код мера МП_Д4 и МП_Д5	Додатно смањење емисије GHG биће резултат додатних мера које се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	ГХГ из енергетских и неенергетских извора, такође је предложено и 6 мера политика за унапређење постојећег регулаторног оквира и подизање нивоа свести јавности о последицама потрошње енергије по животну средину, како би се јавност мотивисала, подстакла и информисала с циљем да промени понашање и настави ангажовање.	(Смањење емисија са ефектом стаклене баште) и квантификовани циљеви код ових мера (Смањење емисија GHG за 40% (са LULUCF) до 2030. године у поређењу са нивоима из 1990. године). На основу предлога мера и датих описа, закључује се да је ефекте датих тешко квантификовати и због тога је погрешно и непотребно наводити да ће свака од ових мера довести до смањења емисија GHG за 40% до 2030. у поређењу са нивоима из 1990. Ове мере могу, евентуално, помоћи остваривању постављеног циља, али не и саме по себи довести до остваривања истог. Међутим, додатне нејасноће, везано за наведене предложене мере и квантификацију њихових ефеката, доноси то што су оне укључене у WEM сценарио (АНЕК I), за који је показано у делу 4 (Тренутно стање и пројекције са постојећим политикама и мерама), на слици 4.7 да ће доћи до повећања емисија CO ₂ .	планирају у оквиру WAM сценарија за додатни удео ОИЕ и промоцију енергетске ефикасности.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Страна 48, наведено је: У складу са UNECE, Србија има 2.252.400 хектара под шумом, односно 29,1% њене територије је покривеном шумама. Више од половине (53%) шума је у власништву државе, а остало је у приватном власништву (појединачни власници, религијске заједнице и приватне компаније)	Према подацима Републичког завода за статистику, 2.261.386 хектара је под шумама према подацима из 2020. године, док је удео у власништву у 2020. години 43% (државно власништво) и 57% (приватни влашнштво). Зашто се разликују подаци Републичког завода за статистику и UNECE-а и зашто у ИНЕКП-у нису приказани подаци Завода?	Подаци од UNECE замењени су подацима Републичког завода за статистику
dragan.sreckovic@gmail.com,	Страна 48, наведено је: Мера МП-Д7 Одрживо газдовање шумама (шумско	Предложена је мера која има за циљ да надокнади губитак шумског покривача,	Предложена мера је проширена како би се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>земљиште, преостало шумско земљиште); Квантификовани циљ: Повећање понора угљеника у шумама Србије за 17% до 2030. године, у односу на 2010. годину; Опис: МП_Д7 има за циљ да надокнади губитак шумског покривача путем одрживог управљања шумама, укључујући заштиту, обнову, пошумљавање и поновно пошумљавање и повећа напоре за спречавање деградације шума.</p>	<p>међутим, није јасно на који губитак шумског поривача се мисли. Према Републичком заводу за статистику, територија под шумом се кретала од 1.962.335 хектара у 2011 и 2.168.764 хектара у 2014. години, преко 2.237.511 хектара у 2017. до 2.261.386. хектара у 2020. години, што представља благи раст територије покривене шумом. Ово у поменутом периоду представља раст од 15,2%. Шта се подразумева под повећањем понора угљеника у шумама Србије за 17% до 2030. и како је дефинисана зависност са повећањем површине под шумама? Да ли у Србији постоји реално смањење шумског покривача које није евидентирано у статистичким подацима и ако постоји, зашто постоји?</p>	<p>предвидело и прикупљање поузданих и тачних статистичких података.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 50, наведено је: Мера МП-Д8 Конверзија земљишта у обрадиво земљиште; Квантификовани циљ: Повећање понора угљеника у шумама Србије за 17% до 2030. године, у односу на 2010. годину; Опис: МП_Д8 ће омогућити конверзију земљишта на косим теренима у вишегодишње травњаке (пашњаке, ливаде), што ће значајно смањити интензитет исцрпљивања органских материја у тлу и емисију угљеника из тла, и тако довести до понора угљеника. Ова конверзија подразумева промену намене земљишта и промену производног система, што би</p>	<p>Назив мере, квантификовани циљ и опис су потпуно неусаглашени. Како ће конверзија земљишта у обрадиво земљиште допринети повећању понора у шумама Србије за 17% до 2030. године у односу на 2010. годину? Која врста земљишта се земљишта на косим теренима се конвертује у вишегодишње травњаке? У опису стоји: МП_Д8 ће омогућити конверзију земљишта на косим теренима у вишегодишње травњаке (пашњаке, ливаде), што ће значајно смањити интензитет исцрпљивања органских материја у тлу и емисију угљеника из тла, и тако довести до понора угљеника. Колика је количина угљеника која је садржана у тлу и колико су процењене емисије ако не дође до</p>	<p>МП_Д8 је измењена у складу са коментаром. Претварање отпадног земљишта у обрадиве површине ће донекле допринети повећању понора угљеника у Србији.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>могло да утиче на нето годишњи приход примарних произвођача. Због тога би спровођење ове мере требало подржати подстицајима, посебно у првим годинама конверзије, како би се премостио могући губитак прихода газдинстава.</p>	<p>конверзије? Како се “премоштава” могући губитак прихода газдинстава?</p>	
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Стране 50 и 51: Мере МП-Д8, МП-Д9, МП-Д10 као квантификовани циљ наведено је: Повећање понора угљеника у шумама Србије за 17% до 2030. године, у односу на 2010. годину.</p>	<p>Да ли ово значи да ће свака од ових мера допринети повећању понора угљеника у шумама за 17% или ће све мере кумулативно допринети односно помоћи постизању повећања понора за 17%?</p>	<p>Све мере кумулативно доприносе или помажу у постизању повећања понора за 17%.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Стр. 80, поглавље 3.2, табела 3.1 нова и кумулативна уштеда финалне енергије у периоду 2024 – 2030. г</p>	<p>Табела 3.1. приказује процене годишњих уштеда финалне енергије почевши од 2024. г. Иако се у складу са Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице број D/2021/14/МС-ЕнС на основу члана 7 у обзир могу узети уштеде у наведеном периоду а које су резултат мера реализованих у периоду од 2021 – 2024. г., остварене уштеде нису приказане у периодима минулих година. Поред предвиђених уштеда, презентација остварених уштеда у периоду 2021 – 2024. г би представила започету динамику промена.</p>	<p>У табели 3.1 приказане су очекиване уштеде енергије, које ће бити остварене мерама започетим у периоду 2024-2030. Уштеде енергије на основу мера у периоду 2021-2024 су прихватљиве и морају се обрачунати према одредбама EED-а о праћењу, контроли и верификацији уштеда енергије. Због тога ће се специфичне уштеде енергије израчунати и додати током испуњавања услова у погледу извештавања.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Стр. 81, ii ... „Акцентат ће бити стављен на мере за додатно увођење соларних топлотних система, као што је обавезна уградња у нове зграде и зграде које се обимније обнављају.“ ...	План не прецизира шта се подразумева под обимнијим обнављем зграда.	Додата је дефиниција обимније обнове
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Стр. 86; МП_ЕЕ5, Опис: МП_ЕЕ5 ће подржати спровођење интервенција на унапређењу енергетске ефикасности пружањем подстицаја за нове зграде и стамбене и нестамбене енергетски саниране зградама, тако да премашују прописане минималне захтеве, увођењем регулаторних мера (као што је повећање дозвољене грађевинске површине са енергетским својствима већим од минималних и увођење обавеза да се у фази израде пројекта за добијање грађевинске дозволе размотри употреба високо ефикасних алтернативних система за снабдевање енергијом и топлотом) и додатних фискалних и финансијских мера.	Шта подразумева повећање дозвољених грађевинских површина са енергетским својствима већим од минималних? Уз чињеницу да мера може обесмислити постојеће законе у области градње и урбанистичког планирања, чињеница је и то да се пројектовани енергетски разред зграде може потврдити тек по завршетку градње. Последње омогућава да мера буде злоупотребљена од стране инвеститора. Оваква мера може више одузети него допринети напорима за стварање одрживог друштва. Мера МП_ЕЕ5 се у пољу за релевантне националне планске документе не позива на правилник о планирању и изградњи већ на „Непостојање националне дефиниције зграда скоро нулте енергије (nZEBs)“ и „пример зграда у јавном сектору“.	Предложена мера ће омогућити потенцијално повећање грађевинске површине, која ће се градити, под условом да остварена енергетска својства зграде буду изнад минималних. Постојећу законску регулативу треба прилагодити одредбама ИНЕКП-а.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	стр. 91. iv. „Подстицање енергетски ефикасних возила давањем посебних пореских олакшица за куповину енергетски ефикасних возила биће главни инструмент подршке.“	План не прецизира шта се подразумева под енергетски ефикасним возилима ни шта су индикатори њихове ефикасности.	Минимални нивои енергетске ефикасности су узети у обзир за бензин (Еуро 4 и више) и дизел (Еуро 5 и више). Потребно је напоменути да су возила са већом енергетском ефикасношћу (Еуро 6 и

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			будућа напреднија возила према пројекцијама сценарија Европске комисије) доступна за одабир у случају да су најисплативија током симулације.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Иако све мере у димензији енергетске ефикасности имају временски оквир имплементације од 2025 – 2030. г. мера МП_ЕЕ41 (Промовисање паметних и угљенично неутралних градова) за оквир имплементације има период почевши од 2026. г. Зашто је предвиђено да почетак спровођења ове мере касни за почетком спровођења осталих мера?	План не прецизира шта се подразумева под најекономичнијом инвестицијом у оквиру система енергетског менаџмента јавних зграда. Да ли је то финансијско улагање са најкраћим периодом отплате, улагање које ће резултовати највећим уштедама, или нешто треће? Најекономичнија инвестиција по правилу није ни одржива ни еколошки ни социјално најоправданија.	Временски план је коригован како би био у складу са осталим мерама. Предлаже се да се избор мера спроведе према односу исплативости узимајући у обзир различите утицаје.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Стр. 95. МП_ЕЕ14 Промовисање енергетске ефикасности теретног саобраћаја	У одељку за квантификовани циљ мере је начињена грешка у реду величине. Поред тога, мера са трошковима имплементације од приближно 1.6 милијарди евра се на основу описа односи на средства друмског саобраћаја. За подстицање енергетске ефикасности у железничком саобраћају, са друге стране је намењено 6 пута мање, тј. 256 милиона евра	Економски учинак различитих мера није еквивалентан да би се постигли енергетски и климатски циљеви. Дакле, на крају су изабране мере за оптимално трошковно решење.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Стр. 106. МП_ЕЕ9 Промовисање енергетски ефикасних уређаја у домаћинствима МП_ЕЕ9 ће промовисати замену неефикасних уређаја и технологија новим енергетски ефикасним уређајима и технологијама у случају да примена Директиве о енергетском	Електрични уређаји у домаћинствима се не могу декларисани као (не)ефикасни, већ као мање или више ефикасни од, или се њихова ефикасност може квантификовати енергетским разредом. План не прецизира уређаје ког енергетског разреда треба заменити оним више ефикасним.	ИНЕКП пружа општи оквир за постизање енергетских и климатских циљева. Детаљна спецификација мера ће се обавити током израде планираних

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>означавању и Директиве о еко-дизајну није буде оптимална, уз помоћ мера као што су обезбеђивање субвенција да би се постојећи неефикасни електрични уређаји заменили новим и ефикаснијим уређаји.</p>	<p>Поред тога, да ли замену функционалних уређаја оправдава чињеница да ће нови уређај, потенцијално, трошити мање енергије? Треба имати у виду да процес производње нових и депоновања тј. рециклаже дотрајалих уређаја такође захтева енергију (енг. Embodied Energy).</p>	<p>политика узимајући у обзир одредбе ИНЕКП-а.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 50 Мера МП_Д7 "Одрживо газдовање шумама" је са аспекта инвестиције једна од најзахтевнија мера предложених у димензији декарбонизација. Предложено је финансирање из, на првом месту, ЕУ фондова. Устав Р. Србије у члану 97. став 9. каже: "Република Србија уређује и обезбеђује одрживи развој; систем заштите и унапређења животне средине; заштиту и унапређивање биљног и животињског света; производњу, промет и превоз оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја".</p>	<p>Држава Србија је по сопственом Уставу дужна да обезбеди "одрживи развој и унапређује стање животне средине, биљног и животињског света". Није могуће да се ова мера финансира из буџета других држава или група држава попут ЕУ, пошто би то значило да придржавање или непридржавање Устава Р. Србије зависи од тренутне воље или наклоности других држава или група држава попут ЕУ.</p>	<p>Примљено к знању</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 92. Мера МП_ЕЕ10 Подстицање енергетски ефикасних путничких возила и лаких товарних возила</p>	<p>Ова мера није примерена држави у којој је просечна старост возила 17. година, јер је у супротностима са начелима борбе против енергетског сиромаштва. Оваквим приступима се по правилу додатно раслојава становништво, растеређују се грађани који нису изложени енергетском сиромаштву, а запостављају грађани који су истом изложени. Ови други не само да не могу да пређу на "енергетски ефикасно возило" већ постепено остају без</p>	<p>Обрачун потребних инвестиција узима у обзир да постојећа возила морају бити замењена због истека њиховог радног века. Штавише, аутономне мере су процењене узимајући у обзир крајње кориснике за куповину нових возила. Дакле, крајњи корисници</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>средстава да одржавају и своје постојеће возило и тиме нарушавају перформансе возног парка целе државе. Надаље, применом овакве мере се неће смањити просечна старост возног парка, већ ће само најефикаснији део возног парка постати још ефикаснији.</p> <p>У случају Р. Србије треба се фокусирати на групу грађана која је изложена или јој прети да буде изложена енергетском сиромаштву како би се смањила просечна старост и побољшали показатељи возног парка.</p>	<p>који нису у могућности да купе нова возила морају бити подржани. У сваком случају, процене се морају поново проценити у складу са економским условима.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 106. Мера МП_ЕЕ9 Промовисање енергетски ефикасних уређаја у домаћинствима.</p>	<p>У Србији према последњем попису има око милион домаћинстава са три и више чланова. У њима живи више од 4 милиона становника. Са буџетом предивђеним за ову меру од 1,5 милијарди евра је могуће купити и поклонити сваком од тих домаћинстава потпуно нов фрижидер, судомашину и вешмашину. О каквим субвенцијама је реч?</p>	<p>Обрачун потребних инвестиција узима у обзир да постојећа опрема мора бити замењена због истека њеног радног века. Штавише, аутономне мере су процењене узимајући у обзир крајње кориснике за куповину нове опреме. Дакле, крајњи корисници који нису у могућности да купе нову опрему морају бити подржани. У сваком случају, процене се морају поново проценити у складу са економским условима.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и</p>	<p>На који начине је квантификовано да мера промовисања циркуларне економије (мера МП_Д3) може да допринесе смањењу отпада од хране за</p>		<p>НЕКП пружа различите циљеве за постизање енергетских и климатских циљева. У посебним</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
зелено, Милица Дамњановић	50 % ? Мера промовисања може повољно утицати на смањење количине генерисаног отпада, али се не може тврдити да ће резултирати дефинисаним циљем.		случајевима, специјализација/квантификација различитих циљева може се извршити у наредној фази узимајући у обзир одредбе ИНЕКП-а, можда кроз иницирање додатних активности (као што је израда циљаног акционог плана).
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Зашто је у мери МП_Д6 (спровођење и праћење Праведне транзиције и одговарајућег Акционог плана) као једини индикатор напретка наведено годишње смањење емисија? Смањење емисије је циљ енергетске транзиције, док Праведна енергетска транзиција треба да обухвата и друштвене критеријуме.		Додати си додатни друштвени циљеви.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Проверити индикаторе напретка у мерама МП_Д14, МП_Д16.	Да ли ове мере резултирају смањењем емисије (само) угљен-диоксида?	Примењене су неопходне измене
Удружење минералне вуне Србије	Strana 42: Nije uneta obaveza izolacije HVAC postojenja i infrastrukture.	Obaveza izolacije HVAC postojenja i infrastrukture značajno doprinosi energetskim uštedama.	Интервенције за енергетску ефикасност анализирани су у одговарајућој димензији (поглавље 3.2).
Удружење минералне вуне Србије	Strana 81: Više puta se navode zaključci iz Dugoročne strategije za podsticanje ulaganja	Promeniti „Dugoročnu strategiju...“ u skladu sa promenama u svetu.	Дугорочну стратегију за Подстицање улагања у обнову националног фонда

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	u obnovu nacionalnog fonda zgrada, a koja je zastarela.		зграда треба ажурирати према одредбама ИНЕКП-а.
Удружење минералне вуне Србије	Strane 81-82: MP_EE1 - Nisu predviđeni ESCO modeli finansiranja obnove stambenih zgrada. Izvršni organ sprovođenja mere nije MGSI	Predvideti ESCO model finansiranja kao iskustveno najupotrebljiviji i uključiti MGSI.	Генерално гледано, ESCO модели се не сматрају ефикасним пословним моделом за стамбени сектор. Тело за спровођење је допуњено
Удружење минералне вуне Србије	Strane 82-83: MP_EE2 – Nije predviđeno MGSI kao izvršni organ.	Uključiti MGSI u izvršenje mere.	Тело за спровођење је допуњено
maucvetinovic@gmail.com	На страни 50. и 51. помињете Одрживо газдовање шумама (шумско земљиште, преостало шумско земљиште) и Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови)	Добро је познато сваком грађанину ове земље да се наше шуме прекомерно секу, а да се грађа чак и извози. Како планирате пошумљавања у оваквом систему? Наводно је имплементација плана почела прошле године. По градовима је тек алармантна ситуација. Пошумљавање градских средина се не ради дрвећем у саксијама. Вероватно сте и сами приметили да у градовима Европе има много више дрвећа које боље регулише температуру ваздуха.	Примљено к знању
maucvetinovic@gmail.com	На страни 60. и 61. помињете Подстицање ОИЕ за грејање и хлађење у новим и обновљеним зградама	Вероватно сте упознати са чињеницом да су материјали за топлотну изолацију објеката значајно поскупели када су уведене субвенције за ту област. Већина становништва зато не може да приушти такву ефикасност што онда ствара нове проблеме везане за екологију. Могу да замислим тек колико ће бити приступачни ОИЕ обичном човеку.	За посматрани период узима се у обзир кретање трошкова уградње. Генерално, очекује се да ће трошкови уградње у периоду 2025-2030 остати константни у поређењу са одговарајућим нивоима пре енергетске кризе.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д9 Назив: Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) Мера политике МП_Д9 Назив: Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / зелени кровови) мења назив на начин да се њега додаје реч „пољезащитни појасеви, защитни појас зеленила уз водотокове/ имисиони защитни шумски појасеви/ дрвореди па гласи: „МП_Д9 Назив: Повећање површине са засађеним дрвећем (лугови/ паркови / пољезащитни појасеви/ защитни појас зеленила уз водотокове/ имисиони защитни шумски појасеви/ дрвореди/ зелени кровови)“ Опис мере се мења, тако да гласи: МП_Д9 ће промовисати повећање површина са засађеним дрвећем у земљи, укључујући лугове, паркове, пољезащитне појасеви и зелене кровове. Ова мера се може спровести покретањем низа одговарајућих иницијатива и кампања за информисање јавности о користима од смањења емисија CO2 по животну средину, као и применом финансијских подстицаја. Неопходно је, у складу са постојећим пројектима или новоизрађеним одредити средства и извршити административни пренос и</p>	<p>Велики делови РС, а нарочито АП Војводина је угрожена еолском ерозијом. Ветар односи највреднији, најплоднији слој земљишта. Ерозија ветром је нарочито изражена у равничарском подручју које је без вегетације, а њен интензитет нарочито зависи од јачине, дужине трајања и правца ветра. Поред одношења честица земљишта, еолска ерозија узрокује и одношење семена, НПК материјала, засипање плодних површина стерилним материјалом (песак), штете од засипања водних акумулација, каналске и путне мреже, насеља и других објеката. Присуство јаких ветрова у пролећном и јесењем периоду, дефицит влаге у земљишту, високе температуре и незащитићеност пољопривредних површина биљним покривачем, неминовно доводе до ове појаве која бива погоршана применом савремене агротехнике. Поред одношења финих честица земљишта, ветар, посебно ако је јачег интензитета, оштећује биљке механички, што може проузроковати обољења биљака на местима оштећења или полагање усева. Заштита пољопривредног земљишта и повећање његове продуктивности Појасеви дрвећа или жбуња засађени у виду мреже у циљу защите ораница од ветра и побољшања климатских услова имају мултифункционалан значај који се огледа у: смањењу еолске ерозије, повећању влажности земљишта (што је посебно значајно кад се има у</p>	<p>Предложена измена мере политике ће бити размотрена да би била узета у обзир.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>експропријацију земљишта нарочито у АП Војводини ради успостављања ефективне мреже пољезаштиних појасева како би се негативни ефекти еолске ерозије, дезертификације и суша што више умањили уз позитивне ефекте на биодиверзитет и остварење других општекорисних функција. Неопходно је дефинисање мера обнове и заштите рипаријалне вегетације шире него до сада. Мерама просторног планирања и урбанизма прописати и успоставити заштитне имисионе шумске појасеве и формирање дрвореда у насељима и у путном појасу.</p>	<p>виду да је АПВ међу најсушнијим пределима наше земље, као и ефекти климатских промена), накупљање снега, смањењем евапорације и евапотранспирације, повећање приноса усева, смањење оштећења од ветра, унапређење безбедности саобраћаја, смањење трошкова уклањања снега са путева, улепшавање предела, побољшавање еколошких услова у целини, док се уношењем медоносних врста подстиче развој пчеларства.</p> <p>Ове предности се могу остварити правилним избором врста за подизање шумских пољезаштитних појасева, њиховом оптималном међусобном заступљеношћу и просторним распоредом, као и редовним одржавањем. Заштита сточног фонда</p> <p>Смањење брзине ветра у зимском периоду смањује стрес код животиња, побољшава здравствено стање животиња и повећава ефикасност исхране. На температурама испод 18 °Ц животиња трпи стрес и захтева додатно прихрањивање. Излагање зимским ветровима повећава потребу за додатним прихрањивањем. Под екстремним условима стреса, животиње захтевају значајно већу количину хране, мање су ефикасни у претварању сву храну у енергију и више су подложне латентним (прикривеним) болестима или другим здравственим проблемима. Пољезаштитни појасеви побољшавају радно окружење око хранилишта, штала и пашњачких површина, задржавају буку</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>и мирисе који прате сточарство. Они обезбеђују засену, и усмеравају летње ветрове како би се смањило топлотни стрес. Зимски пољезаштитни појасеви смањују губитак топлоте из штала и заустављају хладне ветрове.</p> <p>Заштита од загађења</p> <p>Пољезаштитни појасеви могу да пруже и адекватну заштиту када су у питању проблеми настали као последица загађења земљишта пестицидима и другим органским и неорганским загађивачима.</p> <p>У циљу смањења негативних дејстава индустријализације и урбанизације у "кругу зрачења" емисионог извора потребно је подизање имисионих заштитних шумских појасева, чији ће пречник зависити од јачине извора емисије.</p> <p>Повећање степена шумовитости</p> <p>Повећање степена шумовитости територије града у функцији је трајног обезбеђења потреба за водом и чистим ваздухом, тако и у функцији очувања и повећања биодиверзитета.</p> <p>Подизањем приградских шума, искоришћавањем и рекултивацијом слободног простора на ободу градских и индустријских зона највише би се допринело заштити вода и заштити земљишта од ерозије и заштити становништва од имисија. Такође, значајна је и за ту намену погодна површина за пошумљавање плитких и еродибилних ораница VI бонитетне класе и нископродуктивних</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>пашњака ВИ и ВИИ бонитетне класе. Власнике предметних катастарских парцела треба пре свега информисати и упознати са програмима газдовања шумама у приватном власништву и стимулисати како би и они узели веће учешће у подизању нових шума (подела садница, контактирање са стручњацима и др.). Заштита саобраћајница и заштита становништва од имисија Развој саобраћајне инфраструктуре, као битна претпоставка развоја, са еколошког аспекта има јасно мерљиве негативне ефекте који се вишеструко испољавају на животну средину (јаким имисионо дејство на близак гранични простор, емитовање издувних гасова, емитовање буке), при чему се нарушава стабилност природног екосистема у целини. Да би се смањили негативни ефекти постојања саобраћајне мреже, у конкретном простору, потребно је подизање заштитних шумских појасева непосредно уз саобраћајнице. А како би се смањили ефекти топлотног острва у урбаним срединама, неопходно је успостављање дрвореда у самим улицама, поред осталог озелењавања.</p>	
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д7 Назив: Одрживо газдовање шумама (шумско земљиште, преостало шумско земљиште) МП_Д7 има за циљ да надокнади губитак шумског покривача путем одрживог управљања шумама, укључујући заштиту,</p>	<p>Забрана сече у заштићеним природним добрима Прекомерна сеча шума је један од највећих проблема у управљању природним добрима и заштићеним подручјима као и газдинским јединицама изван њих у Србији. Тренд сече дрвне масе је у порасту у односу на</p>	<p>Предложена измена мере политике је размотрена како би била узета у обзир.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>обнову, пошумљавање и поновно пошумљавање и повећа напоре за спречавање деградације шума. Опис мере се мења тако да гласи: „МП_Д7 има за циљ да надокнади губитак шумског покривача путем одрживог управљања шумама, укључујући забрану сече у свим заштићеним природним добрима, заштиту, обнову, пошумљавање и поновно пошумљавање и повећа напоре за спречавање деградације шума, превођење изданачких шума у високе, сузбијање инвазивних врста и пошумљавање аутохтоним врстама, обнова влажних станишта низијских шума и проширење рипаријалних зона уз водотокове.“</p>	<p>пошумљавање у последњих 15-ак и више година. Одрживо шумарство и управљање шумама, представља један од потенцијала за економски развој подручја. Међутим, неприхватљива је сеча шуме и просецање нових шумских путева у заштићеним природним подручјима, те је стоге треба искључити у свим зонама заштите, а не само у I и најужој зони заштите; тим пре јер заштићена подручја и њивове вредности, па тако и предеоне детерминишу шуме и шумске биоценозе са припадајућим ретким и заштићеним врстама (реликти и ендемити). Превођење (конверзија) изданачких шума у високе шуме Превођење дела изданачких шума у високе, различитог састава, код нас је врло крупан економски и еколошки проблем јер у Србији изданачке шуме заузимају 38,8% целокупне шумске површине. Велике површине тога типа значе осетну слабост нашег шумског фонда. Зато је неопходно настојање да се што већи део изданачких шума постепено преведе (конвертује) у високе шуме различитог састава. Превођење изданачких шума у високе, и код нас је нарочито изражен, акутан и савремен проблем. Поступно и систематско уклањање алохотних и инвазивних врста из шумског фонда Историјат подизања вештачких састојина четинара на стаништима аутохтоних врста</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>лишћара (изданачке шуме хрстова и букве) се везује за 60 и 70 године прошлог века. Један од сегмената очетињавања Србије је било уношење брзорастућих врста четинара из Северне Америке. Поред домаћих борова и смрче, дуглазија и Вајмутов бор чине две главне алохтоне врсте четинара унешене у Србију. Дуглазија и Вајмутов бор граде чисте састојине које су вештачки подигнуте у оквиру прве генерације унешених врста. Састојине дуглазије и Вајмутовог бора представљају једне од најпроизводнијих врста дрвећа у нашим шумским екосистемима. Обе врсте граде чисте састојине. Највећи део састојина је старости између 40 и 60 година. Састојине Дуглазије и Вајмутовог бора налазимо на надморској висини 150 до 200 м на планини Видојевици у Западној Србији до преко 1000 метара на Гочу, Борањи, Јастрепцу, Жељину и др. Попуњавање разређених делова састојина дуглазије и Вајмутовог бора, с обзиром на доминацију букве и хрстова у шумском фонду Србије, треба вршити, приоритетно, јелом и по могућству одговарајућим племенитим лишћарима (јавор, јасен, брест). Повећање мешовитости састојина овог са племенитим лишћарима и јелом у значајној мери повећава еколошку стабилност ових шума и смањује ризике од појаве сушења и пожара.</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д19 Назив: Шема подршке заснована на поступцима јавних набавки (шеме аукција) за комерцијално исплативе технологије ОИЕ се допуњава да гласи: МП_Д19 наставља примену шеме подршке за производњу електричне енергије из обновљивих извора енергије, у складу са Законом о коришћењу обновљивих извора енергије. Оперативна помоћ ће бити обезбеђена преко израђене шеме подршке у виду тржишне премије, како би се подржала производња електричне енергије из најекономичнији технологија обновљиве енергије. Спровођење аукција ће обезбедити да се оперативна помоћ додељује на отворен, транспарентан, конкурентан, недискриминаторан и економичан начин, како би се избегли непотребни поремећаји на тржишту електричне енергије, уз узимање у обзир могућих трошкова интеграције у система и потребну стабилност мреже. Поред тога, осигураће се одрживост финансијске подршке, а објављивање дугорочног распореда аукција и квота ће обезбедити потребну стабилност за инвеститоре који желе да учествују у планираним аукцијама. Укидају се фид - ин тарифе као вид подстицаја. Повећавају се накнаде за коришћење јавних добара.</p>	<p>Фид ин тарифе су се у досадашњој пракси показале потпуно контрапродуктивним и штетним, док су истовремено износи накнада за коришћење јавних добара су нереално ниски, што их чини врло стимулативним, за инвеститоре у МХЕ, а како је смисао накнада валоризација употребе природних ресурса и компензација потенцијалних штета које могу настати употребом природних ресурса, неопходно је кроз измену Закона о коришћењу јавних добара утицати да се вишеструко повећа износ водне накнаде за коришћење воде за производњу електричне енергије из постојећих МХЕ како би се бар делимично санирала друштвена штета која ће настати по основу њиховог даљег рада. Према последњем Извештају Агенције за енергетику, на крају 2021. године у производњи електричне енергије је учествовало 149 малих хидроелектрана, са укупном годишњом производњом од свега 1,36%. Упркос том занемарљивом учешћу у снабдевању енергетског система Србије, захваљујући систему подстицаја у оквиру ког добијају статус повлашћеног произвођача и загарантовани профит на период од 12 година, власницима малих хидроелектрана је само током 2021. године исплаћено више од 21 милиона ЕУР. Произвођачи електричне енергије из МХЕ у Србији су по основу накнаде за коришћење вода као јавног добра у 2021.</p>	<p>Одредбе фид-ин тарифе су предвиђене у Директиви 2018/2001/ЕЕ а инрегисане су у оквиру Закона о коришћењу обновљивих извора енергије. Циљ ове мере је да се унпреди тако да фокус буде на технологијама ОИЕ, које неће учествовати у шеми аукција.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		години платили укупно 28.882.049 РСД односно свега 245.700 ЕУР	
Организација за политичку екологију Полекол	<p>МП_Д29 Назив: Адаптација, унапређење и проширење мрежа како би се избегла загушења и омогућило оптимално учешће ОИЕ се мења да гласи: „МП_Д29 ће омогућити санацију, адаптацију, унапређење и проширење мрежа како би се избегла загушења и омогућило оптимално учешће планираних постројења на ОИЕ, узимајући у обзир њихову варијабилност, у складу са одговарајућим прогнозама. Поред тога, приликом доношења одлука за адаптацију, унапређење и проширење електричних мрежа, оператори електричне мреже ће наставити да узимају у обзир планирану интеграцију постројења на обновљиве изворе енергије, при чему ће трошкови потребних инвестиција бити повраћени кроз тарифе за електричну енергију. Спровешће се хитна санације губитака на дистрибутивној и преносној мрежи.“</p>	<p>Неопходна је хитна санација губитака на мрежи који су у 2021.г. износили чак 3.636 GWh тј. 11,73% електричне енергије преузете у дистрибутивни систем, што је веома висока вредност у односу на технички оправдане. Један од највећих трошкова су високи губици електричне енергије у дистрибутивној мрежи. Потребно је и интензивирање инвестиција у електродистрибутивну мрежу, преузимање мерних уређаја и прикључних водова и ефикаснија замена мерних уређаја. Статистика указује да активности оператора дистрибутивног система у на смањењу губитака нису довољно интензивне. Виши ниво губитака, у поређењу са земљама ЕУ, може се само делимично оправдати неминовним техничким губицима због високог учешћа потрошње на ниском напону у односу на већину земаља ЕУ. Међутим, високи губици су изазвани и великим бројем неовлашћених прикључења на дистрибутивну мрежу и неовлашћеним преузимањем (крађом) електричне енергије. Поред тога, губици су високи и због дугогодишњег недовољног улагања у дистрибутивну мрежу. Посебан проблем представља велико кашњење у замени дотрајалих мерних уређаја и преузимању мерних места и прикључних водова. То потврђују подаци о минималним активностима на контроли и преузимању мерних уређаја и</p>	<p>Третман губитака на преносној и дистрибутивној мрежи је већ предвиђен мерама МП_ЕЕ42 и МП_ЕЕ43.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>прикључних водова и опреме, што је предуслов њиховог довођења у технички исправно стање и елиминисање крађе електричне енергије. С обзиром да је реч о изгубљеној великој количини струје чија се вредност мери стотинама милиона евра (300 милиона ЕУР у време сачињавања документа Енергетска безбедност, пре низа поскупљења), у наредном периоду ове активности морају бити интезивирани.</p>	
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д31 Назив: Пружање фискалних и економских подстицаја за стимулисање ОИЕ у грејању и хлађењу се мења да гласи: „МП_Д31 ће обезбедити фискалне и економске подстицаје за давање подршке технологијама обновљиве енергије у области грејања и хлађења на трошковно ефикасан начин, у складу са одредбама чл. 71. и 74. Закона о коришћењу обновљивих извора енергије. Избор најефикаснијих технологија ће се вршити узимајући у обзир расположиви технички и економски потенцијал и техничке карактеристике сваког сектора финалне потрошње посебно. Биће омогућена активна улога јединица локалне самоуправе, које су такође надлежне за примену мера подстицаја. Република ће се нарочито старати о пружању материјално – техничке помоћи и подршке ЈЛС и ЈКП за искоришћење</p>	<p>Термалне и термоминералне воде се у Србији користе још увек у недовољној мери. Највећи значај за Србију у блиској будућности имаће коришћење геотермалних ресурса термалних и термоминералних вода за потребе рекреације, грејања и топлификације руралних и урбаних популација и аквакултуре. На основу досадашњих хидрогеотермалних истраживања, најперспективније налазиште геотермалне енергије налази се у Мачви и представља енергетски ресурс чијим би се коришћењем могла у значајнијој мери супституисати увозна нафта и угаљ (нпр. за топлификацију Шапца и Богатића). Коришћење геотермалне енергије за грејање и друге енергетске сврхе је у почетној фази и веома скромно у односу на потенцијал и ресурсе. Резултати досад изведених истраживања показују да коришћење геотермалне енергије у Србији у енергетске сврхе може бити значајно у њеном енергетском билансу. На основу хидрогеотермалног модела</p>	<p>Предложени додатак се може изоставити због чињенице да ће планирана мера подржати све доступне ОИЕ технологије без разлике.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>геотермалне енергије за топлификацију у складу са претходно изнетим начелима техничке и економске оправданости.“</p>	<p>процењује се да је термални потенцијал Мачве око 500 MWт; У Нишкој котлини источно од Ниша према Сићеву, пространство налазишта износи око 65 км². Резерве термалних вода и геотермалне енергије нису егзактно утврђене, али према првој прелиминарној оцени износе око 60 MW термалне снаге. Топлификација источног дела града Ниша може се вршити са термалним водама из поменутог налазишта. За ове потребе на локацијама за коришћење може се обезбедити најмање 25 MW. Подручје Врања. Геотермална енергија са локалитета Врањска Бања може се веома успешно користити за топлификацију насеља Врањска Бања и Врање. Термалне воде које истичу у Врањској Бањи на природним изворима и досада изведеним бушотинама имају термалну снагу од око 30 MW. Велика је вероватноћа да се новим геотермалним истраживањима могу добити још знатно веће експлоатационе количине геотермалне енергије. У Дебрцу је откривено геотермално налазиште термалних вода са температуром од 55°C. То налазиште се према постојећим сазнањима простире на целом подручју Посаво-Тамнаве и јужног Срема. На подручју Дебрца оне се процењују на око 50 MW термалне снаге. Бања Врујци се налази унутар геотермалног налазишта термалних вода које се простире између Ваљева и Љига. Резерве термалних вода у бањи Врујци износе 60 л/с са температуром од 26°C. Оне се могу користити за</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>проширење капацитета спортско-рекреационих објеката, као и за топлификацију целог насеља уз примену топлотних пумпи са топлотном снагом од 27 MW укључујући и термалне воде које истичу на природним изворима у количини до 400 л/с. Подручје Љига. Љиг се налази на источном делу великог горе поменутог налазишта термалних вода, које се простире преко Врујаца и Мионице све до Ваљева. Откривене количине термалних вода у Љигу користе се за балнеолошке и спортско-рекреационе сврхе. Резултати започетих истраживања указују да се може користити око 25 MW термалне снаге за потребе топлификације целог Љига и за потребе вишеструког повећања садашњих балнеолошких и спортско-рекреационих капацитета. Подручје Београда. Процењује се да се испод Београда налазе налазишта термалних и термоминералних вода са температуром вишом од 80°C. Потенцијал хидрогеотермалних ресурса Србије изузетно је велики. Досадашње коришћење потенцијала је минорно у односу на могућности. У највећем броју случајева геотермална енергија се користи у балнеотерапеутске сврхе. Индустриско коришћење и коришћење геотермалне енергије у топлификационе сврхе је врло мало. Имајући у виду само истражене и доказане хидрогеотермалне ресурсе могуће је произвести око 1000 MWт. Геотермална енергија је чиста и</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>обновљива енергија која се степенасто и вишенаменски користи. Трошкови истраживања и експлоатације су прохибитивни за ЈЛС и АП, те стога је неопходно да Република буде носилац ових активности.</p>	
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д24 Назив: Ажурирање, поједностављивање и оптимизација поступака издавања одобрења, сертификата, дозвола и лиценци – успостављањем једношалтерског система (onestop-shop) МП_Д24 мења се да гласи: МП_Д24 ће размотрити ажурирање, поједностављивање и оптимизацију постојећих поступака издавања одобрења, сертификата, дозвола и лиценци, како би се учинили оперативнијим, што би довело до имплементације потребних постројења за обновљиве изворе енергије и остварења националног циља, учешћа јавности, заштите јавног интереса, уклапања у системе вишег реда и мреже и утврђивање прихватљивости истог. Поред тога, различити пословни, еколошки и друштвени параметри ће бити комбиновани и интегрисани у праведан и транспарентан оквир. Главни циљ мере јесте да се убрза завршетак и комерцијализација планираних инвестиција и створе поуздани услови за</p>	<p>Сада постоје високи подстицаји кроз фид ин тарифе и нелогични редослед издавања дозвола, па се тако енергетска дозвола прва прибавља, уместо последња, након прибављања свих осталих услова/дозвола/сагласности. Реч је о технички, еколошки, социјално и енергетски јако осетљивој проблематици којој се до сада приступало без адекватних припрема и анализа нарочито очигледно и драматично у случају МХЕ. Изостала је контрола државних органа са становишта оцене уклапања таквих МХЕ у пројекте хидротехничких система вишег реда, у просторне планске документе вишег реда, као и са гледишта утицаја на окружење. Тако је нпр. МХЕ Јелашница саграђена на простору који је Просторним планом РС планиран за акумулацију Јелашница са примарном наменом за водоснабдевање. У претходном периоду студије о процени утицаја до сада изграђених МХЕ нису обухватале ни појединачну ни процену кумулативних и синергетских ефеката. Ово осветљава и један велики системски проблем: Студија утицаја се не ради кад је инсталисана снага мања од 2MW. Инвеститор</p>	<p>Предложена измена мере политике узета је у обзир.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>потенцијалне инвеститоре у циљу мобилизације нових улагања. Коначно, размотриће се потенцијално успостављање једношалтерског система (енг. one-stop-shop) како би се заинтересованим инвеститорима пружиле потребне информације и техничке смернице, и тако олакшала реализација планираних инвестиција.</p>	<p>поднесе захтев за одлучивање. Општина каже гле, има мање од 2MW, обуставља се поступак тј. студија се не ради. То је пропуст на нивоу закона и правилника у које није адекватно, потпуно и у духу интенције законодавца транспоновано право ЕУ (Anex III of Directive 2011/92/EU od 13.12.2011.)</p> <p>И тако смо дошли до тога да је 31км Власине у цевима 10 деривационих електрана, на сливу Пчиње која је емерелад и Србији и Македонији и заштићено природно добро, па и на Рупској реци на којој је Дадинце (2 саграђене +1 издата ГД) имамо ситуацију да се не ради процена утицаја, јер су све електане инсталисане снаге мање од 2MW, па се не ради ни процена кумулативних и синергијских ефеката.</p> <p>Тако губимо највредније планинске водотоке са водма I класе, станишта заштићених и стого заштићених врста, перспективе за локалне заједнице, обесмишљава се заштита када део тока улази у заштићено подручје, а гради се на делу који је изван њега тј. на ободу.</p> <p>СПУ треба радити без обзира на инсталисану снагу МХЕ, а не само за веће од 2MW; што захтева измену подзаконских прописа.</p> <p>Никада није рађена ни оцена оправданости иако је то најлогичнији први корак у разматрању локација за МХЕ или било који други пројекат; док је исходовање енергетске дозволе морало да буде последње у низу.</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>v. Процена потребе за изградњом нове инфраструктуре за даљинско грејање и хлађење из обновљивих извора енергије Додатно учешће технологија обновљивих извора енергије у постојећим и планираним системима даљинског грејања ће бити подржано пружањем посебне финансијске помоћи за потребне инвестиционе трошкове МП_Д32 Назив: Омогућавање увођења ОИЕ у системе даљинског грејања МП_Д32 ће подржати додатно увођење технологија обновљиве енергије у постојеће и планиране системе даљинског грејања пружањем посебних економских подстицаја. Осим тога, размотриће се потенцијално увођење обавезне квоте за коришћење обновљивих извора енергије као горива у мрежама даљинског грејања. На крају, биће разматрано покретање модерних нискотемпературних система даљинског грејања, који ће повезивати локалну потражњу са енергијом из обновљивих извора и отпада, као и широм мрежом електричне енергије и гаса доприносећи оптимизацији понуде и потражње за све енергенте. Геотермална исто</p>		<p>Размотрен је предлог о савременим нискотемпературним системима даљинског грејања како би се локална потражња повезала са обновљивим и отпадним изворима енергије, као и широм мрежом електричне енергије и гаса. Укључени су сви извори обновљиве енергије (укључујући геотермалну).</p>
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_Д41 Назив: Развој ефикасних ланаца снабдевања за експлоатацију расположивог потенцијала биогорива,</p>	<p>Са свега 30% површине, Србија је дефицитарна шумама, тако да тренд обарања стабала ради огрева и производње пелета и брикета ствара</p>	<p>Предложена измена мере политике узета је у обзир.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>биотечности и биомасе МП_Д41 ће увести специјализоване програме подршке, како за развој ефикасних ланаца снабдевања биомасом и биоразградивим материјалом тако и за подстицање најефикаснијих и најприхватљивијих применама биоенергије по животну средину. Тачније, биће обезбеђена економска подршка за потребну опрему и инфраструктуру у различитим фазама ланца снабдевања, као што су производња сировина, сеча стабала/обрада, транспорт, прикупљање и складиштење прикупљених остатака биомасе. Поред тога, размотриће се потенцијално увођење накнада за третман отпада (gate fee) приликом прикупљања биомасе, како би се повећале количине биомасе које ће се користити за производњу енергије, с тим да се за ово повећање не користи шумски фонд већ други извори биомасе.</p>	<p>додатну штету. Грејање на биомасу у зимском периоду, у интервалима температурне инверзије, ствара веома велике концентрације суспендованих честица, што у великој мери угрожава здравље људи у насељеним областима. Као привремено решење, коришћење пелета и брикета за грејање представља напредак у односу на спаљивање отпада или доста распрострањено спаљивање аутомобилских гума. Ипак, сагоревање пелета би требало дозволити само корисницима чија ложишта имају емисију суспендованих честица мању од 2 mg/m³. Сагоревање пољопривредног отпада би требало ограничити на ложишта где постоји могућност да се на економски прихватљив начин ограничи емисија штетних продуката сагоревања у атмосферу. Поготово је штетно сагоревање пољопривредног отпада у малим ложиштима и инсталацијама мале снаге, где је технички и по природи ствари много теже уградити и одржавати еколошку опрему која уклања емисије. У погледу прикупљања биомасе, потребно је осигурати да произвођачи набављају сировине без угрожавања шумског фонда, уз експлоатацију ограничену на пажљиво прописан део прираста. На исти начин, прикупљање пољопривредног отпада као и гајење култура за енергетске потребе требало би организовати на начин који не угрожава састав земљишта. Стављајући по страни уобичајено коришћење дрвета као горива у малим</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>ложиштима, досадашња настојања и пројекти коришћења биомасе у Србији нису дали очекиване резултате. У многим случајевима, исходи су били испод очекиваних због логистичких проблема у прикупљању и складиштењу, као и због околности да је преовладао приступ сагоревања примарне биомасе, праћен емисијом суспендованих честица и продуктима непотпуног сагоревања у малим ложиштима, што додатно угрожава квалитет ваздуха у Србији, и противно је циљевима заштите животне средине и здравља становништва.</p>	
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_ЕЕ14 Назив: Промовисање енергетске ефикасности теретног саобраћаја Мења се тако да гласи: МП_ЕЕ14 ће подржати промовисање енергетске ефикасности теретног саобраћаја преко разних иницијатива, као што су реконструкција, изградња, електрификација и унапређење железничке мреже, замена конвенционалних лаких и тешких товарних возила новим енергетски ефикаснијим возилима и унапређење теретног саобраћаја посебним мерама опорезивања. Биће донет специјализовани акциони план који ће утврдити најефикасније активности, док ће посебан фокус бити стављен на</p>	<p>Позитивне особине железничког транспорта остварују се кроз електрификацију вуче возова на железничким пругама, увођењем технологија интермодалног (комбинованог) транспорта, предузимањем мера за смањење буке у пружном појасу, као и других мера специфичних за сваки локалитет (одводњавање, заштитно зеленило, заштита од пожара и друго). Његова главна функција јесте превоз масовних индустријских и пољопривредних терета на велика растојања из чега му произилазе и карактеристичне особине – масовност превоза, већа сигурност, регуларност кретања и мања зависност од природних услова, времена и годишњег доба у односу на друге врсте саобраћаја. Из ових одлика произилази и неупитна економичност и ефикасност овог вида транспорта чиме се смањује удео транспортних</p>	<p>Предложена референца на железничку инфраструктуру додата је мери МП_ЕЕ17.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	постизање већег нивоа одрживост сектора логистике.	трошкова у производу, те се остваривањем енергетске ефикасности саобраћаја на овај начин повећава и конкурентност привреде.	
Организација за политичку екологију Полекол	<p>МП_ЕЕ15 Назив: Подстицање промене модалитета у путничком и у теретном саобраћају – Омогућавање „мобилности као услуге” (MaaS)</p> <p>Мења се тако да гласи: МП_ЕЕ15 ће предвидети развој свеобухватног оквира за промовисање промене модалитета у путничком и у теретном саобраћају. Биће донет наменски акциони план који ће олакшати примену интегрисаних мера за промену модалитета саобраћаја и омогућити „Мобилност као услугу” (MaaS) користећи доступне податке, информационе и комуникационе технологије и вештачку интелигенцију за паметнију мобилност. Поред тога, биће спроведене мере за значајно повећање удела бициклиста и побољшање услова пешачења, укључујући развој потребне инфраструктуре. Коначно, промовисаће се и пружање услуга заједничког превоза аутомобилом и дељења аутомобила. Нарочито ће се развијати и подстицати коришћење видови масовног транспорта железницом како интерсити тако и на подручју центара и њихових метрополитена, развојем система градско - приградске железнице, на начин да се</p>	<p>Градско-приградска железница може постојати на подручју највећих градова на територији Републике Србије у којима постојеће железничке мреже пролазе кроз већи број градских насеља, и самим тим постоје могућности за укључивање железнице у јавни градски и приградски превоз путника, како је то већ урађено у великом броју европских градова. То се пре свега односи на Београд, Нови Сад, Суботицу, Панчево, Крагујевац, Чачак, Краљево и Ниш, где постоји прихватљиво развијена мрежа железничких колосека. Повећање учешћа железнице у јавном градском и приградском саобраћају наведених градова захтева инжењерска и економска истраживања, израду одговарајућих планова, дефинисање заједничких интереса локалне самоуправе и железничког превозника, довољан капацитет за саобраћај градско-приградских путничких возова на постојећој железничкој инфраструктури, обезбеђење учешћа заинтересованих партнера свих облика власништва, у коме могу да учествују градови и општине кроз чију територију пролазе пруге. У почетној фази могуће је користити постојеће пруге за јавни градски и приградски железнички превоз путника. Развојем овог система, на појединим правцима или деловима пруга у</p>	<p>Предложена референца на железничку инфраструктуру додата је мери МП_ЕЕ17.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>планским актима радне, пословне и мешовите зоне смештају и близину железнице, а да се железнички саобраћај синхронизује и интегрише са другим видовима саобраћаја и у систем јавног превоза.</p>	<p>чвору биће потребно да се ове пруге одвоје у односу на јавну железничку мрежу.</p>	
<p>Организација за политичку екологију Полекол</p>	<p>МП_ЕЕ17 Назив: Подстицање енергетске ефикасности у железничком саобраћају Мења се, тако да гласи: МП_ЕЕ17 ће бити усмерена на модернизацију и проширење постојеће железничке инфраструктуре пружањем било финансијских и фискалних мера или регулаторних мера. Спровешће се реконструкција и изградња нових пруга уз електрификацију што већег дела железничке мреже, набавка нових енергетски ефикасних возова уместо конвенционалних. Поред тога, железничка мрежа ће бити повезана са производним центрима и лукама, и биће инсталирани паметни дигитални системи за управљање железничким саобраћајем.</p>	<p>Железнички транспорт својим функционисањем има предиспозиције за смањени утицај на животну средину. Позитивне особине железничког транспорта планирају се за унапређење кроз електрификацију вуче возова на железничким пругама, увођењем технологија интермодалног (комбинованог) транспорта, предузимањем мера за смањење буке у пружном појасу, као и других мера специфичних за сваки локалитет (одводњавање, заштитно зеленило, заштита од пожара и друго). Његова главна функција јесте превоз масовних индустријских и пољопривредних терета на велика растојања из чега му произилазе и карактеристичне особине – масовност превоза, већа сигурност, регуларност кретања и мања зависност од природних услова, времена и годишњег доба у односу на друге врсте саобраћаја. Већа економичност, брзина и еколошка прихватљивост се постижу електрификацијом железничке мреже.</p>	<p>Предложена измена мере политике узета је у обзир.</p>

iv. Поглавље 3.3

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.3. Димензија енергетска сигурност МП_ЕС3 - Изградња капацитета за складиштење електричне енергије – правно технички уредити.	Прецизно навести директиве и уредбе на које се позива у опису ове мери политике.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	МП_ЕС3.1 - Банатски двор, проширење складишта природног гаса - кориговати назив министарства.	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. У ЦЕЛОМ ТЕКСТУ ИНЕКП-А КОРИГОВАТИ НАЗИВ ОВОГ МИНИСТАРСТВА!	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	МП_ЕС6 - План приправности на ризике у сектору електричне енергије - не садржи главни циљ и квантификовани циљ мере.	У текст ове мере унети главни и квантификовани циљ мере политике.	Главни циљ: Циљ Плана приправности на ризике у електроенергетском сектору је да се идентификују могући ризици у вези са сигурношћу снабдевања електричном енергијом и да се испита да ли постојеће и планиране мере у довољној мери покривају наведене ризике. План ће дати преглед националних сценарија електроенергетске кризе, као и релевантне сценарије регионалне електроенергетске кризе. Квантификовани циљ: Ови

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			сценарији електроенергетске кризе служе као полазна тачка за идентификацију постојећих и планираних превентивних, приправних и хитних мера за реаговање у циљу спречавања електроенергетских криза, припрема за њих и управљања њима , како на националном тако и на регионалном нивоу.
ЕПС	МП_ЕС9 - Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици - дефинисан је индикатор напретка: „Капацитет продуктовода према производу, дужина продуктовода, терминали“	Предложени индикатор не одговара предметној мери, те је потребно дефинисати нови одговарајући индикатор напретка.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Транснафта	У ИНЕКП (срб) у делу 3.3 Димензија енергетска сигурност, у табели политика и мера под шифром МП_ЕС9 и називом Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици, у делу Индикатори напретка на страни 134, пише текст који се односи на продуктоводе: „Капацитет продуктовода према производу, дужина продуктовода, терминали“. Потребно исправити.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕМС	Стр. 115 PM_ES3: Building capacities for electricity	Обрисати прву реченицу, зато што ОПС у оквиру Плана развоја узима у обзир пријављене	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>storage</p> <p>Disproportionate grid infrastructure should not be built where other options, including storage, provide a better economic option.</p> <p>This has to be assessed by means of an adequacy study by the relevant system operators.</p>	<p>пројекте прикључења система за складиштење, и на основу тих анализа доноси одлуке о инвестицијама у преносну мрежу. Није у надлежности ОПС да кандидује пројекте складишта електричне енергије.</p> <p>Постоје различите студије адекватности и неопходно је написати о каквој процени се ради или ово обрисати.</p>	
АЕРС	<p>У следећим мерама политике брисати Агенцију као тело надлежно за праћење реализације пројекта:</p> <p>МП_ЕС 1 Назив: Гасни интерконектор Србија-Бугарска</p> <p>МП_ЕС 2 Назив: Унапређење регионалних електроенергетских и гасних интерконекција</p> <p>МП_ЕС 3 Назив: Изградња капацитета за складиштење ел. енергије</p> <p>МП_ЕС 6 Назив: План приправности на ризике у сектору ел. енергије</p> <p>МП_ЕС 9 Назив: Развој пројекта реверзибилне ХЕ Бистрица</p> <p>МП_ЕС 10 Назив: Развој додатне управљиве производње природног гаса</p>	<p>Сагласно важећим прописима не постоји правни основ за спровођење ове надлежности Агенције за енергетику Републике Србије.</p>	<p>Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
АЕРС	Поглавље 3: „Политике и мере“: подпоглавља 3.3. „Димензија енергетска сигурност“ и 3.4.2 „Инфраструктура за транспорт енергије“ не пописују све актуелне пројекте, односно мере.	Поред наведеног, Мере треба допунити пројектима наведеним у документу МРЕ „Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. са пројекцијама до 2030. године“ који, између осталог предвиђа изградњу: <ul style="list-style-type: none"> •Изградња нафтовода Мађарска – Србија; •Реконструкција продуктовода Панчево (ХИП Петрохемија) – Темишвар; •Изградња складишта, односно резервоара за сирову нафту и деривате нафте у Панчеву; •Изградња складишта, односно резервоара за деривате нафте у Батајници; • Изградња складишта, односно резервоара за деривате нафте у Доњим Лединцима; • Изградња складишта, односно резервоара за деривате нафте у Ковину; 	Погледајте додатни одељак додат у Поглављу 5 који упућује на „Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. године са пројекцијама до 2030. године“ (Закључак Владе о усвајању 05 бр. 312-5262/2023-1 од 15.06.2023).
АЕРС	Мера МП_ЕС3.2 Стварање обавезних резерви нафте и нафтних деривата	Фондови ЕУ нису извори финансирања за стварање обавезних резерви нафте и деривата нафте. Финансирање обавезних резерви је из накнаде на малопродајну цену моторних горива која се евидентира као ставка у буџету.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
НИС	Страна 127, мера МП_ЕС3.2: У делу „Квантификовани циљ“ потребно је додати и „Индикатори напретка“.	Мера не треба само да се односи на обезбеђење складишног простора за обавезне резерве, већ је потребно обезбедити и нафту и деривате	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
НИС	Страна 127, мера МП_ЕС3.2: Потребно је проверити цифру за: „Трошкове имплементације“.	Цифра је сувише мала за резерве које је потребно обезбедити, чак и ако се ради само о обезбеђењу складишних капацитета	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Страна 141, мера МП_ЕC4: Потребно је допунити у делу „Релевантни национални плански документ (правни, регулаторни акти, итд)“.	Додати: Уредба о оперативним резервама деривата нафте, угља и других енергената (2021.).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
НИС	Страна 131, мера МП_ЕC8: кориговати у делу рока за имплементацију	Наведени временски оквир је нереалан, узимајући у обзир да сем пројекта, још ништа није урађено по овом питању	Временски план за имплементацију је ажуриран.
EBRD	МП_ЕC10 – да ли је разматрана локација за додатних 350MW капацитета из гаса (молимо размотрите да проширите/ дате информације у том погледу у НЕКП-у)	Након спроведених анализа, конверзијом постојећих погона ТЕ на лигнит би могла да се искористи постојећа инфраструктура и да се сачувају радна места.	ИНЕКП је усаглашен са документом „Полазне основе плана развоја енергетске инфраструктуре и мере енергетске ефикасности за период до 2028. године са пројекцијама до 2030. године“ (Закључак Владе о усвајању 05 бр. 312-5262/2023-1 од 15.06.2023.)
EBRD	МП_ЕC11 Молимо прецизирајте у документа шта подразумева „модернизација индустрије угља“	С обзиром на путању Србије ка климатској неутралности и амбицију у погледу смањења емисија, инвестиције од 1,3 милијарде евра у индустрију угља се не чине кохерентним и потребно је дати више детаља.	Модернизација експлоатације угља је повезана са модернизацијом старијих електрана, како би биле компатибилне са захтевима Директиве о великим постројењима за сагоревање. Ово ће довести до мање емисија из старијих постројења у кратком року и постепеног смањења њихове употребе

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>у средњем и дугорочном периоду.</p> <p>У том контексту, модернизација рударске индустрије у циљу смањења емисија и улагања у гасну инфраструктуру како би се обезбедила несметана енергетска транзиција у Србији сматрају се кључним и значајним транзиционим мерама.</p> <p>Конкретније, модернизација рударске индустрије укључује улагања у системе који доводе до смањења штетних емисија и њиховог повезаног негативног утицаја на животну средину због ефикасније и повећане продуктивности. Ове инвестиције ће помоћи у бољем квалитету производа због селективне експлоатације, хомогенизације и увођења интегралног система</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>управљања квалитетом угља. Ове акције ће обезбедити да рад рударске индустрије буде у складу са највишим еколошким стандардима и олакшати смањење емисија прашине, честица итд. током процеса енергетске транзиције.</p>
KFW	<p>Непостојање квантификованог утицаја одређених мера политика</p>	<p>У оквиру димензије Енергетска сигурност: • Само МП_ЕС9 и МП_ЕС10 имају неку врсту квантификованог циља, док друге немају. У оквиру мера политика Унутрашње енергетско тржиште: • Ни једна од мера политика има кватификован циљ, само квалитативан. Поред тога, за бројне мере не постоји никакав циљ, нити квалитативан, нити квантитативан. Препорука: Мере политика би требало ревидирати у складу са наведеним и требало би да садрже квантификоване циљеве у складу са одговарајућим прописима у погледу садржаја НЕКП-а.</p>	<p>Квантификовани циљеви димензије енергетске сигурности су ревидирани у највећој могућој мери.</p>
KFW	<p>Димензија Енергетска сигурност није у потпуности покривена</p>	<p>У оквиру димензије Енергетска сигурност, у потпуности је изостављен аспект сајбер сигурности. Све већом дигитализацијом и увођењем паметних система у сектор енергетике, НЕКП би требало да препозна унапређење сајбер сигурности као важан циљ за обезбеђење енергетске сигурности. Препорука: Поставити циљ(еве) и дефинисати мерљив/е</p>	<p>Констатовано - додато је у оквиру МП_УЕТ9 која се односи на дигитализацију</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		циљ/еве за унапређење сајбер сигурности и отпорности сектора енергетике у коначној верзији НЕКП-а, као и увести посебне мере политике за сајбер сигурност.	
Научни савет ЕПС	3.9. Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици (МП_ЕС9) За ову меру/пројекат под ставком „Индикатори напретка“ грешком је унет текст који гласи “Капацитет продуктовода према производу, дужина продуктовода, терминали“, док у верзији ИНЕКП-а на енглеском ова ставка на страни 123 исправно гласи „Volume of pumped storage capacity in the system“. И на овом примеру је јасно да није извршена пажљива контрола документа стављеног на јавну расправу, што може да указује и на однос какав подносилац предлога ИНЕКП-а има према домаћој стручној јавности.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Научни савет ЕПС	3.11. Стварање обавезних резерви нафте и деривата нафте (МП_ЕС5). ИНЕКП наводи да је у виду обавезних резерви „потребно имати додатних 435.000 тона деривата нафте (216.000 тона у приватном власништву) и 75.000 метричких тона сирове нафте“, иако обавезне резерве, према Закону о робним резервама, не могу бити у приватном власништву. Код ове мере као део правног оквира помиње се „Закон о		Хвала на коментару. Опис мере је коригован, тако да је дато додатно разјашњење.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	обавезним резервама нафте и нафтних деривата“, који не постоји, већ је то регулисано Законом о робним резервама. Осим тога, у случају да није у питању грешка, драстично је подцењен износ буџета: предвиђено је само 0,5 милиона €, а стварна вредност ових резерви је око 500 милиона € (1000 пута виша).		
Научни савет ЕПС	3.12. Стварање обавезних резерви природног гаса (МП_ЕC5). И за ову меру ИНЕКП предвиђа исти буџет од свега 0,5 милиона €, а она кошта неупоредиво више (око 100-150 милиона €), па је нужно ово разјаснити, као и за случај резерви нафте и деривата нафте под 3.11.		Хвала на коментару. Опис мере је коригован, тако да је дато додатно разјашњење.
Организација за политичку екологију Полекол	МП_ЕC10 Назив: Развој додатне управљиве производње из природног гаса БРИШЕ СЕ МП_ЕC10 Назив: Развој додатне управљиве производње из природног гаса 350 MW додатног производног капацитета са описом: Како би се постигли циљеви ИНЕКП на најекономичнији начин и омогућила интеграција ОИЕ, појавила се потреба за изградњом система складиштење енергије. Конкретно, на основу израђених студија и резултата моделовања, модел СЕМС сматра да ће нова електрана на гас бити интегрисана у систем до 2028.	Изградња гасне електране није оправдана ни са економског ни са безбедносног аспекта у смислу енергетске безбедности с обзиром да јер реч о скупом енергенту који се може набавити само из увоза, јер домаће потребе за гасом Србија из својих гасних поља задовољава само до 1/6.	Природни гас је прихватљив као прелазно решење, јер је као гориво са нижим емисијама у поређењу са лигнитом, неопходан за балансирање великих капацитета обновљивих извора енергије. Дакле, такве инвестиције подржавају циљеве ИНЕКП-а с једне стране, истовремено олакшавајући продор ОИЕ и сигуран и поуздан рад енергетског система.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	године. Овај објекат ће такође подржати рад система с обзиром на то да ће допринети повећању обима расположивог капацитета регулације у систему.		

v. Поглавље 3.4

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	МП_УТЕ12 - Студије за увођење напредних мерних уређаја у дистрибуцију природног гаса – не садржи квантификовати циљ.	Уместо квантификовања циља наводи се доношење одлуке да се користе напредни мерни уређаји.	Квантификовани циљ и наслов ове мере су измењени
ЕПС	МП_УТЕ16 - Одређивање номинованог оператора тржишта енергије – изменити назив мере и с тим у вези усагласити и опис, имајући у виду да је НЕМО именован, што се у тексту ИНЕКП-а и наводи, као и да су донета подзаконска акта.	Уредба о спајању организованих дан унапред и унутардневних тржишта електричне енергије („Службени гласник РС“, број 10/22) усклађена је са Уредбом (ЕУ) 2015/1222, којом се доносе Смернице за алокацију капацитета и управљање загушењима (CACM).	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	МП_УТЕ17 - Развој регулаторног оквира за рад купца-произвођача (прозјумера) – изменити опис мере политике имајући у виду донета подзаконска акта.	Уредба о критеријумима, условима и начину обрачуна потраживања и обавеза између купца-произвођача и снабдевача („Службени гласник РС“, бр. 83/21 и 74/22) Правилник о прорачуну удела обновљивих извора енергије („Службени гласник РС“, 2/23) Правилник о начину прорачуна и приказивања удела свих врста извора енергије у продатој електричној енергији („Службени гласник РС“, број 2/23)	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	МП_УТЕ21 - Спровођење мрежних правила и смерница ЕУ за електричну енергију путем одговарајуће измене подзаконских аката и доношењем додатних правила, одлука и аката, где је то применљиво – у опису мере политике није уважена чињеница да су донета мрежна правила.	Уредба о мрежним правилима која се односе на прикључење на мрежу једносмерних система високог напона („Службени гласник РС“ број 104/22) Уредба о мрежним правилима која се односе на прикључење на мрежу објеката купаца („Службени гласник РС“ број 104/22) Уредба о мрежним правилима која се односе на прикључење на мрежу производних јединица („Службени гласник РС“ број 95/22)	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕПС	У МП_ТЕ 31- Спајање тржишта са тржиштем дан-унапред (SDAC) и МП_ТЕ 32 Спајање тржиштем (SIDC) кориговати текст и заменити термин међузонско тржиште одговарајућим појмом.	Неадекватан превод – у питању је регионално повезивање тржишта.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕМС	Стр. 125 PM_IEM1 Implementation of Transbalkan Corridor: OHL SS Kragujevac (RS) - Kraljevo (RS)	Потребно је избрисати, јер је пројекат реализован у јуну 2022.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
ЕМС	Стр. 129 PM_IEM6 Central Balkan Corridor Implementation Timeframe 2021 - 2030	Реализација целог пројекта се очекује након 2030. године сагласно важећем Плану развоја преносног система. Ако треба обухватити хоризонт до 2030. године, требало би нагласити да се мисли на прву секцију овог пројекта, то јест, на ДВ 2x400 kV ТС Јагодина 4 – РП Пожаревац 3, уз изградњу РП 400 kV Пожаревац 3, што ће представљати прву фазу изградње нове ТС 400/110 kV Пожаревац 3.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
EMC	Стр. 129 PM_IEM7 RES integration cluster of projects - North Continental South East (CSE) Corridor Implementation cost: 200 М€	Пројекат PM_IEM10 Cluster of network infrastructure projects in the wider area of Belgrade (BEOGRID) је већ садржан у оквиру пројекта PM_IEM7. Потребно је обрисати пројекат PM_IEM10, а његов опис имплементирати у пројекат PM_IEM7. Обрисати део о 120 Меур инвестиција у изградњу ОИЕ, јер то нису пројекти ОПС-а. 84 Меур су трошкови EMC на пројекту Северни континентално југо-источни (ЦСЕ) коридор.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
EMC	Стр. 138 PM_IEM10 Cluster of network infrastructure projects in the wider area of Belgrade (BEOGRID)	Овај пројекат је већ укључен у пројекат Северни континентално југо-источни (ЦСЕ) коридор.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
EMC	Стр. 136 „Интерконекија између Решице (РУ) и Панчева (РС)“	Овај пројекат би можда требало изоставити, пошто је завршен са српске стране. У сваком случају не би требало оставити рок имплементације од 2026. до 2030. године.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	У следећим мерама политике брисати Агенцију као тело надлежно за праћење реализације пројекта: МП_УЕТ 8 Назив: Регионално гасно повезивање путем реализације пројекта интерконекије МП_УЕТ 8.1 Назив: Реализација пројекта гасне интерконекије Србија-Бугарска МП_УЕТ 8.2 Назив: Реализација пројекта гасне интерконекије Србија-Румунија МП_УЕТ 8.3 Назив: Реализација пројекта	Сагласно важећим прописима не постоји правни основ за спровођење ове надлежности Агенције за енергетику Републике Србије.	Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>гасне интерконеције Србија-Хрватска МП_УЕТ 8.4 Назив: Реализација пројекта гасне интерконеције Србија-БиХ МП_УЕТ 8.5 Назив: Разводни гасовод Лесковац-Владичин Хан-Врање МП_УЕТ 8.6 Назив: Гасовод-интерконеција са Црном Гором МП_УЕТ 8.7 Назив: Пројекат гасне интерконеције Србије и Македоније МП_УЕТ 8.8 Назив: Пројекат изградње гасовода Ниш-Приштина</p>		
АЕРС	<p>У мери политике МП_УЕТ 11 Назив: Унапређење напредних мерних уређаја, у табели као тело надлежно за праћење, поред Агенције додати и Владу РС.</p>	<p>Влада РС даје сагласност на планове пословања енергетских субјеката задужених за увођење напредних мерних уређаја.</p>	<p>Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен</p>
АЕРС	<p>У следећим мерама политике брисати Агенцију као извршни орган и тело надлежно за праћење:</p> <p>МП_УЕТ 13 Назив: Израда и имплементација модела управљања тржишним и мрежним подацима МП_УЕТ 14 Назив: Промовисање одзива потрошње за крајње купце коришћењем динамичког тарифног система МП_УЕТ 17 Назив: Развој регулаторног оквира за рад купца-произвођача МП_УЕТ 18 Назив: Развој регулаторног оквира за рад складишта електричне енергије МП_УЕТ 31 Назив: Спајање тржишта са</p>	<p>Сагласно важећим прописима не постоји правни основ за спровођење ове надлежности Агенције за енергетику Републике Србије.</p>	<p>Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	тржиштем дан-унапред (SDAC) МП_УЕТ 32 Назив: Спајање тржишта са јединственим унутра дневним тржиштем (SIDC)		
АЕРС	Мера МП_УЕТ4	Да ли има потребе да се ово наводи као мера с обзиром да је пројект завршен још 2017. године?	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	Мера МП_УЕТ5 Мера МП_УЕТ6 Мера МП_УЕТ7	Године нису у складу са Планом развоја преносног система.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	Мера МП_УЕТ13	Молимо да појасните основ по коме одређујете Агенцију за извршни орган и тело за праћење реализације пројекта.	Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације
АЕРС	Мера МП_УЕТ17	Агенција према ЗоЕ и Зо КОИЕ нема овлашћење за праћење ни једне од ових активности. Ова питања у су надлежности МРЕ	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	Мера МП_УЕТ18	Агенција према ЗоЕ и Зо КОИЕ није овлашћена да прати све ове активности.	Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације
АЕРС	Мера МП_УЕТ31 Мера МП_УЕТ32	Агенција према није овлашћена да прати све ове активности, нити је извршни орган.	Коментар је прихваћен. Агенција за енергетику је уклоњена као тело надлежно за праћење реализације
АЕРС	Страна 162, Мера: МП_УЕТ 26	За подстицање конкуренције треба омогућити приступ већем броју трговаца велетржишту у Србији- тј. омогућити им приступ транспортном	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	Реформа велепродајног тржишта у циљу подстицања конкурентности	систему како би могли да учествују на тржишту Србије.	
АЕРС	Страна 162, Мера: МП_УЕТ 26 Реформа велепродајног тржишта у циљу подстицања конкурентности „Квантификовани циљ: Смањење распона између ТТФ и увозне цене природног гаса у Србију“	Променити циљ, јер би овај значио да треба да се повећају увозне цене природног гаса у Србији (од средине 2021. године цена на ТТФ је виша него цена природног гаса по нафтној формули). Предлог за главни циљ: Квантификовани циљ: Увозне цене природног гаса да не буду више од ТТФ.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
АЕРС	Страна 145, Мера МП_УЕТ 8.7	Требало би унети пречник овог гасовода.	Примљено к знању
EBRD	Да ли постоји квантитативан циљ за увођење решења за складиштење на нивоу мреже (стр. 144)?	На страни 144 се наводе оперативна ограничења за батерије (не могу се користити од стране ОПС у ЕУ, осим у посебним околностима), али се не помињу циљеви за систем батеријског складиштења на нивоу земаља појединачно, дефицит топлотне енергије и друга решења за складиштење енергије наведена у Препоруци Комисије од 14. марта 2023. године у погледу Складиштења енергије – Подршка декарбонизацији и сигурном систему енергије ЕУ 2023/С 103/01 С/2023/1729 Препорука бр. 2 предвиђа „Државе чланице идентификују потребе за флексибилношћу својих енергетских система на краткорочном, средњорочном и дугорочном нивоу, а ажурирањен својих националних енергетских и климатских планова јачају циљеве и одговарајуће политике, како би се на ефикасан	Укључићемо анекс са детаљима опција складиштења (складиштење пумпи и батерија) које се разматрају у анализи.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		начин подстакло увођење складишта енергије, како на нивоу постројења (енг. utility-scale), тако и на нивоу „behind-the-meter”, одговора на потрошњу и флексибилности.”	
ЕМС	<p>На страницама од 135 до 139 (Погл. 3.4) би требало за све пројекте ЕМС а.д. (мере од МП_УЕТ2 до МП_УЕТ7, без МП_УЕТ4, пошто је вод завршен са стране ЕМС, па би га било пожељно и обрисати) као главни циљ навести следеће:</p> <p>„Одржавање и постизање циљева интерконективности; планирање и спровођење пројеката преносне инфраструктуре у области електричне енергије и гаса (и, тамо где је то релевантно, пројеката модернизације); обезбеђивање поузданости напајања потрошача; стварање услова за даљи индустријски развој области у којима је пројекат лоциран; интеграција жељеног нивоа ОИЕ; пружање неопходног нивоа флексибилности електроенергетском систему“. Индикатори напретка за сваки од ових пројеката треба да укључују следеће: Могућност прикључења додатних капацитета ОИЕ. Код пројеката код којих је као индикатор унета Интеграција додатних варијабилних ОИЕ, треба је заменити овде наведеном формулацијом.</p>		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
EMC	На страници 136 (Погл. 3.4) би годину пуштања у рад пројекта ДВ Б. Башта (РС) – Вишеград (БиХ) – Пљевља (ЦГ) требало променити са: „до 2026. године, под условом да се неопходни ниво грантова за инвестиције одобри током 2022. године“ на: „до 2027. године (према тренутним планерским документима)“.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У мери МП_УЕТ29: Интензивирање напора за гасификацију у Србији, стр. 164, допунити текст квантификованог циља: гасификација и југоисточног, односно источног дела Србије	Припремљен је Просторни план посебне намене гасне мреже источне Србије https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/odluka/2022/84/3	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
Медиа и реформ центар Ниш	У делу 3.4.4. Енергетско сиромаштво потребно је предвидети меру: “Израда и усвајање локалног Акционог плана (града/општине) за смањење енергетског сиромаштва“	Израда и усвајање локалног Акционог плана (града/општине) за смањење енергетског сиромаштва је кључ за успешно планирање и спровођење политике у овој области на локалном нивоу укључујући и локалну регулативу и мере подизања свести и информисања у циљу ублажавања енергетског сиромаштва (што такође постоји као посебна мера на државном нивоу). На локалном нивоу то би могао да буде један интегрални документ са добро дефинисаним мерама.	Констатовано - није потребана никаква радња
KFW	Неколико мера политика су нису више актуелне у новим околностима.	У погледу мере политике у оквиру унутрашње тржиште енергије: · Мера МП_УЕТ16 је застарела јер је Номиновани оператор тржишта (NEMO) је одређен пре годину дана (у јуну 2022.	Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		године). Препорука: Потребно је ревидирати и ажурирати мере политика у том смислу.	
KFW	Непостојање квантификованог утицаја одређених мера политика	У оквиру мера политика Унутрашње енергетско тржиште: Н и једна од мера политика нема кватификован циљ, само квалитативан. Поред тога, за бројне мере не постоји никакав циљ, нити квалитативан, нити квантитативан. Препорука: Мере политика би требало ревидирати у складу са наведеним и требало би да садрже квантификоване циљеве у складу са одговарајућим прописима у погледу садржаја НЕКП-а.	Одређени број мера политике су квалитативног а одређени квантитативног карактера, јер није могуће квантификовати све мере на исти начин. Формат који дефинише ИНЕКП омогућава праћење њихове реализације, како би се остварило испуњење национално дефинисаних циљева.
Научни савет ЕПС	3.13. Интензивирање напора за гасификацију у Србији (МП_УЕТ29) Ради се о врло важној мери коју је немогуће реализовати за буџет од 0,2 милиона €, што, као и у претходна два опажања, захтева прецизну формулацију на шта се овако исказани трошкови односе, да не би било забуне. Није јасно да ли су овом мером, ма како да је формулисана, обухваћене све предвиђене интерконекције и локалне мреже гасификације. Забрињава и што нису наведени очекивани ефекти примене ове мере.		Коментар је прихваћен и текст ИНЕКП-а је измењен
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail	Од шест мера чији је циљ борба против енергетског сиромаштва, сет реформских и инвестиционих мера у вези енергетског		Ублажавање енергетског сиромаштва ће бити постигнуто иницирањем

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	сиромаштва (МП_УТЕ34, МП_УТЕ35, МП_УТЕ36) је без дефинисаног буџета. Укупно предвиђени трошкови имплементације преостале три мере (МП_УТЕ33, МП_УТЕ37 и МП_УТЕ38) износи свега 2,4 милиона евра. Примера ради, за меру МП_Д4 Организовање кампања подизања нивоа свести за унапређено ширења информација је предвиђено више средстава - 3 милиона евра.		различитих мера политике (нпр. Регулаторне мере за заштиту енергетски сиромашних домаћинстава, финансирање енергетског унапређења зграда енергетски сиромашних домаћинстава и кампање подизања свести). Због чињенице да енергетско сиромаштво није званично дефинисано, није могуће да се израчуна број енергетски сиромашних домаћинстава и да се процени трошак мера, осим мера које се тичу кампања подизања свести. Процена предвиђених инвестиционих трошкова ће бити спроведена у оквиру Акционог плана за ублажавање енергетског сиромаштва, што је описано.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Екоактивизам,	Поосебан проблем код дефинисања скупа мера које се односе на смањење енергетског сиромаштва представља временски оквир за који су предвиђене. Наиме, све мере су предвиђене за имплементацију до 2030. године, иако	Мишљења смо да неке од мера које дефинишу предуслове за преузимање конкретних активности на пољу смањења утицаја енергетског сиромаштва (пре свих мера МП_УТЕ 35 и мера МП_УТЕ 36) треба да буду планиране за имплементацију у прве две године	Примљено к знању. У сваком случају, фокус ИНЕКП-а је на мерама енергетске ефикасности, које су захтевне у финансијском смислу, па

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
Уједињени грански синдикати Независност	Нацрт плана указује на алармантне податке у вези са енергетским сиромаштвом у Србији.	спровођења плана, како би се омогућила што скорија имплементација програма који ће бити дефинисани у оквиру мере МП_УТЕ 37 — Припрема посебних програма за примену мера енергетске ефикасности и промовисање ОИЕ међу енергетски угроженим купцима за дугорочно суочавање са енергетским сиромаштвом.	скрећемо пажњу да реализација мера политика зависи од располагања и доступности финансијских средстава за спровођење мера политике.

vi. Поглавље 3.5

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	3. ПОЛИТИКЕ И МЕРЕ, 3.5. Димензија истраживање, иновације и конкурентност МП_ИИК7 – брисати из назива Извршног органа Привредна и индустријска коморе, реч „индустријска“	ПРИВРЕДНА КОМОРА СРБИЈЕ У ЦЕЛОМ ТЕКСТУ ИНЕКП-А ИЗВРШИТИ КОРЕКЦИЈУ НАЗИВА ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ!	Коментар је прихваћен
НИС	CCS као технологија није довољно разматрана у INECP	- У INECP у се наводи мера политике „Развој иновативних технологија декарбонизације, са нагласком на ОИЕ за производњу електричне енергије, грејање/хлађење, производњу водоника, детекцију емисија, хватање, складиштење и коришћење угљеника (CCUS)“ - Можемо констатовати да CCS технологија као мера смањења није детаљно анализирана у INECP у иако је тренутно разматрање исте у свету постало врло актуелно нарочито за већа постројења за сагоревање (нпр. код производња електричне електричне енергије, рафинерије ...).	Споменуте технологије разматране су као опција али су биле прескупе за укључење у сценарио за разматрани период и такође могућности за складиштење нису проучаване у детаљима у Србији

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	<p>Страна 182. мера МП_ИИК11:</p> <p>За ову меру предлажемо да се одвоје мере за ОИЕ (соларни, ветар, геотермални), мере за водоник и мере за CCUS.</p> <p>Додатно, за CCUS мора јасно да се дефинише које министарство треба да буде надлежно (MRE или MŽŽS) и шта прво треба да се уради да би се ова мера спровела у пракси (нпр. Израдити Студију геолошких могућности складиштења CO₂, са проценом капацитета складиштења). Потребно је и транспоновати Директиву о геолошком складиштењу у законодавство РС. Тек након тога ће бити могуће проценити могућност смањења емисије CO₂ у наредном периоду и примену ове мере до 2030.</p>	<p>Ово су сасвим различите технологије и иновативни приступи, а који су при том врло комплексни</p>	<p>Примљено к знању. Мишљења смо да су у овом тренутку ове технологије у раној почетној фази и потребно је интензивирати истраживања и могућности, на основу чега би се добиле јасније информације о могућностима и начину примене у Србије, а на основу тога и конкретније сагладавање и информације о улогама институција у примени ових технологија.</p>

vii. Поглавље 4

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	<p>4. ТРЕНУТНО СТАЊЕ И ПРОЈЕКЦИЈЕ СА ПОСТОЈЕЋИМ ПОЛИТИКАМА И МЕРАМА, 4.1. тачка (i), подтачка „Макроекономске прогнозе ВДР и пораст броја становника“, у параграфу 3. погрешно је наведено да не постоји стратегија развоја индустријског сектора.</p>	<p>Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године („Службени гласник РС“, број 35/20).</p>	<p>Хвала за коментар. Текст је преформулисан тако да гласи „нема квантитативних пројекција за додатну вредност индустријског сектора“.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	4. ТРЕНУТНО СТАЊЕ И ПРОЈЕКЦИЈЕ СА ПОСТОЈЕЋИМ ПОЛИТИКАМА И МЕРАМА, тачка 4.1.у делу (iv) подтачка „Пројекције развоја у i до iii са постојећим политикама и мерама најмање до 2040. године (укључујући и оне за 2030. годину), у параграфу 1. додати и уредбу којом се уређује балансна одговорност.	Уредба о преузимању балансне одговорности и моделу уговора о преузимању балансне одговорности („Службени гласник РС“, број 45/23).	У датом коментару ова тачка је 4.1, али је у предметном потпоглављу документа је под 4.6. Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а ће бити ревидиран.
ЕПС	4. ТРЕНУТНО СТАЊЕ И ПРОЈЕКЦИЈЕ СА ПОСТОЈЕЋИМ ПОЛИТИКАМА И МЕРАМА, тачка 4.1 , подтачка (iv) „Пројекције развоја у i до iii са постојећим политикама и мерама најмање до 2040. године (укључујући и оне за 2030. годину) - у параграфу 3. погрешно се позива на уредбу која је престала да важи, па кориговати цео параграф у складу са Уредбом која је на снази.	Уредба о условима и начину спровођења субвенционисане куповине нових возила која имају искључиво електрични погон, као и возила која уз мотор са унутрашњим сагоревањем покреће и електрични погон (хибридна возила) („Службени гласник РС“, број 18/23)	У датом коментару ова тачка је 4.1, али је у предметном потпоглављу документа је под 4.6. Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а ће бити ревидиран.
УТОПС	У тексту Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије налазе се погрешни подаци на слици 4.21 .	Није познато одакле су преузети подаци да је учешће природног гаса 92%. Није тачан полазни податак из 2020. ,а подаци до 2050.се не подударају са развојним плановима СДГ у Републици Србији.	Коментар је размотрен. Коришћени су сви расположиви подаци сагласно обиму података на основу којих се ради извештавање о топлотној енергији ка ЕУРОСТАТ-у и Међународној агенцији за енергију. При томе треба имати у виду да ИНЕКП документ има фокус и дефинише циљеве за 2030. годину док је период до

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>2050. године представља визију а пројекције после 2030. године нису обавезујуће. Када су у питању даљински системи грејања, на основу расположивих информација постоји Студија која предлаже могући развој система даљинског грејања и она је размотрена. Напомињемо да је топлотна енергија у надлежности јединица локалне самоуправе и да велики број јединица локалне самоуправе нема урађене Планове развоја.</p>
<p>UTOPS</p>	<p>У тексту Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије погрешни подаци на слици 5.15</p>	<p>У наслову слике стоји Инсталисани капацитет по технологији у сектору даљинског грејањ, а у самом дијаграму приказане су вредности у ктое што заправо преставља јединицу за енергију, а не за капацитет. Из датог дијаграма се не може јасно закључити шта се хтело показати .</p>	<p>У питању је правописна грешка. Кориговано.</p>
<p>EMC</p>	<p>Стр. 186 Table 4.4: Overnight investment costs projection for renewable energy technologies</p>	<p>Потребно је додати трошкове изградње додатних баланских капацитета за ниво интеграције ОИЕ који је изнад лимита дефинисаног у оквиру анализе адекватности која се налази у оквиру нацрта Плана развоја</p>	<p>Размотрено. Узети у обзир да инвестиције у технологије за балансирање и технологије за складиштење нису</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		преносног система 2023-2032. Закон о ОИЕ предвиђа да ће капацитети ОИЕ преко поменутог бити у обавези да обезбеде додатне балансне капацитете који би обезбедили 20 % регулационог опсега капацитета новог ОИЕ.	имплицитно укључене у цену технологија обновљиве енергије, већ су прорачунате експлицитно по kW технологије за балансирање или складиштење које су укључене у систем.
EMC	Стр. 222 i. Current interconnection level and main interconnectors	Додати реченицу: EMC у оквиру Плана развоја 2023-2032 (поглавље Анализа адекватности производње) наводи да по поднетим захтевима за прикључење има 19,3 GW ОИЕ до 2032. године (1,9 GW на дистрибутивном систему и 17,4 GW на преносном систему), од чега је у уговорни однос са операторима система ушло 0,8 GW (ЕДС) и 4,5 GW (EMC).	Текст је ажуриран.
EMC	Стр. 224 Figure 4.52: Cross-border capacities increases by 2025 (source: ENTSO-E)	Неће бити повећања преносног капацитета са Бугарском до 2025. године. Преименовати област ХК у КИМ (генерални коментар). Ажурирати мапу у односу на 2023. годину.	Корекција је извршена према https://eepublicdownloads.blob.core.windows.net/public-cdn-container/tyndp-documents/TYNDP2022/public/system-needs-report.pdf (страна 14)
EMC	Стр. 233 Figure 4.53: Electricity transmission network project corridors (source: EMS)	У међувремену се променио обим пројекта Панонски коридор (граде се 400 kV ДВ Суботица 3 – Шандорфалва (HU), 400 kV ДВ Сомбор - Нови Сад 3 и 2x400 kV ДВ Београд 50 – Сремска Митровица 2) и пројекта Централнобалкански коридор (гради се 400 kV ДВ Лесковац 2 – Бобов	Корекција је извршена према https://www.aers.rs/FILES/JavnaKonsultacija/Nacrta%20Plana%20razvoja%20pren.%20si

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		Дол (БГ), 400 kV ДВ Ниш 2 – Крушевац -Краљево – Пожега – Вардиште и 400 kV ДВ Пожаревац 3 – Јагодина 4).	stema%202023-2032.pdf (странице 124-127)
ЕМС	Стр. 228 i. Projections of network expansion requirements at least until 2040 (including for the year 2030) - Implementation of Transbalkan Corridor: OHL SS Kragujevac (RS) - Kraljevo (RS) - Implementation of Transbalkan Corridor: OHL Obrenovac (RS) - Bajina Basta (RS) - Cluster of network infrastructure projects in the wider area of Belgrade (BEOGRID)	Додати: Панонски коридор:400 kV ДВ Сомбор - Нови Сад 3 и 2x400 kV ДВ Београд 50 – Сремска Митровица 2 Централнобалкански коридор: 400 kV ДВ Ниш 2 – Крушевац -Краљево – Пожега – Вардиште и 400 kV ДВ Пожаревац 3 – Јагодина 4	Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а ће бити измењен.
ЕМС	Стр. 238 „Србија планира 4 коридора електроенергетских интерконекција са суседним земљама: - Трансбалкански коридор (фаза 1 и 2), - Панонски коридор, - Северни континентално-југоисточни (CSE) коридор, и - Централно-балкански коридор“	Требало би избацити „(прва и друга фаза)“ код Трансбалканског коридора, пошто је друга фаза овог коридора у међувремену прерасла у остале засебне пројекте. Такође, треба додати на списак и нову интерконекцију између Србије и Хрватске.	Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а ће бити измењен.
АЕРС	Слика 4.49	Губици 2020. годину нису тачни. У укупној суми су 2020. били 13%. Од тога 11, 23% за ОДС	Подаци су проверени и урађена је корекција.
АЕРС	Страна 236, поглавље 4.5.1 став 2. Реченица гласи: „ЕМС је такође одговоран за балансирање система и организовање	Болдовани део реченице није тачан.	Овај коментар није јасан, јер у плану нема подељаних делова реченице. Коментар се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	пружања помоћних услуга за регулацију фреквенције и напона...“		прихвата а текст ИНЕКП-а је измењен.
АЕРС	Страна 242	У делу за гас наводе се три пројекта електричне енергије.	Овај коментар није јасан, будући да прве две листе наводе електроенергетске пројекте, а трећа листа гасне пројекте. Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а је измењен.
EBRD	Изградња капацитета обновљивих извора енергије (стр. 193-195), посебно соларних капацитета, изгледа да је у великој мери предвиђена на крају временског периода (предвиђено је да ће се већина промена десити између 2045. и 2050. године). Било би боље да ова путања буде уједначенија.	У смислу кумулативних емисија CO ₂ , расподела трошкова на почетку периода би учинила средства из ОИЕ ефективнијим. Такође, концепт код којег се скоро све догађа на самом крају временског хоризонта чини циљ за 2050. годину буде под већим ризиком од неуспеха.	Кључни разлог за овај пренос трошкова (backloading) јесте становиште да се прво истражи потенцијал ветра који се чини економичнијим, а затим да се истражи соларни потенцијал пошто се пројектује значајно смањење инвестиционих трошкова на дугорочном нивоу. При томе треба имати у виду да је пројекција после 2030. године визија.
EBRD	Одељак 4.1 да ли се развој фактора индустријског подсектора мења у погледу СВАМ – молимо размотрите да проширите/ обезбедите информације у НЕКП?	Графикон приказује раст аутпута енергетских интензивних сектора. Међутим, с обзиром на виши ниво њиховог угљеничког интензитета у Србији у односу на многе друге произвођаче у ЕУ/ на другим тржиштима, значајне инвестиције	Дугорочни ефекат СВАМ-а није укључен у анализу јер је ова регулатива усвојена у мају 2023. године на нивоу ЕУ, а Република Србија тек треба да утврди на који

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		би биле неопходне за смањење емисија како би извоз био економичан.	начин ће се примењивати ова регулатива у Србији. У питању је посебна анализа која треба да обухвати све индустрије које су обавезнице СВМ-а.
EBRD	Страна 199 – За системе даљинског грејања предвиђено је смањење укупног производног капацитета са 7,4 на 6,3 GW и одржавање удела природног гаса на нивоу од 92% до 2050. године.	Ово је крајње необично и није усклађено са регулативом ЕУ која захтева најмање 50% удела ОИЕ и/или отпадне топлоте или 75% СНР у системима даљинског грејања до 2030. године. Такође није усклађено са Србијом која се определила за путању ка климатској неутралности до 2050. године у складу са Софијском и Берлинском декларацијом.	Коментар је размотрен. Коришћени су сви расположиви подаци сагласно обиму података на основу којих се ради извештавање о топлотној енергији ка ЕУРОСТАТ-у и Међународној агенцији за енергију. При томе треба имати у виду да документ ИНЕКП има фокус и дефинише циљеве за 2030. годину док је период до 2050. године визија и ови циљеви нису обавезујући. Када су у питању даљински системи грејања, на основу расположивих информација постоји Студија која предлаже могући развој система даљинског грејања и она је размотрена. Напомињемо да је топлотна енергија у надлежности јединица

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			локалне самоуправе и да велики број јединица локалне самоуправе нема урађене Планове развоја.
ЦЕКОР	<p>Неприхватљивост планирања збрда здола односно где се потврђује да је немогуће на ваљан и прихватљив начин радити сепаратну стратегију, па макар и тако широког територијалног обухвата каква је НЕКП долази посебно до изражаја у табели 4.2 на страни 198 где из не знамо ког извора и са којим правом израђивач предвиђа драматично повешћање производње минерала нпр Бакра и уводи од 2030те упркос широком националном противљењу значајне количине литијума и Бората. Потпуно је јасно и свима очигледно да се производња бакра у Борском Региону спроводи без израђеног просторног плана републике Србије чиме се на вољу корпоративне политике једне приватне компаније ставља како, колике количине и где ће да ископа Бакра. Морамо да напоменемо да док ово пишемо огромни делови пословања Зи Јина су просторним планом не регулисани, развијају се рударски и други пројекти без просторног плана, процене утицаја, пројекта. У том контексту се драматично вишеструко повећање производње (дакле не пар процената</p>	<p>Назначити јасно и недвосмислено шта је сврха и циљ ових планова, и јасно рећи да ли се затварају сви копови или се само иде на рекултивацију исцрпљених, односно на употребу касета пепелишта која су већ попуњена. Такође јасно ставити до знања да ли се НЕКПом онемогућава копање угља после 2050те и ако не које количине угља се очекују да буду копане по годинама од 2024 до 2050 и након ње</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године. Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>него неколико пута) мора оценити као неприхватљиво. Приватни интерес Зи Ђина не сме да буде изнад интереса декарбонизације нити еколошке одрживости живота у источној Србији. Што се тиче Литијума и Бората потпуно је јасно да за руднике тих димензија који су ту предвиђени НИСУ И НЕ ПОСТОЈЕ ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ; да би за њих било потребно обезбедити бар неколико стотина мегавата нових производних постројења, а пошто су грађани Србије јасно ставили до знања да су против копања литијума и бората онда се ова ставка мора потпуно избацити из НЕКПа. Такође се морају променити табеле потрошње енергије, али и процењени ГДП, јер без ових неколико рудника биланси су сасвим различити.</p>		<p>литијум. У питању су пројекције индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>
ЦЕКОР	<p>Ниво амбиције у гашењу постројења на угаљ је неприхватљив. Зачућујуће је да у документу који се бави декарбонизацијом енергетике остаје сценарио према коме ће се чак повећати инсталисана снага постројења за производњу струје на угаљ. Из листе постројења је јасно да се планира изградња још неких додатних постројења.</p>	<p>Потпуно избацити сценарио према коме ће Србија практично наставити да емитује још и више CO2 него данас након 2050.</p>	<p>Коментар се односи на Сценарио са високим емисијама у сценарију „са постојећим мерама (WEM)“ без икаквих предвиђених мера за смањење емисија. Користи се за поређење са сценаријем S где се примењују мере за смањење емисија путем подстицања ОИЕ и енергетске ефикасности.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			Једини разлог за представљање овог сценарија је да покаже да постоји посвећеност промени тренутних трендова у сценарију S.
ЕМС	На страници 236 (Погл. 4.5), молимо да се фуснота бр. 86 исправи тако да, уместо: „... Десетогодишњи план развоја мреже Републике Србије 2021-2030. године“, стоји: „... План развоја преносног система Републике Србије за период од 2021. до 2030. године“. Измена је потребна како би се референца ускладила са званичним називом документа на који се позивање врши.		Коментар се прихвата а текст ИНЕКП-а је измењен.
Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено	У полазним документационим основама нису дати тачни подаци о производњи енергетско интензивних индустрија	У табели Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских подсектора до 2050. године дати су подаци о производњи бакра. Није јасно да ли се ради о металуршкој производњи катодног бакра или о укупној металуршкој и рударској производњи. Ако је у питању производња катодног бакра и ти подаци нису тачни. Производња катодног бакра 2021. године је достигла готово 80.000 тона по извештају SerbiaZilincopper doo. У 2022. години изграђена је нова топионица бакра капацитета 200.000 тона катодног бакра. У 2023. години, док се не ухода нови погон, производња ће сигурно бити преко 100.000 тона. У 2024. години вероватно ће остварити производњу од 200.000	У питању су пројекције индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>тона. Подаци о производњи нису тачни, поготову да ће 2050. године производња износи 188.000 тона, јер ће већ идуће године бити већа, односно 200.000 тона.</p> <p>Поред металуршке производње катодног бакра производи се руда бакра која се извози. Укупна производња бакра у рудницима и финална производња катодног бакра је већ сада готово вишеструко већа од података који су дати у табели.</p>	
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>На слици 4.7. Емисије CO2 по секторима у периоду 2020-2050. године, документационих основа, нису дати подаци о емисији CO2 за сектор рударства</p>	<p>Рударство метала и неметала се обавља машинама и транспортним средствима са моторима са унутрашњим сагоревањем и то је сектор са великом емисијом CO2. Изостајањем разматрања ових емисија је неоправдано и без калкулисања тих вредности није могуће сачинити одговарајући програм.</p>	<p>О рударским активностима се извештава у оквиру Индустрије, у складу са међународним конвенцијама о извештавању о енергији и емисијама. Ово укључује емисије из употребе енергије у рударском сектору за све намене (укључујући рад мобилне и стационарне опреме)</p>
<p>Зелена листа Србије, Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено</p>	<p>На слици 4.9: Емисије N2O по секторима у периоду 2020-2050. године није приказана емисија N2O из сектора рударства и нетачни подаци индустријског сектора.</p>	<p>Рударство користи експлозиве у рудницима метала и неметала. Коришћењем ових експлозива настаје N2O који се емтује у атмосфери. То су значајне количине које нису узете у обрачун. Изградњом нове топионице у Бору повећаће се емисија N2O у 2024. години за 6 пута у односу на 2022. према подацима Института рударства и металургије који су дати у Плану Квалитета ваздуха Града Бора.</p>	<p>Сектор рударства је укључен у извештаје о емисијама као део индустријског сектора сагласно методологији извештавања. Приказане емисије N2O су само из употребе енергије. Преостале емисије су</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			представљене као CO2eq сагласно подацима из докумената Национални утврђен допринос (NDC) и Стратегије нискоугљеничног развоја.
Arbajter Dušan svabonezi@gmail.com	Istražne bušotine Litijum&Bor u Lukavcu.	U 2022g. posle ŠTETE nanete imanjima usledila je zabrana daljeg istraživanja ! Kakva bi tek bila KATASTROFA da kreneu Rudnici !	Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.
Arbajter Dušan svabonezi@gmail.com	Rudnik Li/B bilo površinski bilo dubinski u Valjevskom kraju neće proći !!!	Za Srbiju i njen narod jedino održivo ulaganje za budućnost je u POLJPRIVREDU – žito, kukuruz, malinu, borovnicu i dr.	Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. У питању су пројекције индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>
РЕРИ	Улазни подаци за моделирање који се односе на индустрију нису поуздани ни тачни	Нису јасни извори података који су коришћени као улазни подаци за алате за моделирање коришћених у пројекцијама за развој енергетски интензивне индустрије. У табели 4.2: Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских подсектора до 2050. године у којој се наводи значајно повећање физичке производње челика, бакра, литијума, бора и цемента, не наводи се извор података. Током јавних консултација о сценаријима наведено је да су ови подаци добијени од релевантних заинтересованих страна. Подносилац, најпре, указује да свака претпоставка мора имати јасан извор података, те да се прикупљање података	Анализа сценарија и у том смислу и дефинисање улазних података за моделирање је рађено активно од априла 2021. године. На ове коментаре Министарство је већ одговарало РЕРИ-ију у фебруару 2022. године, а одговор је постављен и на сајт Министарства.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>базирано на очекивањима инвеститора не може сматрати поузданим. Наведено је лако доказиво - нпр. подаци који се односе на физичку производњу бакра нису тачни. Наиме, у табели се наводи да се у 2050. години очекује 180.000 т бакра годишње, а једноставним увидом у централни регистар за издавање грађевинских дозвола и веб презентацију Министарства заштите животне средине може се утврдити да је само компанија Zijin Bor Copper већ сада реализовала пројекат повећања капацитета топионице бакра у Бору на 200.000 т. Даље, једноставним увидом на веб презентацију насловног органа који је носилац израде плана може се закључити да су наведене информације биле познате истом, имајући у виду да је Министарка рударства и енергетике свечано пустила у пробни рад незаконито саграђену топионицу бакра. Даље, имајући у виду да је на снази Уредба којом је стављена ван снаге уредба којом се утврђује просторни план подручја посебне намене за реализацију пројекта “Јадар”. Стога, није јасно како се у 2030. години процењује експлоатација 600.000 т литијума? На основу консултација са којим актерима је насловно министарство дошло до ових података? Неопходно је израдити реалистичне прорачуне који се заснивају на верификованим подацима. Без претходно наведених података је немогуће израдити реалну анализу очекиваног пораста производње</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		из индустрије и последично процене очекиваног повећања ГХГ емисија из индустрије. Без адекватних процена немогуће је предвидети адекватне мере и активности које ће допринети смањењу ГХГ емисија пореклом из индустрије.	
РЕРИ	Аналитичка основа, табела 4.3; стр. 200. На основу којих улазних података је Предлагач предвидео пораст цена каменог угља у периоду након 2030. године?		Како се наводи у тексту, ИНЕКП анализа је извршена коришћењем пројекција међународних цена према документу „Препоручени параметри за извештавање о пројекцијама гасова стаклене баште у 2023. години, ЕК ДГ Климатска акција“, који је обезбедила ЕУ у циљу подршке чланицама. Државе и друга тела у ЕУ (нпр. Секретаријат ЕпС) треба да ревидирају своје ИНЕКП. Дакле, повећање цена угља, гаса и нафте потиче од вредности које је предложила ЕУ.
РЕРИ	Аналитичка основа, табела 4.2.1; стр. 211-212. Предлагач предвиђа удео природног гаса у инсталисаном капацитету топлана КОЈИ ЋЕ остати стабилан на нивоу од 92% у 2020, 2030. и све до 2050. године.	Наведено је да се „очекује“ да ће удео природног гаса у инсталисаном капацитету топлана остати стабилан на нивоу од 92% у 2020, 2030. и све до 2050. године. Дакле, не предвиђа се повећање удела ОИЕ у даљинском грејању. Отуда је нејасно чему служе мере политика које су наведене у ИНЕКП-у а које се односе на даљинско грејање. Наиме, мера политике	Коментар је размотрен и текст коригован. Коришћени су сви расположиви подаци сагласно обиму података на основу којих се ради извештавање о топлотној енергији ка ЕУРОСТАТ-у и

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>МП_Д32 носи назив „Омогућавање увођења ОИЕ у системе даљинског грејања,“ чији је циљ повећање удела ОИЕ у грејању и хлађењу, иако се очекује да удео природног гаса остане стабилан? Ова мера предвиђа додатно увећање технологија обновљиве енергије у постојећим и планираним системима даљинског грејања у периоду од 2025. до 2030. године. Ипак, скрећемо пажњу да је за ову меру предвиђен симболичних 8 милиона ЕУР за трошкове имплементације. Нејасно је и који су ефекти мере политика које се односе на грејање и хлађење, „чиме се подстиче повећање броја зграда скоро нулте енергије кроз примену трошковно ефикасних пакета мера“, ако је удео гаса у даљинском грејању стабилан? Мера МП_Д30 која носи назив „Подстицање ОИЕ за грејање и хлађење у новим и обновљеним зградама“ односи се на омогућавање примене технологија обновљивих извора енергије у области грејања и хлађења. Овде је важно поменути и Закон изменама и допунама Закона о планирању и изградњи који недавно усвојен. Наиме, предвиђене су измене члана 91. које гласе: „Сви власници објеката на територији, односно делу територије јединице локалне самоуправе, који је комунално опремљен за грађење и коришћење, а нарочито који има постојећу инфраструктуру водовода, канализације, гасовода и даљинског грејања, дужни су да се прикључе на постојећу</p>	<p>Међународној агенцији за енергију. При томе треба имати у виду да ИНЕКП документ има фокус и дефинише циљеве за 2030. годину док је период до 2050. године визија а пројекције после 2030. године нису обавезујуће. Напомињемо да је топлотна енергија у надлежности јединица локалне самоуправе и да велики број јединица локалне самоуправе нема урађене Планове развоја.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		инфраструктуру.“ Уколико дође до примене ових одредби закона, а следећи процене из нацрта ИНЕКП-а о стабилном нивоу удела природног гаса у системима даљинског грејања, закључујемо да ће сви објекти бити прикључени на природни гас те је нејасно чему служен мере омогућавања увођења ОИЕ у системе даљинског грејања или мере за подстицање ОИЕ за грејање и хлађење у новим и обновљеним зградама?	
РЕРИ	Аналитичка основа, табела 4.49; стр. 235. Које мере ће довести до смањења укупних губитака на електромрежи до 2025. године?		Разматрано је постепено смањење губитака у мрежи, у складу са информацијама од ЕМС-а и ЕПС-а. Поглавље 3 детаљно представља мере.
Научни савет ЕПС	2.1. Енергетски сценарији Уочава се недоследност у вези са избором референтног енергетског сценарија. Наводе се сценарији WAM, WEM, сценарио S, сценарио SN, а у тексту на страни 226 помињу се и нивши сценарији 4 и 5 у сасвим нејасном контексту. Како сценарији нису јасно представљени, тешко је судити о извршеном избору референтног сценарија WAM, јер је из непознатих разлога комбинован са напуштеним сценаријем WEM, па се, да би избор био схваћен у целини, мора ослањати на интуицију и контекст у коме су били коришћени за дефинисање мера и		Хвала на коментару. Сценарији 4 и 5 на страни 213 односе се на Дугорочну стратегију обнове коју је објавило Министарство грађевинарства. Сценарио са додатним мерама (WAM) је сценарио S са једном варијацијом SN након 2035. Сценарио са постојећим мерама (WEM) мора бити представљен у ИНЕКП-у ради поређења у складу са смерницама. У складу са тим ћемо текст је

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	пројеката потребних за спровођење транзиције.		ревидиран како бисмо разјаснили ове тачке.
Научни савет ЕПС	<p>2.2. Енергетски микс за производњу електричне енергије</p> <p>Генерално се може закључити да су капацитети, као и прошли пут, подешавани тако да се добије унапред предвиђени излаз. ИНЕКП предвиђа да инсталирани капацитет електрана на лигнит буде повећан са 3,6 GW у 2020. години на 4,5 GW у 2050. години, показујући највећи допринос у укупном инсталисаном капацитету за електричну енергију (стр. 208). Нелогично је да капацитет онога што треба да се смањује расте (и то не „мало“ како је у тексту написано) већ за 25%, те може изгледати да је то у супротности са постављеним циљевима уколико се не претпостави да угашене електране остају као сигурносна резерва и/или инерциона подршка за растуће учешће варијабилне производње из ОИЕ. Са графикана 4.16 се може наслутити да се предвиђа минорно затварање неких капацитета, а, да би се резултати подесили од 2045. до 2050. године, предвиђа се нагли скок производних капацитета на ОИЕ са 4,7 GW на 7,3 GW, па тако удео угља у производном миксу електричне енергије</p>		<p>Коментар се односи на поглавље које приказује резултате референтног сценарија а не сценарија на основу којег су дефинисани циљеви за 2030. годину. Текст је допуњен са табелама са јасним прегледом резултата по сценаријима.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	пада са 41-42% на 33%. Слично се види и на графикону 4.29.		
Научни савет ЕПС	2.5. Нафта, деривати и природни гас Нејасно је зашто удео нафте и нафтних деривата у сектору даљинског грејања остаје константан (6%) све до 2050. године (слика 4.21), када већ постоје бројни пројекти гасификације, увођења топлотних пумпи и сличних решења за те потребе, док је потрошња гаса предвиђена да пада, што не треба да је циљ ако је гас „прихватљиво гориво“, а да удео нафте и нафтних деривата остаје константан.		Коментар се односи на поглавље које приказује резултате референтног сценарија а не сценарија на основу којег су дефинисани циљеви за 2030. годину. Текст је допуњен са табелама са јасним прегледом резултата по сценаријима.
Научни савет ЕПС	2.7. Увозна зависност Једна од већих замерки на предлог ИНЕКП-а је што нема паралелног приказа резултата за све разматране сценарије да би они могли бити упоређени са важног становишта енергетске зависности. На пример, дати су резултати по којима енергетска зависност са садашњих 33-34% расте на 45% у 2050. години углавном због повећања увоза нафте и природног гаса, а није јасно да ли је то по сценарију WAM или сценарију S, односно SN са нуклеарном енергијом, који показује најбоље резултате на оним графицима на којима је приказан (није приказан на свим графицима као што је речено) али захваљујући одредби Еуростата да се у		Текст је допуњен са табелама са јасним прегледом резултата по сценаријима. Анализа више критеријума је примењена у корацима који претходе одабиру сценарија S како би се филтрирао из великог скупа анализираних сценарија током последње две године. Ово се не може укључити у ИНЕКП према смерницама за извештавање.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>увоз не урачунава уранијум јер се испушено гориво рециклира. Ни оцена избора најповољније варијанте није извршена применом неке од метода вишекритеријумског одлучивања како је то раније рађено.</p>		
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 201, наведено је: Као што је приказано на слици 4.7, пројектовано је повећање емисија CO₂ из коришћења енергије за 17,7 % на ниво од 60,4 Mt CO₂ у 2030. години и за 32,3 % на ниво од 67,9 Mt CO₂ у 2040. години, у поређењу са нивоима из 2020. године. Предвиђа се узлазни тренд између 2025. и 2045. године углавном због економског развоја, на шта указује повећање различитих параметара као што су БДП, секторски БДВ и БДП по глави становника и наставак коришћења електрана на бази лигнита. Смањење емисије CO₂ од 2045. до 2050. године се објашњава значајном применом побољшаних и напредних технологија и носилаца енергије са мањим угљеничним интензитетом или без њега, као што су обновљиви извори енергије и природни гас, као део свеукупне технолошке замене. На крају, пројектовано је да ће се емисије CO₂ стабилизovati на нивоу од 66,9 Mt CO₂ у 2050. години.</p>	<p>Пројекцијама је предвиђен раст емисија CO₂ до 2030. и 2040. години што је оправдано економским развојем. Међутим, показатељи из претходног периода указују на то да раст БДП-а и секторског БДП-а нема утицај на емисије CO₂, односно да је емисија била на сличном нивоу. Како се оправдава раст емисија према урађеним пројекцијама, посебно ако се узме у обзир да не постоји средњорочни и дугорочни план економског развоја? Зашто се чека са применом побољшаних и напредних технологија до 2045. године? Шта ће се тада значајно догодити, што се није могло догодити нпр. 2040. године или раније?</p>	<p>На графикону је приказана пројекција за сценарио са постојећим мерама (WEM) који не укључује додатне мере и укључује наставак коришћења лигнита за производњу електричне енергије и спори продор ефикасних технологија и мера ЕЕ. WEM је представљен у документу у складу са смерницама за ИНЕКП.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 202: Емисије гасова стаклене баште по "тренутно стање и пројекције са постојећим политикама и мерама" сценарију расту све до 2045. године. Резултат је да 2045. имамо за 37 процената веће емисије него 2020. године. При томе емисије у сектору производње ел. енергије емсије расту за чак 33%. Да ли овај "тренутни сценарио" негира реалност пошто не изгледа да постоји реалистична могућност да се, узевши у обзир све околности, овакав сценарио одигра у Р. Србији чак и без примене ИНЕКП-а, посебно ако се узме у обзир тренд пада цена ОИЕ, постојећа жеља становништва и индустрије да инвестира у ОИЕ, као и увођење таксе на емисије CO₂?</p>	<p>Примера ради, за период, од 2020 до 2040. године, док ИНЕКП Р. Србије предвиђа раст од 32%, ИНЕКП Р. Хрватске предвиђа пад емисија за око 13% по истом сценарију "тренутног стања". Сценарио тренутног стања не треба да буде најнеповољнији могући сценарио, већ највероватнији могући сценарио који је реалистичан и који ће да се одигра без примене једног оваквог плана.</p>	<p>Графикон представља пројекцију за WEM сценарио који не укључује никакве додатне мере, стога је укључена цена без угљеника. Користи се као референца за мерење остваривања Сценарија S где се примењују мере за одређивање цена угљеника, удео ОИЕ, улагања у ЕЕ итд.</p>
<p>mayacvetinovic@gmail.com</p>	<p>Захтев за брисањем литијума/бора и других повезаних производа са страна 197. и 198. и из целог документа.</p>	<p>Будући да је Уредбом Владе Републике Србије 20.1.2021. године пројекат „Јадар“ укинут те да је закључак САНУ да би овај пројекат, као и било који други пројекат експлоатације литијума, био штетан са иреверзибилним последицама. Рударство, а посебно експлоатација сировина чија екстракција захтева агресивне хемијске процесе није зелено нити то икад може бити. Ви се на почетку документа између осталог позивате и на Париски споразум са којим је овакав пројекат у директној супротности. Експлоатација литијума/бора и других повезаних производа је у директној супротности и са</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Париским споразумом али и са Климатском ПРАВДОМ. Говорите и о пошумљавању (што је похвално) али морате да размишљате мало и о томе да смањите сечу посебно оних у крајевима које обилују здравом шумом и природом као и чистом воду и који представљају станишта заштићених биљних и животињских врста као што је случај са Рађевином и Јадром. За потребе очувања станишта заштићених врста у Рађевини и Јадру, удружење „Заштитимо Јадар и Рађевину“ води поступак као подносилац Жалбе при Секретаријату Бернске конвенције коју је Република Србија потписала, ратификовала и у обавези је да је примењује и тај поступак је и даље у току. Подсећамо да се Република Србија у сваком досадашњем изјашњавању по тој Жалби Секретаријату Бернске конвенције децидно и недвосмислено изјаснила да је пројекат „Јадар“ трајно укинут и да Влада Републике Србије остаје посвећена одржавању своје одлуке.</p> <p>Можда нисте упућени, али делови Цера су недавно стављени и под заштиту државе Србије иако су већ били под међународном заштитом као ИБА подручје, а делови Цера су били у спорном и сада укинутом ППППН-у за пројекат „Јадар“. Од 1830 хектара Предела узуетних одлика Тршић-Троноша (прва категорија заштите), 1010 хектара је било на подручју поменутог ППППН-а. То је једном могло да прође само зато што су институције државе</p>	<p>производњом до 2050. године.</p> <p>Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>окупиране а народ није био упознат са тим злочиначким намерама. Уверавамо Вас да се тако нешто не може и неће поновити.</p> <p>Кад смо се дотакли упућености јавности, јавност није довољно или боље рећи никако упозната са ИНЕКП-ом односно Интегрисаним националним енергетским и климатским планом Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године. Говорите о експлоатацији литијума/бора и других повезаних производа а да нисте ни помислили да о томе обавестите људе о чијим имањима, животима и будућности се ради и тиме опет кршите Архуску конвенцију чији је Република Србија потписник. Локална самоуправа ничим и ни на један начин није обавестила локалну заједницу те стога уколико се планира да се овај и овако написан ИНЕКП односно Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године, задржи, литијум/бор и друге повезане производе се из њега мора избацити јер информисање јавности о раду свих органа власти представља принцип потврђен свим релевантним међународним и домаћим правним документима – Европском повељом о локалној самоуправи Савета Европе, Уставом РС, Законом о локалној самоуправи којим је код нас прописана обавеза јавног информисања о стварима које су од значаја за локалну</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>заједницу. То што сте у документу навели пар невладиних организација за нас који живимо у Јадру и Рађевини не представља ништа више од фингирања транспарентности. Заиста груб прекршај.</p> <p>Да ствар буде још гора, прво сте обавили јавне консултације (сасвим очигледно са изабраном публиком) а ми о томе као шира јавност нисмо били обавештени и сада сте нам оставили само могућност да пишемо ове коментаре.</p> <p>Искрено се надамо да ће доносиоци одлука имати довољно разума и воље да овај пут поступе исправно, у смислу Права и Правде и литијум/бор и повезане производе избришу из ИНЕКП-а односно Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године јер Јадар и Рађевина имају другу намену и нећемо дозволити нити један документ ни намеру којима се слуги екстракција литијума/бора и других повезаних производа.</p>	
<p>Заштитимо Јадар и Рађевину, nikorade1918@gmail.com, rakicmarinko4@gmail.com, tomicko2000@gmail.com,</p>	<p>Захтев за брисањем литијума/бора и других повезаних производа са страна 197. и 198. и из целог документа.</p>	<p>Будући да је Уредбом Владе Републике Србије 20.1.2021. године пројекат „Јадар“ укинут те да је закључак САНУ да би овај пројекат, као и било који други пројекат експлоатације литијума, био штетан са иреверзибилним последицама. Осим што пројекат експлоатације литијума и бора у Србији не постоји, а ми Вас као локално удружење и чланови локалне заједнице уверавамо да га неће ни бити, сада је већ опште</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>jadranka.bramwell@gmail.com</p>		<p>познато да рударство, а посебно експлоатација сировина чија екстракција захтева агресивне хемијске процесе није зелено нити то икад може бити. Ви се на почетку документа између осталог позивате и на Париски споразум са којим је овакав пројекат у директној супротности. Експлоатација литијума/бора и других повезаних производа је у директној супротности и са Париским споразумом али и са Климатском ПРАВДОМ. Говорите и о пошумљавању (што је похвално) али морате да размишљате мало и о томе да смањите сечу посебно оних у крајевима које обилују здравом шумом и природом као и чистом воду и који представљају станишта заштићених биљних и животињских врста као што је случај са Рађевином и Јадром. За потребе очувања станишта заштићених врста у Рађевини и Јадру, удружење „Заштитимо Јадар и Рађевину“ води поступак као подносилац Жалбе при Секретаријату Бернске конвенције коју је Република Србија потписала, ратификовала и у обавези је да је примењује и тај поступак је и даље у току. Подсећамо да се Република Србија у сваком досадашњем изјашњавању по нашој Жалби Секретаријату Бернске конвенције децидно и недвосмислено изјаснила да је пројекат „Јадар“ трајно укинати и да Влада Републике Србије остаје посвећена одржавању своје одлуке. Можда нисте упућени, али делови Цера су недавно стављени и под заштиту државе Србије</p>	<p>производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године. Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>иако су већ били под међународном заштитом као ИБА подручје, а делови Цера су били у спорном и сада укинута ПППН-у за пројекат „Јадар“. Од 1830 хектара Предела узузетних одлика Тршић-Троноша (прва категорија заштите), 1010 хектара је било на подручју поменутог ПППН-а. То је једном могло да прође само зато што су институције државе окупиране а народ није био упознат са тим злочиначким намерама. Уверавамо Вас да се тако нешто не може и неће поновити.</p> <p>Кад смо се дотакли упућености јавности, јавност није довољно или боље рећи никако упозната са ИНЕКП-ом односно Интегрисаним националним енергетским и климатским планом Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године. Говорите о експлоатацији литијума/бора и других повезаних производа без да сте и помислили да о томе обавестите људе о чијим имањима, животима и будућности се ради и тиме опет кршите Архуску конвенцију чији је Република Србија потписник. Локална самоуправа ничим и ни на један начин није обавестила локалну заједницу те стога уколико се планира да се овај и овако написан ИНЕКП односно Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године, задржи, литијум/бор и друге повезане производе се из њега мора избацити јер</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>информисање јавности о раду свих органа власти представља принцип потврђен свим релевантним међународним и домаћим правним документима – Европском повељом о локалној самоуправи Савета Европе, Уставом РС, Законом о локалној самоуправи којим је код нас прописана обавеза јавног информисања о стварима које су од значаја за локалну заједницу. То што сте у документу навели пар невладиних организација за нас који живимо у Јадру и Рађевини не представља ништа више од фингирања транспарентности што тврдимо и као удружење грађана и као житељи поменутих подручја те као власници имања о којима сте покушали да донесете одлуку без консултације са нама. Заиста груб прекршај.</p> <p>Да ствар буде још гора, прво сте обавили јавне консултације (сасвим очигледно са изабраном публиком) а ми о томе опет ни као удружење ни као шира јавност нисмо били обавештени и сада сте нам оставили само могућност да пишемо ове коментаре.</p> <p>Из свих горе наведених разлога, ИНЕКП односно Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године, овакав какав сад гледамо није легитиман а није ни легалан из разлога што децидно наводи тзв. „Косово“ као државу Западног Балкана на страни 55. при чему она звезда у фусноти не брише чињеницу да се тај</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>чин сматра кршењем Устава, а затим налази и у Кривичном законнику Републике Србије који такве „испаде“ третира као Угрожавање територијалне целине и Напад на уставно уређење или народски речено као издају. Да ли Ви то, свесно или несвесно, уводите „Косово“ на мала врата тамо где му није место? Косово и Метохија су саставни и интегрални део Републике Србије и другачије се не могу спомињати.</p> <p>Искрено се надамо да ће доносиоци одлука имати довољно разума и воље да овај пут поступе исправно, у смислу Права и Правде и литијум/бор и повезане производе избришу из ИНЕКП-а односно Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године јер Јадар и Рађевина имају другу намену и нећемо дозволити нити један документ ни намеру којима се слуги екстракција литијума/бора и других повезаних производа.</p>	
Чувари Петрушке крајине	Захтев за брисањем литијума/бора и других повезаних производа са страна 197. и 198. и из целог документа.	Будући да је Уредбом Владе Републике Србије 20.1.2021. године пројекат „Јадар“ укинут те да је закључак САНУ да би овај пројекат, као и било који други пројекат експлоатације литијума, био штетан са ирреверзибилним последицама. Осим што пројекат експлоатације литијума и бора у Србији не постоји, а ми Вас као локално удружење и чланови локалне заједнице уверавамо да га неће ни бити, сада је већ опште	Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>познато да рударство, а посебно експлоатација сировина чија екстракција захтева агресивне хемијске процесе није зелено нити то икад може бити. Ви се на почетку документа између осталог позивате и на Париски споразум са којим је овакав пројекат у директној супротности. Експлоатација литијума/бора и других повезаних производа је у директној супротности и са Париским споразумом али и са Климатском ПРАВДОМ. Говорите и о пошумљавању (што је похвално) али морате да размишљате мало и о томе да смањите сечу посебно оних у крајевима које обилују здравом шумом и природом као и чистом воду и који представљају станишта заштићених биљних и животињских врста као што је случај са Рађевином и Јадром. За потребе очувања станишта заштићених врста у Рађевини и Јадру, удружење „Заштитимо Јадар и Рађевину“ води поступак као подносилац Жалбе при Секретаријату Бернске конвенције коју је Република Србија потписала, ратификовала и у обавези је да је примењује и тај поступак је и даље у току. Подсећамо да се Република Србија у сваком досадашњем изјашњавању по нашој Жалби Секретаријату Бернске конвенције децидно и недвосмислено изјаснила да је пројекат „Јадар“ трајно укинати и да Влада Републике Србије остаје посвећена одржавању своје одлуке.</p> <p>Можда нисте упућени, али делови Цера су</p>	<p>производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године.</p> <p>Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>недавно стављени и под заштиту државе Србије иако су већ били под међународном заштитом као ИБА подручје, а делови Цера су били у спорном и сада укинута ППППН-у за пројекат „Јадар“. Од 1830 хектара Предела узузетних одлика Тршић-Троноша (прва категорија заштите), 1010 хектара је било на подручју поменутог ППППН-а. То је једном могло да прође само зато што су институције државе окупиране а народ није био упознат са тим злочиначким намерама. Уверавамо Вас да се тако нешто не може и неће поновити.</p> <p>Кад смо се дотакли упућености јавности, јавност није довољно или боље рећи никако упозната са ИНЕКП-ом односно Интегрисаним националним енергетским и климатским планом Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године. Говорите о експлоатацији литијума/бора и других повезаних производа без да сте и помислили да о томе обавестите људе о чијим имањима, животима и будућности се ради и тиме опет кршите Архуску конвенцију чији је Република Србија потписник. Локална самоуправа ничим и ни на један начин није обавестила локалну заједницу те</p> <p>стога уколико се планира да се овај и овако написан ИНЕКП односно Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године,</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>задржи, литијум/бор и друге повезане производе се из њега мора избацити јер информисање јавности о раду свих органа власти представља принцип потврђен свим релевантним међународним и домаћим правним документима – Европском повељом о локалној самоуправи Савета Европе, Уставом РС, Законом о локалној самоуправи којим је код нас прописана обавеза јавног информисања о стварима које су од значаја за локалну заједницу. То што сте у документу навели пар невладиних организација за нас који живимо у општини Параћин не представља ништа више од фингирања транспарентности што тврдимо и као удружење грађана и као житељи поменутог подручја те као власници имања о којима сте покушали да донесете одлуку без консултације са нама. Заиста груб прекршај.</p> <p>Да ствар буде још гора, прво сте обавили јавне консултације (сасвим очигледно са изабраном публиком) а ми о томе опет ни као удружење ни као шира јавност нисмо били обавештени и сада сте нам оставили само могућност да пишемо ове коментаре.</p> <p>Из свих горе наведених разлога, ИНЕКП односно Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године, овакав какав сад гледамо није легитиман а није ни легалан из разлога што децидно наводи тзв. „Косово“ као државу</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Западног Балкана на страни 55. при чему она звезда у фусноти не брише чињеницу да се тај чин сматра кршењем Устава, а затим налази и у Кривичном законик Републике Србије који такве „испаде“ третира као Угрожавање територијалне целине и Напад на уставно уређење или народски речено као издају. Да ли Ви то, свесно или несвесно, уводите „Косово“ на мала врата тамо где му није место? Косово и Метохија су саставни и интегрални део Републике Србије и другачије се не могу спомињати.</p> <p>Искрено се надамо да ће доносиоци одлука имати довољно разума и воље да овај пут поступе исправно, у смислу Права и Правде и литијум/бор и повезане производе избришу из ИНЕКП-а односно Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. године укључујући перспективу до 2050. године јер Јадар и Рађевина имају другу намену и нећемо дозволити нити један документ ни намеру којима се слуги екстракција литијума/бора и других повезаних производа.</p>	
<p>dusicalekic@gmail.com, dmagroteka@gmail.com</p>	<p>Zahtev za brisanjem litijuma /bora sa strana 197 i 198 kao i iz celog dokumenta</p>	<p>Uredbom Vlade Republike Srbije od 20.1.2021. godine projekat „ Jadar“ je ukinut. Vlada RS je prepoznala neslaganje lokalne zajednice sa mogucnoscu da se na tom prostoru otvori rudnik. Uprkos „uveravanjimama „ same kompanije u „bezbednost“ tehnologije koja bi bila primenjena u eksploataciji rude nijedna studija nije isla u prilog</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>tome. Sam SANU je doneo zakljucak da bi projekat bio stetan sa dugorocnim posledicama. Zapravo sve u precniku 200 km od rudnika bi bilo izloženo uticaju rudnika ukljucujuci i Beograd i Novi Sad kao dva nasa najveca grada. Sami predavnici kompanije Rio Sava koja bi radila eksploataciju rude ne mogu da daju procenu o posledicama koja bi npr samo sumporna kiselina ostavila u vodotokovima reka Jadar i Drina i u kojoj meri bi biodiverzitet reka bio ugrozen kao i samo snabdevanje vodom gradova u slivu Drine. Napominjem da je PPPPN obuhvacen predeo koji je vecim delom zasticeno podrucje kao predeo izuzetnih odlika ili obuhvata zasticene kulturno istorijske spomenika kao recimo manastir Tronosa, selo Trsic, predeo planine Cer. S obzirom da se Vlada RS vise puta i pred medjunarodnim institucijama izjasnila da je projekat rudnika litijuma u Jadru i Radjevini ukinut smatram da nema svrhe voditi debatu na tu tema. S tim u vezi postavlja se pitanje i legitimnosti i samog INEKP jer na strani 55 decidno navodite Kosovo kao zemlju Zapadnog Balkana sto je protivno Ustavu RSu kojem se nedvosmisleno navodi Kosovo kao deo RS. Na taj nacin vi ste u koliziji sa Ustavom sopstvene zemlje o cijem klimatsko/ energetskom planu debatujete.</p>	<p>за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године. Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>
Марш са Дрине, UDRUŽENJE ZA	U INEKP Republike Srbije za period do 2030. Na 198. strani je tabela br.4.2. U tabeli se	1) iskopavanje bora i litijuma je izuzetno štetno i opasno za životnu sredinu i zdravlje ljudi, kao što su	Документ Интегрисани енергетски и климатски

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE - AEP</p>	<p>navodi projekcija proizvodnje litijuma/bora i drugih povezanih proizvoda od 600 kt, počevši od 2030.godine.</p> <p>Na čemu je bazirana projekcija, imajući u vidu da ne postoji proizvodnja bora i litijuma u Srbiji i da su se tokom 2022.godine svi relevantni politički subjekti u Srbiji izjasnili da su protiv iskopavanja/proizvodnje bora i litijuma?</p>	<p>izjasnili naučnici iz SANU.</p> <p>2) u Srbiji je već bio donet Prostorni plan područja posebne namene za namenu Projekata "Jadar", koji je prestao da važi, kao i ceo Projekat. (Uredba o prestanku važenja Uredbe o utvrđivanju PPPN za realizaciju projekta eksploatacije i prerade minerala jadarita "Jadar" (Sl. glasnik br.8 od 20.januara 2022.godine). Ovaj projekat je obustavljen iz razloga što su svi relevantni politički faktori u Srbiji uvideli štetnost iskopavanja bora i litijuma po životnu sredinu i zdravlje ljudi. Tom prilikom su jasno, kako meštani kraja u kome je bilo planirano iskopavanje, tako i ekološka udruženja, iskazali negativan stav prema iskopavanju bora i litijuma;</p>	<p>план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године.</p> <p>Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.
Марш са Дрине, UDRUŽENJE ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE - AEP	Koja nalazišta bora i litijuma i u kojim delovima Srbije su uzeta u obzir prilikom izrade ove projekcije?	<p>3) u Srbiji ne postoji ni jedna važeća dozvola za iskopavanje litijum, bora i pratećih elemenata;</p> <p>4) Narodnoj skupštini Republike Srbije je tokom 2022.godine podneta narodna inicijativa, potpisana od preko 30.000 građana Srbije, kojom se traži zabrana iskopavanja bora i litijuma. Ovom projekcijom potpuno neutemeljeno prejudicira odluka Narodne skupštine.</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године.</p> <p>Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.
ПРВИ ПРВИ НА СКАЛИ, Савез еколошких организација Србије (СЕОС)	На слици 4.4 „Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских сектора до 2050. године (Извори: пројекције засноване на сценаријима ССП)“ приказано је да ће од 2030. године у Србији постојати производња литијума/бора и других повезаних производа.	Образложење је обједињено. Уз наведену слику и табелу, у тексту Предлога ИНЕКП-а нема „порекла“ производње литијума/бора и других повезаних производа - ни где ће се производити у Србији, нити ко ће производити. Производња литијума не треба да се налази у Предлогу услед више чињеница. 1) Влада Србије је у јануару 2021. године укинула Уредбу и Просторни план подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарит, од 13. фебруара 2020. године. Сходно томе, председница Владе Србије је на конференцији за новинаре после седнице Владе рекла да Просторни план за Јадар више не постоји и да су самим тим поништени сви управни акти који су везани за Рио Тинто - све дозволе, решења и одлуке. 2) Основни суд у Ваљевоу је 2021. године забранио све рударске радове компанији Еуро Литијум Балкан, због бушотина за истраживање резерви литијума у долини Колубаре. И земљиште и бунари контаминирани су бором, и	Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године. Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>то не само површински бунари породица Јовановић у Лукавцу и Тадић у селу Шушеока, него је лабораторијски потврђено да је вода загађена и у артерском бунару дубине 120 метара у породичном газдинству Арбајтер која има производњу боровнице на четири хектара у Лукавцу. У њиховом бунару утврђена је два и по пута већа концентрација бора од максимално дозвољене чиме је угрожена свака пољопривредна производња.</p>	<p>ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>
<p>ПРВИ ПРВИ НА СКАЛИ, Савез еколошких организација Србије (СЕОС)</p>	<p>У табели 4.2 „Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских подсектора до 2050. године“ наведено је да производња литијума/бора и других повезаних производа у 2020. и 2025 не постоји (нула килотона), али за 2030. пише 600кт, а исто толико и за 2035, 2040, 2045. и 2050. годину.</p>	<p>3) Узорковање воде реке Јадар из 2021. године показало је да је концентрација бора за 17 пута већа 20 километара низводно од рудне зоне, где се налазе бушотине компаније Рио Тинто, док је концентрација арсена повећана 9, а литијума три пута, показали су резултати научног истраживања „Утицај истражне фазе у зони налазишта јадарита на промену садржаја арсена, бора и литијума у реци Јадар“ представљеног у САНУ. Резултати су били алармантни, неколико пута увећан врло токсични арсен, али и литијум и бор. Оно што је било посебно збрињавајуће јесте да су ови узорци узети са локације која се налазила десетинама километара низводно од саме рудне зоне, где је истраживао Рио Тинто/Рио Сава експлорејшн.</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године. Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>О повећаним концентрацијама литијума, бора и арсена у реци Јадар, као и отварању питања квалитета подземних вода из којих се мештани снабдевају водом за пиће, говорили су и токсиколог проф. др Петар Булат и биолог проф. др Предраг Симоновић који су истакли да постоји ризик од присуства ових елемената у бунарској води – када литијум и бор уђу у земљу и воду, не могу да се неутралишу природним само пречишћавањем, већ остају у екосистему и трајно га угрожавају. Као пример девастације наведена је Борска река која је постала „мртва река, претворена у отпадну воду“.</p> <p>4) У Закључку Зборника САНУ, објављеног након научно-стручног скупа „Пројекат Јадар – шта је познато?“ 2021. године, поред осталог пише:</p> <p>„Реализација пројекта Јадар водила би ка масивној девастацији простора, трајној промени карактера предела, деградацији биодиверзитата, земљишта, шума, површинских и подземних вода, расељавању домаћег становништва, престанку одрживих и исплативих пољопривредних активности и успостављању сценарија перманентног ризика по здравље становника оближњих села и града Лознице“.</p> <p>„У условима распрострањене борбе за ресурсе, видљивих климатских промена и смањења броја</p>	<p>планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>становника Србије, приоритетни интерес српског друштва је сузбијање загађења и прљавих технологија и одрживо коришћење природних ресурса на начин који не угрожава животну средину, не доводи до расељавања и не ускраћује будућим генерацијама животни простор, питку воду, здраву храну, плодну земљу и очувану, чисту и разноврсну природу“.</p>	
<p>ПРВИ ПРВИ НА СКАЛИ, Савез еколошких организација Србије (СЕОС)</p>	<p>На слици 4.4 “Развој физичке производње енергетски интензивних индустријских сектора до 2050. године (Извори: пројекције засноване на сценаријима ССП)” приказано је да ће од 2030. године у Србији постојати производња литијума/бора и других повезаних производа.</p>	<p>5) Народна иницијатива за измену и допуну Закона о рударству и геолошким истраживањима у циљу забране истраживања, експлоатације и прераде бора и литијума на територији Републике Србије, достављена је Народној скупштини од стране Савеза еколошких организација Србије (СЕОС) и Крени-промени, са прикупљеним потписима грађана.</p> <p>Иницира се додавање Члана 4а у Закон који гласи: „Забрањују се примењена геолошка истраживања, експлоатација и прерада руде бора и литијума у Републици Србији. Забрана из става 1. овог члана примењује се даном ступања на снагу овог закон. Одобрења за извођење примењених геолошких истраживања, експлоатација и прерада руде бора и литијума, важећа на дан ступања на снагу овог закона, не могу се продужити“.</p> <p>Очекује се изјашњавање народних посланика о Иницијативи.</p>	<p>Документ Интегрисани енергетски и климатски план није документ којим се дефинише политика везано за област рударства. Пројекције производње угља су везане искључиво за пројекцију рада термоелектрана и производњу електричне енергије која се сагласно циљу смањења емисија ГХГ, смањује и престају са производњом до 2050. године.</p> <p>Литијум и Борат нису предмет овог документа јер се овим документом не планира и не прописује како развој индустрије тако и пројекције рударских делатности које су предмет Стратегије рударства. У</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>5) Забрањено је истраживање и експлоатација литијума у обухвату Просторног плана Рековца – пише у Нацрту који је био на јавном увиду. Процедура је у току. Скупштина општине Рековац је на седници одржаној у 2021. године донела Закључак о покретању процедуре израде Измене и допуне Просторног плана општине Рековац у циљу забране истраживања и експлоатације литијума, бора и пратеће асоцијације елемената.</p> <p>6) За добијање прецизнијих података о количинама и квалитету руда на подручју града Крагујевца дозвољена су само основна геолошка истраживања која су прописана чланом 19. у вези члана 18. став 1. и 2. Закона о рударству и геолошким истраживањима. Из основних геолошких истраживања изузимају се евентуална поновна истраживања литијума, бора и пратећих минералних сировина, пише у Програму заштите животне средине у Крагујевцу од 2023-2033. године.</p> <p>Програмом нису дозвољена примењена геолошка истраживања јер су њихови носиоци привредна друштва, а сврха и непосредни циљ будућа експлоатација минералних ресурса и отварање површинских копова (члан 3. став 1. тачка 16. и 30, као и члан 21. овог закона).</p>	<p>ИНЕКП не постоји нити једна мера, политика, или циљ који говоре о плановима везаним за литијум. Текст је ревидиран са пројекцијама индустријског развоја у контексту анализа могућих потреба за енергијом. У том смислу документ је коригован. Напомињемо да је све ово објашњавано на састанцима Радне групе.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>Примењена геолошка истраживања могу директно да производе штету физичким лицима и животној средини. Из тог разлога су еколошки неприхватљива. Као таква, део су Програма заштите животне средине.</p> <p>Овај стратешки документ ступио је на снагу објавом у Службеном листу од 16. јуна (година XXXIII, број 14а).</p> <p>Експлоатација минералних сировина није предвиђена ни на подручју Генералног урбанистичког плана „Крагујевац 2030“.</p> <p>У светлу наведених чињеница, сматрамо да производња литијума/бора и других повезаних производа не треба да се налази у Предлогу ИНЕКП-а, па тако ни на слици 4.4 и у табели 4.2.</p>	

viii. Поглавље 5

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
ЕПС	5. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ПЛАНИРАНИХ ПОЛИТИКА И МЕРА, 5.3. Преглед инвестиционих потреба - у параграфу испод Табеле 5.5. кориговати тексту којем се наводи тренутни статус израде Акционог плана за праведну транзицију.	Неопходно је прецизно навести у којој фази поступка израде је овај документ, имајући у виду значај његове примене за ЕПС АД.	Очекује се да ће бити финализиран и усвојен током 2024. године. Текст ИНЕКП-а је ревидиран.
ЕМС	5 ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ПЛАНИРАНИХ ПОЛИТИКА И МЕРА	Додати у поглављу табелу са инсталисаним капацитетима (у MW) термоелектрана, гасних	Коментар је прихваћен. Квантитативни подаци су

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		електрана, хидроелектрана, РХЕ, ВЕ и СЕ у свим сценаријима од 2030. до 2050. године.	додати у табелама у Анексу V за све сценарије
АЕРС	Страна 291 Текст гласи:“ Преосталих готово 63,4% долази од инвестиција из сопствених средстава, укључујући пројекте које промовишу оператори преносног и дистрибутивног система, који ће на крају бити социјализовани кроз тарифе. Конкретно, велики пројекти преноса биће додатно процењивани у погледу финансијских капацитета промотера пројекта за реализацију, као и у погледу њиховог фокуса на тарифе за пренос и дистрибуцију.”	Потребно је појаснити овај део. Трошкови инвестиција ће утицати на тарифе, тако да ови трошкови морају бити јасно приказани за електроенергетски сектор посебно и за сектор природног гаса посебно. Све што ће имати утицај на тарифе мора се узети у обзир у свим прорачунима, да ли је то рађено? Објаснити реченицу „...од инвестиција приватног сектора, укључујући пројекте које промовишу Оператори преносног и дистрибутивног система“ јер није логична, оператори нису део приватног сектора.	Сопствене средства не значи приватна средства. Мера политика Праведна транзиција садржи детаљније податке.
АЕРС	Страна 252, Варијација сценарија S је означена као Сценарио S-N и разматра увођење нуклеарних електрана капацитета до 1.000 MW у електроенергетски систем Србије након 2040. године, како би се подржао пут декарбонизације до 2050. године.	С обзиром да је претходно било предвиђено увођење 4 модуларна нуклеарна реактора, почевши од 2032. са 400 MW, достижући 800 MW у 2035. години и коначно 1600 MW до 2042. године, остало је недоречено на који начин и у којој динамици се предвиђа увођење, како је наведено - 1000 MW почев од 2040. године, јер се у извештају више не помињу модуларни реактори већ само „nuclear power plants“, или се одустало од модуларних нуклеарних реактора.	Пошто постоји велика неизвесност у вези са еволуцијом технологије малих модуларних реактора, размотрили смо генеричку технологију нуклеарног постројења од 1 GW. Ово се може постићи или комбинацијом малих модуларних реактора или комбинацијом већих јединица.
EBRD	Тренутни приказ Сценарија С у поглављу 5 не даје неопходне детаље како би се разумели и проценили резултати сценарија. Према томе, ствара се		Коментар је прихваћен. Квантитативни подаци су додати у табелама у Анексу V за све сценарије

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>конфузија. Поглавље % би требало да јасно прикаже укупне емисије Сценарија С и С-Н. (са и без LULUCF), производњу електричне енергије по извору, удео обновљивих извора енергије у БФПЕ, удео ОИЕ у грејању и хлађењу, саобраћају, енергетском билансу, потражњи енергије, итд. Упоредивање резултата Сценарија С и С-Н и са Сценаријом WEM представља додатну информацију за читаоца. Према томе, важно је да се замене сви графикону у поглављу 5 који приказују резултате Сценарија С (или С-Н) према WEM са графиконима који садрже апсолутне вредности</p>		
EBRD	<p>Графикон на страни 239 приказује присуство гаса у систему у 2050. године, супротно наводима да „производња електричне енергије из фосилних горива у ТЕ ће бити у потпуности обустављена до 2050. године”. Да ли би ово било смањено? Молимо размотрите да проширите/ обезбедите информације у НЕКП-у</p>		<p>Изјава је преформулисана јер би требало да се односи на електране на лигнит. Планира се да постројења на гас раде до 2050. године. Табеле су укључене у Анекс V са бројчаним подацима.</p>
EBRD	<p>Стр. 273 подразумева смањење радних места у електроенергетском сектору услед транзиције. Да ли је ово проверено?</p>	<p>Иако се очекује губитак радних места у секторима фосилних горива, нова радна места ће бити отворена у ланцима снабдевања обновљивим изворима енергије, области енергетској ефикасности итд. На пример, бројке у табели 5.3 су веома конзервативне у поређењу са студијама ц. 1 радно место/ MW на</p>	<p>У процесу анализа резултата сценарија коришћен је макроекономски модел. Студија Дијагностика праведне транзиције у Србији са Акционим</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>пословима рада и одржавања што долази од Европске асоцијације за ветар</p>	<p>планом треба да детаљно анализира и прикаже аспект праведне транзиције.</p>
<p>EBRD</p>	<p>Слика 5.42 – Шта обухвата „декарбонизација“? На пример. да ли покрива повлачење из погона, санацију земљишта, друштвене импликације итд. Молимо да размотрите да допуните/пружите информација у том смислу у нацрту НЕКП-а.</p>	<p>Уопште, документ не предвиђа трошкове повлачења електрана на лигнит. Да ли постоји разлог за то?</p>	<p>Студија Дијагностика праведне транзиције у Србији са Акционим планом треба да детаљно анализира и прикаже аспект праведне транзиције.</p>
<p>EBRD</p>	<p>Слика 5.35 Укупни губици на електроенергетској мрежи приказују ниске вредности за циљеве смањења губитака у преносу и дистрибуцији у свим сценаријима (WEM, S & S-N), док мере имају за циљ смањење губитака (МП_ЕЕ42,МП_ЕЕ43)</p>	<p>Било би корисно да се квантификују циљеви смањења губитака према дефинисаним мерама и јасно пренесу у осталим деловима документа.</p>	<p>У структури губитака, губици у преносу су у складу са нивоом губитака у ЕУ а циљеви се односе заправо на губитке у дистрибутивној мрежи јер су они битно већи него у упоредивим земљама. При томе треба имати у виду да проценат губитака једним делом мора бити неминовно већи него у већини других земљама, све док је веома висок удео потрошње електричне енергије на ниском напону, пре свега у домаћинствима. Није могуће сада квантификовати појединачне мере које се</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			односе на смањење губитака јер ће то бити предмет посебне Студије.
EBRD	СТРАНА 246. Из слике 5.7 је тешко схватити да ли је потребно смањење метана или не.	Србија се као учесница придружила Декларацији о смањењу емисија метана (Methane Pledge) и сложила се да предузме добровољне акције како би допринела заједничким напорима да се глобална емисија метана смањи за најмање 30 одсто у односу на нивое из 2020. до 2030. Према пројекцији CH4 датој у документу, нивои нису усклађени са овим документом.	Нивои смањења CH4 који су приказани на графикону односе се на емисије из енергетских извора, фугитивне емисије и емисије из индустријских процеса и употребе производа. Овде не приказујемо емисије метана из других извора. То је исправљено тако да је јасно наведено у тексту.
EBRD	Страна 239/302 у Одељку 5 се наводи а се „очекује да ће термоелектране на гориво потпуно престати са производњом електричне енергије до 2050. године“.	Слика: Структура производње електричне енергије даје вредности TWh док су резултати сценарија WEM дати у GW. Тешко је упоредити промену производног капацитета у WEM и Сценарију С. Иако је производња заснована на чврстим горивима постепено опада и достиже нулу, темпо постепеног укидања је спор.	Додате су табеле у Анексу V са квантитативним информацијама (ово је подељено у облику excel датотека са члановима СБ). Текст је коригован тако је јасно да термоелектране на лигнит престају са радом до 2050. године, док гасна постројења настављају да производе. Међутим, имајте на уму да је главни фокус ИНЕКП-а 2030. и циљеви за 2030. годину. Пројекције за 2050. треба и

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			биће ревидиране у процесу ревизије ИНЕКП-а.
EBRD	Страна 239.Ниске стопе обнове зграда	Није јасно на шта се „обнова“ односи. Треба дати нумеричке информације (нпр. утицај изолације на грејање простора). Узимајући у обзир просечну старост и природу великих губитака топлоте зграде, стопе обнове нису довољне	Реновирање се односи на реновирање спољашњости зграде са пакетом интервенција (прозори, изолација зидова, изолација крова) што доводи до процентуалног смањења потрошње енергије за грејање у зависности од старости и типологије зграде, користећи резултате пројекта TABULA. Стопе реновирања су оне које се разматрају у Дугорочној стратегији обнове коју је објавило Министарство грађевинарства.
EBRD	Поглавље 5 Процена утицаја планираних политика и мера.	Уопште овај одељак не даје довољно информација за приказивање утицаја политике. Бројке које су дате у овом одељку не пружају информације читаоцу о стварном утицају и основним прорачунима политике и инвестиционих планова. Након само једног кратког параграфа о обнови зграда, следи спајање грејања и транспорта са повећаним уделом ОИЕ у енергетском сектору.	Утицаји политика и мера представљени су у Поглављу 3.
EBRD	Табела 5.1 Пројекције цене угљеника	Цене угљеника у систему Европске уније за трговину емисијама (EU-ETS) су већ достигле	У табели су представљене цене угљеника које се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>рекордну вредност од 100,34 ЕУРО/тCO₂ у фебруару 2023. године. Према табели, анализа за припрему НЕКП претпоставља да ће цена угљеника достићи 40 ЕУРО/ тCO₂. Треба дати оправдање за ниске вредности цена CO₂.</p>	<p>примењују у Србији у складу са образложењем: Основна претпоставка је да је порез на угљеник 40€/тони у 2030. години, што одговара половини ЕУ-ЕТС цене пројектоване у документу „Препоручени параметри за извештавање о пројекцијама гасова са ефектом стаклене баште у 2023.“ од стране Генералног директората за климатске акције ЕК, и достизање пуне пројектоване цене ЕУ-ЕТС, до 2045.” Република Србија није део ЕУ ЕТС, а на који начин и када ће се увести порез на CO₂ је предмет анализа које тек треба да се раде. Није могуће прецизирати пројекције цена CO₂ у случају Србије имајући у виду наведено, али су приказане пројекције које имају утицај на процес декарбонизације тако да одговарају умереној енергетској транзицији а што је посебно</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			важно са аспекта сигурности снабдевања.
EBRD	Страна 4 Циљ за смањење учешћа лигнита у производњи електричне енергије је приказан као нпр. постепено гашење лигнита, до 25% у 2030. у односу на 2019. годину На страни 239 постоји само један графикон који приказује производњу електричне енергије и чини се да чврста горива чине скоро 50% укупне производње	У тренутном формату ово ствара конфузију. Требало би ажурирати.	Коментар је прихваћен. Квантитативни подаци су додати у табелама у Анексу V за све сценарије
EBRD	Страна 250 – Према слици 5.11 нема разлике између S и WEM до краја 2030. године.	Треба додати неопходно објашњење зашто се очекује да удео ОИЕ у саобраћају буде исти без обзира на друге напоре декарбонизације.	Са заинтересованим странама се опширно разговарало о уделу ОИЕ у саобраћају и разматрано је кључно питање доступности биогорива друге генерације и ограничења за биогорива прве генерације, заједно са трошковима примене електричних возила како би се достигли удели представљени у анализи.
EBRD	Страна 250 – Слика 5.12 показује да удео ОИЕ у грејању није задовољавајући. Удео обновљивих извора енергије би требало да се повећа посебно пре 2030. године Плус, треба укључити и утицај мера енергетске ефикасности.	Слика 5.19 не приказује апсолутни утицај обнове зграда.	О уделу ОИЕ у грејању/хлађењу се опширно разговарало са заинтересованим странама. Ниво одрживости биомасе свакако има утицај на могућност повећања

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>вредности овог индикатора. Међутим треба имати у виду да су укључене топлотне пумпе. Поред тога удео ОИЕ у производњи топлотне енергије је веома мали и сагледаване су реалне могућности повећања овог удела до 2030. године. Уштеде енергије за реновирање зграда су представљене у Поглављу 3 где је представљен утицај сваке мере.</p>
EBRD	<p>Страна 262 – Слика 5.25 стопа обнове зграда је прилично ниска. Такође с обзиром на временски период пре 2030. године, стопа би требало да буде већа.</p>		<p>Стопе реновирања су у складу са Дугорочном стратегијом обнове зграда. При томе треба имати у виду да су све предложене мере везане за енергетску ефикасност веома финансијски захтевне и предстваљају већину пројектованих трошкова за достизање предложених циљева у 2030. години.</p>
EBRD	<p>Страна 263- Према слици 5.26, стопа обнове у комерцијалним зградама је иста без обзира на тип зграде.</p>	<p>Нпр. Колико је реалистично да ће стопа обнове за болнице и пословне зграде у приватном власништву бити иста?</p>	<p>Стопе реновирања су у складу са Дугорочном стратегијом обнове зграда. При томе треба имати у</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			виду да су све предложене мере везане за енергетску ефикасност веома финансијски захтевне и предстваљају већину пројектованих трошкова за достизање предложених циљева у 2030. години.
EBRD	Страна 265 – Слика 5.28 Зависност од увоза енергије у Сценарију S и Сценарију S-N је већа у поређењу са ситуацијом где нису предузете никакве активности.	На страни 3, димензија енергетска сигурност наводи „циљ смањења зависности од увоза”. Међутим, у складу са сликом 5.28, зависност од увоза енергије се повећава до 2045. године.	У WEM сценарију главни разлог ниске зависности од увоза енергије је коришћење локалног лигнита уместо увозног гаса што доводи до значајног повећања емисија. У сценаријима S, транзициона улога гаса доводи до повећања зависности од увоза док се локални ресурси из ОИЕ не искористе у потпуности, што доводи до стабилизације и благог смањења ближе 2050. години.
EBRD	Страна 242, слика 5.2b Укупно смањење GHG	Графикон приказује да је ублажавање само на нивоу од 21% у 2030. години и 66% у 2050. години у поређењу са нивоом из 1990. године. Узимајући у обзир Шести извештај о процени IPCC -а, да би се одржала граница од 1,5°C, емисије морају бити смањене за најмање 43%	Циљ смањења емисија ГХГ је у складу са циљем из документа Национални утврђен допринос (NDC) и Стратегије нискоугљеничног развоја.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>до 2030. године у поређењу са нивоима из 2019. године и за најмање 60% до 2035. године Тренутна амбиција за ублажавање није довољна.</p>	<p>Ове документе је усвојила Влада РС. Циљ је такође сагласан и са Одлуком Министарског савета из 2022. године. Напомињемо да сагласно Уредби о управљању ЕУ 2018/1999 циљеви у ИНЕКП, НДЦ и Стратегији нискоугљеничног развоја морају бити исти.</p>
<p>БОШ</p>	<p>Да би постигла климатску неутралност у складу са Париским споразумом, Србија треба да преиспита и повећа амбиције за 2030. (Сценарио С)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У 2021. години, Мрежа за климатску акцију Европе представила је опцију линеарног смањења емисија од 80% за цео регион Западног Балкана, у поређењу са тренутним нивоом емисија, приписујући великодушно смањење од 20% сектору LULUCF-а. Применом те рачунице, према вашим ажурираним подацима о тренутном нивоу емисија (2019), Србија би морала да смањи своје емисије за 28,38% до 2030. године, остављајући ниво емисија на 44,05 MtCO_{2e}. • У Извештају Секретаријата за загађење ваздуха и климу из 2022. године о преосталом “буџету за угљеник”, односно укупним емисијама CO₂ које могу бити емитоване, пројектовано је да је сразмерни удео Србије у том буџету од 2020. до 2050. Године 291 MtCO_{2e}, како би се раст температуре одржао испод 1,5 степени. То би заузврат значило просечно смањење CO₂ у односу на 1990. годину од 43% од 2021. до 2025. 	<p>Циљ смањења емисија ГХГ је у складу са циљем из докумената Национални утврђен допринос (NDC) и Стратегије нискоугљеничног развоја. Ове документе је усвојила Влада РС. Циљ је такође сагласан и са Одлуком Министарског савета из 2022. године. Напомињемо да сагласно Уредби о управљању ЕУ 2018/1999 циљеви у ИНЕКП, НДЦ и Стратегији нискоугљеничног развоја морају бити исти.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>године и 66% од 2026. до 2030. године.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Специјализована интернет страница која се бави проценом правичности глобалне борбе против климатских промена “The Paris Equity Check” процењује доприносе држава смањењу емисија у складу са њиховим намераваним национално одређеним доприносима, а њихови принципи правичности квантификовани су како би се добила процена колико емисије садржане у намераваним доприносима сваке државе доприносе глобалном загревању. Актуелни намеравани национално одређени доприноси Србије за 2030. годину, чија се амбиција огледа у ИНЕКП-у, заправо доприносе повећању глобалне температуре за 3,1 степен Целзијуса у 2100. години. 	
БОШ	Предвиђено смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште у 2030. из енергетског сектора је само 21,98%, а амбиција би требало да буде много већа. (Сценарио С)	Отприлике 50% свих емисија гасова са ефектом стаклене баште у Србији су емисије CO2 из термоелектране на угаљ. Смањење емисија у електроенергетском сектору предвиђено овим документом показује ограничену амбицију у коришћењу могућности за значајно напуштање угља. Осим у износу смањења емисија, ово се одражава и у пројектованој промени потрошње примарне енергије у 2030. години у односу на 2020. годину, која је мања само за 2,3%. Без обзира што ће инсталирани производни капацитети на чврста фосилна горива бити смањени за 24,43%, предвиђа се да ће се производња електричне енергије у TWh из	Предвиђено смањење емисија ГХГ из енергетског сектора је разматрано укључујући аспект сигурности снабдевања. Указујемо да после 2030. године процес декарбонизације је бржи.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		чврстих фосилних горива смањити само 15% до 2030. године.	
ЦЕКОР	<p>Потребно је разрадити додатни сценарио са нето нула емисија из електро енергетике у 2050-тој. То је потребно да би се видело како и на који начин је то могуће, односно какве би трошкови и користи то биле по јавни интерес, здравствени систем, економију, какве би то трошкове и користи имало на рударство, на водотокове, на пошумљеност итд. Иако постоји декларативна заинтересованост Министарства да се ка оваквом сценарију тежи, потпуно је јасно да се, иако је овакав сценарио разматран током рада радне групе за израду ове стратегије, овај сценаријо МОРА обрадити и као један од сценарија у НЕКП и дискутовати са другим сценаријима у погледу трошкова/користи. Потпуно је јасно да ће и огроман број мера које су споменуте у НЕКП документу морати на доказив начин да се прикажу како оне доприносе испуњењу конкретних циљева.</p>		<p>Овај сценарио је разматран а резултати представљени Радној групи (ЦЕКОР је члан Радне групе). ИНЕКП је документ којим се дефинишу циљеви за 2030. годину и ови циљеви су обавезујући.</p>
ЦЕКОР	<p>Дати детаљну анализу потрошње енергије у контексту уколико се потпуно изолују сви објекти становања, редукује индустријска потрошња струје у нормалном сценарију производње бакра (задржавање данашњих нивоа</p>	<p>Дати детаљну анализу колика је цена изоловања свих објеката становања Дати реалне потребе за струјом уколико се остави исти ниво производње бакра.</p>	<p>Аспект енергетске ефикасности је детаљно разматран, а стопе реновирања зграда су сагласне Дугорочној стратегији обнове зграда.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>производње а не увећавање за 4 до 6 пута), јер су предложени нивои нереални</p>		<p>Предвиђено повећање потражње за енергијом за нове индустријске инсталације је сагласно анализама потребног снабдевања електричном енергијом.</p>
<p>ЦЕКОР</p>	<p>Питање нуклеарног сценарија. Иако изгледа као једноставно решење са огромним потенцијалном базе енергије у практично неограниченом периоду од негде 2040 до 2100 ипак питање нуклеарне енергије је много компликованије. Ова мера ће сасвим извесно истиснути активности многих малих и средњих предузећа у области нових обновљивих извора енергије, исцрпиће огроман део буџетских средстава и онемогућити озбиљне захвате у областима енергетске ефикасности. Осим тога ова мера ће драматично повећати овисност о увозу јер је све повезано са нуклеарном енергијом директно и недвосмислено увоз.</p>	<p>Избацити потпуно сценарио са нуклеарном енергијом.</p>	<p>Имајући у виду потребе за базном енергијом као и могућности коришћења угља у том смислу до 2050.године, овај сценарио је разматран као могућност одговора Републике Србије за допринос Зеленој Агенди.</p>
<p>РЕРИ</p>	<p>Министарство супротно Закону о изградњи нуклеарних електрана кроз ИНЕКП уводи сценарио енергетског развоја са нуклеарном енергијом</p>	<p>Важећи Закон о забрани изградње нуклеарних електрана забрањује изградњу нуклеарних електрана, али и доношење инвестиционих одлука, израду инвестиционих програма и техничке документације за изградњу нуклеарних електрана. Нејасно је на основу којих је законских претпоставки надлежно министарство</p>	<p>Треба имати у виду да је у важећој Стратегији развоја енергетике РС до 2025. године са пројекцијама до 2030.године („Службени гласник РС“, број 101 од 8. децембра 2015.) у поглављу</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>разматра сценарио са и без нуклеарне енергије и излаже га на увид јавности? Имајући у виду да постоји забрана доношења инвестиционих одлука, што се чини ИНЕКП-ом, није јасно како се овим путем у процес доношења одлука уведе сценарија енергетског развоја са нуклеарном енергијом? Да би до разматрања изложеног сценарија уопште дошло неопходно је спровести најширу јавну дискусију и променити важећи правни оквир, обезбедити друштвени консензус и обезбедити економске, правне и јавнополитичке предуслове за разматрање било каквог сценарија који укључује нуклеарну енергију. Посебно забрињава то што се на овај начин дискусија о могућностима употребе нуклеарне енергије, са свим ризицима који прате развој ове технологије и њене употребе (која се често не ограничава само на производњу енергије) покреће у држави која показује да нема капацитет да поштује међународне уговоре које је сама потписала. Приликом планирања и увођења нуклеарне енергије у енергетски микс, уколико се уклоне законске баријере, треба бити јако обазрив и детаљан и узети у обзир потребу испуњења захтева који се тичу обавештавања јавности и потребног кадра. Најзад, треба имати у виду да већи део међународне заједнице не посматра нуклеарну енергију као алтернативу енергији из угља.</p>	<p>7. Развој енергетике Републике Србије после 2030. године наведено следеће: „За смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште на нивоу саопштења „Мапа пута енергетике до 2050. године”, према сада комерцијално расположивим технологијама поред још интензивнијег нивоа примене мера енергетске ефикасности и увођења ОИЕ, било би неопходно увођење и нуклеарних постројења у енергетику Републике Србије.“ Важећи Закон о забрани изградње нуклеарних електрана не забрањује израду сценарија којима се анализира оправданост коришћења нуклеарне енергије. Таква анализа би, у случају да она покаже да нуклеарне енектране могу бити оправдана опција и уколико оне могу бити прихватљиве по свим</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>релевантним критеријумима, могла бити подлога за преиспитивање оправданости Закона о забрани изградње нуклеарних електрана. Тек уколико би тај Закон био укинут, могло би се ући у даљи поступак који је и међународном праксом и актима веома детаљно разрађен, а који би могао водити доношењу инвестиционих одлука. Предуслов је изградња стручних капацитета, релевантних националних институција и доношење неопходне регулативе. Напомињемо да смо одговарали на ово питање у претходном периоду (2022) и да је одговор министарства био постављен и на сајту министарства.</p>
РЕРИ	<p>Аналитичка основа; стр. 252. Шта значи да се “очекује да ће термоелектране на угаљ престати са производњом електричне енергије до 2050. године.”</p>	<p>У Нацрту ИНЕКП-а нигде није предвиђено гашење термоелектрана. Напротив, мере политика у димензији декарбонизације искључују ЕТС сектор. Како се ово очекује када у ИНЕКП-у нису дате прецизне мере које се</p>	<p>Текст је допуњен информацијама сагласно коментару.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		односе на гашење термоелектрана, са пописом објеката и детаљним временским оквиром за њихово гашење. Без мера које се односе на затварање термоенергетских објеката, са прецизним временским оквиром за њихово гашење, објашњењем који објекти остају на мрежи, и које ће се мере предузети да би се ти објекти задржали на мрежи, не може ни доћи до остварења циљева који се односе на декарбонизацију, па чак ни ових симболичних и неамбициозних које предвиђа Нацрт ИНЕКП-а.	
РЕРИ	Аналитичка основа; стр. 253. У табели 5.1. Предлагач је предвидео цену тоне CO2 од 40 ЕУР у 2030. години. На основу којих улазних података и сазнања?	Међутим, у табели II.0.1. на стр. 303. предвиђена је цена тоне CO2 од 70 ЕУР у 2030. години. Како је дошло до различитих предвиђања, односно, како је уопште Предлагач дошао до ових пројекција?	У табели 5.1 су представљене цене угљеника које се примењују у Србији у складу са образложењем : Основна претпоставка је да је порез на угљеник 40€/тони у 2030. години, што одговара половини ЕУ-ЕТС цене пројектоване у документу „Препоручени параметри за извештавање о пројекцијама гасова са ефектом стаклене баште у 2023.“ од стране Генералног директората за климатске акције ЕК, и достизање пуне пројектоване цене ЕУ-ЕТС, до 2045.” Република Србија

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>није део ЕУ ЕТС, а на који начин и када ће се увести порез на CO2 је предмет анализа које тек треба да се раде. Није могуће прецизирати пројекције цена CO2 у случају Србије имајући у виду наведено али су приказане пројекције које имају утицај на процес декарбонизације тако да одговарају умереној енергетској транзицији а што је посебно важно са аспекта сигурности снабдевања. У табели II.0.1.70 је представљена цена од 70 евра/тона представљених у Анексу коришћено је у регионалном моделу електроенергетског система (укључујући све суседне земље ЕУ) за проверу рада електроенергетског система са овим продором ОИЕ према сценаријима ENTSO-E.</p>
Удружење за заштиту животне средине; Климатски	У одељку 5.3 Преглед инвестиционих потреба, у првом параграфу је наведено да „укупне инвестиционе потребе (CAPEX		Грешка у куцању. Текст је коригован.

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>у јавном сектору и сопствена средства) обухваћене у сценарију са додатним мерама (WAM) износе приближно 10,72 милијарди евра до 2030. године“. То није у складу са подацима наведених у табели 5.4, где је наведено да износе 11,86 милијарди евра.</p>		
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27</p>	<p>У одељку 5.3 Преглед инвестиционих потреба, у трећем параграфу је наведено да је преглед појединачних мера наведених у оквиру пет димензија заједно са трошковима њихове имплементације сумиран у слици 5.23. Трошкови су сумирани у слици 5.43, те је потребно исправити. Такође, у истом параграфу, у последњој реченици је наведено „Долази се до тога да је у сценарију WEM укључено око 16,68 милијарди евра за инвестиције, а у WAM сценарију 10,72 милијарди евра“, што није тачно и потребно је исправити. Износи наведени у табели 5.4. су 15,55 и 11,86 милијарди евра.</p>		<p>Хвала на коментару. Текст је коригован.</p>
<p>Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Табела 5.4 не приказује адекватно трошкове имплементације WEM и WAM сценарија, с обзиром да имплементација WAM сценарија укључује и имплементацију WEM сценарија. Због тога је у табели неопходно приказати реалне трошкове имплементације WAM</p>		<p>Приступ је да се покаже додатни напор у смислу инвестиција који је потребан за WAM сценарио у поређењу са сценаријем постојећих мера (WEM). Текст је коригован.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	сценарија, односно износ од 27,41 милијарде евра, а не само износ разлике од 11,86 милијарди евра.		
Удружење за заштиту животне средине; Климатски форум, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић, Коалиција 27	У одељку 5.3 Преглед инвестиционих потреба, у шестом параграфу је наведено "Део инвестиционих потреба за зелену транзицију може бити покривен издвајањем јавних прихода од увођења таксе СВАМ." Објасните како ће приход од увођења таксе СВАМ, као механизма који уводи Европска Унија (ЕУ) на територији земаља чланица, и чији приход иде у буџет ЕУ, постати део јавних прихода Србије, којима ће бити покривен део инвестиционих потреба за зелену транзицију?		Грешка у куцању. Требало би да буде „carbon tax”. Текст је коригован.
Научни савет ЕПС	2.6. Нуклеарна енергија У сценарију SN је само најављена могућност алтернативне градње нуклеарне електране снаге 1000 MW после 2040. године, што значи да је ранија идеја у о могућем учешћу у капацитетима великих нуклеарних електрана које се граде у суседству или сопственој градњи малих модуларних реактора напуштена. Оправданост изградње нуклеарних електрана у Србији је потврђена на два стручна скупа одржана у САНУ 2020. и 2022. године, а и у ЕПС-у је најављивана таква потреба. У		ИНЕКП је документ који дефинише циљеве за 2030. годину, док је период после 2030. године визија могућег развоја. Имајући у виду потребе за базном енергијом као и могућности коришћења угља у том смислу до 2050. године, овај сценарио је разматран као могућност одговора Републике Србије за допринос Зеленој Агенди. Уколико би се

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>ИНЕКП је изостало било какво објашњење те идеје са становишта благовремене припреме кадрова и формирања потребних институција, избора модела изградње, истраживања за избор локације и типа нуклеарног реактора, и других радњи које претходе тако деликатним подухватима, и које би, судећи по светским искуствима њиховог трајања, требале да су већ у Плану.</p>		<p>сценарио користио као подлога за преиспитивање оправданости Закона о забрани изградње нуклеарних електрана и тек уколико би тај Закон био укинут, могло би се ући у даљи поступак који је и међународном праксом и актима веома детаљно разрађен, а који би могао водити доношењу регулаторних, инвестиционих и других одлука. Свакако да је предуслов изградња стручних капацитета, релевантних националних институција и доношење неопходне регулативе а што јесте детаљно разматрано у процесу анализе овог сценарија.</p>
<p>Научни савет ЕПС</p>	<p>2.10. Трошкови имплементације Предвиђено улагање од 27,41 милијарди € до 2030. године (за 7 година) је скоро половина укупних улагања која предвиђа референтни (М2) климатски сценарио у Стратегији нискоугљеничног развоја до 2050. године (за 27 година) у износу од 60 милијарди €. Није било могуће проверити</p>		<p>Текст је коригован тако да је дато више детаља за 5.4 и 5.5 ради јаснијег представљања инвестиција. Потпуна листа инвестиционих трошкова по мерама налази се у Анексу 1.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>везу укупних трошкова имплементације мера које предвиђа ИНЕКП и одговарајућих трошкова датих у табели 5.4 (процењени износ је нешто нижи од 55 милијарди €), док се из табеле 5.5 не може закључити колики је укупан износ улагања. ИНЕКП рачуна са чак 43,7 милијарди € помоћи и инвестиција од стране ЕУ, што је несигурна и оптимистичка процена. На слици 5.42 се види да су предвиђени трошкови истраживања и иновација само 0,38% свих трошкова, што је готово три пута мање од уобичајених улагања (око 1%) потребних за ове сврхе</p>		
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com</p>	<p>Да би постигла климатску неутралност у складу са Париским споразумом, Србија треба да преиспита и повећа амбиције за 2030. (Сценарио С)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У 2021. години, Мрежа за климатску акцију Европе (ЦАН) пружила је опцију линеарног смањења емисија од 80% за сав западни Балкан, у поређењу са тренутним нивоом емисија, приписујући великодушно смањење од 20% сектору ЛУЛУЦФ-а. Ажурирањем тог рачунања према вашим ажурираним подацима о тренутном нивоу емисија (2019), Србија би морала да смањи своје емисије за 28,38% до 2030. године, остављајући ниво емисија на 44,05 МтЦО₂е. • Извештај Секретаријата за загађење ваздуха и климу из 2022. године о преосталом буџету за угљеник. Поштени удео Србије у том буџету од 2020. до 2050. је 291 МтЦО₂, како би се раст температуре одржао испод 1,5 степени. То би 	<p>Циљ смањења емисија ГХГ за 2030. годину је у складу са циљем из докумената Национални утврђен допринос (NDC) и Стратегије нискоугљеничног развоја. Ове документе је усвојила Влада РС. Циљ је такође сагласан и са Одлуком Министарског савета из 2022. године. Циљ који се односи на ОИЕ произилази из овог циља. При томе предложени циљеви представљају минимум</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>заузврат значило просечно смањење ЦО₂ у односу на 1990. годину од 43% од 2021. до 2025. године и 66% од 2026. до 2030. године.</p> <ul style="list-style-type: none"> • The Paris Equity Check процењује обећања земаља о смањењу емисија у складу са њиховим НДЦ-има, а њихови принципи праведности, а квантификовани су како би се позабавила праведношћу и колико обећања једне земље доприносе глобалном загревању. У оба случаја, садашње обећање Србије о НДЦ-у за 2030. годину, чија се амбиција огледа у ИНЕКП-у, доприноси повећању за 3,1 степен целзијуса у 2100. години. 	<p>који је потребно остварити до 2030. године а то значи да је могуће реализовати и више од тога. После 2030. године предложени процес декарбонизације је бржи.</p>
<p>Extinction Rebellion Serbia, dragan.sreckovic@gmail.com</p>	<p>Предвиђено смањење ГХГ у 2030. из енергетског сектора је само 21,98%, а амбиција би требало да буде много већа. (Сценарио С)</p>	<p>Отприлике 50% свих емисија ГХГ произилази из ЦО₂ који емитују термоелектране на угаљ у Србији. Тренутно смањење емисија у електроенергетском сектору показује ограничену амбицију у коришћењу могућности за значајно повлачење угља. Осим у износу смањења емисија, ово се одражава и на процентуалну промену потрошње примарне енергије у 2030. години у односу на 2020. годину, која је мања само за 2,3%. Без обзира што ће инсталирани производни капацитет из чврстих фосилних горива бити смањен за 24,43%, предвиђа се да ће производња електричне енергије у TWh из чврстих фосилних горива смањити само 15% до 2030. године.</p>	<p>Предвиђено смањење емисија ГХГ из енергетског сектора је разматрано укључујући аспект сигурности снабдевања. Указујемо да после 2030. године процес декарбонизације је бржи.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 252. Зашто нема биогорива у производњи електричне енергије у 2025. године, док осталим, укључујући и 2019. годину има?</p>		<p>График је коригован а детаљни подаци укључени у Анекс V.</p>
<p>dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић</p>	<p>Страна 252: Дата је информација везана за табелу 5.1: "Основна претпоставка је да је такса на CO2 уведена 2027. године по ниској стопи од 4€/t, а да је затим повећана на 40€/t у 2030. години, што одговара половини цене EU-ETS која је пројектована у документу".</p>	<p>Данас EU-ETS цена досеже до 100 €/тони, у претходне три године је порасла 5 пута, док се нашим планом предвиђа да ће почетна цена износити 2027. године 4 €/тони, а да ћемо 2030. године доћи до 40 €/тони. На основу којих претпоставки се дошло до вредности 4 €/тони и 40 €/тони и да ли оне одговарају очекиваној "половини цене EU-ETS"?</p>	<p>У табели су представљене цене угљеника које се примењују у Србији у складу са образложењем : Основна претпоставка је да је порез на угљеник 40€/тони у 2030. години, што одговара половини EU-ETS цене пројектоване у документу „Препоручени параметри за извештавање о пројекцијама гасова са ефектом стаклене баште у 2023.“ од стране Генералног директората за климатске акције ЕК, и достизање пуне пројектоване цене EU-ETS, до 2045. Република Србија није део EU ETS, а на који начин и када ће се увести порез на CO2 је предмет анализа које тек треба да се раде. Није могуће прецизирати пројекције</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			цена ЦО2 у случају Србије имајући у виду наведено али су приказане пројекције које имају утицај на процес декарбонизације тако да одговарају умереној енергетској транзицији а што је посебно важно са аспекта сигурности снабдевања.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Страна 252. Нејасно је да ли је на дијаграму S-N или S сценарио, зашто дијаграмом нису приказана оба сценарија? Иако је додељена боја у легенди за нуклеарну енергију - иста није приказана дијаграмом.		Кориговано сагласно коментару.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Страна 252. S-N сценарио није дефинисан, нису дате информација попут потребних корака или потребних финансијских средстава.	Нејасно је и да ли се, цитат: "Сценарио С-Н и разматра увођење нуклеарних електрана капацитета до 1.000 MW у електроенергетски систем Србије након 2040. године" односи на више електране укупног капацитета до 1.000 MW или на више електрана чији појединачни капацитет не прелази 1.000 MW?	Кориговано сагласно коментару.
dragan.sreckovic@gmail.com, jorizantvoort@gmail.com, Плаво и зелено, Милица Дамњановић	Страна 252. Знајући кроз шта пролазе земље које деценијама користе нуклеарну енергију (мањак квалификоване радне снаге на тржишту, вишеструко пребачени буџети при изградњи постројења, премашени рокови) поставља се питање да ли грађане Р. Србије треба излагати		ИНЕКП је документ који дефинише циљеве за 2030. годину, док је период после 2030. године визија могућег развоја. Имајући у виду потребе за базном енергијом као и могућности коришћења

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
	<p>ризицима које инвестиција у нуклеарну енергију у Р. Србији собом носи? Како ће градња нуклеарних постројења током најмање 15 година смањити енергетско сиромаштво којем су грађани изложени?</p>		<p>угља у том смислу до 2050. године, овај сценарио је разматран као могућност одговора Републике Србије за допринос Зеленој Агенди. Уколико би се сценарио користио као подлога за преиспитивање оправданости Закона о забрани изградње нуклеарних електрана и тек уколико би тај Закон био укинут, могло би се ући у даљи поступак који је и међународном праксом и актима веома детаљно разрађен, а који би могао водити доношењу регулаторних, инвестиционих и других одлука. Свакако да је предуслов изградња стручних капацитета, релевантних националних институција и доношење неопходне регулативе а што јесте детаљно разматрано у процесу анализе овог сценарија.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
<p>Удружење минералне вуне Србије</p>	<p>Stranica 291: u Tabeli 5.4. se navodi iznos finansijske pomoći za energetsку ефикасност до 2030 sa navodom da 60% troškova plaćaju korisnici. Treba izmeniti na 40%.</p>	<p>Mere EE nisu sprovodive bez većeg iznosa subvencija – minimum 60%</p>	<p>Израчунати проценат представља пондерисани проценат приватних средстава која су потребна да би се обезбедила примена планираних мера енергетске ефикасности у свим секторима финалне потрошње. Различити индикативни проценти су претпостављени за главне мере политике узимајући у обзир циљану финалну потрошњу (нпр. домаћинства, компаније, фармери) и секторе (нпр. зграде, саобраћај, индустрија, пољопривреда). Треба напоменути да се предложене мере политике састоје од различитих мера (нпр. субвенције, смањење пореза, кредити са ниским каматама), које могу захтевати различите нивое користи током њихове примене. Коначно, претпостављени проценти ће се поново размотрити током стварног</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			осмишљавања мера политике узимајући у обзир стварне услове, док се могу ревидирати на основу процене ефикасности апсорпције ресурса и доступности капитала.
nikorade1918@gmail.com	Избацивање нуклеарне енергије из предвиђених извора енергије за Србију.	У Србији је на снази мораторијум на нуклеарну енергију и тако ће заувек и остати	ИНЕКП је документ који дефинише циљеве за 2030. годину, док је период после 2030. године визија могућег развоја. Имајући у виду потребе за базном енергијом као и могућности коришћења угља у том смислу до 2050. године, овај сценарио је разматран као могућност одговора Републике Србије за допринос Зеленој Агенди. Уколико би се сценарио користио као подлога за преиспитивање оправданости Закона о забрани изградње нуклеарних електрана и тек уколико би тај Закон био укинут, могло би се ући у даљи поступак који је и међународном праксом и актима веома детаљно

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			развијен, а који би могао водити доношењу регулаторних, инвестиционих и других одлука. Свакако да је предуслов изградња стручних капацитета, релевантних националних институција и доношење неопходне регулативе а што јесте детаљно разматрано у процесу анализе овог сценарија.

ix. Анекси

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
РЕРИ	Аналитичка основа; стр. 303. Предлагач ипак узима у обзир улазне параметре који подразумевају смањење капацитета термоенергетских постројења, али није јасно којим мерама политика се то постиже?	у табели II.0.1. на стр. 303. наведено је да су, према сценарију С, у 2030. нето капацитети постројења на лигнит 2,76 GW, што је значајно мање него у 2022. години када су капацитети били 4,43 GW (Извештај Агенције за енергетику 2022). Међутим, није јасно које мере политика доводе до смањења капацитета од 62,3%? У истој табели наведено је нето годишња производња постројења на лигнит 9,5 TWh?	Инсталирани капацитети улазе у Antares из резултата СЕМС-а. У Анексу V су укључене табеле са детаљним резултатима. 9,5 TWh се односе на 2040. у табели II.4
РЕРИ	Аналитичка основа; стр. 304. Нејасни су подаци о фактору искоришћења термоелектрана у табели II.0.3.	Наиме, фактор искоришћења термоелектрана креће се између 66% и 73%. Није јасно какво је оправдање за рад постројења са овим фактором искоришћења? Посебно је неразумљиво да се	Пријављени фактори коришћења нису оправдани јер су резултати симулације проблема са

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		<p>предвиђа да термоелектрана Костолац БЗ која би тек требало да буде пуштена у рад ради са фактором искоришћења од 66%? Како ће ова термоелектрана да покрије трошкове улагања ако ни 7 година након покретања ради са овим фактором искоришћења?</p>	<p>избором агрегата и економским диспечингом са временским кораком од 1 сата за период од годину дана (са Antares софтвером). Код проблема са избором агрегата и економским диспечингом, оперативни трошкови система су минимизирани за дати скуп генератора.</p>
EMC	<p>Стр.291 i. Scenario-S analysis for 2030 Based on the RES capacities and the recent study on RES integration in Serbia , the value of the hourly day-ahead reserves requirements provided to the model was 1250 MW.</p>	<p>Студија није узела у обзир повлачење термокапацитета, које се најављује у ИНЕКП, тако да се вредност од 1250 MW може навести информативно, а не у сврху коментарисања резултата ИНЕКП. Улазни подаци за поменућу студију нису исти као и улазни подаци коришћени за израду С сценарија.</p>	<p>Повлачење топлотних капацитета највише утиче на то ко ће обезбедити резерве, а не на величину обавезне резерве. Међутим, вредност од 1250 MW је заиста индикативна. У сваком случају, како се наводи у Извештају о анализи: „Резултати са ограничењима резерви разматрани су углавном за процену изводљивости сценарија (увек на нивоу DAM), јер су конзервативнији у погледу расуте енергије (у конкретном сценарију,</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>променљиви капацитети ОИЕ су веома мали, стога нема расуте енергију у оба случаја). То не значи да није потребна даља анализа балансног тржишта.” Такође, у симулацијама спроведеним са ANTARES-ом за ИНЕКП, показало се да тачна вредност ових захтева у погледу резерви није пресудна за резултате.</p>
EBRD	<p>Табела II.6 о диспечовању претпоставља да ће гасне електране бити мање диспечоване од оних на угљак након 2040. године. Да ли је ово проверено?</p>	<p>Имајући у виду интензитет угљеника у горивима и повезане импликације (емисије, порезу на угљеник, итд.), очекивали бисмо супротно. Удео угља у диспачингу производње електричне енергије остаје веома висок у 2040. години.</p>	<p>Прва два гасна постројења су СНР постројења, стога је њихов учинак дефинисан њиховим термичким оптерећењем. Треће постројење је комбиновано постројење које је заиста економичније у поређењу са блоковима на лигнит (са изузетком сада блока Костолац БЗ). Овај контра-интуитивни резултат је због нефлексибилности јединица за лигнит (високотехнолошки минимум, дуго мин. време рада и мин. време кварова) у поређењу са постројењем</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			на гас комбинованог циклуса, док у исто време нема много доступних опција у како би се у сваком тренутку задовољило оптерећење.
ЕМС	На страници 303 (Анекс II) дате су вредности инсталираних снага ветроелектрана и соларних електрана коришћене у Сценарију S. По овом сценарију, инсталирана снага ових капацитета би, у 2030. години, требало да износи 3,5 GW. Сматрамо да је, ако се ово третира као званични циљ Републике Србије за тај период, потребно нагласити да је у питању минимална вредност. Овај додатак је неопходан како би се избегло тумачење по коме је овај капацитет ограничење са горње стране.		Текст ИНЕКП-а је исправљен. Предложено је наглашено је у Поглављу 5.1.

х. Коментари на податке

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
НИС	Шта је извор података да се биогорива друге генерације користе у транспорту у Србији (0,4% енергије у транспорту)?	Биогорива друге генерације су још увек изузетно ретка и веома скупа. Додатно, у Србији за сада не постоји обавезни садржај биогорива и не постоји економско оправдање да било која нафтна компанија намешава ова горива у бензин& дизел који се пласира на српско тржиште.	Ако се коментар односи на резултате за 2022. и 2023. онда су ово резултати модела који ће морати да се ажурирају када званични биланси буду доступни. Након

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			<p>2024. године постоје границе које се односе на мешање биогорива како би се достигао ниво удела ОИЕ у транспорту до 2030. године (узимајући у обзир ограничења за прву генерацију биогорива и ограничења за увођење електричних возила).</p>
НИС	<p>Шта је извор података да се биогорива прве генерације користе у транспорту у Србији (0,4% енергије у транспорту)?</p>	<p>Могуће је да се на тржишту Србије нађе веома низак % биогорива прве генерације, јер неке количине увезеног дизела и бензина садрже биогорива (FAME, ETBE), али пошто не постоји обавеза минималног удела биогорива, садржај био-компоненти се не евидентира у лабораторијским извештајима који прате продају дизела и бензина на српском тржишту. Стога није јасно одакле потичу подаци о уделу биогорива у сектору транспорта у Србији.</p>	<p>Ако се коментар односи на резултате за 2022. и 2023. онда су ово резултати модела који ће морати да се ажурирају када званични биланси буду доступни. Након 2024. године постоје границе које се односе на мешање биогорива како би се достигао ниво удела ОИЕ у транспорту до 2030. године (узимајући у обзир ограничења за прву генерацију биогорива и ограничења за увођење електричних возила).</p>
НИС	Нејасна методологија обрачуна	У Excel табели за Res Сценарио S, Лист 8. GHG Emissions from energy use per Sector, дате су емисије за од истраживања и производње	За линију за екстракцију и обраду нафте и гаса користимо фугитивне

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
		нафте и гаса и прераде нафте (рафинерије) за период до 2050. Није јасно које све емисије улазе у овај обрачун (само од употребе енергије или и процесне и фугитивне као што се наводи у INECP у).	емисије плус емисије повезане са енергијом. Детаљи о коефицијентима који се користе у датотеци су подељени.
НИС	Нејасна методологија обрачуна	<ul style="list-style-type: none"> - Такође није јасан начин како је вршена калкулација ових емисија по годинама и на основу којих података (количине потрошених енергената, процесне емисије у рафинерији Панчево, емисије са бакље итд...) - Зашто постоји скок емисије РНП од ~ 17% између 2021. и 2018.? Обими прераде су били скоро исти? - На основу којих претпоставки се очекује тако драстичан пад емисија гасова CO2 и CH4 у 2045 и 2050. години? 	Достављен је детаљан преглед емисија по извору како бисмо разјаснили ове тачке. Пад емисија из рафинерија након 2040. године повезан је са смањењем активности рафинерија након овог периода. Смањење емисија од екстракције нафте и гаса након 2035. године је повезано са смањењем емисија
НИС	Нови емисија СНР (ТЕ-ТО) Панчево није добар	<ul style="list-style-type: none"> - CO2 емисије ТЕ-ТО Панчево су биле ~620kt/y у претходној верзији INECP. У материјалима које смо добили нема детаљних података о емисијама - Према подацима које смо већ доставили, емисије ТЕ-ТО Панчево су само око 330kt CO2 на 8300 радних сати годишње. Молимо вас да усагласите податке са нашим проценама. 	Коментар је узет у обзир
НИС	Потребно разјашњење	Excel табели за Res Сценарио S, Лист 8. GHG Emissions from energy use per Sector није јасно на шта се односи ред „CO2 Capture and Storage“.	Ова линија је укључена у извештајне табеле у случају када се CCS

заинтересована страна	коментар	образложење	одговор
			појављује у решењу модела (на пример, када смо анализирали сценарије нето нула, CCS опције су биле део решења за индустријски и енергетски сектор).

АНЕКС II: КОМЕНТАРИ СА ЈАВНИХ КОНСУЛТАЦИЈА ЗА СПУ ЗА ИНЕКП

i. Генерални коментари

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Министарство заштите животне средине Републике Србије	1.Тачка 1.Извештаја о стратешкој процени ИНЕКП-а, која обухвата поглавље "Нетехнички резиме" би требало да буде последња тачка, односно да буде део тачке 10. ИНЕКП-а, која обухвата поглавље "Закљичци стратешке процене".		усвојен	Текст је уређен.
Агенција за заштиту животне средине	У листи скраћеница навести шта је СЕПА	израз СЕПА се користи у тексту а не налази се у листи скраћеница.	усвојен	Текст је уређен.
Агенција за заштиту животне средине	скраћеница ГХГ означава "гасове са ефектом стаклене баште"	Потребно је допунити цео израз за ГХГ. Неможе да стоји само "стаклене баште"	усвојен	Текст је уређен
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић	Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину ИНЕКП је препун правописних и термилошких грешака, до нивоа да онемогућује правилно разумевање извештаја, те му је потребна обимна ревизија.		усвојен	Текст је уређен.
Министарство пољопривреде,	испод сваке слике и карте неопходно је да стоји извор података		усвојен	Текст је уређен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде				
РЕРИ	Текст извештаја је нечитљив и неконзистентан	Неопходно је уподобити текст извештаја о стратешкој процени утицаја ИНЕКП-а (“Извештај”) нормама и стандардима српског језика. Уколико је исти превођен са енглеског језика то је морало бити урађено у духу српског језика како би га јавност могла разумети. Поред тога, појављују се многобројни изрази и термини који нису усаглашени са правним терминима који су прихваћени у оквиру националног правног поретка, те није јасно увек на оје правне институте израђивач Извештаја мисли. Најзад, у читавом документу је примећена и неконзистентност која се огледа у различитим терминима који се користе за исте појмове (нпр. иста сценарија називају се различито у различитим деловима Извештаја), као и коришћење термина и скраћеница који нису усклађени са званичним, већ прихваћеним	усвојен	Текст је уређен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		у постојећој законској регулативи (нпр. Двогодишњи ажурирани извештај уместо Двогодишњи извештај о ажурирању и сл.).		
РЕРИ	Јавна расправа је спроведена у периоду који онемогућава ефективно учешће јавности у поступцима припреме прописа	Чланом 8. став 1 (а) Закона о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима заштите животне средине (“Сл. Гласник РС - међународни уговори” бр. 39/09), наведено је да је потребно утврдити довољне временске рокове за ефикасно учешће јавности. С тим у вези, ради појашњења одређених одредаба “Архуске конвенције” и ради лакше примене истих, Економска комисија Уједињених нација за Европу је новембра 2015. године, израдила “Препоруке из Мастрихта за промовисање ефективног учешћа јавности у доношењу одлука о питањима у вези са животном средином”, те је у препоруци 77. наведено да правни оквир треба да се појасни израчунавање рокова,	није усвојен	Коментар није прихваћен. Министарство рударства и енергетике припрема овај документ од 2021. године. За потребе израде документа формирана је мултисекторска радна група. Представници Европске комисије, Секретаријата Енергетске заједнице су били укључени и информисани о свим резултатима и Извештајима. Током процеса припреме НЕКП одржани су бројни састанци са релевантним заинтересованим странама и консултације са факултетима и институтима у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу. Јавне консултације и прекограничне консултације

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>који би требало да буду дефинисани јасним терминима, па је у истом члану, у тачки е) наведено да “кад год је то могуће, треба избегавати главне сезоне празника (нпр. лето, крај децембра), као време за одржавање поступка учешћа јавности”. Упркос наведеним препорукама, насловни орган наставља са штетном праксом одржавања јавних консултација и расправа у летњем периоду чиме онемогућава ефективно учешће јавности у поступцима припреме прописа. Ово нарочито треба имати у виду, будући да је реч о документу од изузетног значаја за грађане Републике Србије, и један од најважнијих докумената у области енергетике и климатских промена који представља основ енергетске политике сваке државе која је овај јавно- политички документ прихватила.</p>		<p>организоване су у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10 и Пословником Владе („Службени гласник РС”, број 61/06, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19)., РЕРИ је организовао јавне расправе у новембру 2021., марту 2022. и јулу 2023. МЗО је учествовао у наведеним јавним консултацијама МЖМ је био у сталној комуникацији са Министарством заштите животне средине у циљу укључивања коментара и ажурирања након истека рока 5. августа 2023. године. Дакле, период консултација није био тако стриктан и коментари су прихваћени чак и дуго након истека рока за консултације.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
				<p>На пример, добили смо коментаре од румунског Министарства животне средине, вода и шума о стратешкој процени утицаја на животну средину за ИНЕКП 11. октобра 2023. године, на које ће бити одговорено у складу са тим. Имајте на уму да је до данас, 13. новембра 2023. године, МРЕ добијао коментаре само из Румуније.</p>
РЕРИ	<p>Носилац израде плана је неоправдано раздвојио јавну расправу о ИНЕКП-у и извештају о стратешкој процени утицаја ИНЕКП-а</p>	<p>Чланом 19. став 2. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину прописано је да се јавни увид и јавна расправа организују по правилу у оквиру излагања плана и програма на јавни увид и одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана и програма. Подносилац указује да нису јасни разлози због којих је носилац израде плана раздвојио ова два поступка.</p>	није усвојен	<p>Не прихвата се коментар</p> <p>Процеси су упоредо вођени.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	Извештај о СПУ који је представљен на јавном увиду формално и садржински не задовољава стандарде и захтеве Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, нити регулативе на нивоу Енергетске заједнице који се односе на израду ИНЕКП-а и стратешке процене утицаја. Овај невешто преведен документ није ни требало да се појави на јавном увиду јер се коментарима и примедбама не може поправити нити унапредити. Потребно је да Делегација ЕУ без одлагања преиспита одговорност Министарства рударства и енергетике и Израђивача Извештаја о СПУ, због ненаменског трошења средстава ЕУ.		није усвојен	Не прихвата се коментар, јер није напоменуто шта тачно треба да се исправи
РЕРИ	Прекограничне консултације нису спроведене у складу са Протоколом о стратешкој процени утицаја на животну средину ЕСПОО Конвенције	Према члану 10.1. Закона о потврђивању Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту ("Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 1/10) ("Закон о потврђивању протокола") када Страна порекла сматра да примена плана или програма вероватно има значајне прекограничне последице на животну средину	није усвојен	Коментар није прихваћен. Министарство рударства и енергетике припрема овај документ од 2021. године. За потребе израде документа формирана је мултисекторска радна група. Представници Европске комисије, Секретаријата Енергетске заједнице су били укључени и информисани о свим резултатима и Извештајима. Током

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>и здравље, или ако Страна која ће вероватно бити значајно погођена то затражи, Страна порекла ће што је раније могуће пре усвајања плана или програма обавестити погођену Страну. Сличну формулацију користи и израђивач Извештаја у потпоглављу 1.5 Индикативне мере за ублажавање и мониторинг, међутим у питању је лош превод са енглеског језика (који је присутан у целокупном документу који је предмет ових консултација) те јавност не може са исправношћу утврдити право значење тзв. мере. Дакле, Република Србија је била дужна да обавести и достави целокупну релевантну документацију државама које су потенцијално погођене активностима предвиђеним ИНЕКП-ом како би је оне изложиле на увид јавности у својим државама најкасније у тренутку када је наведени нацрт плана изложила јавности у Републици Србији. Оно што нарочито забрињава јесте чињеница да је у</p>		<p>процеса припреме НЕКП одржани су бројни састанци са релевантним заинтересованим странама и консултације са факултетима и институтима у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу. Јавне консултације и прекограничне консултације организоване су у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10 и Пословником Владе („Службени гласник РС”, број 61/06, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19). , РЕРИ је организовао јавне расправе у новембру 2021., марту 2022. и јулу 2023. МЗО је учествовао у наведеним јавним консултацијама МЖМ је био у сталној комуникацији са</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>нотификацијама које су упућене суседним земљама од 05. јула 2023. године (Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора, Албанија, Бугарска, Румунија, Мађарска) наведено да се од погођених страна очекује одговор који би садржао коментаре и сугестије у року од 30 дана од дана пријема писма дипломатским путем (?!?). Чини се да поступајући органи нису упознати са процедуром прекограничних консултација, те чињеницом да рок за учешће јавности почиње да тече када релевантни документи постану доступни заинтересованој јавности и јавност у погођеној страни буде обавештена о тој чињеници, а не кад их страна порекла учини доступним погођеној страни (уколико погођена страна искаже интересовање да учествује у прекограничним консултацијама). Дакле, остављени рок од 30 дана за достављање коментара (не обавештење да ли жели да започне консултације) се ни у</p>		<p>Министарством заштите животне средине у циљу укључивања коментара и ажурирања након истека рока 5. августа 2023. године. Дакле, период консултација није био тако стриктан и коментари су прихваћени чак и дуго након истека рока за консултације. На пример, добили смо коментаре од румунског Министарства животне средине, вода и шума о стратешкој процени утицаја на животну средину за ИНЕКП 11. октобра 2023. године, на које ће бити одговорено у складу са тим. Имајте на уму да је до данас, 13. новембра 2023. године, МРЕ добијао коментаре само из Румуније.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>ком смислу не може сматрати “разумним роком” у смислу члана 10. став 2 (б) Протокола. Препоруке за добру праксу у погледу учешћа јавности у стратешкој процени утицаја на животну средину које су одобрене на Састанку страна Конвенције који представља Састанак страна у Протоколу у Одлуци II/8 додатно појашњавају да рокови за учешће јавности које укључује прекогранични елемент могу трајати макар онолико колико трају рокови за учешће јавности без тог елемента да би се узели у обзир културолошки проблеми и проблеми у комуникацији. Даље, у препорукама је указано да када је реч о процени утицаја на животну средину за пројекте, рокови за обавештавање начелно трају од две недеље до три месеца, а у просеку месец дана, док период за давање коментара траје од три недеље до три месеца, а у просеку око два месеца. За стратешку процену утицаја на животну средину треба да важе слични</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>рокови. Поред тога, приликом утврђивања рокова за различите фазе поступка учешћа јавности, треба имати на уму да планове, за разлику од одлука на које се односи члан 6. Архуске конвенције, припремају органи јавне власти искључиво у јавном интересу и стога обезбеђивање довољних рокова за јавност да се припреми и ефективно учествује може бити важније од других фактора</p>		
<p>Међународна Организација за Миграције (ИОМ)</p>	<p>Čitajući ovaj veoma sveobuhvatan dokument, nismo uspeli da uočimo bilo kakvu vezu između migracije/seljenja ljudi s jedne strane i klimatskih promena, životne sredine, energetske efikasnosti i rešenja zelene energije sa druge. Sada je opšte prihvaćeno da je kretanje ljudi i da će sigurno i dalje biti pod uticajem prirodnih katastrofa i degradacije životne sredine. Srbija je već bila izložena velikim poplavama u protekloj deceniji, koje su zahvatile veliki broj ljudi koji su pretrpeli velike materijalne gubitke i iskorenili nekoliko zajednica koje su bile prinuđene da traže alternativni sklonište. Povrh svega, projekcije klimatskih promena predviđaju verovatnoću da Srbija u bliskoj budućnosti</p>	<p>Migraciju životne sredine ne treba shvatiti kao potpuno negativnu ili pozitivnu pojavu, jer ona može i pojačati postojeće ranjivosti, ali i omogućiti ljudima da postanu otporniji. „Promene životne sredine i prirodne katastrofe su uvek bile glavni pokretači migracija. Predviđanja klimatskih promena za naredne decenije ukazuju na to da se očekuje da će još više ljudi biti u pokretu jer vremenske nepogode kao što su ekstremne padavine i temperature postaju sve češće i intenzivnije (IPCC, 2014), i promene klimatskih uslova utiču</p>	<p>није усвојен</p>	<p>Да би се омогућило укључивање информација које се разумно могу захтевати, узимајући у обзир садржај стратегије и доступне информације, и да би се омогућила функционална анализа и процена потенцијалних утицаја на животну средину, области животне средине и циљеви СПУ се дефинишу на основу захтева и циљева који се односе на заштиту животне средине у другим плановима и програмима,</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
	<p>bude izložena ozbiljnijim prirodnim hazardima, koje već počinjemo da doživljavamo. Stoga, migraciju, životnu sredinu, klimatske promene i energetsку vezu treba razmotriti i adresirati u svoј njenoј složenosti, kako bismo mogli da predвидимо i sprečimo пратеће изазове, али i да истражимо могућности које нуди за унапређење зелене агенде i истраживање алтернативних извора енергије.</p>	<p>na živote. Ekološka migracija može imati mnogo složenih oblika: prinudne i dobrovoljne, privremene i trajne, unutrašnje i međunarodne. Концепт „ranjivosti“ треба ставити у центар садашњих i будућих одговора на миграцију животне средине, имајући у виду да најугроженiji могу бити они који нису у могућности или се не крећу (zarobljene populacije). Узимајући све горе наведено у обзир, постоји хитна потреба да се миграција укључи у напоре да се развије зелена i одржива развојна агенда. Управљање енергетским i климатским планирањем заједно са миграционом политиком помогло би да се изгради отпорност погођеног становништва i оних за које постоји највећа вероватноћа да ће бити погођени у предстојећој будућности, бавити се економским i еколошким покретаčима миграције, олакшавајући еколошки одрживе socio-економске могућности за migrante.</p>		<p>циљеве заштите животне средине утврђене на националном нивоу i циљеве заштите животне средине релевантних секторских докумената. Иако препознајемо, као што је исправно истакнуто, везу између миграције/кретања људи i климатских промена, не постоји наменски еколошки циљ за миграције повезане са климатским променама. Потенцијални утицаји климатских промена на животну средину, здравље људи i квалитет живота, природне i друге катастрофе i социоекономски аспекти се процењују и могу допринети дискусији i даљој анализи о овој специфичној теми која се односи на климатске промене. Коментари о потреби укључивања аспеката миграције у ИНЕКП могли би се</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
				размотрити у оквиру јавних консултација за саму стратегију, а не у СПУ.
Марија Тасић	Није тачно, а економски и еколошки је штетно, уопштавање да сви извори енергије из природе производе обновљиву енергију и не производе ГХГ.	Увидом у Извештај може се закључити да залагања ИНЕКП за декарбонизацију ради достизања климатске неутралности су без научне и финансијске основе. Тиме не заслужују да буду промовисани нити субвенционирани.	није усвојен	Није јасно наведено где је то наведено у Стратешкој процени утицаја на животну средину (СПУ) је формална, систематска процена вероватних значајних утицаја на животну средину спровођења плана или програма, или варијације плана или програма, тако да се ови вероватни ефекти могу адресирати на одговарајући начин и не испитује аспекте финансирања.
Марија Тасић	Велики проблем Стратегије је методолошка неутемељеност чиме се наводна могућа производња енергије из обновљивих извора енергије увећава се у односу на реалну.	Повећано учешће енергије из обновљивих извора енергије довело би до стратешки опасног прецењивања расположивих обновљивих енергетских потенцијала. Ако се приликом прорачуна узме у обзир индекс стратешког приоритета извора енергије у току целог животног циклуса, може се доћи до закључка да се више примарне енергије утроши на изградњу	није усвојен	Забележено.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		(укључујући енергију утрошену за производњу свих утрошених материјала), сакупљање, транспорт и одржавање тих уређаја, него што се добије њиховим радом. Зато се може рећи да су ти уређаји потрошачи, а не произвођаћи енергије.		
Марија Тасић	Нигде се не помиње економичност и еколошко исцрпљивање ресурса у случајевима када извора енергије из природе нема.	Ако се узме у обзир да су обновљиви извори енергије временски врло променљиви, онда се њихов рад мора ослонити на рад већ постојећих електрана (хидроелектране, термоелектране) чиме се додатно повећава притисак на рад ЕПС.	није усвојен	Забележено, имати на уму да је СПУ рађена за ИНЕКП који даје мере за период до 2030. године, док је период до 2050. само пројекција
УГ Полекол	С обзиром на друштвено-економске губитке и неповратну еколошку штету по укупан биодиверзитет коју МХЕ наносе, као и чињеницу да су позитивни ефекти њихове изградње занемарљиви са енергетског и економског становишта, потребно је забранити изградњу ових хидроенергетских објеката не само на водотоцима у заштићеним подручјима, већ и на свим осталим у Србији.	Према Катастру малих хидроелектрана Србије, од укупно 856, од којих је 149 већ изграђено. Мале хидроелектране деривационог типа, неупитно, имају погубан утицај на биљни и животињски свет, односно на количину воде у водотоковима, што има и директан негативан утицај на локално становништво и животну средину. Подаци о негативним утицајима до сада	није усвојен	Текст је ревидиран. Подаци о малим хидроелектранама у СПУ су ревидирани јер капацитете хидроелектрана треба повећати модернизацијом и ревитализацијом ако постоје постојећи капацитети.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>изграђених малих хидроелектрана на територији Републике Србије садржани су и у Нацрту Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године у коме се наводи се да „...стихијска изградња МХЕ на мањим водотоцима и у заштићеним областима је негде девастирала водотоке, онемогућила изградњу појединих неопходних планираних водних објеката и угрозила природне вредности и потребе локалне заједнице“. Наведени акт садржи и следећу констатацију: „...статус повлашћених произвођача добило је и 125 МХЕ (изграђено око 110) чија је сумарна снага око 91 MW, а пројектима укупно исказана производња је око 368 GWh што је само око 1% од конзума; МХЕ су са дугачким цевоводним деривацијама, што изазива велике социјалне и еколошке проблеме“, из чега изводи закључак да и нацрт највишег планског акта Републике Србије јасно дефинише однос незнатне</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>количине енергије добијене из деривационих МХЕ, са једне стране, уз огромне негативне утицаје које рад МХЕ има на грађане и животну средину, са друге стране. Наведено чињенично стање утолико је критичније ако се узме у обзир информација, такође наведена, у Нацрту Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године у којој се наводи да је Србија водом сиромашна земља, са веома неповољним и неравномерним водним режимима. На територији Републике Србије, очекује се да ће до краја овог века температура наставити да расте до вредности које су просечно више за 3-5 степени у односу на температуре из средине прошлог века. Овакве промене неминовно ће изазвати дестабилизацију климатског система и прогресивну промену климатских услова, чиме ће се створити услови за појаву екстремних топлотних таласа и јаких суша.</p> <p>Према томе, рацио за</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>планирање и изградњу малих хидроелектрана на водотокивама чији су капацитети већ сада оскудни, а прогнозе негативне, не постоји. Обавеза сагледавања свих очекиваних последица унапред, у складу је са начелима одрживог развоја, превенције, предострожности и интегралности, која су прописана позитивним правним. Устав Републике Србије гарантује право свакога на живот у здравој животној средини и прописује одоговорност свакога, а нарочито Републике Србије за заштиту животне средине. Свако је дужан да чува и побољшава животну средину. С обзиром на то да је оваква одлука у Републици Србији већ донета у граду Ужицу и Пироту, Бору, општинама Ариље, Ћићевац, Брус, Власотинце, Димитровград, Сврљиг итд. и спроведена кроз планске акте ових локалних самоуправа или су поступци у току, Република Србија би требало да, попут</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>побројаних локалних самоуправа, такође да препозна најбољи интерес за природу, људе и перспективе развоја које отвара заштита животне средине и очување предела, а која се остварује и кроз забрану изградње МХЕ.</p> <p>С обзиром на да се МХЕ граде на релативно малим или малим водотоцимабујични карактер водотокова и екцесивну ерозију присутну на подручју општине Трговиште, градња малих акумулација је неприхватљива из разлога што би њихов век био врло кратак и брзо би биле засуте наносом и изгубиле своју функцију, а осим тога су подложне еутрификацији и значајно мењају водна тела која су јединствени екосистеми у Србији и као такви валоризовани од стране Завода и препознати у научним круговима и широј јавности.</p> <p>Сви водотови на којима се реализоване или се планирају МХЕ су заправо планинске реке које по правилу представљају једина станишта заштићених,</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>строго заштићених и јединствених врста ихтиофауне и других акватичних организама чија су станишта девастирана и фрагментисана досадашњом изградњом, а даље промене станишта, морфологије, температуре воде и водних режима би водила њиховом потпуном уништењу. Присуство наведених врста је добро документовано од стране Завода за заштиту природе Србије. Међутим без обзира на све то, на сливу Пчиње је изграђено 8 МХЕ и то само 4 у низу на Трипушници, 10 у низу на Власини, на Поблаћници у општини Прибој која је плодиште младице, изграђена је МХЕ Нова Варош, водозхвати су грађени на самом ободу заштићених природних добара, па су тако многе реке, попут Брезансе остале заштићене у свом горњем току, а исушене у доњем, чиме се практично и обесмишљава заштита и валоризацијске вредности – пресецањем тока, хранидбених и миграторних путева и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>нарушавањем предела. САНУ се у погледу негативних утицаја МХЕ изјаснила на следећи начин: 1.Негативни утицаји локације МХЕ (неупотребљивост и/или дуготрајна пренамена плодног земљишта, краткорочна узурпација шумског земљишта, ризици од ерозије и таложења муља, заштита од бујичних токова и др.). 2. Краткорочни негативни утицаји у току изградње МХЕ (ерозија тла на градилишту, стварање отпада, транспорт отпада и грађевинског материјала, крчење шума, квалитет воде, потенцијално девастирање културног наслеђа, загађење ваздуха и бука у периоду грађевинских радова и сл.). 3.Утицаји услед експлоатације МХЕ (дуготрајно оштећење шума, промена речне флоре и фауне услед неадекватно прописане вредности гарантованог еколошког протока, управљање водним ресурсима, наводњавање итд.) Дакле, МХЕ су и узрочник и поспешују ерозију и бујице.</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Постављање деривационог цевовода често се обавља у кориту водотока или на котатама испод нивоа рачунске велике воде (што је у супротности са издатим условима и мишљењима надлежних државних институција). Током полагања деривационог цевовода често долази до потпуне деструкције природног корита водотока и уништења станишта, услед кретања и рада тешке механизације на деоницама од по неколико километара. Такође, извођачи самовољно преусмеравају ток воде, остављају природно корито без воде, потпуно занемарујући изузетну вредност акватичног екосистема, чак и у заштићеним природним подручјима. Таквих примера има по Србији, приликом полагања деривационог цевовода за МХЕ у минор корито реке супротно водним условима.</p> <p>Погрешно је и поједностављено схватање да се на свим МХЕ производи „зелена“ енергија и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>да се ради о потпуно обновљивом ресурсу. За производњу електричне енергије користи се енергија водене масе, водно земљиште, екосистем и амбијенталне вредности речних долина. Изградњом МХЕ битно се мењају хидроморфолошки услови речних корита, утиче на квалитет воде, биолошку равнотежу и укупни еколошки потенцијал водотокова, који се након изградње МХЕ могу класификовати као значајно измењена водна тела површинских вода. Уколико се посматра у дужим временским периодима и хидролошким циклусима, изградња већег броја малих хидроелектрана у сливу свакако ће се одразити на режим отицаја и локалне климатске услове. Деривационе МХЕ имају изразито негативан утицај на режим вода, који је супротан концепцији уређења и управљања водама у Србији. Код деривационих МХЕ се на делу тока између водозавата и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>електране, скоро 10 месеци у току године, успоставља режим минималних нивоа. Изградња већег броја каскадно постављених деривационих МХЕ дуж тока има за последицу исушивање горњих делова слива и превлажавање речних долина у доњем делу тока. Поред тога, изградња деривационих цевовода дуж речних токова нарушава стабилност речних корита и иницира формирање бујица. Значајном редукцијом протицаја у природном речном кориту дуж деривације мења се температурни режим воде, а при дужим прекидима у раду МХЕ мења се квалитет воде која се задржава у цевоводима. Може се закључити да су МХЕ мале само са енергетског становишта, а у погледу количине воде коју користе и последица на режим вода и речна корита оне спадају у највеће кориснике водних добара. Наиме, овај део Нацрта се ослања на податке из Катастра</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>МХЕ из 1987. године, којим је одређено 856 потенцијалних локација за њихову изградњу, на свим значајнијим водотоковима у Србији. Укупна инсталисана снага МХЕ дефинисаних катастром износи око 450 MW, а њихова годишња производња је процењена на 1590 GWh. Овај катастар није узео у обзир стратешке циљеве управљања водама и заштите животне средине и не одговара садашњем стању коришћења и уређења водотокова, те није реална основа за њихово планирање и изградњу, јер су у њему прецењени водни потенцијали и могућност коришћења водних снага на малим водотоковима у Србији. Катастар МХЕ из 1987. године је дао евиденцију потенцијалних локација и технички искористивог потенцијала за производњу електричне енергије, не водећи рачуна о водним условима, еколошкој прихватљивости и економској оправданости њихове изградње, тако да су у њему прецењени</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>капацитети и производне могућности МХЕ. Просторни план РС од 2010. заснивао се на проценама из прилично застарелог Катастра малих хидроелектрана из 1987. године, али је већ у њему примећено да „подаци из Катастра малих хидроелектрана често не одговарају стварном стању на терену услед значајног протока времена од израде ових катастар и насталих промена у простору и хидрологији. Катастар је оквирно, на нивоу евидентирања, само на основу карата 1 : 25.000, без икаквих теренских радова, на бази врло површних хидролошких и енергетских анализа и без разматрања еколошких и социолошких утицаја на окружење, предложио чак 856 локација за МХЕ. Основна слабост тог Катастра је што се решења МХЕ заснивају на врло дугачким цевоводима (и преко 3 km), која радикално ремете хидрографске и водене екосистеме. Бројне МХЕ имају и врло неповољне социолошке</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>последнице, јер се често таквим цевоводима практично 'укидају' делови водотока кроз нека сеоска насеља, чиме се угрожава чак и елементарни опстанак тих села, а губи се најдрагоценији хидрографско-еколошки потенцијал за њихов развој.</p> <p>Проблем представља већи број малих хидроелектрана изграђених на току бројних река одн. сливова које имају негативан утицај на фауну риба, који се огледа кроз измену морфолошких и физичкохемијских карактеристика и хидродинамичких параметара водотока, деградацију акватичних биоценоза, нарушавање еколошких одлика риболовних вода, прекидање и ометање миграторних путева риба и угрожавање рибљег фонда. Осим тога, постојеће рибље стазе на појединим хидроелектранама су нефункционалне, а у односу на количину воде која је неопходна за акватичне заједнице,</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>неадекватно су одређени минимални одрживи протицаји. На то указује чињеница да се скоро у потпуности вода из водотока преусмерава у цевоводе до машинских зграда (где се производи електрична енергија), тако да су корита река без воде или са недовољном количином неопходном за акватичне организме и друге кориснике у низводном делу од бране до испуста воде из машинских зграда. Такође, негативан утицај је присутан и у узводном делу, изнад изграђених брана, где се формирају акумулације које нарушавају постојеће екосистеме и трајно доводе до измена водотока и предела. На основу свега наведеног, кључни антропогени негативни фактори на постојећу фауну риба могу се свести на нарушавање или губитак станишта узроковани преграђивањем водотока, експлоатацијом песка и шљунка из корита река, сечом шума и рипаријалне вегетације уз само приобаље као и на промену</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>квалитета воде, која је последица уплива комуналних отпадних вода из околних сеоских и викенд насеља, као и оцедних вода и чврстог отпада са дивљих депонија.</p> <p>У претходном планском периоду студије о процени утицаја до сада изграђених МХЕ нису обухватале ни појединачну ни процену кумулативних и синергетских ефеката. Међутим, друге студије су потврдиле очигледну ствар да градња МХЕ има девастацијски ефекат. Осветљава и једна велики системски проблем: Студија утицаја се не ради кад је инсталисана снага мања од 2MW. Инвеститор поднесе захтев за одлучивање. Општина каже гле, има мање од 2MW, обуставља се поступак тј. студија се не ради. То је пропуст на нивоу закона и правилника у које није адекватно, потпуно и у духу интенције законодавца транспоновано право ЕУ (Anex III of Directive 2011/92/EU od 13.12.2011.)</p> <p>И тако смо дошли до тога да је</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>31км Власине у цевима 10 деривационих елекрана, на сливу Пчиње која је емерелад и Србији и Македонији и заштићено природно добро, па и на Рупској реци на којој је Дадинце (2 саграђене +1 издата ГД) имамо ситуацију да се не ради процена утицаја, јер су све електане инсталисане снаге мање од 2MW, па се не ради ни процена кумулативних и синергијских ефеката. Тако губимо највредније планинске водотоке са водма I класе, станишта заштићених и стого заштићених врста, перспективе за локалне заједнице, обесмишљава се заштита када део тока улази у заштићено подручје, а гради се на делу који је изван њега тј. на ободу.</p> <p>СПУ треба радити без обзира на инсталисану снагу МХЕ, а не само за веће од 2MW; што захтева измену подзаконских прописа.</p> <p>Никада није рађена ни оцена оправданости иако је то најлогичнији први корак у</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>разматрању локација за МХЕ или било који други пројекат; док је исходовање енергетске дозволе морало да буде последње у низу.</p> <p>Овде бих посебно указао на Извештај о статешкој процени утицаја Стратегија управљања водама на територији Републике Србије на животну средину Министарства заштите животне средине: „Приликом реализације МХЕ не могу се успешно применити мере заштите и складног уклапања у окружење, па долази до трајног нарушавања предела квалитетне животне средине и очуване природе. Наиме, МХЕ се заснивају, по правилу, на врло дугачким деривацијама, којима се остварује концентрација пада (једини начин да се реализује мања снага, често само пар стотина kW), што доводи до тога да се читави дугачки потези мањих водотока трајно девестирају. Захтеви о испуштању обавезних еколошких протока се често изигравају, јер не могу да се</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>контролишу, па се то мора имати у виду приликом дефинисање одговарајућих смерница за реализацију МХЕ. Пошто су мали водотоци најфинији "капилари" свих екосистема, њихово девастирање доводи до "домино" ефекта девастирања свих већих екосистема који су у животној вези са њима. Увид у неке већ реализоване МХЕ показује мали енергетски учинак еколошки су уништени веома драгоцен мањи водотоци.“ Сходно свему наведеном, обрађивач плана није довољно узео у обзир да МХЕ уништавају непроцењиво вредне еколошке потенцијале геоморфолошки и хидролошки раритетних водотока какви су они који чине хидрографску мрежу РС; да се изградњом МХЕ ремете се еколошке, хидрографске, хидролошке, морфолошке и амбијенталне целине и таква подручја трајно губе могућност да буду стављена под заштиту. Такви негативни примери већ постоје на територији Србије и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		представљају очигледан разлог за даљу забрану изградње МХЕ.		
Дамир Бећирбашић	Мере ублажавања нису могуће на водотоцима на којима су изведене деривационе МХЕ.	Кључни плански циљ, у овом случају, треба да је заштита водних добара и осталих чинилаца животне средине и природе уз стварање услова за одрживи социо - економски развој простора, а он је инкомпатибилан са планирањем и дозвољавањем градње МХЕ. Сходно напред наведеном предлажем измену одн. унос у Нацрт ИНЕКП како следи: ИНЕКП не предвиђа потенцијалне локације за изградњу мини, микро и малих хидроелектрана. Забрањује се изградња мини, микро и малих хидроелектрана на територији Републике Србије. Одлуку о забрани спровести и у Просторном плану Републике Србије.	Коментар је усвојен	НЕКП не садржи пројекте малих хидроелектрана. Подаци о малим хидроелектранама у СПУ су ревидирани јер капацитете хидроелектрана треба повећати модернизацијом и ревитализацијом ако постоје постојећи капацитети.
Дамир Бећирбашић	Želeo bih da podnesem primedbu na izveštaj o strateškoj proceni uticaja INEKП-a. Zbog dužine primedbe, nisam bio u mogućnosti da je objavim u formi tabele	U njemu se navode sledeći podaci: - Prosečna MHE (500kw) proizvodi samo 0,005% ukupne struje u Srbiji - Do sada je izgrađeno ~150 MHE u Srbiji čija je godišnja proizvodnja samo 0,89% - gubici u mreži na teritoriji	Коментар је усвојен	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Republike Srbije iznose 11,72% - Opština Prijepolje po MHE dobija prosečno 182€ godišnje - MHE uglavnom nemaju zaposlenih jer se proizvodnja odvija na daljinu Sve u svemu, mala ili nikakva korist je za Republiku Srbiju, mala ili nikakva korist za opštinu, dok investitor dobija 250000€ godišnje od prodane struje. Napominjem da su svi podaci zvanični, dobijeni od opštine Prijepolje, EPSa, ministarstva rudarstva i energetike i sličnih institucija. Na sledećem linku možete naći detaljan autorski tekst koji se bavi zabranom izgradnje MHE, konkretno, u Prijepolju: https://foruminfo.rs/da-li-opstina-prijepolje-i-republika-srbija-imaju-koristi-od-minihidroelektrana-mhe/</p>		

ii. Поглавље 1

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	Нетехнички резиме садржи неразумљиве и паушалне констатације које не би требало ни да се налазе у извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину.	Имајући у виду садржину наведеног поглавља, Подносилац указује да није јасно који је уопште циљ овог поглавља, те његова веза за преосталим деловима Извештаја? У потпоглављу 1.3 Опис и евалуација алтернатива, наводи да ће бити анализиран “business as usual” сценарио, али се на даље наводи Сценарио са постојећим мерама (WEM) и Сценарио са додатним мерама (WAM) – који су предложени ИНЕКП-ом. Сценарио “business as usual” је описан као сценарио “непровођења стратегија, програма и планова”. Која то држава која претендује да је озбиљна и правна у анализи будућих плански докумената које намерава да усвоји разматра сценарио непровођења стратегија, програма и планова? Да ли то значи Израђивач извештаја о стратешкој процени утицаја у томе не види никакав проблем,	Делимично усвојен коментар.	Претходна намера је била да се што више детаља у овом делу да. Текст СПУ је ревидиран како би био јасан и прецизан. Међутим, неки коментари као што је сам нацрт ИНЕКП-а значајно нарушавају углед Републике Србије, он уопште није требало да буде објављен или достављен Секретаријату Енергетске заједнице, не могу се сматрати коментарима и не дају никакав релевантно објашњење осим субјективног мишљења.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>већ као један од сценарија предвиђа могућност да се стратегије и планови не спроводе? Чак и када је то случај, као што у Србији, нажалост, јесте, онда се ради о неодговорности одговорних институција, носилаца јавних функција и јавних службеника и такав сценарио се не разматра у расположивим алтернативама за примену планског документа. Иако већ сам нацрт ИНЕКП-а у великој мери нарушава углед Републике Србије, и није ни требало да буде објављен и достављен Секретаријату Енергетске заједнице, ово је ипак превише.</p> <p>Међутим, даље у разradi овог поглавља, као и читавом тексту нацрта извештаја о стратешкој процени утицаја Израђивач извештаја обрађује два сценарија, Сценарио са постојећим мерама (WEM) и сценарио уз додатне мере (WAM). WEM сценарио описан је као сценарио који “фаворизује ситуацију која не испуњава циљеве у области енергетике и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>климатских промена (Европски зелени договор) и не промовише одрживи развој. Даље је наведено да овај сценарио укључује само политике и мере на снази до 2020. године. Пре свега, циљеви у области енергетике и климатских промена у Србији нису ни утврђени Европским зеленим договором јер Република Србија није чланица ЕУ. Република Србија је, потписујући Софијску декларацију о Зеленој агенди за Западни Балкан, признала Европски зелени договор као нову стратегију раста ЕУ ка модерној, климатски неутралној, ресурсно ефикасној и конкурентној економији, те се обавезала да ће заједно са ЕУ радити на циљу угљеничне неутралности европског континента до 2050. године, кроз увођење строге климатске политике и реформу енергетског и транспортног сектора, а посебно кроз усклађивање са Европским климатским регулаторним оквиром (ЕУ</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Climate Law) који утврђује климатску неутралност континента до 2050. године, али и смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) од 55% до 2030. у односу на 2050. годину. Тако је наведено у Софијској декларацији коју је потписала Република Србија. Разматрајући сценарио који укључује да Србија не прихвата обавезе из Софијске декларације, ЕУ као међународном партнеру Србије шаље се порука да се у Србији разматра могућност да се прихваћене обавезе не примењују. Ако је тако онда је то требало представити Европској унији оног тренутка када је Србија затражила финансијску подршку за израду ИНЕКП-а и извештаја о стратешкој процени утицаја. Даље, важно је скренути пажњу да Европски зелени договор, односно, Софијска декларација, није једини документ који утврђује циљеве енергетске и климатске политике. Србија је ратификовала Париски споразум</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>2017. године, и преузела да испуњава обавезе утврђене овим споразумом. У сврху испуњавања обавеза из Париског споразума Србија је усвојила Национални утврђени допринос (NDC) смањењу емисија GHG и предала овај документ Секретаријату Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе (UNFCCC). У овом документу утврђен је циљ: “economy-wide target - reduction of GHG emissions by 2030: - 13.2 % compared to 2010 - 33.3% compared to 1990. У Нацрту ИНЕКП-а овај циљ је нејасно и методолошки неисправно наведен као један од кључних циљева ИНЕКП-а. Да ли разматрање сценарија у којем се овај циљ не остварује спада, по мишљењу Израђивача извештаја о стратешкој процени утицаја, међу разумне алтернативе које би требало разматрати у извештају о стратешкој процени утицаја? Србија је недавно усвојила Стратегију нискоугљеничног развоја која</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>такође потврђује циљ који је већ утврђен у NDC-ју. Да ли Израђивач извештаја сматра да је разумна алтернатива, коју вреди разматрати, неиспуњавање циљева ове стратегије? То не можемо знати јер за Израђивача извештаја, као ни за израђиваче ИНЕКП-а ова стратегија не постоји. Да ли, даље, Израђивач извештаја сматра и да циљеви за 2030. годину које је Србија прихватила у оквиру Енергетске заједнице, такође не морају бити обавезујући, јер разматра сценарио без испуњавања циљева у области енергетике и климе као разуман сценарио. Овде је важно и да Израђивач објасни зашто сматра да WEM сценарио укључује само политике и мере до 2020. године? Где је то 2020. година утврђена као базна година? Или му није познато да је Република Србија и након 2020. године усвајала стратешке, планске и нормативне документе, чије се спровођење такође може разматрати у свету “разумних</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>сценарија” Израђивача извештаја? У Табели 0.1 су наведени резултати компаративне анализе сценарија који се односе искључиво на аспекте стубова ИНЕКП-а (смањење емисија GHG, учешће обновљивих извора енергије, зависност од увоза, инсталирани капацитети, свеукупне планиране потребе за улагањем у јавну помоћ до 2030. године у ИНЕКП, промена незапослености у односу на WEM у 2030. и Промена БДП-а у односу на WEM у 2030.). Израђивач извештаја даље закључује да је из поређења два алтернативна сценарија спроведена у оквиру Извештаја о стратешкој процени утицаја (СПУ), WEM сценарио очигледно мање повољан са еколошке и социо-економског становишта у односу на WAM сценарио. Стога закључујемо да је пожељна опција WAM. Наведени закључак још више чуди када се погледа Табела 3.11 према којој ни једна од мера која доприноси декарбонизацији није укључена</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>у WAM сценарио. Поред тога, Израђивач би требало да објасни где је то у очекиваним резултатима у табели 0.1. размотрио све резултате који се односе на животну средину и одрживи развој?</p> <p>Из потпоглавља 1.4 - Преглед процене утицаја на животну средину и кључних закључака није могуће схватити шта израђивач Извештаја подразумева под утицајима, шта под последицама тих утицаја. Израђивач Извештаја на неколико места експлицитно изражава став и "закључује" да нешто има позитиван утицај (из изнетих података).</p> <p>Подносилац указује да на основу приказаних података у Извештају није могуће донети такав (тачније било какав закључак). Поред наведеног, у овом потпоглављу се први пут помињање С сценарио за који се из ИНЕКП-а може закључити шта је, али не и из самог Извештаја. У табели 0.2 наведени су Специфични еколошки циљеви СПУ, међу</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>којима и смањење емисије у ваздух (смањење емисије гасова стаклене баште за 40,4% у 2030. у односу на 1990. годину)из чега произилази закључак да израђивач Извештаја не разуме основне принципе емисија GHG, односно захтева међународног, ЕУ и националног законодавства. Емисије GHG нису емисије у ваздух, већ у атмосферу. Истовремено, ови циљеви као да се више нигде не анализирају. Подносилац указује и да је Табела 0.3 нејасна, те да није јасно зашто су у Табели 0.3. Еко циљеви(!) наведени у колони 2 и означени од 1 до 21, нити у каквој су они вези са Табелом 0.2? Најзад, закључци изнети у потпоглављу 1.5 Индикативне мере за ублажавање и мониторинг немају никакву везу са претходно приказаним подацима и информацијама нити са потребама на националном нивоу (нпр. израда регистра загађујућих материја и инвентара GHG – и једна и друга обавеза постоји</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>више од 10 година, као и сам регистар и инвентар), а још мање са потребама од значаја за ИНЕКП. Изнети закључци понајмање имају везу за праћењем и смањењем потенцијалних утицаја на животну средину. Још, Израђивач извештаја о СПУ наводи да изради регистра и инвентара треба дати приоритет? Већина мера, које су наведене у потпоглављу 1.5. односе се на обавезе које проистичу из важећих прописа и међународних обавеза које су прихваћене и као такве обавезујуће, те уопште није јасно зашто их израђивач представља као индикативне мере које он сам предлаже? Већ је, након читања нетехничког резиме, надлежно Министарство рударства и енергетике могло да закључи да Израђивач Извештаја о СПУ није у стању да испуни очекивани задатак. Међутим, не да то, очигледно, није приметило, него је такав нацрт извештаја ставило на јавни увид, чиме у</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		потпуности дели одговорност са Израђивачем извештаја за недостатке и пропусте који чине већи део овог извештаја о СПУ.		

iii. Поглавље 2

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	„приступити управљању водним ресурсима на нивоу водног округа, ...“ треба да стоји: „приступити управљању водним ресурсима на нивоу водног подручја, ...“	У складу са Законом о водама	усвојен	исправљено
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	„планова управљања водним дистриктивима“ треба да стоји: „планова управљања водним подручјима“	У складу са Законом о водама	усвојен	исправљено
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	у објашњењу Закона о водама стоји “..заштиту од штетног утицаја вода...” треба да стоји: „заштита од штетног дејства вода“	У складу са Законом о водама	усвојен	исправљено

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	Поглавље 2.2 - Правни и регулаторни оквир; 2.3. Обухват стратешке процене утицаја; 3.3 -Однос према другим програмима	У поглављу 2.2. Правни и регулаторни оквир и поглављу 3.3 Однос према другим програмима не помињу се политике у области климатских промена. Израђивач Извештаја не сматра да је потребно на било који начин анализирати усклађеност ИНЕКП-а са нпр. Стратегијом нискоугљеничног развоја (у погледу смањења емисија ГХГ, повећања удела ОИЕ, циљева стратешке процене и сл.). Израђивач извештаја не зна да је Четврти, ревидирани Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА), усвојен 21. јула 2022. године, те га и не помиње. Израђивач Извештаја о СПУ, очигледно методом случајног избора докумената који се сетио, наводи поједине прописе и стратешке документе ЕУ и Републике Србије, не објашњавајући који је њихов значај за стратешку процену утицаја ИНЕКП-а. Позивајући се на Директиву о стратешкој процени утицаја на животну средину (2001/42/ЕС)	Коментар делимично усвојен	Претходна намера је била да се да што више детаљних информација. Текст СПУ је ревидиран како би био јасан и прецизан

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Израђивач Извештаја о СПУ не наводи, јер очигледно то и не зна, да је Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице 2016/13/МС-ЕпС од 14. октобра 2016. године ове директива постала саставни део законодавства Енергетске заједнице. Такође, Израђивач Извештаја о СПУ не наводи кључне прописе Енергетске заједнице, које утврђују поступак израде и садржину ИНЕКП-а, ако што је, на пример, REGULATION (EU) 2018/1999 која је одлуком Министарског савета 2021/14/МС-ЕпС постала саставни део законодавства Енергетске заједнице.</p> <p>Израђивач Извештаја о СПУ уопште ни не наводи Уговор о оснивању Енергетске заједнице као релевантан регулаторни оквир. Такође, Израђивач Извештаја о СПУ не препознаје, а могуће да ни не зна за постојање овог документа, Национални план за смањење емисија главних загађујућих материја које потичу из старих великих постројења за</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>сагоревање (НЕРП) чија примена је од суштинског значаја за спровођење ИНЕКП-а и процену утицаја овог плана на животну средину. Није јасна сврха ни разлог зашто се ово поглавље уопште налази у Извештају о СПУ, осим да се формално одговори захтевима који се односе на садржај Извештаја о СПУ. Када је у питању обухват стратешке процене утицај Израђивач Извештаја о СПУ нам саопштава основне информације о томе где се Република Србија налази и са ким се граничи. При томе, Израђивач Извештаја о СПУ не констатује чињеницу да у ИНЕКП-у нема мера и политика чија реализација је предвиђена на територији АП Косово и Метохија. Мада се у оквиру поглавља 2.2.2 Међународни, ЕУ и национални циљеви реферише на Агенду Уједињених нација 2030 за одрживи развој (УН Агенда 2030), пропуштено је да се унутар поменутог поглавља, као и нацртом ИНЕКП-а и извештаја</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>о стратешкој процени утицаја на животну средину у целости помену циљеви Нове урбане агенде (УН Хабитат III) која обрађује 11. циљ одрживог развоја Агенде 2030 „Инклузивни, безбедни, прилагодљиви и одрживи градови и насеља” Република Србија испунила је предуслов за спровођење Нове урбане агенде доношењем Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године (“Службени гласник РС”, бр. 47/19.) („СОУРРС”). СОУРРС препознаје неприлагођеност климатским променама као један од најзначајнијих проблема урбаних насеља те међу посебне циљеве дефинише висок степен прилагођености урбаних подручја климатским променама. Имајући у виду да су урбана подручја посебно осетљива на климатске промене, Подносилац указује на потребу детаљније разраде општих и посебних циљева, као</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		и мера које се односе на урбана подручја.		
РХМЗ	<p>Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије за период до 2030. са визијом до 2050. године не садржи осврт на Закон о метеоролошкој и хидролошкој делатности, којим се уређују питања непосредно везана за климатске промене.</p> <p>У вези са наведеним, предлаже се да се текст Нацрта Извештаја у поглављу „2.2.3. Национално законодавство“ допуни, тако што ће се после текста о Закону о климатским променама, односно после реченице: “Бројни су и други прописи Републике Србије који се директно или индиректно везују за климатске промене, а најзначајнији су:“ додати текст који гласи:</p> <p>Закон о метеоролошкој и хидролошкој делатности (Сл. гласник РС, бр. 88/2010) којим се уређују метеоролошки и хидролошки послови од интереса за Републику Србију, а који, поред осталог, обухватају: систематска метеоролошка и хидролошка мерења и осматрања; развој и одржавање база климатских података; успостављање и оперативно</p>	<p>У складу са одредбама чл. 5, 9, 16, 18, 19, 24, 25, 28. Закона о метеоролошкој и хидролошкој делатности, који је донет 2010. године, и подзаконским актима донетим на основу њега, Републички хидрометеоролошки завод (РХМЗ) обезбеђује спровођење националног програма систематских осматрања климатског система и функционисање хидрометеоролошког система раног упозоравања у циљу ефикаснијег спровођења мера адаптације на измењене климатске услове, извршава послове праћења и истраживања климатских промена, развој референтних сценарија и пружање климатских сервиса у области прилагођавања на климатске промене. Извршавањем ових послова непосредно се испуњавају и обавезе утврђене одредбама члана 5. Оквирне конвенције УН о промени климе</p>	усвојен	Текст СПУ је измењен по коментару

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
	<p>функционисање вишенаменског хидрометеоролошког система ране најаве и упозорења о појави временских, климатских и хидролошких екстремних појава, непогода и катастрофа на територији Републике Србије, укључујући анализу и мапирање ризика од метеоролошких и климатских елементарних непогода и катастрофа за потребе Процене ризика од катастрофа у Републици Србији; мониторинг и истраживања климатских промена и мултидисциплинарна истраживања њиховог утицаја, пружање климатских сервиса у функцији оцене рањивости и спровођења мера адаптације на измењене климатске услове; извршавање међународних обавеза у области метеорологије, хидрологије, праћења и истраживања климатских промена.</p>	<p>и одредбама чланова 7. и 8. Споразума из Париза. Такође, у складу са одредбама овог Закона, Републички хидрометеоролошки завод, као Национална хидрометеоролошка служба Републике Србије, извршава и функције Подрегионалног центра за климатске промене за Југоисточну Европу у оквиру Европске мреже регионалних климатских центара Светске метеоролошке организације.</p>		
РЕРИ	2.1. Сврха студије	<p>У овом делу Извештаја Израђивач даје нетачне информације јер саопштава да Извештај о СПУ садржи опис и процену могућих утицаја на животну средину, као и разматране варијанте. Наиме, Извештај о СПУ садржи површан опис и паушалну процену утицаја на животну</p>	није усвојен	<p>СПУ је стратешки документ који се користи за идентификацију еколошких и друштвених утицаја предложеног плана и олакшава интеграцију еколошких и друштвених питања у процес доношења одлука. Предмет СПУ генерише</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>средину ИНЕКП-а, и то не у односу на конкретне мере политика, а не садржи ни анализу разумних и изводљивих варијанти, посебно не у односу на мере политика</p>		<p>различите методолошке захтеве везане за обим процена него ПУ, која је технички алат за процену утицаја који се односи на планиране пројекте и активности са специфичним географским и техничким спецификацијама. У време имплементације специфичних техничких мера, тада ће бити потребно израдити ПУ у складу са националним законодавством за специфичне мере (нпр. даљинско грејање, инфраструктура за пренос и дистрибуцију електричне енергије, природни гас, инфраструктура за угаљ, мере енергетске ефикасности у становању, грађевинарство, индустрија, саобраћај итд.).</p>

iv. Поглавље 3

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Агенција за заштиту животне средине	да ли је потребно наводити податке о ГХГ емисијама из Друге Националне комуникације, уколико нису коришћени за потребу израде овог документа?		усвојен	Текст је исправљен
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић	Мере политике наведене у одељку 3.1 – конкретно, у табелама 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 и 3.5, не одговарају мерама политика наведеним у документу ИНТЕГРИСАНИ НАЦИОНАЛНИ ЕНЕРГЕТСКИ И КЛИМАТСКИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА ПЕРИОД ДО 2030. ГОДИНЕ СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ДО 2050. ГОДИНЕ, те их је потребно усагласити.		усвојен	Текст је исправљен
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	у делу испод поднаслова „Вода“ испред речи „Коришћење постојећих рудника ...“ треба додати „Неадекватно коришћење постојећих рудника ...“	Само неадекватно коришћење доводи до штетног утицаја на површинске и подземне воде, не нужно свако коришћење.	усвојен	Текст је исправљен
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	„У закључку о уређајима за пречишћавање се може истаћи да Република Србија нема довољно квалитетне воде за пиће“ треба да стоји: „У закључку о постројењима за припрему воде за пиће се може истаћи да Република Србија нема довољно квалитетне воде за пиће“	Треба прецизирати уређаје за пречишћавање. По смислу се закључује да се ради о постројењима за припрему воде за пиће, ако то није случај онда треба навести везу постројења за пречишћавање отпадних вода и воде за пиће.	усвојен	Текст је исправљен

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	3.3. Однос према другим програмима	<p>Већ смо скренули пажњу на недостатке описа правног и регулаторног оквира и изостављање описа важних планских докумената. Међутим, у овом делу Извештаја о СПУ поново се паушално, по сећању, наводе планови, програми и стратегије, од којих су неки истекли и више нису ни на који начин релевантни за стратешку процену утицаја. Све ове планове и програме Израђивач Извештаја о СПУ једноставно набраја, без објашњења њиховог значаја за стратешку процену утицаја. Погледајмо неколико примера. Стратегија развоја енергетике Републике Србије за период до 2025. године са пројекцијама до 2030. године описана је површно, без икаквих податак о томе у каквој је вези са ИНЕКП-ом и стратешком проценом утицаја. Нису упоређени циљеви и мере из ове стратегије и ИНЕКП-а, нису, очигледно обављене консултације са радном групом за израду нове стратегије. Просторни план Републике</p>	делимично усвојен	<p>Узети су у обзир релевантни програми који су били на снази током израде СПУ. С обзиром на дужину израде документа, извршиће се преглед онога што је било на снази у време подношења. Како је Народна скупштина усвојила измене и допуне Закона о просторном планирању и изградњи крајем јула, након израде СПУ. Нису помињани планови који нису били на снази. На основу законодавства СПУ, оно што је потребно је „Кратак преглед садржаја и циљева планова и програма, као и однос са другим плановима и програмима, који ће бити додати у коначној верзији.“ Стога није исцрпно детаљан опис повезаних програма, посебно с обзиром на дужину извештаја који треба да остане функционалан.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Србије је истекао и у току је израда новог плана. Јавност не зна докле се стигло за израдом новог Просторног плана али је Израђивач СПУ могао, и био дужан, да тим поводом обави консултације са министарством надлежним за израду Просторног плана. То посебно ако се има у виду садржај Нацрта Просторног плана и мишљење које је на тај нацрт дало Министарство рударства и енергетике. Ако Израђивач Извештаја о СПУ не зна за ту размену мишљења два министарства, а не сумњамо да не зна, могао је да обави консултације па да сазна. Мада је Нацрт просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године прошао фазу јавног увида која је окончана доношењем извештаја о обављеном јавном увиду још у октобру 2021. године, нацрт ИНЕКП-а и извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину не указују на било какав однос са развојем новог Просторног плана.</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Имајући у виду значај поменутог планског акта, као и чињеницу да су на основу истог у оквиру ИНЕКП-а дефинисани индикатори који представљају саставни део информационог система управљања животном средином, Подносилац указује на потребу разматрања ажурнијих података од оних који су представљени Просторним планом Републике Србије чији је временски хоризонт истекао још 2020. године. Стратегија пољопривреде и руралног развоја је истекла јер је била усвојена за период до 2020. године Стратегија чистије производње не постоји. Постојала је Стратегија увођења чистије производње ("Службени гласник РС", број 17/09) коју је наследио Програм увођења чистије производње из 2018. године. То, очигледно, Израђивач Извештаја о СПУ не зна. Како је могуће да се за то питање није заинтересовао видевши да је стратегија на коју се нетачно позива усвојена</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>2009. године? Да је Израђивач Извештаја о СПУ обавио консултације са Министарством заштите животне средине можда би дошао до неких информација које би му помогле да не наводи нетачне, непотпуне и погрешне информације у Извештају о СПУ. Национална стратегија апроксимације у области животне средине за Републику Србију („Службени гласник РС”, 80/11) усвојена је пре него што је Србија предала преговарачке позиције за поглавља 27 и поглавље 15. Осим тога, у међувремену су усвојене и друге стратегије и плански документи те је ова стратегија у потпуности превазиђена и застарела. Посебно је забрињавајуће то што Израђивач извештаја о СПУ очигледно не зна да је био дужан да процену утицаја ИНЕКП-а, односно предвиђених мера политика, изради у односу на њихов допринос остваривању циљева Париског споразума и у односу на циљеве</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>дугорочне стратегије у области климатских промена (за чије постојање Израђивач Извештаја о СПУ не зна). То је јасно утврђено документом REGULATION (EU) 2018/1999 коју је усвојила Енергетска заједница (члан 3.2.f). Поглавље 3.3. је нетачно и непотпуно, однос стратешке процене утицаја са наведеним програмима и стратегијама није описан те ни у овом делу Извештај о СПУ не задовољава формалне захтеве у погледу садржаја Извештаја о СПУ.</p>		
РЕРИ	<p>Поглавље 3.4. Евалуација алтернатива; 3.4.1. Образложење за развој алтернатива: 3.4.2 - Опис разматраних алтернатива</p>	<p>Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину (чл. 13, ст. 1, тачка 5) утврђује да полазне основе СПУ садрже: приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нереализовања плана и програма и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине. Члан 15. Закона о СПУ детаљније описује захтеве у</p>	делимично усвојен	<p>Постоји законска обавеза да се у планове и програме укључи нулто алтернативно решење и најповољније решење са аспекта заштите животне средине. Сценарио неизвршења се сматра самосталним делом извештаја о СПУ и није нужно повезан са разумним алтернативама, већ пре са основним информацијама. WEM сценарио, разматра</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>погледу процене утицаја, а у односу на приказ варијантних решења. Директива 2001/42/ЕЦ у члану 5.1. утврђује да Извештај о СПУ садржи идентификацију, опис и евалуацију разумних (reasonable) алтернатива, узимајући у обзир циљеве и географски обухват плана. У водичу за примену Директиве 2001/42/ЕЦ (Implementation of Directive 2001/42 on the Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment) на који се позива Израђивач Извештаја о СПУ, детаљније је описано како би требало приступити представљању алтернатива/варијантних решења. Све то наводи и Израђивач Извештаја о СПУ али уопште не поступа у складу са законом и одредбама наведене директиве. Најпре, Израђивач Извештаја о СПУ није представио све разумне алтернативе. Није се уопште бавио сценаријима који су били на јавним консултацијама у</p>		<p>утицаје имплементације постојећих мера на местима. WAM сценарио је оцењен као најповољније решење. Не постоји захтев у погледу одређеног броја додатних алтернатива. Ипак, додат је одељак са прегледом додатних сценарија о којима се расправљало током припреме ИНЕКП-а, као и упоредну процену у мери у којој ниво детаља о овим алтернативама дозвољава. Локалне алтернативе су искључене пошто је стратегија национална.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>септембру 2022. године, када је представљено 5 сценарија, укључујући и сценарио 6- Fit for 55. Министарство рударства и енергетике је, без одговарајућег објашњења одбацило овај сценарио. Израђивач Извештаја о СПУ, пак, наводи, да алтернативе које су политички тешке или непожељне не треба нужно сматрати неразумним, међутим, ипак одлучује да ову алтернативу не разматра из перспективе њених утицаја на животну средину. Осим што је, наводно, изабрао две алтернативе, Израђивач Извештаја о СПУ не разматра алтернативна решења за спровођење мера политика, те не нуди опис мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину, које се односе на мере политика. Израђивач Извештаја о СПУ се опредељује за два сценарија. Од тога би бар један сценарио требало да буде сценарио нулте опције, без примене плана. Тај сценарио</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>свакако не може бити WEM сценарио (сценарио са постојећим мерама). Тај сценарио не може бити прихватљив из разлога што се не ради о сценарију без примене предвиђених мера политика већ овај сценарио “фаворизује ситуацију која не испуњава циљеве у области енергетике и климатских промена (Европски зелени договор) и не промовише одрживи развој. То укључује само политике и мере на снази до 2020. године, без икаквих додатних интервенција.” Пре свега овај сценарио није разуман јер није разумно да једна држава разматра сценарио јавних политика који подразумева да се не примењују прописи и не спроводе прихваћене међународне обавезе. Чак и у овом сценарију, који није разуман, Израђивач извештаја не евалуира могуће утицаје на животну средину. У табели 3.7. нису представљени резултати који се односе на животну</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>средину. Утицаји производње електричне енергије спаљивањем лигнита процењени су површно и недовољно јасно. На исти начин, површно и недовољно прецизно процењени су и утицаји на друге чиниоце животне средине, посебно на становништво и здравље људи. Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту захтева да се потреба да се заштити и побољша здравље људи узме у обзир као саставни део стратешке процене утицаја на животну средину. Процена утицаја варијантних решења на здравље, као ни процена утицаја на здравље људи уопште, није разматрана у овом Извештају о СПУ. Приликом анализе WAM сценарија (са додатним мерама) Израђивач Извештаја о СПУ не нуди критичку анализу, из перспективе процене утицаја на животну средину, већ, као што</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>је у Србији уобичајено, брани и хвали овај сценарио, иако му то није задатак. У анализи овог сценарија Израђивач Извештаја о СПУ нуди нетачне податке. Наиме, он тврди да је ИНЕКП-ом утврђено смањење производње електричне енергије из термоелектрана до 2030. године, што није тачно и нигде није наведено у Нацрту ИНЕКП-а циљ који је наведен је “до 25%” а не 25%. Уместо да разматра варијанте у распону од задржавања постојећих капацитета термоелектрана на угаљ, до потпуног затварања свих термоенергетских објеката до 2030. године, уз анализу утицаја ових варијантних решења на животну средину, Израђивач Извештаја о СПУ хвали постојећи циљ који погрешно интерпретира. Све и да је сматрао да је овај циљ оправдан са становишта циљева заштите животне средине и одрживог развоја, Израђивач Извештаја о СПУ није представио анализу утицаја остварења овог циља на</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>животну средину и здравље људи. Израђивач Извештаја о СПУ нигде није представио процену утицаја рада термоенергетских објеката, који остају у употреби, до 2030, 2040. и 2050. године иако Нацрт ИНЕКП-а садржи податке о објектима који ће остати у раду до и након 2030. године. Израђивач Извештаја о СПУ погрешно наводи да је циљ ИНЕКП-а да термоелектране на лигнит у потпуности престану да производе електричну енергију до 2050. године. У Нацрту ИНЕКП-а пише да се то очекује а не и да ће се заиста десити. Ни на који начин Израђивач Извештаја о СПУ не нуди процену утицаја изградње, рада и уклањања нуклеарних електрана на животну средину иако, наводно, разматра и сценарије са нуклеарном енергијом. Израђивачу Извештаја о СПУ се не чини неразумним разматрање изградње објеката чија је изградња законом забрањена. Израђивач Извештаја о СПУ ни</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>на који начин не разматра утицаје на животну средину који настају коришћењем природног гаса као замене за угаљ, већ паушално наводи да ће доћи до позитивних ефеката. Као у приликом разматрања претходног, такозваног WAM сценарија, Израђивач Извештаја о СПУ, не даје приказ процењених утицаја овог варијантног решења повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину. То чини површно и без икаквог образложења за своје закључке. Извештај о СПУ не садржи анализу варијантних решења. како то захтева Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, те формално не задовољава законом прописани садржај.</p>		
ЕМС	<p>3.5.9.8 ЕНЕРГЕТИКА</p> <p>Укупан инсталисан капацитет за производњу електричне енергије у Републици Србији је 12,40 GW</p>	<p>Неопходно је навести колики је тачан актуелни инсталисани производни капацитет у Републици Србији. Извори могу да буду Извештај</p>	усвојен	Текст је исправљен

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		Агенције за енергетику Републике Србије.		
ЕМС	ИНЕКП предвиђа изградњу нових капацитета: ТЕ Костолац БЗ 350 MW, нових ветропаркова 3000 MW до 2030. године, нових соларних постројења 1.240 MW до 2030. године, производњу водоника 0,114 Mtoe до 2030. године као интерконеције Србија – Бугарска (2023.), интерконеције Србија – Северна Македонија, Србија – Румунија (2025. TS DV Панчево, - TS Решица и 2029 RP Ђердап 1, - TS Portile De Fier) , Србија – Босна и Херцеговина, Србија (2027 године) – Црна Гора (2024.) и интерконецију Србија – Хрватска 2027. године и интерконеција са Мађарском (2028. година).	Израђивач Извештаја о СПУ, пак, наводи, да алтернативе које су политички тешке или непожељне не треба нужно сматрати неразумним, међутим, ипак одлучује да ову алтернативу не разматра из перспективе њених утицаја на животну средину. Осим што је, наводно, изабрао две алтернативе, Израђивач Извештаја о СПУ не разматра алтернативна решења за спровођење мера политика, те не нуди опис мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину, које се односе на мере политика.	делимично усвојен	Не постоји захтев у погледу представљања свих разматраних алтернатива или одређеног броја додатних алтернатива. Ипак, додат је одељак са прегледом додатних сценарија о којима се расправљало током припреме ИНЕКП-а, као и упоредну процену у мери у којој ниво детаља о овим алтернативама дозвољава. Локалне алтернативе су искључене пошто је стратегија национална. Сценарији који су оцењени као нереални неће бити представљени.
ЕМС	3.5.9.8.1 ПОТЕНЦИЈАЛ ЕНЕРГЕТСКИХ РЕСУРСА Енергија ветра То значи да је у инсталисаним капацитетима могуће имати 500 MW са садашњом величином терцијарне резерве снаге, која се може обезбедити	Овај податак није у складу са анализом адекватности урађеном у оквиру Плана развоја преносног система Р. Србије 2023-2032, чија је верификација у АЕПС у току.	усвојен	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
	у термоелектранама и акумулационим хидроелектранама.			
ЕМС	<p>3.5.9.8.1 ПОТЕНЦИЈАЛ ЕНЕРГЕТСКИХ РЕСУРСА Соларна енергија</p> <p>На основу тренутно расположивих капацитета електроенергетског система Републике Србије за обезбеђење терцијалне резерве усвојено је да је максимални технички искористив капацитет соларних електрана 450 MW, односно, њихов технички искористив потенцијал износи 540 GWh/годишње (0,046 Mtoe/годишње).</p>	Овај податак није у складу са анализом адекватности урађеном у оквиру Плана развоја преносног система Р. Србије 2023-2032, чија је верификација у АЕРС у току.	усвојен	Текст је исправљен
Transnafta	<p>У СПУ (срб) у делу 3.1.3.4 Енергетска сигурност на страни 66 у табели 3.3 под бројем МП_ЕС3 у колони Мера политике пише:“ Изградња капацитета за складиштење енергије“. Потребно је испред речи енергије додати електричне.</p> <p>Исто урадити и у табели 3.11 на страни 94, 3.23 на страни 180. (Ово се односи и на табеле 3.3, 3.11 и 3.23 у енглеској верзији).</p>		усвојен	Текст је исправљен.
Транснафта	<p>У СПУ (срб) у делу 3.1.3.4 Енергетска сигурност на страни 66 у табели 3.3 под бројем МП_ЕС3.2 у колони Обухваћени сектори пише:“Уље“.</p> <p>Потребно је реч уље заменити са нафта.</p>		усвојен	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	Поглавље 3; Потпоглавље 3.1.1 - Кључни циљеви Националног енергетског и климатског плана за 2030. годину са пројекцијама за 2050. годину	У потпоглављу 3.1.1 Кључни циљеви Националног енергетског и климатског плана за 2030. годину са пројекцијама за 2050. годину израђивач Извештаја наводи да је повећање удела обновљивих извора енергије (“ОИЕ”) кључни циљ ИНЕКП-а. С тим у вези, изненађује чињеница да је циљ везан за обновљиве изворе енергије измењен у односу на циљ који је утврђен Одлуком Министарског савета Енергетске заједнице од 15. децембра 2022. године и то тако да је исти смањен за 7,1%. При томе, циљеви који се односе смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште остају приближно исти. Није јасно како се и са достизањем удела од 40,7% ОИЕ у БФПЕ (како то стоји у Одлуци Министарског савета ЕЗ) и 33,6% удела ОИЕ у БФПЕ (како то стоји у нацрту ИНЕКП-а) остварује приближно исто смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште (40,3% - укључујући ЛУЛУЦФ до 2030. године у односу на 1990.	Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>годину)? Израђивач Извештаја, даље, наводи да је други кључни циљ у оквиру ИНЕКП-а веома амбициозан, али и реалан, а то је програм за смањење учешћа лигнита у производњи електричне енергије, односно такозвано постепено повлачење лигнита, за 25% у 2030. години у односу на 2019. годину. Подносилац указује да наведена констатација није усклађена са ИНЕКП-ом у којем се наводи изузетно непрецизан и немерљив циљ, те прокламује да је “други кључни циљ у оквиру ИНЕКП-а представља амбициозан, али и реалистичан програм за смањење учешћа лигнита у производњи електричне енергије, односно постепено повлачење лигнита, за до 25% у 2030. години у односу на 2019. годину.” Такође, израђивач Извештаја наводи да ће сви наведени циљеви ИНЕКП-а допринети значајном смањењу емисија GHG до 2030. године. Подносилац указује да није јасно на које циљеве се</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>тачно мисли (у тексту је наведено два)? Најзад, израђивач Извештаја наводи и квалитативне циљеве (унапређење интерконективности и сигурност снабдевања енергијом, либерализација енергетских тржишта и повећање конкурентности, омогућавање оптималног развоја и рада енергетског система и енергетске инфраструктуре, заштита и јачање улоге потрошача, измена тренутних образаца потрошње и промовисање енергетски ефикасних горива са ниским емисијама код крајњих купаца, јачање конкурентност националне привреде и подстицање истраживање и иновације у области животне средине и енергетике). На који начин је израђивач Извештаја дошао до напред наведених циљева? Додатно збуњује да ли сви циљеви ИНЕКП-а доприносе смањењу емисија ГХГ или само они који се односе на декарбонизацију (као је</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>приказано у Табели 3.1) и да ли је ово област ИНЕКП-а или циљ? Уколико је у питању област, на који начин је она повезана са претходна два циља. У овом делу Извештаја о СПУ Израђивач не описује карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају, што је био дужан да учини. Напротив, у Извештају о СПУ Израђивач констатује да нису утврђене прецизне локације за реализацију појединих мера политика, и не налази никакав недостатак у томе. То, између осталог није тачно. Наиме, Израђивач Извештаја о СПУ је без већих проблема могао знати, и описати карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају (региони експлоатације лигнита, насеља у околини термоенергетских постројења, локације великих хидроелектрана, итд) те је био дужан да, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>животну средину, опише стање животне средине на овим локацијама и могуће утицаје реализације ИНЕКП-а. На то да одређене мере и политике нису прецизно описане у ИНЕКП-у Израђивач Извештаја о СПУ је требало да укаже израђивачу ИНЕКП-а и да захтева да се мере политика опишу тако да омогуће процену њиховог утицаја на животну средину.</p>		
<p>РЕРИ</p>	<p>3.1.3.2 ДЕКАРБОНИЗАЦИЈА Табела 3.1: Мере за димензију декарбонизације</p>	<p>Табелом 3.1: Мере за димензију декарбонизације, у оквиру одељка табеле који се односи на општи циљ: Повећање удела ОИЕ у производњи електричне енергије предвиђена је мера МП_Д25 Ажурирање, поједностављивање и оптимизација оквира просторног планирања. Имајући у виду да је врста ове мере подведена као „реформа” области просторног планирања, нејасно је зашто Нацртом ИНЕКП-а, као и извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину није јасно образложено каква врста</p>	<p>Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се</p>	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		поједностављења је неопходна, односно који су делови поступка просторног планирања спорни са становиште ефикасне реализације пројекта ОИЕ.		
Транснафта	У ИНЕКП (срб) у делу 3.3 Димензија енергетска сигурност, у табели политика и мера под шифром МП_ЕС9 и називом Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици, у делу Индикатори напретка на страни 134, пише текст који се односи на продуктоводе: „Капацитет продуктовода према производу, дужина продуктовода, терминали“. Потребно исправити.		Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се	
Јорис Зантворт Дамњановић	Поглавље 3. Димензија декарбонизација, 3.1. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) смањење емисије допунити сектором рударства	Рударство је велики емитер гасова стаклене баште. У процесу експлоатације неметаличних и металичних минералних сировина користе се експлозивни. Приликом минирања настају гасови азотних оксида који су значајни гасови стаклене баште. За бушење, копање, утовар, транспорт, устњавање користе се машине, опрема и средства које емитују велике количине	Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>угљеникових оксида. Да би се одвијало рударство на површинским коовима крче се шуме као и за депоније отпада. У Републици Србији је велики број напуштених, нерекултивисаних површинских копова, и, по катастру преко 250 напуштених депонија рударског отпада (одлагалишта и флотацијска јаловишт). Ове површине су извор гасова са ефектом стаклене баште. Оне треба да се рекултивишу и пошуме како би се смањила емисија и претвориле у понор ових гасова. Стратегија развоја Република Србије базира се на развоју рударства те ће у наредном периоду емисија гасова са ефектом стаклене баште биће све значајнија а нерекултивисани површински копови и одлагалишта отпада и јаловине све бројније а њихове површине све пространије. Неопходно је у овом програму планирати мере за смањење емисија.</p>		
Министарство пољопривреде,	на сликама где је назначена граница округа, потребно је додати и границу	Ако не постоје подаци за округе на АП Косово и Метохија, као	усвојен	Размотрено и кориговано.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	Републике Србије, јер овако недостаје део АП Косово и Метохија (Косовско-Митровички, Косовски, Косовско-Поморавски, Пећки и Призренски округ), нпр. Слика 3.47, Слика 3.49, Слика 3.52, Слика 3.61	део Републике Србије неопходно је да буде приказан на карти		
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић	У табели 3.3., за меру политике МП_ЕС6 је наведено „ План спремности за ризик од електричне енергије “		у питању је техничка грешка при преводу, све мере су ажуриране у складу са коначном верзијом Плана	Мера политике МП_ЕС6 сада гласи: “План приправности на ризике у сектору електричне енергије”
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић	У табели 3.3., за меру политике МП_ЕС9 је наведено „Припрема надуваног пројекта складиштења у Бистрици“.	Да ли можете појаснити на шта се односи овај пројекат?	у питању је техничка грешка при преводу, све мере су ажуриране у складу са коначном верзијом Плана	Мера политике МП_ЕС9 сада гласи: “Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици”
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење	У табели 3.3., за меру политике МП_ЕС10 је наведено „ Развој додатне производње депеша природног гаса “.	Да ли можете појаснити на шта се односи овај пројекат? Поред тога, наведено је да пројекат односи на електричну енергију?	у питању је техничка грешка при преводу, све мере су	Мера политике МП_ЕС10 сада гласи: “Развој додатне управљиве производње из природног гаса ”

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић			ажуриране у складу са коначном верзијом Плана	
Мрежа ОЦД организација Климатски форум и Центар за унапређење животне средине, Коалиција 27, Јорис Зантворт Дамњановић, Драган Срећковић	У одељку 3.4.2.1, испод табеле 3.8 је наведена реченица – „Пошто тона угља има 20,025 милиона БТУ, то значи да ствара 1.892.387 кг CO2 када се сагоре.“	То није тачан податак, пошто једна тона угља приближно ствара око 1.000 кг CO2.	није усвојен	Не постоји апсолутна/јединствена вредност; угаљ је веома променљив у свом садржају угљеника, а такође и по својој топлотној вредности. Оба варирају у истом правцу: садржај угљеника се смањује истовремено са калоријском вредношћу; Емисије CO2 су генерално веће за мање енергетски ефикасан угаљ, али са одређеним пондером. Вредност заснована на ономе што је укључено као вредност у ИНЕКП
РЕРИ	Поглавље 3.2 - Консултације заинтересованих страна	Подносилац указује да су у поглављу 3.2. Консултације заинтересованих страна преписане информације и процеси реализован током израде ИНЕКП-а, а не стратешке процене утицаја на животну средину. Наиме, Закон	није усвојен	Претходне консултације са надлежним органима и организацијама које су релевантне са аспекта циљева и процене потенцијалног утицаја стратешке процене су оне које су спроведене у

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>о СПУ утврђује да полазне основе садрже опис резултата претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене. Тај опис овај део Извештаја не садржи, те Извештај о СПУ формално не задовољава услове прописане законом. По свему судећи, Израђивач Извештаја о СПУ није ни обавио консултације па нема у овом делу шта да напише. У потпоглављу 3.4.2 ИНЕКП-а се наводи да “могућност и потенцијал за прекогранични утицај имплементације планског документа варира у зависности од мера/акција које се разматрају у ИНЕКП-у. С обзиром да се Република Србија Министарство финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ Министарство рударства и енергетике Стратешка процена утицаја на животну средину Интегралног националног</p>		<p>оквиру припреме ИНЕКП-а и описане у релевантном делу. Ове консултације су омогућиле приступ информацијама у вези са наведеним планом, укључујући аспекте који се односе на потенцијалне еколошке и друштвене утицаје. Широког спектра заинтересованих страна је имао активно учешће, укљ. између осталих и представници МЗЖС и НВО (ОИЕ фондација, Београдска отворена школа и Центар за екологију и одрживи развој)</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>енергетског и климатског плана (ИНЕКП) Републике Србије разматрање и анализа могућности развоја енергетике спроводи на стратешком нивоу, у том тренутку је тешко идентификовати прекогранични утицај и његове детаље.” Даље, израђивач Извештаја набраја неке пројекте (није јасно на основу којих критеријума нити којим редом) за које сматра да “генерално прекогранични утицаји могу бити повезани” при чему изоставља пројекте за које у претходном делу текста тврди да имају прекограничне утицаје (нпр. термоенергетске комплексе). Најзад, израђивач Извештаја закључује да ће “у складу са релевантном законском регулативом, сектор енергетике ће на нивоу конкретних пројеката, са јасно дефинисаним роковима за реализацију, детаљно проценити могуће утицаје на животну средину и потенцијалне прекограничне утицаје, прописати обавезујуће</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>мере заштите животне средине и одговарајући мониторинг. те да Прекограничне утицаје треба размотрити појединачно и детаљно на нивоу пројекта, односно у процедурама ПУ. Подносилац најпре примећује да је из целог текста Извештаја јасно да израђивач овог Извештаја не прави разлику између прекограничне процене утицаја на животну средину пројекта и планова, те погрешно закључује да се прекогранични утицаји могу утврдити искључиво на нивоу пројекта. Тако, приликом навођења правног оквира израђивач Извештаја указује да Закон о процени утицаја на животну средину регулише прекограничне консултације, али пропушта да наведе приликом приказа материје коју регулише Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину да исти регулише у члану 23. размену информација у прекограничном контексту. Да није реч о техничкој грешци и</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>мањем пропусту израђивач Извештаја потврђује и на 85. стр. где наводи да се као потписница ESPOO конвенције и Кијевског протокола, Република Србија се обавезала да ће информисати друге земље о предложеним пројектима који могу имати прекогранични утицај. Такође, израђивач Извештаја се у Извештају позива искључиво на ЕСПОО Конвенцију (која регулише прекограничне консултације о пројектима), али се не позива нити у једној реченици на Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину уз ЕСПОО конвенцију (који регулише прекограничне консултације о плановима, програмима и политикама). Јасно је, дакле, да Израђивач Извештаја занемарује чињеницу да је Законом о потврђивању протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту предвиђена листа</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>пројеката (Анекс I и II) за које се врши стратешка процена утицаја, као и одредбе члана 10. наведеног закона које уређују поступак прекограничних консултација. Није јасно на основу којих података, извештаја, студија, аналитичких докумената или било којих докумената, израђивач Извештаја закључује да није могуће утврдити конкретне пројекте који би могли имати прекогранични утицај. Наиме, члан 2. Закона о потврђивању протокола дефинише планове и програме као планове и програме и све њихове измене који а) захтевају законске, регулаторне или административне одредбе; и б) подлежу припреми и/или усвајању од стране државног органа или припремљене од стране државног органа за усвајање, у формалној процедури, од стране парламента или владе, док је чланом 4. Закона о потврђивању протокола прописано је да ће свака</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Страна обезбедити да се стратешка процена утицаја на животну средину врши за планове и програме поменуте у ставовима 2, 3. и 4. који ће вероватно имати значајне утицаје на животну средину, укључујући здравље. Став 2. истог члана прописује да се стратешка процена утицаја на животну средину врши за планове и програме који се припремају у пољопривреди, шумарству, рибарству, енергетици, индустрији укључујући рударство, транспорту, регионалном развоју, управљању отпадом, управљању водама, телекомуникацијама, туризму, урбанистичком или просторном планирању или коришћењу земљишта, и који дефинишу оквир за будуће давање сагласности за пројекте поменуте у анексу I или било који други пројекат поменут у анексу II за који се захтева процена утицаја на животну средину по националним законима. Израђивач Извештаја</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>није пружио доказе да је у погледу просторног размештаја електроенергетских објеката могуће искључити прекограничне утицаје, или, закључити да су ти утицаји неизвесни те их није могуће у овој фази планирања утврдити. Јасно је да је могуће утврдити прекограничне утицаје ових постројења и већ постоје бројни извештаји и студије које показују да термоелектране, хидроелектране и сл. које не морају нужно бити у прекограничном појасу, имају значајан прекогранични утицај.</p>		
РЕРИ	Потпоглавље 3.4.2 - Опис разматраних алтернатива	<p>Подносилац указује да су у поглављу 3.2. Консултације заинтересованих страна преписане информације и процеси реализован током израде ИНЕКП-а, а не стратешке процене утицаја на животну средину. Наиме, Закон о СПУ утврђује да полазне основе садрже опис резултата претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене</p>	коментар је делимично усвојен	<p>Документ ће бити измењен у односу на одређене тачке из коментара.</p> <p>Извештај процењује величину (просторни обим) потенцијалних утицаја на животну средину, укључујући међународне/прекограничне утицаје. Из разлога тачности, природа прекограничног утицаја</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>могућих утицаја стратешке процене. Тај опис овај део Извештаја не садржи, те Извештај о СПУ формално не задовољава услове прописане законом. По свему судећи, Израђивач Извештаја о СПУ није ни обавио консултације па нема у овом делу шта да напише. У потпоглављу 3.4.2 ИНЕКП-а се наводи да “могућност и потенцијал за прекогранични утицај имплементације планског документа варира у зависности од мера/акција које се разматрају у ИНЕКП-у. С обзиром да се Република Србија Министарство финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ Министарство рударства и енергетике Стратешка процена утицаја на животну средину Интегралног националног енергетског и климатског плана (ИНЕКП) Републике Србије разматрање и анализа могућности развоја енергетике спроводи на стратешком нивоу, у том тренутку је тешко</p>		<p>треба да се утврди на нижим стратешким нивоима када су доступне додатне информације и када се стратегија конкретизује. СПУ је документ који се користи за идентификацију еколошких и друштвених утицаја предложеног плана и олакшава интеграцију еколошких и друштвених питања у процес доношења одлука. Предмет СПУ генерише различите методолошке захтеве везане за обим процене утицаја на животну средину, која је техничко средство за процену које се односи на планиране пројекте и активности са специфичним географским и техничким спецификацијама и има виши ниво сигурности, одражавајући ниво детаља планирања активности. У време имплементације специфичних техничких</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>идентификовати прекогранични утицај и његове детаље.” Даље, израђивач Извештаја набраја неке пројекте (није јасно на основу којих критеријума нити којим редом) за које сматра да “генерално прекогранични утицаји могу бити повезани” при чему изоставља пројекте за које у претходном делу текста тврди да имају прекограничне утицаје (нпр. термоенергетске комплексе). Најзад, израђивач Извештаја закључује да ће “у складу са релевантном законском регулативом, сектор енергетике ће на нивоу конкретних пројеката, са јасно дефинисаним роковима за реализацију, детаљно проценити могуће утицаје на животну средину и потенцијалне прекограничне утицаје, прописати обавезујуће мере заштите животне средине и одговарајући мониторинг. те да Прекограничне утицаје треба размотрити појединачно и детаљно на нивоу пројекта, односно у процедурама ПУ.</p>		<p>мера, ће бити потребно израдити ПУ за специфични пројекат у складу са националним и међународним регулаторним оквирима, по потреби, за специфичне мере. Што се тиче прокограничног утицаја, у документу је измењен део који се односи на ЕСПОО конвенцију и исправљен, односно изанализиран прекогранични утицај на основу Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту („Службени гласник Републике Србије - Међународни уговори“, бр. 1/2010)</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Подносилац најпре примећује да је из целог текста Извештаја јасно да израђивач овог Извештаја не прави разлику између прекограничне процене утицаја на животну средину пројеката и планова, те погрешно закључује да се прекогранични утицаји могу утврдити искључиво на нивоу пројекта. Тако, приликом навођења правног оквира израђивач Извештаја указује да Закон о процени утицаја на животну средину регулише прекограничне консултације, али пропушта да наведе приликом приказа материје коју регулише Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину да исти регулише у члану 23. размену информација у прекограничном контексту. Да није реч о техничкој грешци и мањем пропусту израђивач Извештаја потврђује и на 85. стр. где наводи да се као потписница ESPOO конвенције и Кијевског протокола, Република Србија се обавезала да ће</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>информисати друге земље о предложеним пројектима који могу имати прекогранични утицај. Такође, израђивач Извештаја се у Извештају позива искључиво на ЕСПОО Конвенцију (која регулише прекограничне консултације о пројектима), али се не позива нити у једној реченици на Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину уз ЕСПОО конвенцију (који регулише прекограничне консултације о плановима, програмима и политикама). Јасно је, дакле, да Израђивач Извештаја занемарује чињеницу да је Законом о потврђивању протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту предвиђена листа пројеката (Анекс I и II) за које се врши стратешка процена утицаја, као и одредбе члана 10. наведеног закона које уређују поступак прекограничних консултација. Није јасно на</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>основу којих података, извештаја, студија, аналитичких докумената или било којих докумената, израђивач Извештаја закључује да није могуће утврдити конкретне пројекте који би могли имати прекогранични утицај. Наиме, члан 2. Закона о потврђивању протокола дефинише планове и програме као планове и програме и све њихове измене који а) захтевају законске, регулаторне или административне одредбе; и б) подлежу припреми и/или усвајању од стране државног органа или припремљене од стране државног органа за усвајање, у формалној процедури, од стране парламента или владе, док је чланом 4. Закона о потврђивању протокола прописано је да ће свака Страна обезбедити да се стратешка процена утицаја на животну средину врши за планове и програме поменуте у ставовима 2, 3. и 4. који ће вероватно имати значајне</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>утицаје на животну средину, укључујући здравље. Став 2. истог члана прописује да се стратешка процена утицаја на животну средину врши за планове и програме који се припремају у пољопривреди, шумарству, рибарству, енергетици, индустрији укључујући рударство, транспорту, регионалном развоју, управљању отпадом, управљању водама, телекомуникацијама, туризму, урбанистичком или просторном планирању или коришћењу земљишта, и који дефинишу оквир за будуће давање сагласности за пројекте поменуте у анексу I или било који други пројекат поменут у анексу II за који се захтева процена утицаја на животну средину по националним законима. Израђивач Извештаја није пружио доказе да је у погледу просторног размештаја електроенергетских објеката могуће искључити прекограничне утицаје, или, закључити да су ти утицаји</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>неизвесни те их није могуће у овој фази планирања утврдити. Јасно је да је могуће утврдити прекограничне утицаје ових постројења и већ постоје бројни извештаји и студије које показују да термоелектране, хидроелектране и сл. које не морају нужно бити у прекограничном појасу, имају значајан прекогранични утицај.</p>		
РЕРИ	<p>Поглавље 3.5. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине</p>	<p>Ово поглавље је представљено површно и уопштено, као преглед неких доступних информација о стању животне средине у Републици Србији. У овом поглављу нема анализе стања животне средине у оним зонама под директним утицајем спровођења мера политика које су предвиђене ИНЕКП-ом. Тако уопштено представљено стање животне средине није ни од каквог значаја за процену утицаја ИНЕКП-а на животну средину. Посебно забрињава што ово поглавље не садржи преглед стања животне средине у зонама под директним утицајем рада термоелектрана или рударских</p>	<p>коментар је делимично усвојен и у документу су ажурирани подаци о стању животне средине за квалитет ваздуха и управљање отпадом у складу са последњим доступним Извештајима СЕПА за 2022. годину, као и</p>	<p>У складу са захтевима, СПУ пружа „преглед тренутног статуса и квалитета животне средине у области на коју се извештај односи“, али не и исцрпну детаљну презентацију стања животне средине. Ниво ове СПУ је национални како би се поклопио са географским опсегом ИНЕКП-а. Студије на нижем хијерархијском нивоу ће испитати локалне услове према потреби. Опсежно истраживање је спроведено током неколико месеци како би се прикупили подаци, молимо погледајте</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>делатности. Иако се у ИНЕКП-у предвиђа значајан пораст индустријске производње, те експлоатација руда која може имати значајне утицаје на животну средину, Израђивач уопште не анализира стање животне средине у окружењу цементара, постројења за прераду бакра и челика и сл. У поглављу 3.5.2.2 Израђивач Извештаја о СПУ наводи да шуме покривају 29% територије Србије, без навођења извора података. Овај податак наводи се у Националној инвентури шума из 2008. године? Да ли Израђивач Извештаја о СПУ сматра да су подаци из 2008. године релевантни за израду Извештаја о СПУ 2023. године? У радној верзији Програма прилагођавања на измењене климатске услове (ПИКУ), који је јавно доступан, наведено је да површина под шумама у Републици Србији 2.261.386 хектара (без територије АП Косово и Метохија) те да прелиминарни подаци из нове</p>	<p>подаци о шумама.</p>	<p>Поглавље о потешкоћама на које се наилази када се говори о питању доступности података за процену тренутног стања животне средине. Постоји много приступа прорачуну емисија гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ), прорачун по секторима је одабран приступ и служи сврси Извештаја као и неколико других приступа који такође имају своје предности.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Инвентуре шума говоре да је укупна пошумљеност 39,42%. Овај податак (где је бар извор наведен) неупоредив је са подацима из овог Извештаја о СПУ јер територијални обухват плана није прецизно уређен. Уместо што се бави геополитиком Израђивач Извештаја о СПУ је требало да одговори формалним захтевима који се односе на садржај СПУ. Поред тога, разлика у подацима о пошумљеност у ИНЕКП-у и ПИКУ указује на то да су сви прорачуни у ИНЕКП-у, коју укључују податак о пошумљености, погрешни и нетачни. Или ово уопште није важно? Подаци о стању шума, које су од изузетног значаја за ИНЕКП, су застарели и површни. Подаци су застарели, није посвећена пажња територијалном распореду шума нити стању шума уопште. На основу овако приказаног стања шума уопште није могуће вршити процену утицаја ИНЕКП-а на животну средину. Али, ни то Израђивача</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Извештаја о СПУ није поколебало. У поглављу 3.5.3. површно је и уопштено приказано стање квалитета ваздуха. Кључни извор података је Извештај о стању квалитета ваздуха за 2020. годину који је израдила Агенција за заштиту животне средине. Пре свега, постоји извештај за 2021. годину, који је јавно доступан. Затим, стање квалитета ваздуха не може се у оваквом извештају представљати у односу на једну годину. Затим, уместо што је преписао поједине делове извештаја Агенције, стање квалитета ваздуха посебно је требало да буде представљено у односу на поједине активности и регионе који су од значаја за сам ИНЕКП-а, да би затим могла да се спроведе процена утицаја мера политика на квалитет ваздуха, чега такође нема у овом Извештају о СПУ. Ако је Израђивач Извештаја о СПУ у поглављу 3.5.4.2. дао прорачун емисија GHG по секторима, како није нашао за</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		сходно да предложи да се у ИНЕКП-у циљеви мера политика искажу квантитативно у односу на емисије из различитих сектора? Такође, ако је представио емисије из сектора индустријских процеса како му уопште није сметало то што је овај сектор изостављен из циљева смањења емисија GHG у ИНЕКП-у?		
РЕРИ	Поглавље 3.5.8. Здравље становништва	Поглавље је површно и урађено само да би се задовољила форма. Површно представљање стања животне средине одразило се и на процену утицаја ИНЕКП-а на животну средину. Извештај о СПУ не садржи процену утицаја мера и политика на животну средину.	није усвојен	У складу са захтевима СПУ пружа „преглед тренутног статуса и квалитета животне средине у области на коју се извештај односи“, а не исцрпно детаљну презентацију.
ЕМС	табела 3.10	Да ли су у Табели 3.10 дати подаци о пуштању у погон гасних или електричних интерконегија? Уколико су дати подаци о електричним интерконегијама, потребно је изменити године пуштања у погон.	Коментар је усвојен	У предметној табели се налазили су се подаци преузети из самог Плана, односно из временског оквира имплементације мера политика УЕТ8.1-8.9. Међутим, иста је због њене ирелевантности за предметну СПУ избачена из документа

v. Поглавље 4

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
РЕРИ	4.3. Избор индикатора	У табели 3.26. Преглед општих и специфичних еколошких циљева и индикатора са образложењем избора индикатора Специфични циљ 02.1 је неконзистентан и уопште није јасно како је Израђивач извештаја довео у везу смањење емисије гасова стаклене баште за 40.3% у 2030. у односу на 1990. са смањењем емисија загађујућих материја у ваздух. Пре свега, пошто не разуме разлику између емисија у атмосферу и емисија у ваздух Израђивач није ни требало да ради Извештај о СПУ, већ је требало да се љубазно захвали на понуди. Уколико овакав Извештај буде добио сагласност одговорност ће сносити Министарство рударства и енергетике и Министарство заштите животне средине.	усвојен	Повећање употребе обновљивих извора енергије (ОИЕ) има различите користи за друштво, укључујући ублажавање климатских промена и смањење емисије загађивача ваздуха. Индикатор ће бити измењен на „удео обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије“ у складу са СДГ 7 (циљен обновљивог развоја) Циљ 7.2 До 2030. године значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу, Индикатор 7.2.1 Учешће обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије. Овај

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Индикатори које је Израђивач извештаја понудио уз овај специфични циљ нису у потпуности вези са смањењем емисија GHG, посебно не у вези са циљем који укључује и LULUCF. Међутим, Израђивач Извештаја о СПУ нигде није узео у обзир изградњу постројења за одсупоравање, њихов утицај на повећање емисија CO₂, нити њихов допринос смањењу емисија SO₂.</p>		<p>индикатор је један од 83 индикатора које Србија користи за праћење 17 СДГ-а, стога је такође у складу са захтевом дефинисања индикатора о основу захтева и циљева који се односе на заштиту животне средине у друге планове и програме, циљеви заштите животне средине постављени су на републичком и међународном нивоу</p>
Марија Тасић	<p>У Стратегији нису квантификовани сви губици услед инсталирања уређаја обновљивих извора енергије.</p>	<p>У Србији нема земљишта које се не би могло искористити за пољопривреду или за узгој култивисаних шума. То значи да на местима где се земљиште уступа уређајима за обновљиве изворе енергије, морају се урачунати и губици „упијеног“ CO₂ и произведеног кисеоника, који би се добили да се на том простору налази шума, воћњак,</p>	<p>Коментар се не усваја</p>	<p>Требало би извршити детаљне студије како би се донели закључици о таквим питањима.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		виноград, пошто Тиме се СЕЦ04.3, СЕЦ05.1, СЕЦ05.2, СЕЦ06.1 и СЕЦ07.1 никако не могу остварити.		
Марија Тасић	Негативни утицаји у вези са проблемом депонија уређаја обновљивих извора енергије, образложени у овој Стратегији, ће бити решени у складу са међународним праксама и применама. Којим?	Некритичке аналогије „Тако то раде у свету“ при изградњи већих инсталираних снага могу бити стратешки опасне. Рециклажа е отпада не функционише у свету (има их безначајно мало) јер су технологије рециклаже скупље него ли цена сирових материјала добијених рециклажом. Тиме ће се само увећати генерисање отпада чиме се СЕЦ02.5 никако не може остварити.	Коментар се не усваја	Иако то није предмет ове студије, може се приметити да се изазови у вези са отпадом и ресурсима повезани са преласком на технологије обновљиве енергије могу решити кроз приступе циркуларне економије као што су еколошки дизајн, циљеви рециклаже специфични за материјал и проширене шеме одговорности произвођача. Постоје јаке потенцијалне користи јер велики део отпада који настаје или припада успостављеним системима за рециклажу (нпр. челик, стакло, алуминијум) или

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
				сировинама високе вредности.
Марија Тасић	Нетачна је тврдња да ће се извршити смањење ГХГ.	Наиме, у прорачун није урачуната емисија за саму израду материјала од којих је уређај обновљивих извора енергије конструисан. Емисија ГХГ ће се смањити непосредно тамо где се такви уређаји налазе, али ће се повећати тамо где се производе материјали за израду таквих постројења (на пример, Бор, Бечин, Трепча, Кина, Мозамбик). Може се лако израчунати да „уштеђена“ емисија ГХГ је знатно мања од количине које су већ емитоване у процесу производње материјала за њихову израду. Тиме се СЕЦ02.1 никако не може остварити.	Коментар се не усваја	Не припада под обим СПУ

vi. Поглавље 5

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Агенција за заштиту животне средине	Не постоји слика 5.33 као што се наводи у тексту		усвојен	Текст је исправљен.
Медиа и реформ центар Ниш	5.2 ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ И ПОВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ тачка 4 мења се и гласи „ обезбедити едукацију и учешће јавности кроз унапређење правног оквира и локалних одлука и пракси у учешћу јавности у складу са стандардима Отворене управе у свим фазама реализације енергетских пројеката; обезбедити учешће јавности у локалним заједницама у складу са унапређеним правним оквиром и примерима добре праксе у складу са стандардима Отворене управе локалних заједница, на чијим се територијама предвиђају мере за смањење емисије, у доношењу одлуке у свим фазама спровођења ових мера;	У Извештају се правилно закључује да „због значаја потенцијалних негативних и позитивних утицаја предложеног ИНЕКП на животну средину, здравље људи, социјални и економски статус локалних заједница, посебно је неопходно адекватно и „транспарентно“ укључити заинтересоване стране у процес доношења одлука у вези са питањима заштите животне средине на вишем нивоу од досадашње праксе”. Зато је потребно унапредити правни оквир за учешће јавности који је јако лош и неодређен, а праксе врло нетранспарентне те су јако потребна унапређења правног оквира и пракси као део мера а у складу са стандардима Отворене управе. Иначе Република Србија је потписница међународног Партнерства за отворену управу	усвојен	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		The Open Government Partnership (OGP).		
Агенција за заштиту животне средине	"дати приоритет изради регистра загађујућих материја и израдити инвентар гасова стаклене баште"	При изради ИНЕКП документа није консултована Агенција везано за Национални регистар извора загађивања и инвентар гасова са ефектом стаклене баште. Национални регистар се води од 2008 године и садржи податке из преко 30 хиљада правних лица и предузетника. Што се тиче инвентара гасова са ефектом стаклене баште, он се израђује од 2012. године. У складу са Законом о климатским променама, Агенција је државни орган надлежан за израду инвентара ГХГ. Инвентар се израђује коришћењем методологије IPCC 2006, update 2019. Потребна је корекција текста из ИНЕКП у складу са горенаведеним.	Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се	
РЕРИ	Потпоглавље 5.1.2.8 - Еколошки циљ „Стабилно економско и социјално окружење“	У потпоглављу 3.1.2 - Преглед ИНЕКП-а, као један од кључних циљева истиче јачање геополитичке улоге Републике Србије. Како би осигурао његово	Коментар се односи на ИНЕКП (не на СПУ)-не усваја се	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>остварење израђивач Извештаја наводи да је хитно потребно завршити постојеће интер конекције и пројектовати нове међународне интерконекције са гасоводима из суседних земаља, те указује да ће бити промовисано неколико прекограничних/међународних пројеката транспорта природног гаса, чиме ће бити повећана диверсификација извора енергије а, у комбинацији са промовисањем пројеката складиштења природног гаса, биће обезбеђени његови адекватни нивои у случају несташице природног гаса. Израђивач Извештаја о СПУ овде излази из своје улоге и осећа потребу да оправдава политичке одлуке које немају везе са стратешком проценом утицаја. Уместо да исказује своја уверења о хитности одређених мера Израђивач Извештаја о СПУ је требало да мере и политике процењује у односу на циљеве заштите животне средине и одрживог развоја и њиховог могућег утицаја на животну</p>		

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>средину. У потпоглављу 3.1.2.1 Израђивач Извештаја о СПУ наводи да је централни циљ ИНЕКП-а смањење емисије GHG за 40,3% у 2030. у односу на 1990. годину, укључујући пољопривреду, отпад и LULUCF, понављајући исте грешке у дефинисању циљева. Тај проблем смо детаљно образложили у коментарима на Нацрт ИНКП-а и нећемо их понављати. Ако се ни Израђивач ИНЕКП-а ни Извештаја о СПУ нису потрудили да циљеве смањења емисија GHG представе у складу са међународно прихваћеном методологијом није требало ни да прихватају задатак да израде овако важне документе. Толеранција према елементарном незнању одговорност је пре свега Министарства рударства и Енергетике и Делегације ЕУ која је обезбедила средства за израду ИНЕКП-а и стратешке процене утицаја.</p>		
ЕМС	5.1.2.4.1 ЕКОЛОШКИ ПОТЦИЉ " ПОБОЉШАЊЕ СТАТУСА ИЛИ ЕКОЛОШКОГ ПОТЕНЦИЈАЛА ВОДНИХ	Додати колики се капацитет МХЕ предвиђа.	Коментар се односи на ИНЕКП (не на	

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
	<p>ТЕЛА УКЉУЧУЈУЋИ ПОВРШИНСКЕ И ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ "</p> <p>Евалуација утицаја имплементације ИНЕКП</p> <p>Опис и процена утицаја на хемијски статус</p> <p>ИНЕКП предвиђа и повећање капацитета производње електричне енергије из малих хидроелектрана (МХЕ).</p>		СПУ)-не усваја се	
РЕРИ		<p>У потпоглављу 5.1.2.10 Прекогранични утицаји израђивач Извештаја начелно “разматра” прекограничне утицаје, али то чини у односу на потциљеве, а не у односу на ефекте мера и политика предвиђених планом. Тако наводи се да “на основу предвиђених ИНЕКП мера које директно утичу на емисије загађујућих материја у ваздух и процењених емисија супстанци у ваздух, може се закључити да нису предвиђене мере које би могле, у већој мери, у суседним земљама, проузроковати потенцијално загађење амбијенталног ваздуха.”</p> <p>Међутим, израђивач Извештаја</p>	Коментар се не усваја	ИНЕКП мере се припремају на стратешком нивоу, с обзиром на то детаљни описи активности у овој фази нису доступни. Узимајући у обзир мере ублажавања дате у СПУ, процењујемо да неће бити значајних прекограничних утицаја. За планове који би могли имати значајан утицај на животну средину у суседним земљама, у даљим фазама израде пројектне документације треба спровести процес прекограничне процене утицаја на животну средину.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>не разматра на који начин ће предузимање одређених мера на која се Србија обавезала међународним споразумима утицати на загађење.</p>		<p>Такође, према пројекцијама смањења националних емисија појединачних загађујућих материја, може се очекивати наставак смањења далекосежног прекограничног кретања загађујућих материја у суседне земљама и обрнуто. Ово ће такође смањити утицај на животну средину и здравље људи. Уколико се мера изградње нове гасне електране, реализује потенцијални прекогранични утицај ће морати да се процени у фази просторног планирања, у оквиру свеобухватне процене утицаја на животну средину и касније у фази процене утицаја на животну средину.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Тако, нацртом ИНЕКП-а није предвиђено гашење термоелектрана.</p> <p>Термоелектране у Србији емитују вишеструко веће емисије сумпордиоксида на годишњем нивоу него што је то дозвољено Националним планом за смањење емисија и постоје студије које указују на прекогранични карактер овог загађења, са чиме би израђивач Извештаја морао бити упознат.</p> <p>Без мера које се односе на затварање термоенергетских објеката, са прецизним временским оквиром за њихово гашење, објашњењем који објекти остају на мрежи, и које ће се мере предузети да би се ти објекти задржали на мрежи а у исто време били усклађени са захтевима Националног плана за смањење емисија, односно граничним вредностима Директиве о индустријским емисијама, не може ни доћи до значајног смањења аерозагађења.</p>	Не усваја се	Коментар се односи на ИНЕКП, а не на СПУ.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Поред тога, не анализира се ни утицај значајног повећања обима производње из индустрије на прекогранично загађење. Осим тога, одређене термоелектране се налазе у подручју уз границе са суседним државама те је израђивач Извештаја био дужан да утврди прекограничну природу утицаја, а не да их паушалним констатацијама одбаци. Утврђивање прекограничних утицаја је обавеза израђивача Извештаја, која је утврђена потврђеним међународним споразумима, који у складу са Уставом Републике Србије (“Сл. гласник РС” бр. 98/06) имају правну супрематију над националним законима. Једини прекогранични утицај који израђивач Извештаја уочава јесте постављање гасне електране близу границе суседних што је, закључује, мало вероватно. Овај став нарочито аргументује тиме што ће електрана користити природни гас који је једно од најчистијих фосилних горива у смислу емисије супстанци у</p>	<p>Коментар се одбија</p>	<p>Не предвиђа се изградња ниједне нове термоелектране која ће налазити у подручју граница са суседним државама. На постојећим великим термоенергетским објектима на фосилна горива, који ће бити у раду до њиховог затварања, планиране су реконструкције у циљу смањења емисије штетних гасова. Једини потенцијални прекогранични утицај био би проузрокован изградњом гасне електране близу границе суседних држава, а њен прекогранични утицај ће се проценити у наредним фазама разраде пројектне документације, односно на нижим хијерархијским нивоима СПУ и ПУ.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>ваздух и последично утиче на квалитет амбијенталног ваздуха. Иако није јасно на које научне изворе се израђивач Извештаја позива када класификује еколошку прихватљивост фосилних горива он пропушта да примети да у савременом друштву постоје технологије које користе обновљиве изворе енергије чија еколошка прихватљивост је далеко већа у односу на било које фосилно гориво.</p>		
		<p>Поређењем емисија које настају спаљивањем мазута, угља и природног гаса израђивач Извештаја лако долази до закључка да је природни гас прихватљивији од нпр. мазута и угља. Улога стратешке процене утицаја на животну средину јесте да анализира и аргументовано (засновано на проверљивим чињеницама и анализама) покаже да су технолошка решења за која се носилац израде ИНЕКП-а определио заиста „еколошки најприхватљивија“.</p>	<p>Коментар се не усваја</p>	<p>Ноторна је чињеница да је природни гас, као енергент прихватљивији од мазута и угља, тако да осим овога немамо ништа друго да додамо као одговор на овај коментар.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Даље, израђивач Извештаја само начелно идентификује да ће изградња ХЕ “Ђердап 3” имати прекограничне утицаје, али исте не анализира нити их квалификује ни квантификује, већ наводи да ће се када буде завршен Идејни пројекат РХЕ Дунав „Ђердап 3“, у циљу исходавања еколошке сагласности (вероватно Израђивач Извештаја мисли на сагласност на студију о процени утицаја на животну средину?), покренути поступак процене утицаја на животну средину, у оквиру које се спроводи и прекогранична процена утицаја у сагласно ESPOO конвенцији, односно у складу са чланом 6. Конвенције о прекограничним утицајима на животну средину. Наведено је, као што је Подносилац претходно објаснио неприхватљиво имајући у виду да се процена прекограничног утицаја наведеног пројекта мора извршити и на нивоу израде ИНЕКП-а (у поступку стратешке процене утицаја на животну средину) и на нивоу</p>	<p>Коментар се не прихвата</p>	<p>С обзиром да је изградња ХЕ Ђердап 3 у фази планирања, те да не постоји конкретна и дефинитивна одлука о локацији, као и с обзиром да је у питању стратешка процена утицаја на националном нивоу, сматрамо да детаљнија процена утицаја није могућа и није потребна на овом нивоу. Као што је наведено СПУ и ПУ ће бити извршена на нижим хијерархијским нивоима за овај конкретан пројекат у некој од следећих фаза. Такође, СПУ се не ради на основу ESPOO конвенције, већ на основу Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		појединачног пројекта (у поступку процене утицаја на животну средину).		
		Најзад, израђивач Извештаја "процењује" да ће утицаји ИНЕКП-а на стање површинских вода бити безначајна, узимајући у обзир мере ублажавања. На основу којих параметара, анализа, извештаја и података је израђивач Извештаја закључио да ће утицаји бити безначајни?	Комментар се не усваја	Детаљна анализа утицаја дата је у поглављу 4.1. Конкретно утицаји инплементације ИНЕКП-а на квалитет површинских и подземних вода дат је у поглављу 4.1.2.4 <i>Еколошки циљ „Заштита и унапређење површинских и подземних вода (морфологија, еколошки статус и квалитет)“</i>
РЕРИ	5.1.2.4.1 Еколошки потциљ " побољшање статуса или еколошког потенцијала водних тела укључујући површинске и подземне воде"	Није јасно где је у ИНЕКП-у Израђивач Извештаја о СПУ пронашао мере политика које се односе на изградњу малих хидроелектрана, па извршио евалуацију њихових утицаја? Како је уопште могао да врши процену утицаја објекта за које не зна где ће се налазити и ког ће капацитета бити? Овде се приказује и још један недостатак Извештаја о СПУ (и не само овде). Наиме, тамо где је уочио	усваја се	текст СПУ коригован у складу са коментаром и избачена је анализа утицаја малих хидроелектрана из ње. Претходно извршена анализа је била урађена у теоријском смислу, на основу постојећих минихидроелектрана, без довођења у везу исте са мерама политика из ИНЕКП-а.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>потенцијалне негативне утицаје мера и политика Израђивач СПУ је, кроз приказ процењених утицаја варијантних решења плана и програма повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину, представи она решења која су прихватљива са становишта циљева заштите животне средине.</p> <p>Тако, узмимо само један пример, у табели 5.12 Израђивач Извештаја о СПУ је проценио да постоји негативан утицај имплементације ИНЕКП-а на ОЕЦ 04. али није разматрао алтернативе које би допринеле позитивним ефектима на животну средину Пошто овај је овај Извештај о СПУ сачињен да би се задовољила форма то није учињено.</p>		
РЕРИ	5.2. Опис мера за спречавање и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	Мере које су дате су површне и уопштене, не проистичу из анализе варијантних решења (која и не постоји) нити анализе стања животне средине, ни	Коментар се не усваја	Коментар представља субјективно мишљење и неће бити разматран.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>процењених утицаја на животну средину. Мере, којих је већина, које се односе на обавезну примену важећих прописа, су потпуно непотребне и није јасно зашто Израђивач Извештаја о СПУ предлаже мере које подразумевају примену важећих прописа? Да ли то Израђивач мисли да се прописи неће поштовати ако их он не наведе у мерама? Шта је сврха и смисао ових мера?</p>		
		<p>Израђивач наводи да је потребно дати приоритет изради регистра загађујућих материја и израдити инвентар гасова стаклене баште (GHG) у сектору енергетике, индустрије, пољопривреде, шумарства и управљања отпадом, са билансима емисије GHG. Да ли то Израђивач Извештаја о СПУ поуздано зна да регистри и инвентари не постоје (Агенција за заштиту животне средине тврди да постоје) или мисли да нису поуздани? И у једном и у другом случају ради се о обавези која је утврђена важећим прописима.</p>	<p>Усваја се</p>	<p>Мера “дати приоритет изради: регистра загађујућих материја и израдити инвентар гасова стаклене баште (GHG) у сектору енергетике, индустрије, пољопривреде, шумарства и управљања отпадом, са билансима емисије GHG” јесте утврђена важећим прописима, те је претходно била убачена у документ СПУ, али с обзиром на коментар иста ће бити избачена из СПУ.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>Мере које се односе на едукацију и учешће јавности су површне, уопштене и не заслужују коментар. Шта то значи када Израђивач Извештаја о СПУ препоручује меру обавезно спровођење мониторинга квалитета животне средине у складу са релевантном законском регулативом и Програмом мониторинга животне средине дефинисаним у овом Извештају о СПУ. Да ли он мисли да се мониторинг иначе не спроводи, или се не спроводи добро или да законодавни оквир није добар?</p>	<p>Коментар се усваја</p>	<p>Мера ће бити избрисана из СПУ.</p>
		<p>Мере које се односе на изградњу рибљих стаза вероватно су преписане из неког другог документа.</p>	<p>Коментар се не усваја</p>	<p>Рибље стазе су веома битне са становишта заштите биодиверзитета, те их је неопходно формирати на воденим токовима на којима се налазе и планирају хидроелектране</p>
		<p>Мера “Повећати употребу обновљиве енергије у односу на фосилна горива” представља врхунац креативности зрађивача и стиче се утисак да се зрађивач шали са нама и да заиста није</p>	<p>Коментар се прихвата</p>	<p>Мера ће бити избачена из текста.</p>

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		<p>озбиљан. Исто важи и за меру “побољшати енергетску ефикасност”. Да ли је могуће да је некоме поверена израда Извештаја о СПУ да би предложио овакве мере?</p>		
		<p>Шта значи мера “Успоставити национално тело за енергетску ефикасност” и “Израдити акционе планове за климатске ванредне ситуације”</p>	<p>Коментар се усваја</p>	<p>На основу коментара прва мера “Успоставити национално тело за енергетску ефикасност” ће бити избачена, док ће друга бити исправљена и сада гласи: “Израдити акционе планове за реаговање у случају ванредних климатских догађаја, као меру прилагођавања на измењене климатске услове.”</p>
		<p>На које то технологије мисли Израђивач када предлаже да је потребно “Промовисати чисте технологије производње електричне енергије из угља.” Где је то Израђивач видео да постоји чиста технологија производње електричне енергије из угља?</p>	<p>Коментар се усваја</p>	<p>Мере се мења и гласиће: “Промовисати најбоље доступне технике за заштиту животне средине приликом пројектовања нових постројења и реконструкције постојећих постројења за производњу електричне енергије из фосилних горива”</p>

vii. Поглавље 6

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Медиа и реформ центар Ниш	6 . СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА НИЖИМ НИВОИМА ХИЈЕРАРХИЈЕ Поред законских обавеза које већ постоје увести као обавезну меру „Израду Извештаја о стратешкој процени утицаја регионалне и/или локалне територијалне покривености а који ће пратити ИНЕКП, све препоручене мере и његов утицај на локалне заједнице и регионе”. Ситуација у Србији јако је различита имајући у виду и географију терена, биодиверзитете, воде, земљишта, изворе загађивача, културно и историјско наслеђе, насељеност, развој и капацитете локалних заједница, па и последице примене ИНЕКП РС.	Како се у Извештају правилно закључује да се „имплементација енергетских и климатских циљева мора постићи уз подршку одоздо према горе и приступ планираним активностима одозго према доле”(циљева ИНЕКП РС) потребно је и делу планирања и извештавања о стратешкој процени утицаја користити принцип одоздо према горе. Зато је потребно да локалне власти имају обавезу Израде Стратешке процене утицаја свих мера предвиђених ИНЕКП, самостално или у сарадњи са државним органима. Ово је поготову битно када ЈЛС немају своје локалне Енергетске и климатске планове или планове ПИКУ са проценом рањивости.	није усвојен	Изван обима СПУ

viii. Поглавље 7

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Агенција за заштиту животне средине	наводи се да у одређеним случајевима треба тражити мишљење Агенције	У складу са Законом о министарствима и Закону о	Усваја се коментар	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		заштити животне средине, Агенција за заштиту животне средине нема надлежност над давањем мишљења, као документа који се издаје у управном поступку.		

ix. Поглавље 10

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Министарство заштите животне средине Републике Србије	2.Законом о Стратешкој процени утицаја на животну средину чланом 12. став 2 тачка 8. прописује да Извештај о стратешкој процени садржи "закључке до којих се дошло током израде извештаја о стратешкој процени, представљене на начин разумљив јавности".	Наведени закључци, односно нетехнички резиме, би требало да буду преглед информација и најважнијих резултата изведених из извештаја о стратешкој процени које се саопштавају на начин који је разумљив и приступачан јавности и да садржи: 1)начин на који су проблеми, питања и циљеви заштите животне средине интегрисани у план и програм; 2)утврђене значајне утицаје спровођења плана и програма на животну средину; 3)предложене мере за спречавање и/или смањење негативних утицаја и начин њиховог спровођења у реализацији плана и програма; 4)главне варијанте које су биле	Усваја се коментар	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
		предмет разматрања и разлоге за одабрано решење са становишта циља, сврхе, географског обухвата и утицаја плана и програма на животну средину; 5) мере планиране програмом праћења свих значајних утицаја спровођења плана и/или програма. Наведене тачке морају бити јасне, кратке и разумљиве широкој јавности, којим би се утврдио и објаснио утицај Носиоца и тима за израду Извештаја о стратешкој процени (који се спроводи у току процеса израде ИНЕКП-а) у доношењу повољнијих решења по животну средину у ИНЕКП-у, као и доношења мере за смањење негативних утицаја на животну средину, тамо где повољнија решења по животну средину није било могуће применити.		

х. Литература

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
Министарство пољопривреде,	уместо “Стратегија управљања водама на територији Републике Србије –	исправка назива документа	усваја се	Текст је исправљен.

заинтересована страна	коментар	образложење	статус	одговор
шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	анализе и истраживања (2015). Министарство пољопривреде и заштите животне средине. Јарослав Черни Институт за развој водних ресурса. Београд“ треба да стоји: „Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године “Службени гласник РС“ бр. 3/2017)“			
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Републичка дирекција за воде	Страна 348, наводи се „Закон о водама (Службени гласник РС, бр. 46/91, 53/93, 67/93, 48/94, 54/96)“ потребно је заменити са: Закон о водама (Службени гласник РС, бр 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 и др закон)	исправка броја Службеног гласника	усваја се	Текст је исправљен.

АНЕКС III: ПРЕПОРУКЕ СЕКРЕТАРИЈАТА ЕНЕРГЕТСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Продужити период консултација како би се омогућило детаљно уважавање мишљења са како јавних консултација, тако и прекограничних и извештај СПУ у оквиру развоја НЕКП-а, са посебном пажњом на резултате прекограничних консултација, с обзиром на значајан прекогранични утицај плана и пројекте интерконеције са суседним уговорним странама и државама чланицама ЕУ у југоисточној и централној Европи.</p>	<p>Током припреме ИНЕКП-а, МРЕ је обезбедило да сви релевантни актери буду укључени у процес консултација и да цео процес буде врло транспарентан. Припрема ИНЕКП-а је почела у фебруару 2021. године и током читавог овог периода заинтересоване стране су на редовним састанцима радних група информисане о резултатима анализа сценарија. Међутим, процес је морао да се заврши као што смо обавестили Секретаријат Енергетске заједнице.</p> <p>МРЕ је био у сталној комуникацији са Министарством за заштиту животне средине како би укључио коментаре и ажуриране податке и након истека рока 5. августа 2023. године. Стога, период консултација није био тако строг и коментари су прихватани чак дуго након истека рока за консултације. На пример, добили смо коментаре од румунског Министарства за животну средину, водопривреду и шуме о стратешкој процени утицаја на животну средину за ИНЕКП до 11. октобра 2023. године, на које ће бити одговорено у складу са тим. Наводимо да је до данас, 13. новембра 2023. године, МРЕ добио коментаре само из Румуније.</p>	<p>Већ узето у обзир</p>
<p>Укључити детаљан опис свих консултација спроведених у изради нацрта НЕКП-а и разлоге у случају да добијени коментари нису узете у обзир, у целини или делимично, у коначној верзији НЕКП-у.</p>	<p>Потпун Извештај о јавним консултацијама биће доступан са свим примљеним коментарима и релевантним одговорима, као и подаци о томе који коментари су обухваћени у коначној верзији НЕКП-а, а који нису. Како је МРЕ обавестио Секретаријат Енергетске заједнице, коментари су углавном техничког карактера у циљу појашњења неких информација а неки коментари су поновљени из претходног периода, односно консултација у оквиру радне групе, и били су познати МРЕ већ пре јавних консултација. Није било коментара који су значајно утицали на садржај нацрта НЕКП-а.</p>	<p>Већ узето у обзир</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Што се тиче опште методологије и приступа, опишите квантитативни допринос свих политика и мера постизању одговарајућег циља до 2030. године или других циљева политике на експлицитнији начин, као што је додавање очекиваног доприноса смањењу емисије гасова стаклене баште (GHG) сваке појединачне политике и мере.</p>	<p>Квантитативна процена је дата за најважније мере политике у погледу њиховог доприноса постизању главних циљева за сваку димензију посебно (нпр. Повећани удео ОИЕ, остварене крајње уштеде енергије итд). Због чињенице да су предвиђене бројне хоризонталне и допунске мере политике, није могуће разликовати њихов допринос у односу на допринос најважнијих мера. Из тог разлога је одлучено да се истакне њихов допринос имплементацији најважнијих мера политике. Уопште, препоручујемо да се квантификују постигнути утицаји за сваку димензију посебно и да се не користи заједничка метрика (као што је смањење емисија GHG, јер то може довести до погрешног приказа ефикасности сваке мере политике.</p>	<p>Делимично прихваћен у мери у којој је то могуће</p>
<p>Формулисати политике и мере, посебно у вези са планираним усвајањем и применом законских аката, програма политика или слично, конкретније са јасним постигнућима и индикаторима напретка.</p>	<p>Многе постигнућа мера су ревидирана након јавних консултација а скратили смо временски план имплементације од 2024-2027. године за регулаторне и реформске мере. Молимо додајте детаљан опис</p>	<p>Делимично прихваћен у мери у којој је то могуће</p>
<p>Објасните синергије између димензија (као што је како специфичне мере политике које се односе на обновљиву енергију доприносе уштеди енергије и GHG или смањују увоз електричне енергије, енергетску ефикасност).</p>	<p>Опис остварене синергије са другим димензијама биће додат за сваку различиту меру политике посебно у релевантном одељку табеле (Друге релевантне димензије Енергетске уније на које то утиче).</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Укључити секторе отпада, коришћења земљишта, промене намене земљишта и шумарства (LULUCF) у свим пројекцијама сценарија.</p>	<p>Анализа сектора отпада и LULUCF-а је већ укључена у све сценарије. У текст ИНЕКП-а ћемо додати све релевантне анализе како бисмо јасно разјаснили њихов пројектовани допринос емисијама GHG.</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Значајно побољшати СПУ извештај интеграцијом релевантних међународних обавеза, обавеза Енергетске заједнице и националних обавеза у погледу заштите животне средине, уз обезбеђивање јасног описа интеракција у вези са биодиверзитетом и циљевима обновљиве енергије којима се тежи.</p>	<p>Током процеса јавних консултација имали смо коментаре на поглавље регулативе који су наводили да неки од закона и стратегија нису укључени у СПУ, тако да смо у финалној верзији укључили све релевантне законе, стратегије, подзаконске акте, итд. и ажурирали то поглавље. У вези са овим коментаром, у потпоглављу „Правни и регулаторни оквир“ навешћемо детаље у погледу обавеза Републике Србије у односу на Енергетску заједницу. Такође у поглављу „Смернице за израду стратешких процена утицаја на нижим нивоима хијерархије“ јасно ћемо навести да све процене пројеката на нижим нивоима хијерархије треба да узму у обзир обавезе Енергетске заједнице. Што се тиче интеракције циљева биодиверзитета и обновљиве енергије, то је био део процене дате у поглављу „Процена потенцијалних утицаја на животну средину и мере за смањење негативних утицаја на животну средину“. Списак мера у погледу циљева биодиверзитета налази се у поглављу „Смернице и мере за спречавање, смањење и неутралисање значајног утицаја ИНЕКП-а на животну средину“. Објашњење у погледу интеракције биодиверзитета и обновљиве енергије такође је дато у постојећем одељку 4.1.2.5.1.</p>	<p>Делимично прихваћено</p>
<p>Осигурати коришћење свеобухватних и ажурираних података о животној средини како би се побољшале мере и план праћења идентификованих значајних утицаја.</p>	<p>Сви релевантни подаци о животној средини за ову СПУ преузети су из званичног Извештаја о стању животне средине у Републици Србији за 2021. годину Агенције за заштиту животне средине Републике Србије који је објављен у децембру 2022. године. Како је СПУ рађена током маја и јуна 2023. Године ово су били најновији доступни релевантни подаци. У међувремену, током октобра 2023. године СЕПА је објавила два нова извештаја за 2022. Годину – Извештај о квалитету ваздуха и Извештај о управљању отпадом. Ова два извештаја ће бити обухваћена у коначној верзији СПУ и стари подаци ће бити ажурирани у складу са њима.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Везано за декарбонизацију и смањење емисије <i>GHG</i>, спровести амбициозније смањење производње електричне енергије на бази угља равномерно распоређено у периоду између 2025. и 2050. године, односно започети декарбонизацију пре 2030. године, што би значајно допринело ширењу терета транзиције како на привреду тако и на на грађане.</p>	<p>Образац декарбонизације који је обухваћен у сценарију заснивао се на реалном временском оквиру за увођење обновљиве енергије и постепено смањење производње из лигнита (постоји смањење производње у постројењима на лигнит у 2030. за 25% у поређењу са нивоима из 2019. године). Тренутне геополитичке околности и кратак временски оквир до 2030. године узети су у обзир за реално, али и значајно смањење употребе лигнита. Поред тога, процес декарбонизације је веома важан за енергетски сектор Србије, али је стварни пут декарбонизације пројектован узимајући у обзир аспекте сигурности снабдевања. Потребно је имати на уму да је након 2030. процес декарбонизације бржи.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Процените и поново размотрите све инвестиције које би могле резултирати значајним насуканим средствима – као што је планирана мера од 1,3 милијарде еура за модернизацију индустрије рударства у периоду од 2023. до 2030. године и гасну инфраструктуру за које није рађена процена предвиђања и минимизирања ризика у будућности (futureproofed). Обратите посебну пажњу на очекивани корисни век трајања и трошкове алтернативних решења (укључујући увоз електричне енергије) и обезбедите усклађеност у свим димензијама Енергетске уније, посебно у декарбонизацији.</p>	<p>Модернизација индустрије угља је повезана са модернизацијом старијих електрана, тако да оне могу бити компатибилне са пројектованим постепеним смањењем производње из лигнита и захтевима Директиве о великим постројењима за сагоревање. Ово ће довести до мање емисија из старијих постројења у кратком року и постепеног смањења њихове употребе у средњем и дугорочном периоду.</p> <p>У том контексту, модернизација индустрије угља у комбинацији са електранама која постепено смањује емисије и улагања у гасну инфраструктуру како би се обезбедила несметана енергетска транзиција у Србији сматрају се кључним и значајним прелазним мерама. Електроенергетски систем Србије неће бити поуздан уколико се заснива на увозу електричне енергије из суседних земаља а истовремено зависи од неизвесног рада старих термоелектрана на лигнит. Стога, улагање у рехабилитацију постројења лигнита повећава поузданост система и обезбеђује сигурност снабдевања.</p> <p>Тачније, модернизација индустрије угља укључује улагања у системе који доводе до смањења штетних емисија и њиховог повезаног негативног утицаја на животну средину због ефикасније и повећане продуктивности. Ове инвестиције ће допринети бољем квалитету производа због селективне експлоатације, хомогенизације и увођења интегралног система управљања квалитетом угља. Ове акције ће обезбедити да рад рударске индустрије буде у складу са највишим стандардима у погледу животне средине, и олакшаће смањење емисије прашине, честица итд.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>
<p>Укључити у Поглавље 5 процену утицаја имплементације Директиве о великим постројењима за сагоревање и Директива о индустријским емисијама Енергетске заједнице, као што се наводи у Анексу I Уредбе о управљању.</p>	<p>НЕКП дефинише путању смањења емисија GHG и, у складу са тим, смањења производње електричне енергије из лигнита која доводи до смањења рада ТЕ. У финалној верзији ИНЕКП-а у Поглављу 5.3 укључене су неопходне инвестиције за усаглашавање ТЕ са Директивом о великим постројењима за сагоревање, са детаљном листом надградње ТЕ на лигнит. НЕКП обухвата опште стратешке правце а детаљан рад ТЕ ће бити анализиран у наредним плановима.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Анализирајте интеракције НЕКП-а са квалитетом ваздуха и представите утицаје на загађење ваздуха за различите сценарије.</p>	<p>Што се тиче потенцијалних утицаја ИНЕКП-а на квалитет ваздуха, он је процењен у Поглављу 5 нацрта СПУ који је поднет за консултације (сада Поглавље 4, Одељак 4.1.2.2.1). Под ЕО 02 „заштита здравља људи“, СЕО 02.1 „Смањење емисија у ваздух, укључујући емисије GHG, за 40,3% у 2030. у односу на 1990. годину“, водеће питање ЕК2.1 „Да ли ће интервенције ИНЕКП-а довести до смањења загађујућих емисија ваздуха?“. За поређење сценарија, ово је обухваћено у оквиру „Климатске промене и амбијентални ваздух“; ово је сада додатно разрађено и анализирано у оквиру „Климатске промене и загађење амбијенталног ваздуха“ за WEM и WAM сценарио (сада одељак 2.4.3).</p>	
<p>Размотрити спровођење смањења емисије метана, у складу са учешћем Србије У Глобалној иницијативи за смањење емисија метана (Methane Pledge), посебно у рудницима угља, сектору нафте и гаса.</p>	<p>Смањење емисија метана из употребе енергије и фугитивних емисија из рудника угља и сектора нафте и гаса већ су израчунате и укључене у анализу. У поглављу 5 додаћемо параграф који описује анализу резултата моделирања, детаље и пројектована смањења.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Боље интегрисати аспекте фер и праведне транзиције како на нивоу циљева, тако и у политикама и мерама, посебно пружањем више детаља о друштвеним утицајима и утицајима на запошљавање и квалификације планираних циљева, политика и мера. Дати приоритет имплементацији и праћењу праведне транзиције и повезаног Акционог плана путем активног планирања транзиције региона и заједница на које утиче поступно повлачење угља, као и уграђивање политике и мере праведне транзиције у сам НЕКП. Повећати наменски износ финансирања мере која се односи на праведну транзицију са 2 милиона евра, што је мање од 0,2% инвестиције која се односи на модернизацију рудника угља.</p>	<p>НЕКП садржи мере и политике (МП Д6, МП ЕЕ1, МП ЕЕ 2, МП ЕЕ 3) као и информације о Плану праведне транзиције, имајући у виду да је ова тема предмет посебне Студије „Дијагностика праведне транзиције Србије“ коју МРЕ тренутно развија у сарадњи са EBRD. Главни резултат ове студије је „Акциони план за праведну транзицију“ који је у припреми. Трошкови приказани под мером праведне транзиције у НЕКП-у односе се само на имплементацију и праћење Акционог плана за праведну транзицију, а не на улагања неопходна за имплементацију Акционог плана за праведну транзицију који ће бити представљен благовремено са финализацијом поменуте студије.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Предвидети ефективнији инструмент цена угљеника израђен и усвојен у складу са Уговором о Енергетској заједници, како би се интернализovali трошкови емисија и имајући у виду механизам за прекогранично прилагођавања угљеника⁴ (Регулатива <i>СВАМ</i>) и спајање тржишта електричне енергије.</p>	<p>У анализи смо размотрили постепено увођење цене угљеника у секторима за које се очекује да ће бити погођена <i>СВАМ</i>-ом (производња електричне енергије и индустријски сектори као што су цемент, гвожђе и челик и алуминијум). Напомињемо да је ниво цене CO_2 наведен у нацрту НЕКП-а коришћен за анализу сценарија, пошто још увек постоји неизвесност о начину одређивања цене угљеника. Такође је важно рећи да је <i>СВАМ</i> регулатива усвојена у мају 2023. године од стране ЕУ и да није могуће укључити релевантне прецизне информације у НЕКП. Ово питање треба детаљно анализирати.</p> <p>Одређивање цена угљеника је укључено у овај скуп сценарија за секторе који су идентификовани у систему ЕУ-ЕТS према вредностима у следећој табели. Основна претпоставка је да је цена угљеника први пут уведена у Србији 2027. године по ниској стопи од 4 евра по тони. Касније се повећава на 40 €/t у 2030. години, што одговара половини ЕУ-ЕТS цене како је пројектовано у документу „Препоручени параметри за извештавање о пројекцијама гасова са ефектом стаклене баште у 2023. години“ (ЕC DG Climate Action), и достиже пуну пројектовану ЕУ-ЕТS цену до 2045. године. Међутим, тачан начин примене и ниво цене угљеника још увек није познат, и тренутно су у току дискусије и консултације како у Србији, тако и између уговорних страна ЕЗ.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>
<p>Повежите мере које се односе на унапређење електромобилности са подстицајима у регулацији тржишта енергије како би се осигурало да се инфраструктура за пуњење електричних возила снабдева из обновљивих извора енергије уместо електричне енергије засноване на фосилним горивима.</p>	<p>Очигледно, повећани удео ОИЕ је повезана са електрификацијом финалне потрошње. Удео коришћење електричне енергије у инфраструктури за пуњење електричних возила ће се постепено повећавати у складу са повећањем удела ОИЕ. У тексту НЕКП биће додати наводи за додатно истраживање могућности повећања потрошње ОИЕ у електромобилности путем циљаних подстицаја током примене потребне инфраструктуре (углавном јавне).</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Размотрити увођење политика и мера за секторе саобраћаја који нису друмски, посебно увођење мултимодалних система.</p>	<p>Добро избалансиран микс је већ укључена (МП_ЕЕ15-Промовисање промене модалитета у путничком и теретном саобраћају - Омогућавање „Мобилности као услуге” (МааS), МП_ЕЕ16-Промоција енергетске ефикасности у саобраћају у унутрашњим пловним путевима, МП_ЕЕ17-Промоција енергетске ефикасности у железничком саобраћају и МП_ЕЕ18-Континуирано унапређење и проширење релативне инфраструктуре јавног превоза).</p>	<p>Већ узето у обзир</p>
<p>У области декарбонизације и обновљиве енергије ускладити ниво амбиција – тј. 40,7% уместо само 33,6% – у планираном минималном уделу обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије до 2030. године према одлуци Министарског савета Енергетске заједнице, или објаснити специфичне националне околности како би се оправдао јаз између амбиције у нацрту НЕКП-а и циља договореног од стране Министарског савета Енергетске заједнице.</p>	<p>Неусклађеност са циљем националног доприноса утврђеног одлуком Министарског савета је оправдана у складу са посебним условима предвиђеним чланом 6 одлуке Министарског савета и тачније, у складу са критеријумима члана 31 Уредбе о управљању која гласи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) У складу са критеријумом (ii) економски услови и потенцијалом, укључујући БДП по глави становника; потенцијал за економично коришћење обновљивих извора енергије, <ol style="list-style-type: none"> а. Нереалистичан раст употребе топлотних пумпи у домаћинствима и у терцијарном сектору, достижући 11,1 GWth до 2030. године, што одговара 444 хиљада јединица, и подразумева нереалистичан додатак од 1,6 GWth (63 хиљада јединица на годишњем нивоу). Предложени национални допринос предвиђен у ИНЕКП-у у погледу инсталације топлотних пумпи достиже 7 GWth (282 хиљада јединица) до 2030. године (40 хиљада на годишњем нивоу). Предвиђен је просечан Фактор сезонских перформанси (ФСП) од 3,3 до 2030. године, што је ближе просечној ефикасности садашњих тренова опреме, док би виши циљ 	<p>Није прихваћено уз образложење</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Повећати циљ за удео обновљивих извора енергије у грејању и хлађењу, укључујући даљинско грејање, и тако ускладити са члановима 23 и 24 Директиве о обновљивој енергији Енергетске заједнице (Директива о обновљивим изворима енергије).</p>	<p>захтевао ФСП на нивоу од 5TWh до 2030. године, што одговара перформансама искључиво производа високог квалитета.</p> <p>b. Предложени национални допринос на основу одлуке Министарског савета наводи нето извоз електричне енергије на нивоу од 5TWh до 2030. године што представља веома висок ниво који није оправдан одговарајућим студијама. Анализа у оквиру ИНЕКП предвиђа 0,1 TWh нето извоза до 2030. године, што указује на самодовољан електроенергетски систем.</p> <p>c. Предложени национални допринос на основу одлуке Министарског савета би захтевао најмање 88 ktоe прихватљивих биогорива и увођење 89 хиљада електричних возила у 2030. години. Национални допринос предвиђен ИНЕКП-ом обухвата реалистичније претпоставке за биогорива (49ktоe у 2030.години) и увођење електричних возила од 44 хиљада до 2030. године.</p> <p>d. Предложени национални допринос на основу одлуке Министарског савета би захтевао веће капацитете варијабилних технологија обновљиве енергије. Анализа је показала да би ово додатно захтевало и инсталацију реверзibilних хидроелектрана, што би захтевало веће балансне резерве у превише оптимистичком временском року, односно подразумевало би да Бистрица буде оперативна до 2028. године а Ђердап 3 до 2030. године. У анализи ИНЕКП-а предвиђен је реалистичнији временски рок у складу са којим је Бистрица оперативна до 2032. године а Ђердап 3 до 2035. године, чиме систем добија додатне капацитете у погледу флексибилности и балансирања.</p> <p>2) У складу са критеријумом (iii) географска, еколошка и природна ограничења, укључујући и ограничења неповезаних области и региона:</p> <p>a. Предложени национални допринос на основу одлуке Министарског савета би захтевао коришћење биомасе изнад нивоа ресурса који се могу експлоатисати на одрживи начин у Србији. Процењена неопходна примарна производња биомасе за достизање циља износи 1,9 Mтоe до 2030. године што је изнад нивоа</p>	<p>Није прихваћено са оправдањем</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор																								
	<p>процењеног одрживог потенцијала за пољопривредну и шумску биомасу (постојеће студије наводе технички потенцијал на нивоу од 1,9-2,0Mtoe али критеријум одрживости смањује овај ниво). Национални допринос превиђен у ИНЕКП-у захтева примарну производњу од 1,7Mtoe биомасе у 2030. години, што је близу постојећег нивоа али коришћених у ефикаснијим уређајима.</p> <p>Претходно описане разлике су квантификоване и приказане у наредној табели:</p> <table border="1" data-bbox="752 520 1789 1059"> <thead> <tr> <th data-bbox="752 520 1104 687"></th> <th data-bbox="1104 520 1384 687">Предложени национални допринос у складу са одлуком Министарског савета</th> <th data-bbox="1384 520 1601 687">Предложени национални допринос у складу са ИНЕКП-ом</th> <th data-bbox="1601 520 1789 687">Разлика</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="752 687 1104 751">Допринос биомасе циљу БФПЕ</td> <td data-bbox="1104 687 1384 751">18,3%</td> <td data-bbox="1384 687 1601 751">16,0%</td> <td data-bbox="1601 687 1789 751">-2,3%</td> </tr> <tr> <td data-bbox="752 751 1104 815">Допринос топлотних пумпи циљу БФПЕ</td> <td data-bbox="1104 751 1384 815">4,5%</td> <td data-bbox="1384 751 1601 815">2,1%</td> <td data-bbox="1601 751 1789 815">-2,4%</td> </tr> <tr> <td data-bbox="752 815 1104 951">Допринос електричне енергије из ОИЕ циљу БФПЕ (смањење како би се избегао прекомерни извоз)</td> <td data-bbox="1104 815 1384 951">17,0%</td> <td data-bbox="1384 815 1601 951">15,0%</td> <td data-bbox="1601 815 1789 951">-2,0%</td> </tr> <tr> <td data-bbox="752 951 1104 1015">Допринос биогорива у саобраћају у БФПЕ</td> <td data-bbox="1104 951 1384 1015">0,9%</td> <td data-bbox="1384 951 1601 1015">0,5%</td> <td data-bbox="1601 951 1789 1015">-0,4%</td> </tr> <tr> <td data-bbox="752 1015 1104 1059">Укупни удео ОИЕ у БФПЕ</td> <td data-bbox="1104 1015 1384 1059">40,7%</td> <td data-bbox="1384 1015 1601 1059">33,6%</td> <td data-bbox="1601 1015 1789 1059">-7,1%</td> </tr> </tbody> </table> <p>Према томе, смањење биомасе доприноси смањењу циља за 2,3%, смањење употребе топлотних пумпи доприноси смањењу од 2,4%, смањење производње електричне енергије из ОИЕ да би се избегао непотребни прекомерни извоз електричне енергије доприноси смањењу од 2% а нижи ниво биогорива у саобраћају смањењу од 0,4%. Ово доводи до укупног смањења удела ОИЕ у БФПЕ од 33,6%, па укупно смањење емисија GHG остаје на нивоу од 40,3% до 2030. године. Секторски удели су износили 45% ОИЕ у производњи електричне енергије, 7% ОИЕ у саобраћају и 41% ОИЕ у грејању.</p>		Предложени национални допринос у складу са одлуком Министарског савета	Предложени национални допринос у складу са ИНЕКП-ом	Разлика	Допринос биомасе циљу БФПЕ	18,3%	16,0%	-2,3%	Допринос топлотних пумпи циљу БФПЕ	4,5%	2,1%	-2,4%	Допринос електричне енергије из ОИЕ циљу БФПЕ (смањење како би се избегао прекомерни извоз)	17,0%	15,0%	-2,0%	Допринос биогорива у саобраћају у БФПЕ	0,9%	0,5%	-0,4%	Укупни удео ОИЕ у БФПЕ	40,7%	33,6%	-7,1%	
	Предложени национални допринос у складу са одлуком Министарског савета	Предложени национални допринос у складу са ИНЕКП-ом	Разлика																							
Допринос биомасе циљу БФПЕ	18,3%	16,0%	-2,3%																							
Допринос топлотних пумпи циљу БФПЕ	4,5%	2,1%	-2,4%																							
Допринос електричне енергије из ОИЕ циљу БФПЕ (смањење како би се избегао прекомерни извоз)	17,0%	15,0%	-2,0%																							
Допринос биогорива у саобраћају у БФПЕ	0,9%	0,5%	-0,4%																							
Укупни удео ОИЕ у БФПЕ	40,7%	33,6%	-7,1%																							

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор														
	<p>У погледу посебног циља у сектору грејања и хлађења, потребно је невести да индикативни циљеви из члана 23 Директиве о обновљивим изворима енергије II (<i>RED II</i>) нису обавезујући и да чланице ЕЗ нису у обавези да прате раст од 1,1% ОИЕ на годишњем нивоу у сектору грејања и хлађења. Остваривање просечне стопе раста од 1,1% на годишњем нивоу би захтевало превише оптимистичне претходно наведене претпоставке у погледу одрживог потенцијала биомасе и стопе увођења, као и ФСП-а топлотних пумпи. У складу са реалистичнијим претпоставкама примењеним за израчунавање националног доприноса у ИНЕКП-у, остварује се стопа раста од 0,6 на годишњем нивоу до 2030. године.</p> <p>У погледу коментара који се односи на јасни приказ удела на годишњем нивоу, путања ОИЕ у БФПЕ на годишњем нивоу до 2030. године је дата у Поглављу 2.2 финалне верзије ИНЕКП-а и у наредној табели. Путања смањења емисија <i>GHG</i> на годишњем нивоу дата је у Поглављу 2.1 а путања Финалне потрошње енергије и Потрошње примарне енергије на годишњем нивоу дата је у Поглављу 2.3.</p> <table border="1" data-bbox="848 786 1603 919"> <thead> <tr> <th></th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Удео ОИЕ у БФПЕ</td> <td>29,8 %</td> <td>30,6%</td> <td>31,2%</td> <td>31,9%</td> <td>32,6%</td> <td>33,6%</td> </tr> </tbody> </table> <p>У погледу коментара на меру политике за примену уговора о откупу електричне енергије из обновљивих извора енергије (PPA), мера политике МП_Д21 је допуњена и обухвата процену потенцијалних регулаторних и административних препрека како би се уклониле неоправдане препреке, унапредила њихова несметана примена и осигурало да уговори о откупу електричне енергије нису предмет диспропорционалне или дискриминаторне процедуре или измена.</p> <p>У погледу студије IRENA у вези са коментаром који се односи на посвећеност Србије соларном потенцијалу, технички потенцијал процењен на макро нивоу у оквиру студије <i>IRENA</i> не подразумева да сви капацитети могу бити додати до 2030. године. Капацитети који се могу додати у наредних 6 година у Србији зависе у великој мери од тренутне зрелости</p>		2025	2026	2027	2028	2029	2030	Удео ОИЕ у БФПЕ	29,8 %	30,6%	31,2%	31,9%	32,6%	33,6%	
	2025	2026	2027	2028	2029	2030										
Удео ОИЕ у БФПЕ	29,8 %	30,6%	31,2%	31,9%	32,6%	33,6%										

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
	<p>тржишта и капацитета за инвестиције. Према томе, утврђен је конзервативни циљ за 2030. годину, уз постепено повећавање капацитета соларних електрана до 18GW до 2050. године.</p> <p>Што се тиче коментара на члан 6 Директиве о обновљивим изворима енергије, у оквиру мере политике МП_Д19 се наводи да ће бити израђен трогодишњи план подстицаја, који је превиђен у члану 13 Закона о ефикасном коришћењу енергије узимајући у обзир планиране инвестиције у ОИЕ укључујући детаљне информације о процењеном времену инсталисања и очекиваним капацитетима.</p> <p>Што се тиче констатације да ће природни гас остати доминантно гориво у даљинском грејању, ИНЕКП предвиђа да ће природни гас имати највећи допринос у сектору даљинског грејања у свим сценаријима у 2030. и 2050. години, као прелазно гориво, које замењује загађујућа чврста горива која се користе у топланама уз поштовање одрживог коришћења биомасе у Србији. Опције централизованих топлотних пумпи и других чистих технологија обухваћене су у анализи али њихов релативни трошак остаје висок у оквиру разматраног периода.</p>	
<p>Унапредити политику просторног планирања и мере за убрзање имплементације пројеката обновљивих извора енергије укључивањем експлицитних критеријума за одређивање адекватних области, уз поштовање принципа „do no harm“ и успоставити ефикасан</p>	<p>Мера Д25 „Ажурирање и оптимизација оквира просторног планирања“ ће бити ревидирана како би се обухватила препорука.</p> <p>Међутим, у нови Просторни план који је у припреми већ је укључено следеће: у изради планске документације за просторно и урбанистичко планирање треба мапирати области које су погодне за реализацију пројеката из обновљивих извора енергије. Ове области се дефинишу као области са мањим потенцијалним ризиком по животну средину, уколико су то области депонија, индустријских локација, рудника, кровова зграда, саобраћајне инфраструктуре, деградираног земљишта и др.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>механизам за решавање спорова.</p>		
<p>У енергетској ефикасности следити исти ниво амбиција – односно максимално 9,54 Мтое уместо 9,7 Мтое – у планираном укупном максималном нивоу финалне потрошње енергије до 2030. године према одлуци Министарског савета Енергетске заједнице⁷.</p>	<p>Сценарио за постизање истог нивоа амбиција за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште, од 40,3% у 2030. години, довео је до скоро еквивалентних нивоа финалне потрошње енергије и нижих нивоа потрошње примарне енергије (достигући 14,68 ктое у 2030.) побољшавајући укупну ефикасност енергетског сектора . Сматрамо да је разлика у решењу за ФПЕ на нивоу статистичке грешке.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>
<p>Завршити законску регулативу и прописе о енергетским карактеристикама зграда што је пре могуће и започети активности већ 2024. године на стварању повољног законодавног оквира за низ других политика и мера у погледу енергетске ефикасности и обнове зграда.</p>	<p>Постоји неколико мера повезаних са Директивом ЕРВ у нацрту НЕКП (осим МП-ЕЕ4 „Завршетак израде законодавног оквира у складу са Директивом 2018/844/ЕУ и регулаторних мера за промовисање зграда са готово нултом потрошњом енергије (nZEB)“ ту су и МП -ЕЕ7 „Јачање улоге сертификата о енергетским својствима“, МП-ЕЕ35 „Унапређење и даљи развој шеме за квалификацију, акредитацију и сертификацију стручњака за енергетску ефикасност“, ПМ-ЕЕ37 „Јачање техничких и административних капацитета укључених креатори политике“) . Министарство грађевинарства ће у најкраћем могућем року имплементирати ЕРВД како би се обезбедила реализација предложених мера. НЕКП ће бити ажуриран са овим информацијама у одговарајућим мерама.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Завршити усвајање свеобухватне процене потенцијала за ефикасно грејање и хлађење и обухватити резултате у НЕКП. Увести политике и мере које демонстрирају пуну примену мерења потрошње и наплате даљинског грејања у складу са Директивом о енергетској ефикасности Енергетске заједнице (Директива о енергетској ефикасности).</p>	<p>Спровођење свеобухватне процене је предвиђено чланом 14 ДЕЕ и обавезно је за различите земље.</p> <p>Због тога је препоручљиво додати нову меру, која ће предвидети доношење плана у складу са приоритетима НЕКП-а. Додатак је императив у случају да држава има званичну обавезу. Тренутни одговор описује конкретне пројекте за промоцију ефикасног грејања и хлађења ван званичног оквира свеобухватне процене.</p> <p>У погледу друге препоруке о примени мерења потрошње и наплате даљинског грејања, Закон о енергетској ефикасности и рационалном коришћењу енергије је већ узео у обзир ове одредбе. Наша препорука да се дода нова мера политике како би се пратиле и потенцијално побољшале постојеће одредбе. .</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>(23) Што се тиче енергетске сигурности, базирати политике и мере на чистим изворима енергије, новим технологијама и енергетској ефикасности и укључити регионалну сарадњу и интеграцију тржишта уместо фокусирања искључиво на самоодрживост.</p>	<p>Већ постоји неколико мера укључених у НЕКП које се фокусирају на овај правац:</p> <p>Регионална сарадња и спајање тржишта: МП_ЕC1 (интерконектор Србија-Бугарска), МП_ЕC2 (Јачање регионалних електроенергетских и гасних интерконекција), МП_ЕC3.1 (Банатски двор, проширење складишта природног гаса), МП_ЕC6 (План приправности на ризике од електричне енергије), МП_ЕC7 (Ажурирање прописа о сигурности снабдевања) Чисти извори енергије и нова технологија: МП_ЕC3 (Изградња капацитета за складиштење електричне енергије), ПМ_ЕC9 (Развој пројекта реверзибилне хидроелектране у Бистрици)</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Преиспитати снажно ослањање на фосилна горива за обезбеђивање енергетске сигурности, као што је додатна управљива производња из природног гаса и повезане гасне инфраструктуре за које није рађена процена предвиђања и минимизирања</p>	<p>Модернизација рударске индустрије у складу са планираним смањењем ангажовања термоелектрана и улагања у гасну инфраструктуру како би се обезбедила несметана енергетска транзиција у Србији сматрају се кључним и значајним прелазним мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања Природни гас се сматра прелазним горивом, будући да је то гориво са нижим емисијама у поређењу са лигнитом, неопходно за балансирање великих количина обновљиве енергије у електроенергетском сектору. Дакле, такве инвестиције подржавају циљеве ИНЕКП-а с једне стране, истовремено олакшавајући повећање удела ОИЕ и сигуран и поуздан рад електроенергетског система.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>ризика у будућности (futureproofed).</p> <p>Увести политике и мере које показују како Србија планира да примени Уредбу о безбедности снабдевања гасом и Пакет интеграције електричне енергије које је Енергетска заједница усвојила 2022. године.</p>	<p><i>Уредба о утврђивању Кризног плана ради обезбеђивања сигурности снабдевања природним гасом и Уредба о утврђивању Превентивног акционог плана ради обезбеђења сигурности снабдевања природним гасом, донете 2018. године, у складу су са захтевима Уредбе ЕУ 994/2010 о мерама за обезбеђивање сигурност снабдевања природним гасом. Према мери МП_ЕС7: Ажурирање прописа о сигурности снабдевања, наведени акти ће бити усклађени са захтевима Уредбе ЕУ 2017/1938 која се бави критичним аспектима безбедности снабдевања природним гасом. Мера МП_ЕС7 ће бити додатно измењена/проширена како би укључила процену елемената који недостају у погледу пуне имплементације Уредбе 2017/1938 и одговарајуће имплементације потребних активности као што су решења за складиштење и механизам поделе терета, шаблони Превентивног акционог плана, шаблони Кризног плана, итд. у складу са потребама. Мера МП_ЕС5 ће бити измењена у складу са тим.</i></p> <p><i>Молимо погледајте доле за пакет за интеграцију електричне енергије (тј. ред 30)</i></p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Додатно ускладити нацрт НЕКП са најновијим Десетогодишњим планом развоја мреже (TYNDP) 2023-2032 оператора преносног система електричне енергије („ОПС“), посебно да би се одразила могућност интеграције знатно веће количине обновљиве енергије – као утврђује оператор преносног система у нацрту НЕКП.</p>	<p>Удео ОИЕ у ИНЕКП је у складу са последњим одобреним TYNDP EMC-а. МРЕ је блиско сарађивало са оператором преносног система Србије, EMC-ом, током развоја ИНЕКП-а, организујући честе састанке и дискусије ради анализе ставова, предлога и повратних информација EMC-а. Ова блиска сарадња довела је до заједнички договореног приступа који се огледа у ИНЕКП. Пошто ИНЕКП укључује минимални ниво посвећености за интеграцију ОИЕ у систем Србије, он је у потпуности усклађен са другим нацртом амбициознијих пројекција, као што је нацрт TYNDP 2023-2032 EMC.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>Фокусирајте политике и мере на ефикасније коришћење постојеће електричне и гасне инфраструктуре, примените тржишна правила која уклањају ограничења у коришћењу капацитета и фокусирајте се на регионалну сарадњу, уместо спровођења нових опсежних инфраструктурних пројеката. Приликом предлагања нових инфраструктурних пројеката обезбедите спровођење консултација са уговорном страном на коју се пројекат односи како би се обезбедила одрживост и успешна имплементација будућег пројекта.</p>	<p>Сви пројекти обухваћени у НЕКП-у су познати и представљају део Стратегије развоја енергетике за период до 2025. године са пројекцијама до 2030. године. Напомињемо да су многи од ових пројеката били предмет регионалне анализе за PCI, PEI, PMI и других листи пројеката.</p> <p>Сви пројекти интерконекције за електричне енергију и гас развијају се у блиској сарадњи и консултацијама са релевантним суседним земљама како би се осигурала њихова одрживост, исплативост и успешна имплементација. Вреди напоменути да укључени пројекти чине део Стратегије развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године и јасно су наведени у TYNDR ОПС-а за електричну енергију и гас. Већина пројеката је такође била предмет проширене регионалне анализе и консултација као део PCI, PEI, PMI и других сличних листа пројеката.</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Што се тиче унутрашњег енергетског тржишта, осмислити политике и мере у области електричне енергије које омогућавају испуњавање минималног циља прекограничног капацитета од 70% и развој конкурентних veleпродајних и малопродајних тржишта. Укључити повећану регионалну и европску сарадњу, посебно за</p>	<p>Релевантне законске и регулаторне измене у циљу подршке имплементацији Пакета интеграције електричне енергије (што је део обавезе Србије према Уговору о енергетској заједници) су већ укључене у MM ИНЕКП. Стога, да би се документ ИНЕКП учинио прегледнијим, оне ће бити експлицитније наведене у МП_УЕТ21, МП_УЕТ23, МП_УЕТ24 и МП_УЕТ5. Ове измене ће се десити кроз увођење нових законских аката.</p>	<p>Прихваћено</p>

Препорука ЕЗ	Образложење	Одговор
<p>размену баланских ресурса, у политике и мере које ће омогућити постизање циља повећане флексибилности неопходне за интеграцију обновљиве енергије.</p>		
<p>Ревидирати шему нето мерења, јер давање нових права у складу са шемама после 31. децембра 2026. године више није дозвољено.</p>	<p>Ово је предмет измена и допуна Закона о енергетици које је у припреми. Стога МРЕ сматра да то није предмет НЕКП-а.</p> <p>Ажурираћемо рок завршетка (тј. 2026) како је предложено и укључићемо у опис МП да су ове измене предмет ажурирања Закона о енергетици које је тренутно у току.</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Дефинисати и имплементирати адекватне политике и мере за завршетак спајања тржишта електричне енергије, и на тај начин осигурати усклађеност са Уредбом СВММ како би се смањило њен утицај на рад домаћег и регионалног сектора електричне енергије.</p>	<p>Што се тиче спајања тржишта, већ смо укључили релевантне мере у највећој могућој мери, тако да ћемо то нагласити експлицитније у тексту.</p> <p>Већ смо укључили ниво цене угљеника у анализу, међутим, тачан начин имплементације СВММ-а као и цене угљеника још увек нису познати, а тренутно су у току дискусије и консултација како у Србији, тако и између уговорних страна ЕЗ. СВММ регулативу је усвојила ЕУ у мају 2023. године и многе земље су у процесу анализе и разматрања начина спровођења СВММ. Према томе, ово треба да буде предмет процеса ревизије НЕКП-а.</p>	<p>Прихваћено</p>
<p>Будите прецизнији у мапирању предвиђених извора финансирања у области истраживања, иновација и конкурентности.</p>	<p>Није могуће прецизно дефинисати средства и изворе имајући у виду интензиван развој нових технологија у ЕУ и чињеницу да је један од главних извора финансирања државни буџет. Поред тога, студија „Дијагностика праведне транзиције у Србији“ ће дефинисати и одређене информације релевантне за анализу ове области. Свакако треба повећати средства и истаћи веће укључивање научних институција и факултета у даљи развој енергетике Србије. Међутим, обим средстава за истраживање и иновације ће значајно зависити од спремности ЕУ да укључи истраживаче из Србије и других земаља ЕЗ у развој нових енергетских технологија.</p>	<p>Није прихваћено уз образложење</p>

АНЕКС IV: РЕГИОНАЛНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ

i. Писмо за учешће у поступку регионалних консултација ИНЕКП-а

MINISTRY OF ENVIRONMENT
WATERS AND FORESTS

КАБИНЕТ МИНИСТАРА

Бр.: DGEICPSC/108231/117/11.10 2023

За: Ирена Вујовић, министарка
Министарство за заштиту животне средине Републике Србије

Реф: Прекограничне консултације за Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године

Поштована министарка Ирена Вујовић,

Након вашег писма бр. 264-2/2023 у вези са прекограничним консултацијама за Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године и пратећим Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину, имам задовољство да Вам проследим, у складу са одредбама Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту, неколико коментара и предлога са наше стране у вези са садржајем поднетих докумената.

Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије разматра пет димензија Уредбе (ЕУ) 2018/1999 о управљању Енергетском унијом и деловању у области климе: декарбонизацијом (емисија гасова са ефектом стаклене баште и обновљива енергија), енергетском ефикасности, енергетском сигурности, унутрашњим тржиштем енергијем и истраживањем, иновацијама и конкурентношћу, на интегрисан начин. ИНЕКП дефинише мере и политике за подршку Зеленој агенди, обезбеђује развој сектора одрживе енергије у Републици Србији и предвиђа повећан удео ОИЕ у

енергетском миксу Србије уз циљане мере енергетске ефикасности са циљем смањења финалне потрошње енергије унапређењем енергетских својстава.

План утврђује додатне националне циљеве:

- Јачање интерконективности и сигурности снабдевања енергијом
- Либерализација и повећање конкурентности енергетских тржишта
- Омогућавање оптималног развоја и рада енергетског система и енергетске инфраструктуре
- Заштита и јачање улоге потрошача
- Промена тренутних образаца потрошње и промовисање енергетски ефикасних горива са ниским емисијама код крајњих потрошача
- Јачање конкурентности националне привреде
- Подстицање истраживања и иновација у области животне средине и енергетике

Након пажљивог разматрања достављених информација и консултација са надлежним органима у нашој земљи, формулисани су следећи коментари и предлози:

Извештај о стратешкој процени животне средине фокусира се на аспекте који могу утицати на животну средину на националном нивоу и посвећује мало пажње прекограничном утицају. Скрећемо вам пажњу да ове аспекте треба анализирати одвојено и потребно је да буду обухваћени у различитим поглављима у Извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Током 2018-2021. године, Управа парка природе Портиле де Фиер је у партнерству са неколико европских држава, лоцираних дуж Зеленог коридора Европе, реализовала пројекат у оквиру којег је као пилот подручје одабрано подручје Портиле де Фиер - Ђердап. Након реализације овог пројекта, управе два парка, Портиле де Фиер и Ђердап, израдиле су „Каталог заједничких мера за одржавање еколошке повезаности“.

У оквиру истог пројекта израђен је и документ „Опис еколошких коридора идентификованих у пилот региону 4: Гвоздена капија – Ђердап“, који је кроз студију коју је водила српска страна идентификован као главни миграциони коридор за птичије врсте. Каталог и опис еколошких коридора налазе се у прилогу овог писма.

Предлажемо да се резултати пројекта могу искористити и интегрисати у извештај о животној средини, на начин да се смањи потенцијални негативан утицај на заштићена природна подручја.

Општи аспекти

У извештају СПУ приказане карте, графикони и табеле су на српском језику а не могу се разумети ни из тумачења повезаног текста.

Као опште запажање, примећујемо да потенцијални прекогранични утицај имплементације планског документа варира у зависности од мера/акција које се разматрају у ИНЕКП-у. С обзиром да се разматрање и анализа могућности развоја енергетике врши на стратешком нивоу, тренутно је тешко идентификовати прекогранични утицај и његове детаље. Из представљене документације произилази да се потенцијални прекогранични утицаји могу повезати са следећим типовима пројеката:

- велике хидроелектране;
- мање хидроенергетске инсталације које се налазе у пограничним регионима;
- ветроелектране смештене у пограничним регионима;
- прекогранична инфраструктура природног гаса у циљу диверсификације путева снабдевања;
- побољшања (нове инвестиције и ревитализација) електроенергетске преносне мреже.

Специфични аспекти

У извештају о процени утицаја на животну средину, у табели „Табела 4.3: Преглед општих и специфичних еколошких циљева и индикатора са образложењем избора индикатора“, индикатор предложен за специфични еколошки циљ СЕО 04.2 *Одрживо коришћење вода* (страна 208) односи се само на количину коришћене подземне воде. Сматрамо да индикатор треба да се односи и на површинске воде које се користе у различите сврхе, укључујући и производњу енергије. Поред тога, било би препоручљиво користити индикатор Индекс експлоатације воде (*WEI+*) који дефинише ниво притиска који антропогене активности врше на природне водне ресурсе на одређеном простору (подслив, хидрографски басен, национална територија и међународни област), како би се идентификовала подручја подложна несташицама воде. Дакле, *WEI+* илуструје проценат коришћења воде у односу на обновљиве слатководне ресурсе у датом тренутку и на датом месту, односно однос укупне потрошње слатке воде и обновљивих слатководних ресурса (подземне и површинске воде) у датом времену и месту.

Што се тиче хидроелектрана, у приказаној документацији није јасно назначена локација две електране РХЕ Бистрица и Ђердап 3, како би се идентификовали хидроморфолошки параметри (на нивоу Дунава и/или његових притока) на које би то могло утицати. У документацији, на страни 309, наводи се да ће „прекогранични утицај реверзибилне хидроелектране *Портиле де Фиер бити безначајан због мера ублажавања које ће се примењивати*“ у студији није приказано које мере ублажавања су предвиђене. (дати су само уопштени описи) нити елементи/параметри који се разматрају овим мерама ублажавања (шта се тачно ублажава). Помиње се, на пример, да је хидроелектрана реверзибилна хидроелектрана, па сматрамо да је неопходно да се укључи анализа у контексту утицаја на хидролошки режим Дунава низводно од *Портиле де Фиер 2*, узимајући у обзир обезбеђивање еколошких токова (посебно у периоду ниских вода) и протока за употребу (углавном навигација).

Документација се односи на микрохидроелектране без навођења њихове локације. Овај аспект отежава спровођење анализе у вези са могућим утицајем на прекограничне водотоке.

На основу наведеног, у складу са чланом 10. Протокола о стратешкој процени утицаја на животну средину уз Конвенцију о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту, желим да вас обавестим да желимо да учествујемо у поступку стратешке процене утицаја на животну средину у прекограничном контексту за Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године. Такође, тражимо да будемо обавештени о пројектима укљученим у ИНЕКП који могу имати потенцијално значајан прекогранични утицај.

Обавјештавам вас да су План и пратећа документа објављени на сајту Министарства за животну средину, водопривреду и шумарство ради јавне расправе. Рок за завршетак овог корака је био 17. септембар 2023. године. Током процеса јавних консултација, НВО СЕЕ Bankwatch Romania је доставила своје коментаре, који су приложени овом писму.

Госпођо Вујовић, примите израз мог особитог уважавања.

Mircea FECHET
Minister

ROMANIA
MINISTRU
MEDIULI, APELOR SI PADURILOR

ii. ОДГОВОР НА ПИСМО КОЈЕ ЈЕ МИНИСТАРСТВА ЗА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, ВОДОПРИВРЕДУ И ШУМАРСТВО РУМУНИЈЕ ТОКОМ ПРЕКОГРАНИЧНИХ КОНСУЛТАЦИЈА ЗА ИНЕКП СРБИЈЕ И РЕЛЕВАНТНОГ СПУ

Као одговор на писмо које је доставило румунско Министарство за животну средину, водопривреду и шумарство, током прекограничних консултација за ИНЕКП Србије и релевантни СПУ за ИНЕКП, у вези са општим аспектима:

Урадили смо корекције у СПУ у складу са коментарима који се односе на мапе, графиконе и табеле.

Још једном смо размотрили и ревидирали СПУ у вези са предложеним пројектима и њиховим потенцијалним прекограничним утицајем.

Одговори у вези са специфичним аспектима:

- Индикатор за конкретан циљ СЕО 04.2 Одрживо коришћење воде је ревидирано у складу са коментаром
- Ревидирани су подаци о РХЕ Ђердап 3 и Бистрици у СПУ . Напомињемо да је НЕКП документ на националном нивоу и да детаљни описи пројеката и активности нису доступни у овој фази. Процес прекограничне процене утицаја на животну средину треба спровести у даљим фазама пројектне документације у складу са конвенцијом *ESPOO*. Што се тиче локације РХЕ Бистрица, она није близу граница Румуније. РХЕ Бистрица је на западу Србије, у сливу реке Лим.
- Подаци о малим хидроелектранама у СПУ су ревидирани јер капацитете хидроелектрана треба повећати кроз модернизацију и ревитализацију постојећих капацитета.

ИНЕКП је представио пројекте на основу документа **Полазне основе Плана развоја енергетске инфраструктуре и мера енергетске ефикасности за период до 2028. године са пројекцијама до 2030. године**, пошто је све пројекте Влада Србије усвојила 15. јуна 2023. године.

Поред тога, сви Пројекти су укључени у „Стратегију развоја енергетике до 2025. године са пројекцијама до 2030. године“ Републике Србије коју је усвојила Скупштина Србије у децембру 2015. године. Такође, поменути пројекти су били део регионалне анализе и дискусије кроз припрему *PECI* листа секретаријата Енергетске заједнице 2013. године (када је Србија предложила Ђердап 3 и Бистрицу) а након тога у погледу електроенергетске мреже и система гаса и нафте.

За све планиране капиталне енергетске објекте као што су хидроелектране (посебно се односи на хидроелектране чија се изградња планира на истом водотоку), који могу имати синергијске и прекограничне утицаје, морају се израдити одговарајућа планска документа. Такви пројекти захтевају израду Стратешке процене утицаја на животну средину и израду Студије о процени утицаја на животну средину конкретног пројекта како би се добила шира перспектива на могуће утицаје на животну средину, са кумулативним, синергистичним и прекограничним утицајима, и дефинисало одговарајуће планирање и мере техничке заштите за ублажавање могућих негативних утицаја.